

KS § 176/15 Motion om att utöka användandet av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

KS2015.0085

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2015-09-09	162/15
2 Kommunstyrelsen	2015-10-12	176/15

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

1. Avslå motionen på punkterna 1, 2 och 4, då frågorna inte ligger inom den kommunala hälso- och sjukvårdens ansvarsområde.
2. Punkten 3 anses besvarad.

Reservation

Roger Almgren (MP) reserverar sig mot beslutet.

Yrkanden

Rogher Almgren (MP) yrkar bifall till motionen i sin helhet.

Torbjörn Bergman (M) yrkar bifall till kommunstyrelsen arbetsutskotts förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordförande ställer de båda yrkandena mot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar enligt kommunstyrelsen arbetsutskotts förslag till beslut.

Bakgrund

Peter Sögaard (MP) och Janette Leinonen (MP) har för miljöpartiet lämnat in en motion om att utöka användandet av ApoDos för läkemedelshantering inom vården, ökad rening av läkemedelsrester i avloppsvattnet och en hållbarare hantering av överblivna förskrivna läkemedel.

I motionen föreslås att:

- Utredning sker om förskrivningen via ApoDos kan ökas
- Utredning sker om en specialistläkare, Geriatriker, kan knytas till kommunen för att förbättra läkemedelsanvändningen
- Utredning sker om hur en bättre hantering av avloppsvatten kan öka reningen av läkemedelsrester ur avloppsvattnet
- Utredning sker om hur överblivna förskrivna läkemedel kan handhas av kommunen för att ge en hållbarare hantering av dem. Till exempel genom återanvändning istället för destruktion (kassation)

Motionen har skickats på remiss till vård- och omsorgsnämnden och servicenämnden. Vård- och omsorgsnämnden har föreslagit avslag på motionen. De områden som föreslås utredas ligger inte inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde.

I dag förfogar regionen (VGR) över upphandling av läkemedel i dospåsar, vilka även sätter ramarna för innehåll och riktlinjer för användandet av Dosexpedition.

Det är alltså en annan huvudmans ansvarsområde som vi i den kommunala hälso- och sjukvården inte kan bestämma över. Diskussioner förs med Primärvården där kommunens hälso- och sjukvårdspersonal kan påpeka fördelarna med dosexpedierade läkemedel ur ett patientsäkerhetsperspektiv, men inte kan påverka för övrigt.

Det är ont om Geriatriker i hela Västra Götalandsregionen. I Skövde finns för närvarande ingen. I de avtal om läkarmedverkan som skrivs mellan kommunen och Primärvården kan kommunen inte ställa krav på vilken kompetens Primärvården valt att bemanna sin verksamhet med.

Hur en bättre hantering av avloppsvatten kan öka reningen av läkemedelsrester ligger inte inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde.

Samtliga läkemedel som förskrivs är personligt ordinerade till patienten av ansvarig läkare. Alla överblivna förskrivna läkemedel har betalats av den enskilde och är därmed den enskildes egendom. När en person avlidit är läkemedlen dödsboets egendom. Läkemedlen kan därför inte återanvändas och tilldelas andra personer.

Servicenämnden har föreslagit avslag på motionen med hänvisning till att frågan bevakas löpande inom verksamheten. Nämnden ser positivt på insatser som görs för att minska mängden läkemedel som tillförs avloppet, men avstår yrkande inom övriga punkter då dessa faller utanför servicenämndens uppdrag.

Branschorganisationen Svenskt Vatten arbetar genom projekt inom sin utvecklingsenhet (SVU) med frågan om minskning av läkemedelsrester från samhället vid de kommunala reningsverken. De deltar även aktivt i ett av de största forskningsprogrammen som finns idag inom läkemedelsområdet, MistraPharma.

Reningsprocessen på Stadskvarns reningsverk optimeras kontinuerligt utifrån reningsresultat, energieffektivitet och kemikalieförbrukning. En studie med medel från SVU (Rapport 2014-21 Reduktion av läkemedelsrester och andra organiska föroreningar vid hygienisering av avloppsvatten) anger att den ombyggnad av röt-kammarprocessen som nu pågår på Stadskvarn kan väntas öka reduktionen av läkemedelsrester i slammet.

MistraPharma arbetar med rekommendationer för förbättrade metoder för riskbedömning av miljöpåverkan från läkemedel. (Anmärkning från enheten för demokratistöd).

Handlingar

Vård- och omsorgsnämnden 2015-05-28, § 43

Servicenämnden 2015-06-18, § 41

Motion 2015-02-19

Delges

Vård- och omsorgsnämnden

Servicenämnden

SEN § 41/15

Remissyttrande motion om att utöka användandet av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

SEN2015.0038

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Servicenämndens arbetsutskott	2015-06-04	24/15
2 Servicenämnden	2015-06-18	41/15

Beslut

Servicenämnden avstyrker motionens tredje punkt med hänvisning till att frågan bevakas löpande inom verksamheten.

Servicenämnden ser positivt på insatser som görs för att minska mängden läkemedel som tillförs avloppet, men avstår yrkande inom övriga punkter då dessa faller utanför servicenämndens uppdrag.

Bakgrund

De kommunala avloppsreningsverkens primära uppgift är att ta emot och rena spillvatten från kommunens hushåll. Reningsprocesserna i våra reningsverk är byggda för att avskilja suspenderat material, fosfor och kväve samt bryta ner ämnen som är biologiskt nedbrytbara. Processerna är inte utformade för att avskilja t ex metaller eller svårnedbrytbara kemiska ämnen. För läkemedelsrester innebär detta att substanser som är relativt snabbt biologiskt nedbrytbara kan omhändertas i reningsverket men att mer svårnedbrytbara substanser passerar igenom och lämnar reningsverket antingen med det renade spillvattnet eller med slammet.

Branschorganisationen Svenskt Vatten arbetar genom projekt inom sin utvecklingsverksamhet (SVU) med frågan om minskning av läkemedelsrester från samhället via de kommunala reningsverken. De deltar även aktivt, i såväl styrelse som i referensgrupp, i ett av de största forskningsprogrammen som finns idag inom läkemedelsområdet, MistraPharma.

En SVU-undersökning (*Rapport 2014-16, Reduktion av läkemedel i svenska avloppsreningsverk – kunskapssammanställning*) baserad på mätningar av läkemedel i svenska reningsverk visade att utav 62 identifierade ämnen reducerades cirka 25% nästan fullständigt med dagens teknik, medan ungefär 25% uppvisar en betydande reduktion men inte fullständig. Optimering av de avloppsreningsverk som idag använder biologiska metoder, kan antas räcka för att kunna ta bort dessa ämnen i en tillräcklig grad. Om reduktion efterfrågas för de resterande 50 % av läkemedlen behövs kemiska eller fysikaliska metoder.

Reningsprocessen på Stadskvarns reningsverk optimeras kontinuerligt utifrån reningsresultat, energieffektivitet och kemikalieförbrukning. En annan studie med medel från SVU (*Rapport 2014-21, Reduktion av läkemedelsrester och andra organiska föroreningar vid hygienisering av avloppsslam*) anger att den ombyggnad av röt-kammarprocessen som nu pågår på Stadskvarn, kan väntas öka reduktionen av läkemedelsrester i slammet.

P2
TB

Det finns flera vägar att gå för att minska mängderna läkemedelsrester ut från reningsverken. Utsläppen kan reduceras vid källan genom minskad läkemedelsanvändning och lokal rening på exempelvis sjukhus. Vidare kan förskrivningen av läkemedel anpassas så att substanser som är nedbrytbara i dagens reningsverk väljs när så är möjligt. I FASS finns sedan 2005 information om respektive läkemedels miljöpåverkan. Budskapet *Bara kiss, bajs och toapapper i toaletten* är också viktigt för att få bort de läkemedel som direkt spolats ner i toaletter eller handfat. Som alternativ till eller i kombination med reduktion vid källan kan reningsverk byggas ut med ytterligare reningssteg för att reducera mängden läkemedelsrester som når naturen. Pilotprojekt för rening av läkemedelsrester pågår på flera reningsverk i landet, bland annat på GRYAAB i Göteborg.

I dagsläget finns i Sverige inte några krav på att läkemedel eller andra organiska ämnen ska tas bort från avloppsvattnet. Val av metoder för att avlägsna dessa organiska ämnen bör baseras på kommande lagstiftning och regleringar om vilka läkemedel som ska reduceras och till vilken nivå. Här förväntas att kommande lagstiftning kommer att inkludera också andra organiska ämnen utöver läkemedel. Förväntningen baseras på att EUs ramdirektiv för vatten i dagsläget har tre läkemedel på sin bevakningslista, samtidigt som det finns cirka 30 andra organiska ämnen på listan över prioriterade ämnen, där flertalet av dessa sprids till miljön via avloppsvatten och dagvatten.

Skövde kommun lämnade i maj 2014 in ansökan om nytt miljötillstånd för Stadskvarns reningsverk, till Länsstyrelsen Västra Götaland. Beslut om miljötillstånd och villkor för verksamheten kommer att ge behov av investeringar på Stadskvarn. De skarpa krav som läggs på verksamheten i villkoren kombineras med omvärldsbevakning av möjliga kommande krav och testade metoder för att välja långsiktiga tekniska lösningar i den mån det är praktiskt och ekonomiskt rimligt.

Handlingar

SEN AU § 24/15 Remissyttrande motion om att utöka användandet av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

KS2015.0085-2 - Remiss Motion om att utöka användandet av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

Motion om att utöka användande av ApoDos för läkemedelshantering inom vården -MP

Delges

Kommunstyrelsen

12
TB

VON § 43/15 Yttrande över motion om utökat användande av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

VON2015.0030

Beslut

Vård- och omsorgsnämnden avstyrker motionen. De områden som föreslås utredas ligger inte inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde.

Bakgrund

Miljöpartiet har till kommunfullmäktige inkommit med en motion gällande utökat användande av ApoDos för läkemedelshantering inom vården.

Miljöpartiet de gröna i Skövde föreslår kommunfullmäktige att utreda:

1. Om förskrivning via ApoDos kan ökas
2. Om en specialistläkare, Geriatriker, kan knytas till kommunen för att förbättra läkemedelsanvändningen
3. Hur en bättre hantering av avloppsvatten kan öka reningen av läkemedelsrester
4. Hur överblivna förskrivna läkemedel kan handhas av kommunen för att ge en hållbarare hantering av dem. Till exempel genom återanvändning istället för destruktion (kassation)

Sammanfattande resultat

De punkter som Miljöpartiet de gröna föreslår kommunfullmäktige att utreda och som vård- och omsorgsnämnden anmodats att yttra sig om ligger inte inom den kommunala hälso- och sjukvårdens ansvarsområde. Frågorna är reglerade i lagar, riktlinjer och avtal gällande gränssnitt mellan huvudmännen.

Handlingar

Tjänsteutlåtande

Utredning utökat användande av ApoDos

Motion om att utöka användandet av ApoDos

Delges

Kommunstyrelsen

TS

IW

Utökat användande av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

Bakgrund

Miljöpartiet har till kommunfullmäktige inkommit med en motion gällande utökat användande av apodos för läkemedelshantering inom vården.

Miljöpartiet de gröna i Skövde föreslår kommunfullmäktige att utreda:

1. Om förskrivning via ApoDos kan ökas.
2. Om en specialistläkare, Geriatriker, kan knytas till kommunen för att förbättra läkemedelsanvändningen.
3. Hur en bättre hantering av avloppsvatten kan öka reningen av läkemedelsrester.
4. Hur överblivna förskrivna läkemedel kan handhas av kommunen för att ge en hållbarare hantering av dem. Till exempel genom återanvändning istället för destruktion (kassation).

Svar på varje enskild fråga 1-4

1. Om förskrivning via ApoDos kan ökas

Utdrag ur Regional medicinskt riktlinje - Dosexpedition.

Fastställd april 2014 av Läkemedelskommittén i Västra Götalandsregionen. Giltig till april 2016.

Dosexpedition är ett hjälpmedel för patienter som inte klarar sin läkemedelshantering. Systemet innebär att patienten får sina läkemedel uppdelade i små påsar, en för varje dostillfälle, vanligen för två veckor i taget. Läkemedel som inte kan delas i dospåsar levereras istället som originalförpackningar. Dosexpedition kan användas av patienter både i eget och i särskilt boende. Dospåsar och beställda originalförpackningar levereras från dosleverantören till lokalt apotek/apoteksombud eller direkt till hemsjukvården/särskilt boende

***Läkaren tar beslut** i samråd med patient, närstående och/eller sjuksköterska. Boendeform och antal läkemedel är inte avgörande. Patientens samtycke krävs, vilket innefattar att patienten godkänner att information överförs mellan sjukvården och apoteket. En kontaktperson utses och anges i Pascal. Den som påbörjar dos Expedition ansvarar för att ge patient och kontaktperson nödvändig information*

Dosexpedition initieras vanligen av den enhet som har huvudansvaret för patienten (Primärvård). Om dosexpedition startas av någon annan enhet, till exempel på sjukhus, måste detta ske i dialog med den huvudansvariga enheten. I journalen ska det framgå att patienten använder dosexpedition.

Ordination i dosexpedition

I dag förfogar landstingen över upphandling av läkemedel i dospåsar, vilka även sätter ramarna för innehåll och riktlinjer för användandet av Dosexpedition.

Det är alltså en annan huvudmans ansvarsområde som vi i den kommunala hälso- och sjukvården inte kan bestämma över. Diskussioner förs med Primärvården där kommunens hälso- och sjukvårdspersonal kan påpeka fördelarna med dosexpedierade läkemedel ur ett patientsäkerhetsperspektiv, men inte kan påverka för övrigt.

2. Om en specialistläkare, Geriatriker, kan knytas till kommunen för att förbättra läkemedelsanvändningen

Utdrag ur Hälso- och sjukvårdslag (1982:763)

Kommunernas hälso- och sjukvård

17 § Bestämmelserna i 18--25 §§ gäller kommuner som ingår i ett landsting samt, i de fall det är särskilt föreskrivet, de kommuner som inte ingår i ett landsting. Lag (1992:567).

Kommunens ansvar

18 § Varje kommun ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som efter beslut av kommunen bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen (2001:453). Varje kommun ska även i samband med dagverksamhet, som omfattas av 3 kap. 6 § socialtjänstlagen, erbjuda en god hälso- och sjukvård åt de som vistas där.

En kommun får även i övrigt erbjuda dem som vistas i kommunen hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård).

Landstinget får till en kommun inom landstinget överlåta skyldigheten att erbjuda sådan vård, som sägs i andra stycket, om landstinget och kommunen kommer överens om det. Överenskommelsen får avse även ansvar för förbrukningsartiklar som avses i 3 d §.

Kommunens ansvar enligt första och tredje styckena och kommunens befogenhet enligt andra stycket omfattar, med undantag för vad som anges i 26 d § tredje stycket, inte sådan hälso- och sjukvård som meddelas av läkare.

Samverkan

26 d § Landstinget skall till kommunerna inom landstinget avsätta de läkarresurser som behövs för att enskilda skall kunna erbjudas god hälso- och sjukvård i särskilt boende och i verksamheter som avses i 18 § första stycket. Detsamma

gäller i ordinärt boende om en kommun ansvarar för vården enligt 18 § andra stycket. Landstinget skall med kommunerna inom landstinget sluta avtal om omfattningen av och formerna för läkarmedverkan.

Det är ont om Geriatriker i hela Västra Götalandsregionen. I Skövde finns för närvarande ingen. I de avtal om läkarmedverkan som skrivs mellan kommunen och Primärvården kan kommunen inte ställa krav på vilken kompetens Primärvården valt att bemanna sin verksamhet med.

3. Hur en bättre hantering av avloppsvatten kan öka reningen av läkemedelsrester

Detta ligger inte inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde

4. Hur överblivna förskrivna läkemedel kan handhas av kommunen för att ge en hållbarare hantering av dem. Till exempel genom återanvändning istället för destruktions (kassation)

Samtliga läkemedel som förskrivs är personligt ordinerade till patienten av ansvarig läkare. Alla överblivna förskrivna läkemedel har betalats av den enskilde och är därmed den enskildes egendom. När en person avlidit är läkemedlen dödsboets egendom. Läkemedlen kan därför inte återanvändas och tilldelas andra personer.

Sektor vård och omsorg

Ewa Hjerpe
Medicinskt ansvarig sjuksköterska

**miljöpartiet
de gröna**

Skövde den 19 februari 2015

Motion till kommunfullmäktige

Motion om utökad användande av ApoDos för läkemedelshantering inom vården

Äldre människor har ofta mer läkemedel samtidigt som de reagerar annorlunda på medicineringen. Vissa läkemedel ökar risken för fall och därmed för risken att patienten kan få frakturer. Det finns även läkemedel som stärker skelettet. Nyligen, 2013, försvarades en doktorsavhandling i ämnet på Göteborgs Universitet. Fokus var på hur läkemedelsanvändningen påverkade risken för fall hos äldre och om det finns ett samband med hur medicinen skrivs ut, ApoDos eller Dosett. Resultatet var att läkaren inte ändrade ApoDosen lika frekvent som om tablettarna delades via dosett om inte en specialistläkare, Geriatriker, varit med som rådgivare. Om specialistläkaren varit delaktig var utfallet mycket positivt för ApoDos. Geriatrikern har specialkunskaper om hur mediciner interagerar hos den äldre patienten och kan byta ut preparat som ger negativa synergistiska effekter. Det är när preparat samverkar och ger en större negativ effekt än var för sig. Det var en mycket kort sammanfattning av arbetet.

I Skövde kommun används ApoDos men också Dosetter. Det är sjuksköterskans arbetsuppgift att dela och kontrollera att medicineringen blir rätt efter givet recept. Att dela medicinerna via dosett orsakar flest avvikelser i läkemedelshantering i Skövde kommun. Orsaken är oftast att det saknas tabletter när den sedan skall delas till patienten. Användandet av ApoDos skulle avsevärt minska avvikelserna då kontrollen är bättre beroende på att påsen är försluten från apoteket.

Arbetsbelastningen på sjuksköterskorna är stor med många sysslor att utföra. Arbetsgivaren bör aktivt arbeta för att arbetssituationen skall bli bättre. Genom att öka andelen ApoDos kan en arbetsuppgift minimeras vilken kräver koncentration och orsakar många avvikelser. I en rundfrågning inom kommunen bland vårdpersonal har vi kunnat skatta tidsåtgången för detta enskilda moment att dela medicinerna via dosett per 10 patienter och vecka till ca 3-4 timmar för en sjuksköterska. Användandet av ApoDos skulle avsevärt minska den tiden som istället kunde användas till mer patient och anhörigkontakt samt minska stressen och osäkerheten i arbetssituationen.

Läkemedelsanvändningen belastar miljön via avloppsvattnet. Alla mediciner som vi tar kommer ut i avloppet. Avloppsreningsverken har svårt att hantera denna förorening och de flesta preparaten går opåverkade rakt ut i recipienten. Det är vattendraget eller sjön där avloppet från reningsverket går ut. I recipienten ställer läkemedelsresterna till med stor skada. Beteendeförändringar hos fiskar är konstaterat i svenska insjöar. Halterna av

det enskilda preparatet behöver inte vara höga utan beteendeförändringarna orsakas troligen av samverkan mellan flera preparat. Användandet av ApoDos skulle avsevärt minska belastningen på miljön genom en bättre anpassad medicinering till individen. Det kan ske genom att ha en specialist knuten till verksamheten. En annan effekt på miljön är att mindre mängd av preparaten behöver produceras.

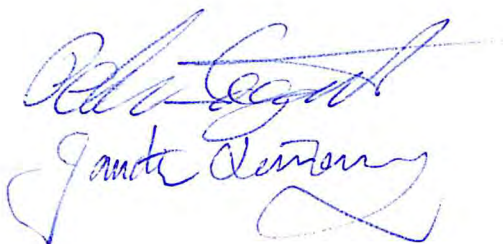
Ur hållbarhetsaspekter är det viktigt att uttagna läkemedel används. Idag, om dosetten används, kommer medicinen, exempelvis till äldreboendet i större förpackningar. De betalas av patienten och får inte delas till någon annan patient även om denna har samma medicin. Det är viktigt att upprätthålla den delen så att patienten kan vara säker på att vården hanterar deras egendom korrekt. Om medicinen sätts ut eller patienten av annan anledning ej förbrukar sina preparat skickas de till destruktion. Det är således en hel del oanvända mediciner som tillverkas, distribueras och destrueras helt i onödan. Genom användandet av ApoDos skulle den onödiga hanteringen av mediciner avsevärt minska.

Miljöpartiet de gröna i Skövde föreslår att kommunfullmäktige;

1. Utreder om förskrivningen via ApoDos kan ökas
2. Utreder om en specialistläkare, Geriatriker, kan knytas till kommunen för att förbättra läkemedelsanvändningen
3. Utreder hur en bättre hantering av avloppsvatten kan öka reningen av läkemedelsrester ur avloppsvattnet.
4. Utreder om hur överblivna förskrivna läkemedel kan handhas av kommunen för att ge en hållbarare hantering av dem. Till exempel genom återanvändning istället för destruktion (kassation)

Avsändare:

Miljöpartiet de gröna i Skövde
Peter Sögaard och Janette Leinonen

KS § 177/15 Motion om förslag till beslut, motivering av yttrande av kommunfullmäktige gällande Cementas ansökan om fortsatt och utökad brytning av kalksten till Mark- och Miljödomstolen

KS2015.0189

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2015-09-30	179/15
2 Kommunstyrelsen	2015-10-12	177/15

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att avslå motionen.

Reservation

Petter Fahlström (FP) och Roger Almgren (MP) reserverar sig mot beslutet.

Yrkanden

Petter Fahlström (FP) och Roger Almgren (MP) yrkar bifall till motionen.

Leif Walterum (C), Johan Ask (S), Magnus Hammar Borsch (M), Josef Fransson (SD) och Torbjörn Bergman (M) yrkar bifall till kommunstyrelsen arbetsutskotts förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordförande ställer de båda yrkandena mot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar enligt kommunstyrelsen arbetsutskotts förslag till beslut.

Bakgrund

Douglas Hjalmarsson (FP) har lämnat in en motion om förslag till beslut motivering av yttrande av kommunfullmäktige gällande Cementas ansökan om fortsatt och utökad brytning av kalksten till Mark- och Miljödomstolen.

Mark- och Miljödomstolen (MMD) har begärt yttrande och besked om kompletteringar från Cementa.

Cementa har överklagat MMDs beslut till Svea hovrätt som i mars 2015 återförvisade målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Kommunfullmäktige har i november 2014 samt i juni 2013 lämnat yttrande till Mark- och miljödomstolen (MMD) avseende Cementas överklagan av beslut (2014) samt ansökan (2013) avseende fortsatt och utöka tillstånd för kalkstensbrytning.

Skövde kommun har 2014 tillstyrkt Cementas överklagan av MMDs beslut att avslå Cementas ansökan.

Skövde kommun har 2013 tagit del av ansökan och påvisat vilka uppgifter som saknas eller som kommunen vill erinra den sökande om. Skövde kommun har tagit del i ett tidigt samråd under 2012 tillsammans med länsstyrelsen och har lämnat in synpunkter på önskade kompletteringar i ärendet under februari 2013. Cementa har därefter inkommit med kommentarer och vissa kompletteringar av bolaget tillståndsansökan efter inkomna synpunkter från berörda instanser inklusive Skövde kommun. Skövde kommun har konstaterat att Cementa AB:s pågående verksamhet inte strider mot kommunens översiktsplan, antagna detaljplaner, områdesbestämmelser eller plan program vad gäller områdets mark- och vattenanvändning.

Handlingar

Motion 2015-03-23

Kommunfullmäktige 2014-11-24, § 159

Kommunfullmäktige 2013-06-17, § 80

Dom från Svea Hovrätt 2015-03-03

LOA

2015-03-23

MOTION

2015-04-07
Dnr: .....

Mark- och miljööverdomstolen har återförvisat handläggningen av Cementas ansökan om fortsatt och utökad brytning av kalksten till Mark- och miljödomstolen.

Det kommer under året att genomföras en ny förhandling från nya utgångspunkter

Jag föreslår kommunfullmäktige besluta att

-Skövde kommun inför och vid denna förhandling säger ett tydligt nej till Cementas ansökan om utökning av brytningen.

-Skövde kommun motiverar beslutet bland annat med hänvisning till de konsekvenser för utökad brytning som framgår av Yttrande från Skövde kommun angående Cementa taget av kommunfullmäktige 2013-06-17 (KF § 80/13). Bilaga 1. Samt Skövde kommuns svar gällande önskemål om kompletteringar av Cementa Aktiebolags ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstakt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun (KS2013.0042-2). Bilaga 2. Yttrande och svar var ställda till Vänersborgs tingsrätt, Mark- och miljödomstolen inför domstolsförhandlingarna i Skövde april 2014.

-Skövde kommun i yttrande till Mark- och miljödomstolen och vid förhandlingarna föreslår domstolen besluta att förlänga Cementas tillstånd att bryta kalksten i det nuvarande brottet till och med 2019. Cementa vill detta och Länsstyrelsen anser sig kunna acceptera önskemålet.

Douglas Hjalmarsson (FP)

KF § 80/13 Yttrande från Skövde kommun angående Cementa

KS2013.0042

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2013-06-12	122/13
2 Kommunstyrelsen	2013-06-17	111/13
3 Kommunfullmäktige	2013-06-17	80/13

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar att som svar på remiss i målet 4418-12, Cementa AB:s ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun lämna följande yttrande.

Paragrafen anses omedelbart justerad.

Reservation

Ledamöterna från miljöpartiet och vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet.

Protokollsanteckning

Ledamöterna från vänsterpartiet lämnar följande protokollsanteckning:

”Att med tjänsteutlåtandet som stöd beslutar att uttala ett nej till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkten och därmed nej till fortsatt brytning vid Cementa i Skövde efter 2017.”

Yrkanden

Katarina Jonsson (M) redogör för ärendet och yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Leif Walterum (C), Mikael Wendt (FP), Paula Bäckman (C), Ann-Katrin Jönsson (KD) och Ann Lindgren (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Egon Frid (V) yrkar att kommunfullmäktige, med tjänsteutlåtandet som stöd beslutar att uttala ett nej till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkten och därmed nej till fortsatt brytning vid Cementa i Skövde efter 2017.

Sture Grönblad (MP) yrkar att Skövde kommuns remissvar ska lyda: Skövde kommun anser att Cementas verksamhet i Skövde ska upphöra när nuvarande brytningstillstånd går ut år 2017.

Yttrande

Roger Almgren (MP) yttrar sig utan eget yrkande.

Propositionsordning

Ordförande ställer yrkandena mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag till beslut.

EF PJ

Bakgrund

Mark- och miljödomstolen har berett Skövde kommun tillfälle att lämna synpunkter på Cementas ansökan i mål nummer M 4418-12 (aktbilagor 1 och 17).

Cementas nuvarande täktillstånd är från år 2007 (M625-06) och löper till år 2017. Cementa AB ansöker om att utöka verksamheten från nuvarande brytningsvolym om cirka 1 miljon ton kalksten per år till 1,5 miljoner ton kalksten per år. Vidare ska täktområdet utökas åt väster och nordväst. Verksamheten beräknas pågå till och med år 2032 även om årtalet är osäkert.

Grundvattennivån ska sänkas inom täktområdet till lägst + 155 meter över havet (nuvarande tillstånd ger +158 meter över havet). Ett avsnitt av Hållsdammsbäcken ska grävas bort och omledas till Hjälpadalsbäcken och öka vattenföringen i den sistnämnda bäcken. Ytterligare 13 stycken biotopskyddade objekt, bland annat stenmurar, våtmarker, åkerholmar och en fägata ska tas bort. En miljökonsekvensbeskrivning har framställts.

Skövde kommun har deltagit i ett tidigt samråd, anordnat av Cementa AB den 22 februari 2012, tillsammans med länsstyrelsen. Skövde kommun har lämnat in synpunkter på önskade kompletteringar i ärendet under februari 2013. Cementa har därefter inkommit med kommentarer och vissa kompletteringar av bolagets tillståndsansökan efter inkomna synpunkter från berörda instanser inklusive Skövde kommun.

Enligt miljöbalken 9 kap 6A § ska tillståndsansökan för mineralutvinning innehålla en plan för landskapets efterbehandling. Kalksten har brutits i Våmbs kalkbrott under lång tid och brottet har kontinuerligt utökats västerut. Efterbehandlingsplaner har upprättats och reviderats i samband med att nya tillstånd beviljats. En uppdaterad efterbehandlingsplan har lämnats in av Cementa AB i samband med ansökan.

Yttrandet har upprättats av tjänstemän inom närings- och samhällsbyggnadsenheten i samråd med berörda tjänstemän på tekniska förvaltningen, kulturförvaltningen samt plan, bygg- och lantmäteriförvaltningen.

Följande yttrande lämnas från Skövde kommun

Skövde kommun konstaterar att Cementa AB:s pågående verksamhet inte strider mot kommunens översiktsplan, antagna detaljplaner, områdesbestämmelser eller planprogram vad gäller områdets mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen anger att en utökning av täktområdet noggsamt måste vägas mellan olika motstående nationella, regionala och lokala intressen. Samtidigt noterar kommunen att det är flera riksintressen inom samma område som inte är förenliga med varandra. Det är av stor vikt att Mark- och miljödomstolen noggsamt väger dessa mot varandra och att företrädare ges det riksintresse som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Skövde kommun anser att ännu fler förebyggande åtgärder gällande främst buller, vibrationer och damning men även andra typer av störningar från tåkten ska vidtas oavsett eftersom påverkan på boende – och stadsmiljö är stor. Störningar ifrån täktområdet upplevs och rapporteras kontinuerligt. Skövde kommun önskar vara en attraktiv kommun med hög livskvalité och en stor bergstäkt i centrala Skövde ger stor påverkan på stads- och boendemiljöer med hög befolkningstäthet vilket bör styra villkorens utformning för en eventuell fortsatt täktverksamhet.

ek PF PJA

Brandstorpsvägen sträcker sig över det planerade brytområdet och används av Räddningstjänsten och även av boende på Billingsluttningen samt av fastigheterna i Brandstorps by. Vägens status (allmän eller kommunal väg) är i skrivande stund oklar och kommer att utredas vidare för att klargöra hur processen för hur en eventuell indragning av vägen ska se ut. En konsekvensanalys kommer att tas fram oavsett när och om en indragning av Brandstorpsvägen blir aktuell.

För huvuddelen av fordonen som idag använder Brandstorpsvägen blir det en mindre omväg till riksväg 49, via Hallenbergsrondellen. Omkring dussinet fastigheter får starkt försämrad utfart via riksväg 49 som är starkt trafikerad vid vissa tidpunkter. Hallenbergsrondellen är starkt trafikerad idag och behöver avlastas genom nya trafiklösningar som för närvarande diskuteras med Cementa. Räddningstjänsten upplyser om att diskussioner pågår gällande akuta uttryckningar och att dessa kan komma att lösas via tillgänglighet genom Cementas täktområde.

Skövde kommun bedömer att kompletteringen 3.1.1 är ofullständig gällande Skövde kommuns behov av flytt av transformatorstation och ledningar vid ett utökat täktillstånd. Ledning måste läggas i ny sträckning och Skövde Elnät behöver gräva högspänning från nätstation norr om Eklunds skrot i banvallen ned till Våmbs by, en sträcka på cirka 1500 meter. Nätstationen i östra delen behöver eventuellt flyttas. Skövde Elnät har totalt två nätstationer vid gränsen som kanske behöver flyttas och ändringarna bedöms som kostsamma och arbetskrävande. Kommunen förutsätter liksom tidigare att Cementa AB står för dessa kostnader.

Skövde kommun anser att återställningsgarantibeloppet som i nuvarande tillstånd är 9 miljoner kronor och som Cementa föreslår oförändrat belopp i sin nya ansökan verkar vara lågt räknat. Med den faktiska påverkan på vatten, mark samt natur- och kulturvärden med mera bör tillräcklig kompensation av bolaget kunna säkerställas vid olika ekonomiska scenarier.

Riksväg 49 som ligger nära täktområdet är inte redovisat i kartunderlaget.

Skövde kommun har haft kort tid för att lämna synpunkter på ansökan. Skövde kommun kan komma att vidareutveckla sina synpunkter vid kommande huvudförhandlingar.

Vatten

Skövde kommun finner anledning till oro över att Cementa AB inte tillräckligt har redovisat eventuell påverkan på ytvatten och grundvattentäkter på omliggande skyddsvärda objekt. Generellt gäller att kalkstensområden i regel har stor hydraulisk heterogenitet och att det är geologiska strukturer som huvudsakligen kanaliserar grundvattenflödena. Internationellt finns stora erfarenheter från likartad terräng och som uttryckligen varnar för att betrakta dessa områden som homogena. Stora vattenflöden kan alltså kanaliseras igenom mindre kalkstensområden med ihåliga strukturer.

Ett exempel är att år 2002 arbetade Skövde kommun med att ge Våmbsbäcken en ny sträckning. Från att tidigare varit kulverterad under Parocs industriområdet, ville man leda bäcken runt industriområdet. Samtidigt tänkte kommunen omvandla "Södra brottet" (ett gammalt kalkstensbrott) till fågelsjö. Vatten skulle ledas från Våmbsbäcken in till och

CA PF 199

torpställen. Den planerade utökade täkten i området har stora konsekvenser för ovanstående kulturlandskapsvärden, kulturhistoriska bebyggelsevärden samt fornlämningar. De riskerar att försvinna liksom de viktiga och mycket värdefulla sammanhang med fortsatta vägsträckningar, fornlämningar och jordbrukslämningar på och runt Billingen. Sannolikt förekommer även ett stort antal oupptäckta fornlämningar som kommer att försvinna, till exempel boplatslämningar och gravar.

Efterbehandlingsplanen

Skövde kommun anser att det är en brist att värdefulla naturmiljöer som försvinner ska kompenseras i ett långt senare tidsperspektiv och att både djur- och växtarter kommer därför att påverkas negativt under lång tid. Efterbehandlingen och framskapandet av nya biotoper kommer att ta decennier. Att återskapa ädellövskog liknande den på Billingen och kulturpräglad betesmark med höga biologiska värden är inte rimligt ens inom ett generationsperspektiv. Dessa naturtyper kräver mycket lång kontinuitet för att få höga värden.

Att det framtida kalkstensbrottet skulle tillföra området en större biologisk mångfald i framtiden än vad området hyser i dag anser inte Skövde kommun. Det blir ett konstgjort landskap som kommer att hysa vissa naturvärden som kommer att utvecklas långsamt över tid. Dessutom kommer naturvärden och livsmiljöer som går förlorade med en eventuell utökad täktverksamhet inte ersättas fullt ut. Man borde i efterbehandlingen planera för fler insatser som skapar värden inom kortare tidsrymd.

Skövde kommun förutsätter att inga främmande massor kommer att tillföras området utifrån utan att material från verksamhetsområdet kommer att användas som uppbyggnads- och fyllnadsmaterial.

Miljökonsekvensbeskrivning

Framtagen miljökonsekvensbeskrivning (MKB) redovisar inte hur den sökta verksamheten förhåller sig till det nationella miljömålet nr 15 – God bebyggd miljö. Denna säger att "städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas." Vidare saknas hur den sökta verksamheten förhåller sig till det nationella miljömålet nr 13 – Ett rikt Odlingslandskap; "Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks."

Delges

Mark- och miljödomstolen

NSE

ej PF JSD

Kommunstyrelsens stab

Enhet/Handläggare
Sari Strömblad

Datum
2013-02-08
Ert datum

Beteckning
KS2013.0042-2
Er beteckning
M4418-12 R3

Bilaga 2

Vänersborgs tingsrätt, Mark- och miljö-
domstolen

Box 1070
462 28 Vänersborg

Skövde kommuns svar gällande önkemål om kompletteringar av Cementa Aktiebolags ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun

Skövde kommun har tagit del av ansökan och här kommer uppgifter som saknas
eller som kommunen vill erinra den sökande om:

Allmänt

Området som berörs av täktutökningen ligger i Skövde Elnäts koncessionsområde. Skövde Elnät har nätstationer och ledningar som berörs av utökningen som måste flyttas eller läggas om i nya schaktsträckningar. Cementa påkallar förändring genom täktutökning och får därmed stå för samtliga kostnader. Skövde kommun vill påvisa att detta medför ett stort arbete för Skövde Elnät som också behöver, måste ha lång, beredskap på för att genomföra nödvändiga ändringar.

Man har tyvärr missuppfattat en uppgift kring de kommunala vattentäkterna som har betydelse. Cementa anger i sina handlingar att kommunens reservvattentäkter är brunnar borrhade till sandstenslagret. Detta stämmer för tre av täkterna men inte den fjärde och västligast placerade. Den fjärde, Bergsätters källor, är två grävda brunnar som samlar upp det grundvatten från lerskifferlagret som strömmar ut i gränsen mot bentonitskiktet ovanför kalkstenen. Påverkan på dessa källor behöver belysas i handlingarna.

Skövde kommun är orolig för att grundvattenförhållandena kommer att påverkas negativt i dagbrottets omgivning på ett sätt som inte kan förutses idag via teoretiska modeller. Tidigare erfarenheter av geohydrologiska undersökningar, projekt, i berget har visat att det är svårt att förutsäga vattenförhållanden och flöden i berget Billingen. Kommunen önskar och hoppas därför att frågan om grundvattenförhållandenas påverkan belyses noggrant i ansökan.

Lokala naturvärden

MKB, flik B, 6.0 Motstående intressen

Under motstående intressen i MKB tas det upp hur brytningen kommer att påverka bäcken strax uppströms ett Natura 2000-område. Man tar inte upp hur en utökad täktverksamhet kan komma att påverka den nyckelbiotop utmed Hållsdammsbäcken som ligger strax norrom brytningsområdet.

Ansökan, flik A, stycke 4.3 och MKB, flik B, 7.9.4 Skyddade områden:

Varken i ansökan eller i MKB nämner man att Klasborg-Våmb även är ett kommunalt naturreservat (utöver natura2000-område). Utöver dess naturvärden är syftet med det kommunala naturreservatet Klasborg-Våmb's ängar att "bereda allmänheten möjlighet till friluftsliv i området". Det utreds inte om en utökad täktverksamhet kan motverka det syftet.

Hållsdammsbäckens naturvärden saknas

MKB, flik B, 4.4.2. Naturvärden samt 7.5 Naturvärden, biotopskyddade objekt

När MKB:n tar upp naturvärden med klass 2 (enligt *Naturinventering och bedömning av naturvärden, flik K*) nämner man bara tre stycken och inte det fjärde objektet: Hållsdammsbäcken. Det är av stort värde att Hållsdammsbäcken listas i detta sammanhang då en utökad brytning kräver omledning av detta vattendrag med höga naturvärden. Det är på flera ställen i MKB och ansökan som Hållsdammsbäcken inte nämns tillsammans med de övriga klass 2-objekten.

Utmed Hållsdammsbäckens nordligaste del, utanför planerat brytningsområde, finns det en nyckelbiotop. Ansökan redogör inte hur naturvärdena i nyckelbiotopen ska säkerställas vid utökad brytning och omledning av Hållsdammsbäcken.

Nyckelbiotoper saknas

Ansökan, flik A, stycke 4.3, Riksintressen, Natura 2000 och andra skyddade områden

I ansökan nämns naturreservat som ligger 100 respektive 600 meter söder om det planerade brytområdet. Inom samma avstånd från det planerade brytområdet, fast i norrgående riktning, finns även fyra stycken nyckelbiotoper. Dessa nyckelbiotoper nämns inte i stycke 4.3.

Omledning av Hållsdammsbäcken och örings fortlevnad

Ansökan, flik A, 11.3, Tillåtlighet enligt 7 kap. Miljöbalken

Under tillåtlighet i ansökan står det "Som beskrivs i avsnitt 7.3 ovan kommer Cementa bl a vidta åtgärder för att möjliggöra fiskvandring i vattendraget." Ansökans stycke 7.3 *Påverkan på vatten* tar endast upp en åtgärd: att skapa fiskvandringstrappa ifall det visar sig bli betydande lutning i bäcken. Man nämner inte huruvida man ska återskapa livsmiljöer, ståndplatser, lekplatser eller hur vattenkvalitet ska bibehållas, vilket är en förutsättning för att få in vandrande fisk. Detta återkommer i MKB:n (7.11 *Omledning av vattendrag, Hållsdammsbäcken*) där man nämner att öring finns i Hållsdammsbäcken, men de åtgärder som nämns

(vandringshinder och grovt material så som sten och block i fårans botten) är inte tillräckligt för att återskapa en lämplig livsmiljö för öring.

Ansökan, flik A, stycke 9.5 Påverkan på vatten

”Cementa anser att det saknas skäl att i tillståndet reglera de närmare detaljerna för denna omledning”. I Hållsdammsbäcken finns öring och det är angeläget att säkerställa dess överlevnad genom att återskapa dess livsmiljöer.

Att återskapa befintlig naturmiljö (enligt naturinventeringen finns fina lekbottnar i Hållsdammsbäcken) och vattenkvalitet vid omledningen av Hållsdammsbäcken bör tas upp i de slutliga villkoren.

Riksintresse för friluftsliv och naturvård saknas

MKB, flik B, 6.0 Motstående intressen

Under motstående intressen nämns inte de riksintressen som berörs av en utökad brytning. Både riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv finns inom området. Man antyder även att det endast är vandringsleden Billingeleden som är av intresse för friluftsliv. Förhållandet är det motsatta: Billingeleden är lokaliserad där eftersom området håller stora värden för friluftslivet. I och med en utökad brytning försvinner stora natur- och allemansrättsliga ytor, inte enbart Billingeleden.

Friluftslivet

Ansökan, stycke 7.1 Påverkan på naturmiljö och friluftsliv

Landskapet och naturen för friluftsliv och rekreation i det planerade brytområde är intressanta i sig, inte på grund av att Billingeleden går där. I ansökan och MKB säger man att området är intressant för friluftslivet eftersom Billingeleden löper genom området, vilket är missvisande. Området är även intressant ur ett nationellt perspektiv då en del av det är riksintresse för friluftsliv (och riksintresse naturvård).

Såväl planerat som befintligt brytområde angränsar även till Billingens Fritidsområde (några hundra meter från motionsspår). Billingens Fritidsområde är ett värdefullt tätortsnära rekreatjonsområde med 600.000 besökare per år och är angivet som Friluftsområde i Skövdes Översiktsplan för 2025. Hur en utökad brytning kan påverka Billingens Fritidsområde berörs inte i ansökan.

Hur riksintresset för friluftsliv berörs nämns inte under friluftsliv i MKB (*stycke 7.6 Friluftsliv - Billingeleden*).

Komplettering av kartor och figurer

Översiktskarta (flik E, bilaga 1)

Översiktskartan saknar gräns för riksintresset för kalksten och riksintresse för naturvård.

MKB, figur 1 Nyckelbiotoper saknas på kartan.

Kompensation, Efterbehandlingsplan

Ansökan, flik A, stycke 8.

Motstående intressen och efterbehandlingsplan, flik R.

Enligt ansökan ska naturvärdena och biotopskyddade objekt kompenseras genom efterbehandlingen av täkten. Det är svårt att avgöra om det verkligen kan ses som kompensation eftersom Cementa, på grund av ett stort skötselbehov, inte kommer att återskapa samma miljöer. Efterbehandlingsplanen kompenserar inte för den naturbetesmark som idag håller högst naturvärde, klass 1, och som försvinner vid en utökad brytning. Efterbehandlingsplanen är inte tydlig med hur den ska kompensera för de 14 stycken småbiotoper som försvinner i och med planerad brytning. Till exempel återskapas endast två stycken stenmurar utav de sex stycken befintliga stenmurar.

Efterbehandlingsplan, flik R, 3.2 Målbild ur ett landskapsperspektiv

Enligt efterbehandlingsplanen bidrar brottet med "nya landskapliga värden".

Gamla kalkbrott kan inte ses som något nytt för landskapet, varken inom Skövde kommuns gränser eller i regionen.

Det är oklart vad Cementa åtar sig i och med efterbehandlingsplanen och när åtgärderna ska starta.

11. Miljömål

MKB, flik B, stycke 9.0 Miljömål

I MKB tar man upp de miljömål som bedöms vara av störst relevans för den planerade verksamheten samt hur verksamheten förhåller sig till miljömålen. Redogörelsen tar dock inte upp miljömålen "Ett rikt odlingslandskap" och "God bebyggd miljö".

Miljömålet "Ett rikt odlingslandskap" är relevant för den utökade brytningen eftersom majoriteten av det utökade täktområdet består "huvudsakligen av odlingsmark" och i odlingslandskapet finns 14 stycken biotopskyddade element (se *Naturinventering och bedömning av naturvärden, flik K*). I det befintliga odlingslandskapet finns även en naturbetesmark, vilken var det enda området i naturinventeringen som nådde högsta naturvärde, klass 1.

MKB borde även redovisa hur miljömålet "God bebyggd miljö" berörs. En utökad brytning påverkar t.ex. kulturhistoria, tätortsnära grön- och vattenområden och skapar störningar, läs främst buller och damning, inom centrala delar av Skövde stad och påverkar även framtida utveckling av staden.

KSstab

Sari Strömblad
Miljöstrateg

Mia Magnusson
Kommunekolog

Närings- och samhällsbyggnadsenheten
Skövde kommun

KF § 159/14 Yttrande till Mark- och miljödomstolen om Cementas ansökan om fortsatt och utökat tillstånd för kalkstensbrytning

KS2013.0042

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2014-10-29	201/14
2 Kommunstyrelsen	2014-11-10	184/14
3 Kommunfullmäktige	2014-11-24	159/14

Beslut

Kommunfullmäktige besluta att lämna följande yttrande till Mark- och miljödomstolen avseende Cementas överklagan av beslut avseende fortsatt och utökat tillstånd för kalkstensbrytning.

Reservation

Ledamöterna för folkpartiet och miljöpartiet reserverar sig mot beslutet till förmån för sitt eget förslag.

Yrkanden

Leif Walterum (C) redogör för beredningen av ärendet och yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Douglas Hjalmarsson (FP), Petter Fahlström (FP) yrkar bifall till folkpartiets förslag. Katarina Jonsson (M), Torbjörn Bergman (M), Josef Fransson (SD), Marie Ekman (S), Per-Erik Gustafsson (S) och Robert Ciabatti (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Elisabeth Gustavsson (MP), yrkar bifall till miljöpartiets förslag.

Maria Flygare (V) yrkar avslag på kommunstyrelsens förslag till beslut.

Yttrande

Jasmin Vizlin (MP) och Per-Erik Gustavsson (S) yttrar sig utan eget yrkande.

Beslutsgång

Ordförande finner tre förslag och ställer förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag till beslut.

Bakgrund

Cementa Aktiebolag har ansökt om fortsatt och utökat tillstånd för kalkstensbrytning. Mark och miljödomstolen, MMD, har avslagit ansökan, av följande två skäl:

Dels anser MMD att negativ påverkan på Natura 2000 område med svämlövskog inte kan uteslutas.

Dels anser MMD att det omfattande riksintresseområdet för natur- och fritidsliv är av större vikt än riksintresseområdet för mineralfyndighet på den ansökta platsen. Cementa har överklagat denna dom till Mark och Miljööverdomstolen. Skövde kommun har anmodats att yttra sig angående Cementas överklagan.

Yttrande från Skövde kommun

Skövde kommun tillstyrker Cementas överklagan och vill särskilt poängtera följande: Önskad utbredning av svämlövskog nedströms tälten är en följd av att erosion i branterna övergår till deposition av fint material i flackare partier när vattnet får lägre hastighet.

Naturtypens värden ökar av dynamik och störningar, så som varierande vattenflöden, sediment och översvämningar. Sökt verksamhet kan vara en källa till dylika störningar. Det är därför inte rätt att förutsätta att de förändringar verksamheten eventuellt ger upphov till är skadliga för biotopen svämlövskog.

Domstolen för resonemang om "negativ kumulativ hydrologisk effekt". Detta resonemang bör granskas eftersom underlagen för domstolens påståenden, även enligt domstolens egen utsago, är bristfälliga. I det fall man finner dessa förhållanden intressanta att studera i detalj bör rimligen den sökande beredas möjlighet att utreda dem och presentera fakta innan domstolen vågar sig på att dra slutsatser. Processen tycks därför förhastad.

Ny brytning söks i riktning bort från nedströms partier lämpade för svämlövskog.

Varigenom ytterligare påverkan rimligen är låg. Domstolen tycks ha gjort en annan värdering. Vad avser domstolens påstående om bortledning, så behöver även detta granskas. Ansökan avser i huvudsak omledning av vatten uppströms svämskog, inte bortledning av vatten från densamma.

I yttrandena har påtalats att fördröjningen av nederbörd kan minska till följd av hårdgjorda ytor i brottet och omledning av vatten tvärs branten vilket skär av och leder ut ytvatten och rörligt markvatten. Dylikt leder inte till förändrade totala mängder vatten, men till större fluktuationer i flödet. Dessa potentiella fluktuationsökningar är i sin tur, om något, gynnsamt för etablering av naturtypen svämlövskog.

I det sammanhanget vill Skövde kommun lyfta fram behovet av ytterligare granskning av hydrologiska risker för riksintresset för transporter, väg 49. Detta riksintresse är beläget mellan önskad svämlövskog och sökt brytning. Denna väg är av mycket stor betydelse för regionen och stopp i trafik har förekommit till följd av höga flöden.

Mark- och miljödomstolen gör en avvägning mellan andra berörda riksintressen. Kalkstensfyndigheter, samt naturvård och fritidsliv. Karakteristiska kvaliteter för Västergötlands platåberg. I vad avser Riksintresset för mineralfyndighet är området väl avgränsat av SGU till den brytvärda fyndigheten väster om befintlig cementindustri. I vad avser riksintresset för naturvård och fritidsliv är området mer frikostigt tilltaget av naturvårdsverket och täcker stor del av berget.

Domstolen lyfter i sitt resonemang fram värdet av Billingens högplatå för det rörliga fritidslivet. Skövde kommun delar denna del av bedömningen. Emellertid är den slutningszon där täkten sökts lägre frekventerad av det rörliga friluftslivet än vad Billingens högplatå är och kan ej anses utgöra värdekärnan i det till ytan mer omfattande riksintresset. Skövde kommun ansluter sig till den bedömning som domstolens tekniska råd Roger Ödmark gjort i vad avser avvägningen mellan dessa två riksintressen. Domstolen i övrigt för ett strategiskt resonemang om försörjningstrygghet. Domstolens resonemang på denna punkt bör kunna förbättras med hjälp av säkerhetspolitisk expertis.

Lagstiftaren har fastställt att riksintressen av betydelse för försvaret går före alla andra riksintressen. Det är värt att reflektera över lagstiftarens tanke med detta, då riksintresseområdet för kalkstensfyndighet är motiverat av försörjningstrygghet vid avspärning, så som varande täkt för den enda cementindustrin på fastlandet. Skövde kommun konstaterar att den nya föreslagna dragningen av bäcken, så som den utformats i Cementas kompletteringar till överklagan, utgör en förbättring relativt det ursprungliga förslaget och att av domstolen efterfrågad kunskap om markförhållanden har

es gull

inhämtats, samt att med detta underlag utformningen av bäckfåran har förtydligats och förbättrats. Dock framgår inte skälet till kulvertering tydligt och man bör föra ett resonemang om alternativ utformning på denna delsträcka.

Vi vidhåller, i tillägg till detta yttrande, vad som tidigare har anförts i målet och har inget att erinra mot utökat täktillstånd.

Delges

Mark- och miljödomstolen

es

KF § 80/13 Yttrande från Skövde kommun angående Cementa

KS2013.0042

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2013-06-12	122/13
2 Kommunstyrelsen	2013-06-17	111/13
3 Kommunfullmäktige	2013-06-17	80/13

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar att som svar på remiss i målet 4418-12, Cementa AB:s ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun lämna följande yttrande.

Paragrafen anses omedelbart justerad.

Reservation

Ledamöterna från miljöpartiet och vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet.

Protokollsanteckning

Ledamöterna från vänsterpartiet lämnar följande protokollsanteckning:

”Att med tjänsteutlåtandet som stöd beslutar att uttala ett nej till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstakten och därmed nej till fortsatt brytning vid Cementa i Skövde efter 2017.”

Yrkanden

Katarina Jonsson (M) redogör för ärendet och yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Leif Walterum (C), Mikael Wendt (FP), Paula Bäckman (C), Ann-Katrin Jönsson (KD) och Ann Lindgren (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag till beslut.

Egon Frid (V) yrkar att kommunfullmäktige, med tjänsteutlåtandet som stöd beslutar att uttala ett nej till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstakten och därmed nej till fortsatt brytning vid Cementa i Skövde efter 2017.

Sture Grönblad (MP) yrkar att Skövde kommuns remissvar ska lyda: Skövde kommun anser att Cementas verksamhet i Skövde ska upphöra när nuvarande brytningstillstånd går ut år 2017.

Yttrande

Roger Almgren (MP) yttrar sig utan eget yrkande.

Propositionsordning

Ordförande ställer yrkandena mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag till beslut.

Bakgrund

Mark- och miljödomstolen har berett Skövde kommun tillfälle att lämna synpunkter på Cementas ansökan i mål nummer M 4418-12 (aktbilagor 1 och 17).

Cementas nuvarande täktillstånd är från år 2007 (M625-06) och löper till år 2017. Cementa AB ansöker om att utöka verksamheten från nuvarande brytningsvolym om cirka 1 miljon ton kalksten per år till 1,5 miljoner ton kalksten per år. Vidare ska täktområdet utökas åt väster och nordväst. Verksamheten beräknas pågå till och med år 2032 även om årtalet är osäkert.

Grundvattennivån ska sänkas inom täktområdet till lägst + 155 meter över havet (nuvarande tillstånd ger +158 meter över havet). Ett avsnitt av Hållsdammsbäcken ska grävas bort och omledas till Hjälpadalsbäcken och öka vattenföringen i den sistnämnda bäcken. Ytterligare 13 stycken biotopskyddade objekt, bland annat stenmurar, våtmarker, åkerholmar och en fågata ska tas bort. En miljökonsekvensbeskrivning har framställts.

Skövde kommun har deltagit i ett tidigt samråd, anordnat av Cementa AB den 22 februari 2012, tillsammans med länsstyrelsen. Skövde kommun har lämnat in synpunkter på önskade kompletteringar i ärendet under februari 2013. Cementa har därefter inkommit med kommentarer och vissa kompletteringar av bolagets tillståndsansökan efter inkomna synpunkter från berörda instanser inklusive Skövde kommun.

Enligt miljöbalken 9 kap 6A § ska tillståndsansökan för mineralutvinning innehålla en plan för landskapets efterbehandling. Kalksten har brutits i Våmbs kalkbrott under lång tid och brottet har kontinuerligt utökats västerut. Efterbehandlingsplaner har upprättats och reviderats i samband med att nya tillstånd beviljats. En uppdaterad efterbehandlingsplan har lämnats in av Cementa AB i samband med ansökan.

Yttrandet har upprättats av tjänstemän inom närings- och samhällsbyggnadsenheten i samråd med berörda tjänstemän på tekniska förvaltningen, kulturförvaltningen samt plan, bygg- och lantmäteriförvaltningen.

Följande yttrande lämnas från Skövde kommun

Skövde kommun konstaterar att Cementa AB:s pågående verksamhet inte strider mot kommunens översiktsplan, antagna detaljplaner, områdesbestämmelser eller planprogram vad gäller området mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen anger att en utökning av täktområdet noggrant måste vägas mellan olika motstående nationella, regionala och lokala intressen. Samtidigt noterar kommunen att det är flera riksintressen inom samma område som inte är förenliga med varandra. Det är av stor vikt att Mark- och miljödomstolen noggrant väger dessa mot varandra och att företräde ges det riksintresse som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

Skövde kommun anser att ännu fler förebyggande åtgärder gällande främst buller, vibrationer och damning men även andra typer av störningar från täkten ska vidtas oavsett eftersom påverkan på boende – och stadsmiljö är stor. Störningar ifrån täktområdet upplevs och rapporteras kontinuerligt. Skövde kommun önskar vara en attraktiv kommun med hög livskvalité och en stor bergstäkt i centrala Skövde ger stor påverkan på stads- och boendemiljöer med hög befolkningstäthet vilket bör styra villkorens utformning för en eventuell fortsatt täktverksamhet.

OK PF [Signature]

Brandstorpsvägen sträcker sig över det planerade brytområdet och används av Räddningstjänsten och även av boende på Billingsluttningen samt av fastigheterna i Brandstorps by. Vägens status (allmän eller kommunal väg) är i skrivande stund oklar och kommer att utredas vidare för att klargöra hur processen för hur en eventuell indragning av vägen ska se ut. En konsekvensanalys kommer att tas fram oavsett när och om en indragning av Brandstorpsvägen blir aktuell.

För huvuddelen av fordonen som idag använder Brandstorpsvägen blir det en mindre omväg till riksväg 49, via Hallenbergsrundellen. Omkring dussinet fastigheter får starkt försämrade utfart via riksväg 49 som är starkt trafikerad vid vissa tidpunkter. Hallenbergsrundellen är starkt trafikerad idag och behöver avlastas genom nya trafiklösningar som för närvarande diskuteras med Cementa. Räddningstjänsten upplyser om att diskussioner pågår gällande akuta uttryckningar och att dessa kan komma att lösas via tillgänglighet genom Cementas täktområde.

Skövde kommun bedömer att kompletteringen 3.1.1 är ofullständig gällande Skövde kommuns behov av flytt av transformatorstation och ledningar vid ett utökat täktillstånd. Ledning måste läggas i ny sträckning och Skövde Elnät behöver gräva högspänning från nätstation norr om Eklunds skrot i banvallen ned till Våmbs by, en sträcka på cirka 1500 meter. Nätstationen i östra delen behöver eventuellt flyttas. Skövde Elnät har totalt två nätstationer vid gränsen som kanske behöver flyttas och ändringarna bedöms som kostsamma och arbetskrävande. Kommunen förutsätter liksom tidigare att Cementa AB står för dessa kostnader.

Skövde kommun anser att återställningsgarantibeloppet som i nuvarande tillstånd är 9 miljoner kronor och som Cementa föreslår oförändrat belopp i sin nya ansökan verkar vara lågt räknat. Med den faktiska påverkan på vatten, mark samt natur- och kulturvärden med mera bör tillräcklig kompensation av bolaget kunna säkerställas vid olika ekonomiska scenarier.

Riksväg 49 som ligger nära täktområdet är inte redovisat i kartunderlaget.

Skövde kommun har haft kort tid för att lämna synpunkter på ansökan. Skövde kommun kan komma att vidareutveckla sina synpunkter vid kommande huvudförhandlingar.

Vatten

Skövde kommun finner anledning till oro över att Cementa AB inte tillräckligt har redovisat eventuell påverkan på ytvatten och grundvattentäkter på omliggande skyddsvärda objekt. Generellt gäller att kalkstensområden i regel har stor hydraulisk heterogenitet och att det är geologiska strukturer som huvudsakligen kanaliserar grundvattenflödena. Internationellt finns stora erfarenheter från likartad terräng och som uttryckligen varnar för att betrakta dessa områden som homogena. Stora vattenflöden kan alltså kanaliseras igenom mindre kalkstensområden med ihåliga strukturer.

Ett exempel är att år 2002 arbetade Skövde kommun med att ge Våmbsbäcken en ny sträckning. Från att tidigare varit kulverterad under Parocs industriområdet, ville man leda bäcken runt industriområdet. Samtidigt tänkte kommunen omvandla "Södra brottet" (ett gammalt kalkstensbrott) till fågelsjö. Vatten skulle ledas från Våmbsbäcken in till och

genom brottet. Men vid försök att fylla fågelsjösjön sökte sig vattnet ned i ett "slukhål" i fågelsjöns kant. Vattnet dök upp som artesiskt vatten på Parocs industriområde som är beläget öster om "Södra brottet". Trots ihärdiga försök att fylla upp slukhålet i "Södra brottet" har fågelsjön inte kunnat färdigställas. Det har inte gått att täta kalkbrottet som ligger på andra sidan riksväg 49 och Cementa AB:s nuvarande täktområde.

Skövde kommun anser att det är en brist att Cementa AB inte nämner något om kvalitén på grundvattnet i sandstenen där kommunen hämtar sitt reservvatten.

Naturvärden och friluftsvärden

Skövde kommun anser att det utökade täktområdet hyser stora natur- och kulturvärden som kommer att försvinna och påverka landskapets identitet för all framtid. Cementa resonerar i kompletteringsansökan 1.2 att endast någon procent av riksintresseområdena för naturvård och friluftsliv försvinner men sådant resonemang leder till att natur, rekreations- och kulturvärden kan tas bort med motiveringen att det genererar marginell skada trots att stora värden går förlorade. Värden som skulle bevarats eller kompenseras om det varit i andra exploateringssammanhang. De aktuella riksintresseområdena för naturvård och friluftsliv ligger dessutom mycket stadsnära och gränsar till Billingens friluftsområde, vilket borde ge dessa en hög dignitet.

Skövde kommun anser att man inte på ett tillräckligt sätt visat hur den nya bäcksträckan vid bortgrävning av delar av Hållsdammsbäcken ska utformas för att kompensera den stora förlust av naturvärden som blir. Ytterligare finns frågor kring hur den nya bäcken ska byggas upp för att passa de arter som finns i Hållsdammsbäcken idag. Vid provtagning av bottenfaunan konstateras idag ett mycket högt diversitetsindex, värdefulla lekbottnar och även bäcköring finns dokumenterad. Liten vattensalamander finns rapporterad i angränsande gölar och bäckslingor i södra delen.

Skog kommer att avverkas för att skapa eventuellt ny bäckfåra inom ett område med kalkbarrskog som hyser höga naturvärden bland annat i form av många sällsynta svamparter, orkidéer och den sällsynta skogsklockan. Hjälpadalsbäcken har höga naturvärden som hotas av den vidgning av bäcken som ska vidtas för att kompensera Hållsdammsbäcken.

I 1.2 i kompletteringsdokumentet menar Cementa att man "inte identifierat några – i regionalt perspektiv – särskilt höga naturvärden inom verksamhetsområdet". I deras egen naturvärdes bedömning (av Enetjärn Natur AB) har man konstaterat att området innehåller naturvårdsobjekt med både klass I och II där klass I är värdekärnor med högsta naturvärde. (se klassificeringen nedan). Dessa högt klassade området kommer alltså till stor del helt försvinna. En stor förlust av mycket höga naturvärden som inte går att återskapa. Klass I området är mycket artrikt med rödlistade arter och arter som kräver lång kontinuitet. I område F i naturvärdesbedömningen finner man spår som troligen kommer från mindre hackspett. Även i område D finner man spår av hackspett. Mindre hackspett är strikt skyddad genom artskyddsförordningen och här krävs en inventering för att se vilka konsekvenser det nya verksamhetsområdet skulle få för denna rödlistade art.

Naturvärdesklass	Bedömning	Innebörd
1	Högsta naturvärde Värdekärna	Opåverkade naturmiljöer med ett stort inslag av värdefulla strukturer och/eller arter, alternativt delvis påverkade miljöer med ett stort inslag av värdefulla strukturer och/eller arter.
2	Högt naturvärde	Påverkade naturmiljöer med ett visst inslag av värdefulla strukturer eller arter, alternativt opåverkade naturmiljöer med ett ringa inslag av värdefulla strukturer eller arter.
Ordinärt	Ordinärt naturvärde	Låga naturvärden och starkt påverkad mark.

En del småbiotoper i jordbruksmark omfattas av generell biotopskydd. Dessa småbiotoper är livsviktiga för många arter som idag inte klarar sig i dagens storskaliga jordbrukslandskap. Inom verksamhetsområdet finns flera biotopskyddade miljöer såsom Hållsdammsbäcken, stenrösen, stenmurar, en fågata, åkerholmar och flera småvatten som helt kommer att försvinna.

I 1.16 i menar Cementa AB att den utökade täkten inte medför "någon betydande påverkan på skyddade arter på populations nivå". Skövde kommun menar att man inte kan göra den bedömningen utan att genom specifika inventeringar studera de skyddade arternas populationer inom verksamhetsområdet. Man har därmed inte kunnat visa fortlevnad av de skyddade arternas populationer är säkerställd.

Delar av Billingeleden går igenom den planerade utökningen av täktområdet och är idag omgivet av ett rikt och varierat odlingslandskap med höga natur- och kulturvärden. Skövde kommun anser att en omdragning av Billingeleden krävs och förutsätter att Cementa AB står för dessa kostnader vid ett eventuellt utökat täktillstånd. Om man delar av den populära Billingeleden försvinner stora friluftsvärden. Ytterligare konsekvens av den planerade täktområdet är att även flera andra viktiga och populära rekreativmiljöer försvinner med de vägar och stigar i området som brukas som promenad- och cykelvägar.

Kulturvärden

Den kulturhistoriska förstudien 2012 i ansökan innebar en okulär besiktning samt övergripande kartanalyser. Skövde kommun anser att det behövs en fördjupad kulturhistorisk analys. Efter analys och utvärdering ska studien belysa behovet av vetenskapliga och dokumenterade åtgärder till bevarande och vårdande perspektiv. Denna studie ska analysera konsekvenserna av vilka värden som försvinner och detta även i relation till Skövde och Skaraborg. Detta för att förstå hur man ska gå vidare samt vilket ansvar man tar för framtiden.

Det aktuella området utgörs av ett sammanhängande kulturlandskap med stora värden. Fornlämningar i form av stensättningar och fossila åkrar med mera vittnar om att området har utgjort en kontinuerlig agrar miljö sedan forntid med den viktiga färdväg som knutit samman områdena öster och väster om Billingen. Gamla Skaravägen har en förhistorisk förankring och är en av få bevarade huvudvägar kring platåbergen även om en del delsträckor redan är omgjorda och påverkade av exploatering. Vägen har också ett mycket högt kulturhistoriskt värde med ett tydligt sammanhang med motsvarande lämningar i Varnhem. Området är väl läsbart med bibehållna väglämningar, i form av vägsträckningar, hålvägar och fågator samt tillhörande by- anläggningar med åkermark, gården och

CB PT

torpställen. Den planerade utökade täkten i området har stora konsekvenser för ovanstående kulturlandskapsvärden, kulturhistoriska bebyggelsevärden samt fornlämningar. De riskerar att försvinna liksom de viktiga och mycket värdefulla sammanhang med fortsatta vägsträckningar, fornlämningar och jordbrukslämningar på och runt Billingen. Sannolikt förekommer även ett stort antal oupptäckta fornlämningar som kommer att försvinna, till exempel boplatzlämningar och gravar.

Efterbehandlingsplanen

Skövde kommun anser att det är en brist att värdefulla naturmiljöer som försvinner ska kompenseras i ett långt senare tidsperspektiv och att både djur- och växtarter kommer därför att påverkas negativt under lång tid. Efterbehandlingen och framskapandet av nya biotoper kommer att ta decennier. Att återskapa ädellövskog liknande den på Billingen och kulturpräglad betesmark med höga biologiska värden är inte rimligt ens inom ett generationsperspektiv. Dessa naturtyper kräver mycket lång kontinuitet för att få höga värden.

Att det framtida kalkstensbrottet skulle tillföra området en större biologisk mångfald i framtiden än vad området hyser i dag anser inte Skövde kommun. Det blir ett konstgjort landskap som kommer att hysa vissa naturvärden som kommer att utvecklas långsamt över tid. Dessutom kommer naturvärden och livsmiljöer som går förlorade med en eventuell utökad täktverksamhet inte ersättas fullt ut. Man borde i efterbehandlingen planera för fler insatser som skapar värden inom kortare tidsrymd.

Skövde kommun förutsätter att inga främmande massor kommer att tillföras området utifrån utan att material från verksamhetsområdet kommer att användas som uppbyggnads- och fyllnadsmaterial.

Miljökonsekvensbeskrivning

Framtagen miljökonsekvensbeskrivning (MKB) redovisar inte hur den sökta verksamheten förhåller sig till det nationella miljömålet nr 15 – God bebyggd miljö. Denna säger att "städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas." Vidare saknas hur den sökta verksamheten förhåller sig till det nationella miljömålet nr 13 – Ett rikt Odlingslandskap; "Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks."

Delges

Mark- och miljödomstolen

NSE

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-05-28 i mål nr
M 4418-12, se bilaga A

KLAGANDE

Cementa Aktiebolag, 556013-5864
Cementvägen 1
541 21 Skövde

SKÖVDE KOMMUN
Kommunstyrelsen

2015 -03- 04

Dnr: .....

Ombud: Advokaterna Bo Hansson och Martin Johansson
Box 4291
203 14 Malmö

MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg

2. Skövde kommun
541 83 Skövde

3. Naturvårdsverket
106 48 Stockholm

4. Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg

SAKEN

Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkt på
fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med undanröjande av mark- och miljödomstolens dom återförvisar Mark- och
miljööverdomstolen målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Dok.Id 1192454

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

BAKGRUND

Cementa Aktiebolag (Cementa) ansökte hos mark- och miljödomstolen om tillstånd enligt miljöbalken för fortsatt och utvidgad brytning vid kalkstenstäkt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun, tillstånd enligt miljöbalken för viss vattenverksamhet samt dispens från biotopskyddet, allt i enlighet med vad som framgår av mark- och miljödomstolens dom.

Mark- och miljödomstolen avslog Cementas ansökan och beslutade att bolaget skulle betala rättegångskostnader till länsstyrelsen. Som skäl för att avslå ansökan angavs i huvudsak att det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken och att utredningen i målet är för bristfällig för att göra den skadeprövning som ska ske enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken samt att, vid den avvägning som ska ske mellan riksintressena för naturvård och friluftsliv å ena sidan och riksintresset för mineralfyndigheten å andra sidan, ska riksintresset för naturvård och friluftsliv ges företräde.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Cementa har överklagat mark- och miljödomstolens dom och yrkat i första hand att Mark- och miljööverdomstolen ska bifalla de yrkanden bolaget framställt vid mark- och miljödomstolen, dock med en justering av området för det utökade brytningsområdet. Cementa har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska pröva frågan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a och 28 b §§ miljöbalken, förklara den ansökta verksamheten tillåtlig samt i övrigt återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning. I sista hand har Cementa yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Cementa har till stöd för sin talan angett sammanfattningsvis följande.

Av de uppgifter som Cementa presenterat i miljökonsekvensbeskrivningen framgår att det inte föreligger någon risk för att den ansökta verksamheten på ett betydande sätt

kan påverka miljön i Natura 2000-området Klasborgs- och Våmbs ängar. För det fall det ska anses föreligga risk för betydande påverkan på Natura 2000-området, har mark- och miljödomstolen i strid mot gällande rätt valt att ta målet till prövning trots att mark- och miljödomstolen i domskälen har konstaterat att det inte finns någon utredning som gör det möjligt att företa en prövning enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken. Mark- och miljödomstolen har därmed avslagit ansökan på materiell grund utan att dessförinnan ha förelagt Cementa att komplettera ansökan med för bedömningen relevant underlag. Förfarandet är oförenligt med kravet på den fullständiga utredningsskyldigheten som åligger mark- och miljödomstolen och utgör grovt rättegångsfel. För det fall det inte utgör grovt rättegångsfel att företa prövningen på det sätt som skett, gör Cementa gällande att mark- och miljödomstolens bedömning enligt rekvisiten i 7 kap 28 b § miljöbalken är materiellt felaktig. Bedömningen har grundats på felaktiga förutsättningar i fråga om den s.k. svämlövskog som enligt domskälen skulle riskera att skadas av den ansökta verksamheten. Risken för att den sökta verksamheten skulle skada Natura 2000-områdets integritet, i den mening som framgår att EU-domstolens praxis, är därmed utesluten och det föreligger förutsättningar att meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken.

Mark- och miljödomstolen har valt att företa en avvägning av riksintressen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken trots att det enligt mark- och miljödomstolen saknats underlag för att bedöma frågan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a och b §§, och därmed också om verksamheten är förenlig med 4 kap. miljöbalken vilket är en förutsättning för att tillåta verksamheten med stöd av 3 kap. 10 § miljöbalken. Mark- och miljödomstolens bedömning att riksintresset för mineralutvinning skulle vara försvagat bl.a. på grund av medlemskapet i EU saknar stöd i svensk praxis och torde strida mot grundläggande principer om icke-diskriminering enligt EU-rätten.

Vid handläggningen i Mark- och miljööverdomstolen har Cementa ingett nytt material vad gäller särskilt frågan om påverkan på Natura 2000-området. Det nya materialet består av följande. Promemorian *Naturtyper i anslutning till Våmbsbäcken i norra delen av Klasborg-Våmbs Natura 2000-område, Skövde*, 2014-07-04, promemorian *Kalkstenstäkt i Skövde, grundvattenpåverkan på Klasborgs och Våmbs Natura 2000-område*, 2014-07-16, rapporten *Geohydrologiska förutsättningar för omflyttning av*

Hålldammsbäcken, 2014-07-18, promemorian Nya Hålldammsbäcken, 2015-01-08, uppdaterad ritning över bäckläget, 2015-01-08, promemorian Kompletterande modellering av påverkan på grundvattennivåer till följd av utökad täktverksamhet i Våmb, 2015-01-08, promemorian Påverkan på naturtyper och markhydrologi i Klasborgs-Våmbs Natura 2000-område, 2015-01-08, samt Kalkstenstäkt i Skövde, förslag till kontrollprogram avseende grundvatten, 2015-01-08.

Yttranden har inkommit från bl.a. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Naturvårdsverket har anfört bl.a. följande. Det finns en risk för en betydande påverkan på Natura 2000-området och tillstånd krävs därför enligt 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken. Risken för påverkan gäller främst det utpekade habitatet lövsumpskog/svämlövskog. Enligt ansökan avser sökanden att omleda Hålldammsbäcken som i sin tur ansluter till Våmbsbäcken och sedan rinner in i Natura 2000-området. De aktuella skogstyperna är, oavsett hur de kommer att klassificeras, beroende av regelbundna översvämningar och det är väl belagt att dessa är känsliga för hydrologiska förändringar i grund- och ytvatten. Det finns uppenbara risker för sådan hydrologisk påverkan genom den sökta verksamheten. En hydrologisk förändring kan uppstå såväl som en effekt av grundvattenbortledning i samband med länshållningen av täkten men skulle också kunna uppstå genom omledning av Hålldammsbäcken.

Länsstyrelsen har bedömt att risken för att verksamheten kan påverka Natura 2000-områdets naturtyper inte kan uteslutas och anfört bl.a. följande. Den aktuella skogsmarken vid Våmbsbäcken har inte naturtypsstatus som svämlövskog eller lövsumpskog på grund av att den ännu inte har så utvecklade strukturer typiska för naturtyperna. Länsstyrelsen har dock bedömt att den har utvecklingspotential att uppnå värdefulla strukturer inom överskådlig framtid, därav utpekandet som Natura 2000-område. Om utvecklingen mot naturtypsstatus ska kunna fortgå krävs emellertid att vattenflödet i Våmbsbäcken inte minskar och att tillfälliga översvämningar inte minskar i frekvens eller omfattning. Således blir frågan om den tänkta täktverksamheten kan komma att på ett betydande sätt påverka miljön i Natura 2000-området en fråga om vattenflödet i Våmbsbäcken. För att inte betydande påverkan ska

ske ska vattenflödet i Våmbsbäcken i huvudsak vara opåverkat av täktverksamheten. En betydande del av Våmbsbäckens flöde kommer från Hålldammsbäcken.

SGU har anfört bl. a. följande. De naturtyper som finns inom Klasborg-Våmb är känsliga för påverkan av avsänkta grundnivåer. Om flödet av ytvatten till området bibehålls inom nuvarande volymer bedöms detta kunna hålla uppe närbelägna grundvattennivåer och risken för påverkan bedöms som liten.

Yttranden har även inkommit från ett antal enskilda och föreningar.

Parterna har fått möjlighet att yttra sig i frågan om återförvisning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Cementas talan i Mark- och miljööverdomstolen innefattar bl.a. ett påstående om grovt rättegångsfel på grund av bristande materiell processledning från domstolens sida och frågan om detta bör föranleda återförvisning. Med anledning av Cementas yrkande men även med hänsyn till det nya material som kommit in till Mark- och miljööverdomstolen har frågan uppkommit om det finns skäl att återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Vid handläggningen i mark- och miljödomstolen har frågan om det krävs tillstånd med hänsyn till bestämmelserna i 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken på grund av den sökta verksamhetens påverkan på det närliggande Natura 2000-området Klasborgs och Våmb's ängar (SE0540093) aktualiserats och, för det fall tillstånd krävs, om sådant tillstånd kan lämnas. Frågan om det överhuvudtaget krävs tillstånd enligt nämnda bestämmelser har enligt Mark- och miljööverdomstolen betydelse för den fortsatta bedömningen om återförvisning ska ske. Mark- och miljööverdomstolen prövar därför först frågan om det krävs sådant tillstånd.

Skyddet i ett Natura 2000-område gäller mot närmare angiven påverkan av de arter och naturtyper för vilka området har utsetts. Enligt Naturvårdsverkets kartverktyg för

Natura 2000 framgår att området Klasborg-Våmb pekats ut bl.a. för naturtyperna *lövsumpskog* och *ädellövskog i branter*. Länsstyrelsen har vidare bedömt att området har utvecklingspotential att uppnå värdefulla strukturer inom överskådlig framtid.

Enligt 4 kap. 8 § miljöbalken får en verksamhet som är tillståndspliktig inte komma till stånd om inte tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken lämnats. Tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs för verksamhet som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, oavsett om verksamheten ska bedrivas inom eller utanför området. Vid bedömningen av om en verksamhet är tillståndspliktig ska prövningen göras med utgångspunkt från dess typiska effekter (jfr MÖD 2003:100). Tröskeln för när en verksamhet är tillståndspliktig har enligt praxis satts lågt. Det räcker, enligt EU-domstolen, att det är troligt att planen eller projektet kan påverka området på ett betydande sätt (se bl.a. EU-domstolens avgörande den 7 september 2004 i mål C-127-02, Waddenzee).

I målet är det klarlagt att täktverksamheten enligt ansökan kommer att medföra att grundvattennivån kommer att sänkas inom delar av Natura 2000-området. Inom Natura-2000-området förekommer naturtyper som är känsliga för påverkan i hydrologin. Mark- och miljööverdomstolen bedömer i likhet med mark- och miljödomstolen och mot bakgrund av den utredning som finns i målet, att den sökta verksamheten riskerar att på ett betydande sätt påverka skyddade livsmiljöer i Natura 2000-området. Verksamheten kräver därmed tillstånd enligt bestämmelserna i 7 kap. 28 a och b §§ miljöbalken.

Frågan är då om prövningen om tillstånd kan lämnas bör ske här eller i mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljödomstolen har funnit att sökanden, genom de invändningar som sakägare haft beträffande frågan om underlaget medgav en skadeprövning utifrån Natura 2000-bestämmelserna, uppmärksammats på frågan på ett sådant sätt att domstolen inte närmare behövde beskriva ett krav på utredning samt att sökanden under huvudförhandlingen haft möjlighet att läka bristen men att detta inte skett.

Av handlingarna i målet framgår att mark- och miljödomstolen, efter förfrågan till remissinstanser om eventuella krav på kompletteringar av ansökan, har skickat ett kompletteringsföreläggande till sökanden. Sökanden förelades vid äventyr av avvisning att komplettera ansökan i de avseenden som hade påtalats av remissinstanserna i hänvisade aktbilagor, vilket bl.a. innefattade en utförligare beskrivning av Natura 2000-området och hur den ansökta verksamheten påverkar miljön i detta område. Sökanden inkom med komplettering varefter målet kungjordes och handläggningen fortsatte med ytterligare skriftväxling. Något föreläggande med krav på specifika kompletteringar har inte i detta skede skickats till sökanden från domstolen. Inför huvudförhandlingen har mark- och miljödomstolen upprättat en huvudförhandlingsplan. Det går inte av den att utläsa att domstolen önskade få frågan om påverkan på Natura 2000-området, eller någon annan fråga, särskilt belyst under förhandlingen. Inte heller efter förhandlingen har något initiativ till komplettering av utredningen tagits från domstolen.

I miljösmål gäller att mark- och miljödomstolen har en fullständig utredningsskyldighet. Domstolen har alltså en skyldighet att bedriva en aktiv materiell processledning så att utredningen får den inriktning och omfattning som krävs (22 kap. 11 § andra stycket miljöbalken, se även prop. 1997/98:45 del 1 s. 294 och 466 f samt del 2 s. 240). Om det föreligger brister i underlaget måste det bedömas om bristerna utgör processhinder eller är av materiellt slag. Om miljökonsekvensbeskrivningen är behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens eller åtgärdens inverkan på miljön, ligger det närmast till hands att se detta som ett processhinder. Är en sådan prövning visserligen möjlig men beskrivningen ändå bristfällig får det i stället ses som en fråga om ansökningens materiella innehåll (se bl.a. NJA 2009 s. 321).

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att mark- och miljödomstolen inte har funnit skäl att avvisa Cementas ansökan. När domstolen således bedömt att ansökan skulle prövas i sak har det ålegat domstolen att göra det klart för sökanden vilka brister i utredningen som domstolen ansåg förelåg. Att motparter må ha haft synpunkter på brister i utredningen medför inte att domstolen kan underlåta att bedriva processledning. Processledningen måste ske på ett sådant sätt att det tydligt framgår att

även domstolen anser att det föreligger brister i utredningen. Det står klart att inte varje brist som en domstol anser föreligga behöver föreläggas sökanden för särskild komplettering. I detta fall har det emellertid, enligt mark- och miljödomstolens bedömning, varit fråga om fundamentala brister i utredningen i en för målets fortsatta prövning avgörande fråga. Vid konstaterande av sådana brister borde mark- och miljödomstolen ha berett sökanden möjlighet att komplettera utredningen i närmare angivna avseenden innan målet togs till slutligt avgörande. Domstolens skyldighet att se till att nödvändig utredning inhämtas föreligger även om kompletteringsbehovet konstateras så sent som efter huvudförhandling i målet (se Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken, en kommentar, s. 22:21). Mark- och miljödomstolen har således brutit i sin materiella processledning på så sätt att det där har förekommit rättegångsfel.

Mark- och miljödomstolen har dessutom underlåtit att ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas eller inte. Enligt 6 kap. 9 § miljöbalken ska den myndighet som ska pröva en ansökan i ett mål eller ärende där det krävs en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd, genom ett särskilt beslut eller i samband med avgörandet av målet eller ärendet ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

Den bristande materiella processledningen har medfört att materialet i mark- och miljödomstolen har varit otillräckligt för den prövning som skulle göras där och att ett omfattande nytt material i stället har presenterats här, dels i samband med överklagandet men även i ett senare skede under handläggningen. Materialet är omfattande och rör en fråga som är grundläggande för prövningen i målet. På grund av detta och då mark- och miljödomstolen inte har gjort någon sakprövning avseende den sökta verksamhetens påverkan på Natura 2000-området kan rättegångsfelet antas ha påverkat målets utgång. Med hänsyn till instansordningen är det inte möjligt att avhjälpa felet här. Mark- och miljödomstolens dom bör därför undanröjas och målet visas åter dit för fortsatt handläggning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2015-03-31

Liselotte Rågmark Lars Borg

Margaretha Gistorp Yvonne Eklund

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, Lars Borg och Margaretha Gistorp, referent, samt tekniska rådet Yvonne Eklund.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Joakim Edvinsson.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänernsborrg

Mål nr M 4418-12

SÖKANDE

Cementa Aktiebolag, 556013-5864
Cementvägen 1
541 21 Skövde

Ombud: Advokat Bo Hansson och jur.kand. Martin Johansson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 4291
203 14 Malmö

SAKEN

Ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid kalkstenstäkt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun

Ao: 140

N: 6472770

E: 429875

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår Cementa Aktiebolags ansökan.
  2. Cementa ska betala ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Västra Götalands län med fyratusenåttahundra (4 800) kr. På ersättningsbeloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag tills betalning sker.
-

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborrg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborrg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

BAKGRUND

Cementa Aktiebolag (nedan Cementa) bedriver sedan 1920-talet såväl täktverksamhet som cementtillverkning på platsen, nuvarande fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde.

Verksamheten vid kalkstenstakten regleras för närvarande genom dåvarande Miljödomstolens vid Vänerns borgs tingsrätt dom den 21 februari 2007 (mål M 625-06) och avsågs täcka ett behov om 700 000 – 1 500 000 ton kalksten/år under en 15-20 årsperiod med en efterbehandlingsperiod om 2 år. Tillståndet gäller t.o.m. den 1 mars 2017 och medger en brytningsnivå ned till + 158 m ö h inom befintligt brytningsområde.

ANSÖKAN (notera att hänvisning till bilagor under denna rubrik avser bilagor till ansökan, inte till domen; MMD:s anm)

Cementa ansöker om tillstånd enligt miljöbalken för fortsatt verksamhet vid bolagets kalkstenstakt på fastigheterna Våmb 30:10 och 30:99 i Skövde kommun, innefattande uttag av högst 1,5 miljoner ton kalksten per år, inom befintligt verksamhetsområde och inom det utökade brytområde som framgår av bilaga A);

Cementa ansöker om tillstånd enligt miljöbalken att inom fastigheten Våmb 30:10 i Skövde kommun

- (i) utföra och bibehålla erforderliga anläggningar för bortledning av inläckande dag- och grundvatten i kalkstenstakten;
- (ii) avsänka grundvattennivån inom angivna brytområden till lägst +155 meter; samt

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

(iii) omleda den samlade vattenföringen i Hållsdammsbäcken genom överledning till Hjälpadalsbäcken.

Cementa ansöker om dispens från biotopskyddet enligt 7 kap. 11 § 2 st. miljöbalken för att på fastigheten Våmb 31:10 i Skövde kommun

(i) ta bort de biotopskyddade objekt som anges i bilaga 7, avsnitt 4.3, dvs. sex stenmurar, fyra åkerholmar, en fägata, två mindre våtmarker och ett avsnitt av Hållsdammsbäcken; samt

(ii) öka vattenföringen inom ett avsnitt av Hjälpadalsbäcken och utföra nödvändiga arbeten i densamma.

Cementa hemställer vidare att mark- och miljödomstolen

(i) bestämmer igångsättningstiden enligt 22 kap. 25 § 2 st miljöbalken till tre (3) år från lagakraftvunnet tillstånd;

(ii) bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken, då arbetena hänförliga till vattenverksamheten ska vara utförda, till tre (3) år ifrån lagakraftvunnet tillstånd;

(iii) bestämmer den tid enligt 24 kap. 13 § tredje stycket miljöbalken inom vilken anspråk på ersättning i anledning av oförutsedda skador av vattenverksamhet ska framställas till femton (15) år räknat från utgången av den av domstolen bestämda arbetstiden;

(iv) fastställer de villkor som föreslås i avsnitt 10 nedan;

(v) meddelar verkställighetstillstånd, dvs. förklarar att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft; samt

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

(vi) godkänner den till ansökan fogade miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga A.

Cementa hemställer att 2007 års tillstånd ska upphöra att gälla vid den tidpunkt som Cementa skriftligen underrättar tillsynsmyndigheten om att man avser ta det nya tillståndet i anspråk.

Ansökans omfattning och prövningens avgränsning

Det utökade täktområdet beräknas försörja cementfabriken under ca 15 års tid. Cementa strävar dock efter att ersätta cementklinker med alternativt material. Om detta lyckas så ökar återvinningsgraden vilket i så fall innebär att behovet av kalksten för klinkerproduktion minskar och det tar längre tid att bryta ut det utökade täktområdet. Yrkandet innehåller därför ingen begränsning i tiden.

Som framgår nedan omfattar brytningen både lågsten och högsten. Det utökade täktområdet kommer att behöva tas i anspråk för brytning av lågsten under 2016. Högstenen i det befintliga täktområdet beräknas dock inte vara utbrutet förrän 2019. Denna tillståndsansökan omfattar därför både ny brytning inom det utökade täktområdet och fortsatt brytning i det befintliga brytområdet.

Täktverksamheten innefattar, förutom själva uttaget av kalksten, även avbaning och trädfällning, uttag av överliggande moränmassor och sekundär kalksten, krossning av kalksten samt mellanlagring av morän för framtida efterbehandling. Dessa aktiviteter ingår enligt Cementas uppfattning i den tillstånds sökta verksamheten och det allmänna villkoret.

Däremot, något som också framgår av dom meddelad av Miljööverdomstolen 2007-12-20 i mål nr M 2444-07, saknas skäl att samordna prövningen av täktverksamheten med en prövning av Cementas verksamhet i fabriken öster om täkten.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

Utvidgningen av täkten får till följd att grundvattenförhållandena utanför fastigheten Våmb 30:10 påverkas. Vidare finns ett vattendrag, Hållsdammsbäcken, inom det framtida utökade brytområdet. Denna tillståndsansökan omfattar därför för verksamheten nödvändiga vattenverksamheter.

Den ansökta verksamheten berör ett antal biotopskyddade objekt varför denna ansökan även innefattar en ansökan om dispens från biotopskydd enligt 7 kap 11 § 2 st. miljöbalken.

I närheten av kalkstenstakten finns två Natura 2000-områden, Sydbillingens platå samt Klasborgs och Våmb's ängar. Cementa har dock bedömt att verksamheten vid kalkstenstakten inte påverkar miljön i dessa områden på ett betydande sätt och att tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken därför inte behövs, se nedan.

Cementa anser att täktverksamheten ska prövas samordnat och har därför upprättat en gemensam miljökonsekvensbeskrivning för såväl den miljöfarliga verksamheten som vattenverksamheten. Mark- och miljödomstolen är med tillämpning av 21 kap. 3 § miljöbalken behörig att pröva hela den sökta verksamheten.

Den ansökta verksamheten omfattas inte av direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, det s.k. IED-direktivet.

Berörda fastigheter

Uttaget av kalksten sker uteslutande inom Cementas fastighet Våmb 30:10. Cementa använder en del av den angränsande fastigheten Våmb 30:99 för mellanlagring av morän som är avsedd att användas vid framtida efterbehandling.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Rådande planförhållanden

Den planerade verksamheten står inte i strid med gällande kommunala planer och program. För området gäller en ny översiktsplan, ÖP 2025, vilken antogs 2012-07-19.

Det nuvarande täktområdet är i översiktsplanen utpekade som befintligt verksamhetsområde. För det markområde som kommer att tas i anspråk vid utvidgningen av täkten har ingen särskild markanvändning utpekats.

Verksamhetsområdet omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Referenssystem i höjd och plan

Angivna lägeskoordinater hänför sig till koordinatsystemet Sweref 99 medan angivna höjduppgifter är hänförliga RHOO.

Fixpunkt

Förslag till fixpunkt finns i bilaga E.

Verksamhetsområdet

Den fortsatta täktverksamheten innebär att brytning kommer att ske i västlig-nordvästlig riktning (se bilaga 1 till ansökan). Området för den utökade täkten domineras av betes- och odlingsmark och består även till viss del av produktionsskog. Det utökade brytningsområdets areal uppgår till ca 23 ha och hela kalkbrottet kommer vid fullt utbruten täkt att uppta 82 ha. För en närmare beskrivning av verksamhetsområdet, se avsnitt 4 i MKB.

Dok.Id 249357

Postadress

Box 1070
462 28 Vänerns borg

Besöksadress

Hamngatan 6

Telefon

0521-27 02 00

Telefax

0521-27 02 30

Expeditionstid

måndag – fredag
09:00-16:00

E-post: mmd.vanersborg@dom.se

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

Omgivningen

Täkten är lokaliserad till den södra slutningen av platåberget Nordbillingen. Naturmiljön i området kring takten kan beskrivas som ett kulturlandskap med öppna marker och brukad jord.

Direkt öster om takten ligger Cementas fabrik för cementtillverkning. I söder avgränsas området av länsväg 49 mellan Skara och Skövde som i sin tur gränsar till Karlsro verksamhetsområde med logistikcentrum och viss industri. Ett mindre industriområde finns även nordost om takten. Väster om den planerade brytfronten ligger enstaka bostadshus i Brandstorps by.

Närmaste samlade bostadsbebyggelse utgörs i nuläget av Våmbs by, ca 400 till 900 m sydost om befintligt täktområde (ca 900 meter från östra kanten av det utökade täktområdet). Brytfronten kommer i framtiden att röra sig närmare bostadshusen i Brandstorp. Om hela området bryts ut enligt ansökan kommer avståndet till närmaste bostadshus västerut slutligen att bli ca 160 meter.

Kalkstenstakten är belägen inom Våmbsbäckens avrinningsområde. Våmbsbäcken tillförs vatten via ett antal mindre bäckar och diken, varav Hållsdammsbäcken, som rinner genom fastigheten Våmb 30:10, är ett av de större tillflödena.

Riksintressen, Natura 2000 och andra skyddade områden

Sveriges geologiska undersökning har i beslut den 14 mars 1994 förklarat kalkstensfyndigheten Våmb i Skövde kommun för riksintresse för exploatering enligt nuvarande 3 kap 7 § 2 st. miljöbalken.

Hela Billingen, inom vilken kalkstenstakten är lokaliserad, är av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Två naturreservat och Natura

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

2000-områden, Sydbillingens platå respektive Klasborgs och Våmbs ängar, återfinns på ett avstånd om ca 600 respektive 100 meter söder om det planerade brytområdet. Enligt bevarandeplanen för Klasborgs och Våmbs ängar är det främsta syftet med utpekandet att bevara naturvärdena i den ädellövriska rasbrant- och sluttningsskogen och i de öppna och trädklädda naturbetesmarkerna.

Inom det planerade brytområdet finns biotopskyddade objekt (en fägata, sex stenmurar, fyra åkerholmar, två mindre våtmarker/tillfälligt vatten samt delar av Hållsdammsbäcken) vars lägen framgår av figur 4-23 i bilaga 7. Dessutom planeras omledningen av Hållsdammsbäcken ske genom överledning av vatten till Hjälpadalsbäcken vilket medför att vattenföringen i det aktuella avsnittet kommer att öka väsentligt. För detta krävs även att arbeten utförs i Hjälpadalsbäcken.

För mer information avseende naturvärden i området, se avsnitt 4.4 i MKB samt bilagorna 7 och 8.

Täktverksamheten

Kalkstensfyndigheten består av fyra jämna parallella lager varav den översta består av sekundär kalksten och därefter lågsten, ytterligare sekundär kalksten och nederst högsten. Denna uppbyggnad har historiskt sett medfört en mycket enkel brytplanering. Endast lågsten och högsten används som råvara vid cementtillverkningen. Den sekundära kalkstenen används huvudsakligen som fyllnadsmaterial i efterbehandlingen vilket sker kontinuerligt. Lågsten och högsten bryts och krossas var för sig. Inom det befintliga brytområdet beräknas lågstenen vara utbruten senast år 2016 och högstenen senast år 2019.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

Produktionskapaciteten i cementfabriken är för närvarande ca 450 000 ton klinker per år och för att tillgodose råvarubehovet bryts ca en miljon ton årligen i tåkten, inklusive den sekundära kalkstenen som bryts för att bereda tillträde till lågsten och högsten.

Cementproduktionen skulle vid behov, förutsatt att vissa kompletteringar i processen görs, kunna ökas till som högst ca 650 000 ton klinker per år vilket skulle innebära en högre brytningstakt än idag. Den ansökta täktverksamheten omfattar därför uttag av upp till 1,5 miljoner ton kalksten per år.

För att komma åt kalkstenen avbanas överlagrande morän- och jordmassor. Verksamheten i tåkten bedrivs normalt i tvåskift under vardagar. Utsprängning sker i allmänhet vid två till fem sprängtillfällen per vecka. Den utsprängda stenen lastas med hjälp av hjulburna frontlastmaskiner på bergtruckar för transport till kross, alternativt efterbehandling. Skutknackning i tåkten sker vid behov med en hydraulhammare som monteras på en grävmaskin.

Antalet transporter med bergtruck är i storleksordningen 100 per dygn.

Transportavståndet varierar beroende på vart utlastningen sker men uppgår i genomsnitt till ca 1,5 km.

Krossning sker kampanjvis i en under jord belägen hammarkross till dimensionen ca 0-30 mm. Den krossade kalkstenen leds på ett transportband till ett takförsett mellanlager.

Vattenverksamheten

Det yt- och grundvatten som rinner in i tåkten avleds via ett antal pumpstationer till en utsläppspunkt varifrån vattnet rinner till Våmsbäcken, ca 200 m sydväst om fabriksområdet. Vid fullt utbruten täkt enligt denna tillståndsansökan beräknas bortledningen uppgå till ca 321/s som årsmedelvärde, vilket motsvarar ca en miljon

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr M 4418-12

m³/år. I dagsläget uppgår bortledningen till ca 201/s som årsmedelvärde eller 630 000 m³/år.

Omledningen av Hållsdammsbäcken kommer att ske på så sätt att vattendraget i framtiden kommer att runda täktområdet inom fastigheten. En ny bäckfåra kommer därför att schaktas ut i den norra delen av fastigheten som leder vattnet med självfall i sydvästlig riktning till den befintliga Hjälpadalsbäcken längre västerut. Därifrån kommer flödet att ledas i Hjälpadalsbäcken några hundra meter söderut. Hjälpadalsbäcken är i dagsläget ett betydligt mindre vattendrag än Hållsdammsbäcken, den är endast vattenförande under delar av året och avrinner diffust inom fastigheten. Denna behöver därför vidgas nedströms den position där Hållsdammsbäcken kommer att ansluta. Vidare kommer en ny bäckfåra att tillskapas som leder vattnet vidare med självfall i sydostlig riktning längs med fastighetsgränsen. Delvis utnyttjas befintliga diken som kommer att rensas och vidgas, men en delsträcka kommer att kräva mer omfattande schaktningsarbeten. Vattendraget kommer att ansluta till Hållsdammsbäckens nuvarande huvudfåra i den södra delen av fastigheten.

Åtgärden att leda om Hållsdammsbäcken fordrar dispens från biotopskydd, se vidare nedan.

För mer information kring den ansökta vattenverksamheten, se avsnitt 4 i den tekniska beskrivningen samt avsnitten 5.2 och 7.10-11 i MKB.

Nollalternativet

Som nämns ovan är syftet med denna ansökan att trygga cementfabrikens råvaruförsörjning på längre sikt. Nollalternativet innebär att råvaruförsörjningen till fabriken måste tryggas på andra jämförbara sätt.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Skyddsåtgärder

Med beaktande av de skyddsåtgärder som Cementa föreslår, och som redovisas i avsnitt 8 i MKB, bedömer bolaget att verksamheten kan bedrivas utan någon risk för skada av betydelse för människans hälsa eller miljön.

Miljökonsekvenser

De miljökonsekvenser som den ansökta verksamheten ger upphov till redovisas i avsnitt 7 i MKB.

Påverkan på naturmiljö och friluftsliv

Den naturmiljöinventering som gjorts i området, se bilaga 7, visar att även då de naturmiljöer och småbiotoper som finns inom det planerade brytområdet kommer att försvinna, medför inte detta några betydande förluster av naturmiljöer eller arter i ett större landskapsperspektiv. Vidare bedöms inte de naturvärden som finns i det omgivande landskapet i form av naturreservat, Natura 2000-områden, nyckelbiotoper och värdefulla våtmarker påverkas av den utökade täktverksamheten.

Som framgår av efterbehandlingsplanen, se mer härom nedan, föreslås nya småbiotoper såsom stenmurar, åkerholmar, stenrosen och vattenmiljöer tillskapas i det efterbehandlade brottet, något som bedöms kompensera de objekt som tas bort i samband med den utökade täkten.

Den nya bäckfåran som föreslås tillskapas för omledning av Hållsdammsbäcken planeras till sin struktur efterlikna den ursprungliga på så vis att grovt material (sten och block) läggs i fårans botten och sidor. På så vis reduceras erosionsrisken samtidigt som det möjliggör tillskapandet av en motsvarande livsmiljö för de akvatiska arterna.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Området för den utökade brytningen är intressant för friluftslivet eftersom Billingeleden löper genom området. I samråd med Skövde kommun har bestämts att vandringsleden ska förläggas utmed den nya sträckningen av Hållsdammsbäcken vilket innebär att leden kommer att runda det framtida täktområdet. Detta innebär att leden får en något längre sträckning jämfört med idag men samtidigt tillskapas ett ur naturupplevelsesynpunkt intressant läge intill rinnande vattendrag.

Påverkan på kulturmiljö

Den planerade verksamheten ligger inte inom något område av riksintresse för kulturmiljövård och har inte heller utpekats i gällande översiktsplan som ett område med speciella värden ur kulturminnessynpunkt. Däremot har i den kulturhistoriska förstudie som Cementa låtit utföra, ett antal objekt med höga kulturmiljö värden identifierats i och kring det planerade brytområdet. Området bedöms dock inte ha unika värden.

Påverkan på vatten

Bortledning av vatten från kalkstenstakten påverkar grundvattennivåerna i täktens närområde i viss mån, se närmare härom i bilaga 6. Sett till hela grundvattenförekomstens utbredning blir dock påverkan försumbar och den kvantitativa statusen bedöms inte påverkas.

Grundvattenavsänkningen bedöms också påverka ett antal enskilda brunnar i täktens närområde, se nedan. Utförda beräkningar visar dock att den ansökta verksamheten inte påverkar Skövde kommuns reservvattentäkt.

Som nämnts ovan är kalkstenstakten belägen inom Våmbsbäckens avrinningsområde. Ingen flödesförändring bedöms dock ske i recipienten Våmbsbäcken och omkringliggande naturområden.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Det vatten som avleds från täktområdet bedöms inte ha någon negativ inverkan på den kemiska eller ekologiska statusen i nedströms liggande vattendrag. Om bäckens lutning på någon delsträcka blir betydande kommer en fiskvandringstrappa eller motsvarande lösning att installeras för att möjliggöra fiskvandring.

Användningen av sprängämne kommer att ge upphov till utsläpp av kväve till det vatten som samlas på täktbotten. Eftersom förhållandet mellan näringsämnena fosfor och kväve i recipienten är högt bedöms kvävehalten sakna betydelse för den organiska produktionen.

Buller, vibrationer och luftstöt våg

Buller som uppstår från verksamheten förekommer dels som ett kontinuerligt ljud från bl.a. stenkross och fordon, dels i form av korta ljudstötter vid sprängning.

Bullerberäkningar har genomförts utifrån ett "värsta fall-scenario", med maximal bullerexponering i förhållande till närmast belägna bostadshus. Beräkningarna ger vid handen att Naturvårdsverkets riktlinjer för högsta tillåtna bullernivå vid bostäder kvällstid, dvs. 45 dB(A), innehålls med god marginal medan ljudnivån dagtid vid vissa av de näraliggande bostäderna överskrider Naturvårdsverkets riktlinje om 50 dB (A). Cementa kommer dock att vidta nödvändiga åtgärder för att ljudnivån vid samtliga näraliggande bostäder ligger inom ramen för Naturvårdsverkets riktlinjer avseende högsta tillåtna ljudnivå vid bostäder, oavsett tid på dygnet.

Cementa har låtit utföra en riskanalys och vibrationsutredning genom Nitro Consult (se bilaga 11). Genomförd utredning avseende sprängningsinducerade markvibrationer visar att det krävs aktiva handlingar från Cementas sida, genom reducerad samverkande laddning, för att innehålla det vedertagna komfortvärdet om 4 mm/s vid närmaste bostadsbebyggelse. Cementa kommer att bedriva arbetet med sprängning så att

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr M 4418-12

komfortvärdet 4 mm/s kan innehållas vid bostäder och värdet 6 mm/s vid industrifastigheter. Vibrationsvärdena vid Våmbs kyrka har länge legat på mycket låga nivåer. Dessa bedöms minska ytterligare i takt med att sprängningarna sker på ett ökande avstånd från kyrkan.

Vad avser luftstövågor, visar utförda mätningar att 200 Pa som reflektions-tryck (100 Pa frifält) innehålls med god marginal.

Damning

Vid normal drift ger täktverksamheten inte upphov till spridning av damm i någon större omfattning.

För att minska spridning av kalkstensdamm finns upprättade rutiner som bl.a. omfattar vattenbegjutning av utsprängd sten och transportvägar. Stenlagret som finns i anslutning till täkten har numera försetts med tak varför damningen från Cementas verksamhet i Skövde bedöms minska.

För närmare information, se avsnitt 7.4 samt 8 i MKB.

Efterbehandling

Inom HeidelbergCement Group, i vilken Cementa ingår, läggs stor vikt på efterbehandling och återställande av täktområden. Studier visar att rätt skötta täkter ökar den biologiska mångfalden, eftersom det öppna landskapet erbjuder både växt- och djurarter nya möjligheter genom nya habitat och minskad konkurrens.

Cementa har inför denna tillståndsansökan tagit fram en ny efterbehandlingsplan (se bilaga 14). Denna avses ersätta den nuvarande efterbehandlingsplanen och omfattar därför såväl det idag befintliga täktområdet som det utökade täktområde som ansökan

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsbor	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

avser. I efterbehandlingsplanen läggs stort fokus vid biologisk mångfald samt på att skapa naturtyper som är lämpliga i området. Det efterbehandlade området kommer att innehålla bland annat klippor med rasbranter, halvöppen naturmark med småbiotoper, småvatten på kalkmark, kalhällmark samt ädellövskog och hassellundar. Åtgärderna kommer att innebära att förutsättningar för biologisk mångfald skapas och kommer att väl kompensera det bortfall som sker i samband med den utökade täkten.

För närmare information om efterbehandlingen, se avsnitt 5.3 i MKB samt bilaga 14.

Bevarandeintressena inom Natura 2000-områden

Influensområdet från grundvattenavsänkning i kalkstenstäckten kommer att tangera gränsen för Klasborg och Våmbs Natura 2000-område. Detta bedöms sakna betydelse för bevarandeintressena inom Natura 2000-området, dels eftersom det huvudsakliga bevarandeintresset avser rasbrant- och slutningsskogen i de öppna och trädklädda naturbetesmarkerna, dels eftersom övriga relevanta bevarandeintressen är beroende av tillgången på ytvatten och inte grundvatten. Som redan nämnts bedöms flödet i Våmbsbäcken, vilken rinner genom Natura 2000-området, inte alls påverkas av verksamheten.

Motstående intressen

Naturvärden och värden för friluftslivet inom det utökade brytområdet utgör motstående allmänna intressen till den utökade täktverksamheten. Dessa motstående intressen är dock hänförliga till det sammanhängande naturområdet Billingen. Av detta sammanhängande naturområde kommer mindre än en halv procent tas i anspråk.

Naturvärdena kompenseras genom efterbehandlingen av täkten. Som skyddsåtgärd med hänsyn till friluftslivet åtar sig Cementa att tillse att Billingeleden får en ny sträckning.

Åtagandet får anses falla under det allmänna villkoret, villkor 1.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Vissa kulturmiljövärden inom det utökade brytområdet kommer att påverkas. Dessa har dock inte utpekats som riksintressen.

Vattenbortledningen vid fullt utbruten täkt enligt brytplanen kommer att leda till en avsänkning av grundvattennivån i ett antal brunnar som används för enskild vattenförsörjning. Cementa har låtit genomföra en inventering av förekommande brunnar inom påverkansområdet för att bestämma vilka brunnsägare som kan förutses vara sakägare. Påverkan på merparten av dessa brunnar beräknas vara så liten att de även fortsättningsvis kan användas för vattenförsörjningsändamål. Det finns dock några grävda brunnar nära framtida brytfront som riskerar att få försämrad vattentillgång varför dessa kan behöva ersättas med djupborrade brunnar (se vidare bilaga 12). De fastighetsägare som har bedömts som sakägare framgår av bilagda sakägarförteckning, bilaga C.

Brandstorpsvägen sträcker sig över det framtida brytområdet och kommer därför att behöva stängas, vilket kan få konsekvenser för räddningstjänsten som ibland använder vägen vid utryckning. Cementa har i samråd med räddningstjänsten åtagit sig att istället ge tillträde till den väg som går genom täktområdet vid utryckning. Åtagandet får anses falla under det allmänna villkoret, villkor 1.

Cementa föreslår villkor som i allt väsentligt utgår från för täkten nu gällande villkor.

Begränsningsvärden

Miljööverdomstolen har i domar av den 29 januari 2009, mål nr M 3792-07 samt M 1303-07, fastslagit att begreppen riktvärden och gränsvärden ska utmönstras i villkor som innehåller begränsningsvärden. Härvid följer att varje överträdelse av ett begränsningsvärde kan bli straffrättsligt sanktionerad. Det är således nödvändigt att

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

villkoren i den aktuella ansökan anpassas i enlighet härmed. Då tillståndsvillkor är förenade med stränga sanktioner bör villkor innehållande begränsningsvärden sättas med en viss marginal för att verksamhetsutövaren ska ha rättsliga och faktiska förutsättningar att innehålla dessa.

Villkorsförslaget avseende buller motsvarar de nivåer som anges i Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller (1978:5). Eftersom Cementa bedömer att det kommer att vara möjligt att utföra den planerade täktverksamheten utan att överskrida bullervillkoren, föreslås dessa föreskrivas som begränsningsvärden vilket i praktiken innebär en skärpning i förhållande till de riktvärden som gäller enligt nuvarande tillstånd. Buller från täktverksamhet är relativt jämt fördelat under arbetstiden varför ekvivalentnivåerna bör baseras på de tidsperioder som anges i villkoret, dvs. kl. 7-18 respektive 18-22 och 22-07.

Beträffande markvibrationer föreskrivs i nuvarande tillstånd ett riktvärde om 4 mm/s vid bostadshus. Vid utformning av det nya villkoret måste beaktas att en verksamhetsutövare aldrig kan ha full kontroll över bergets egenskaper. Därtill kommer att en kontroll med immissionsvärden i sig inrymmer många osäkerheter, bland annat mätmetodmässigt. För att säkerställa att vibrationsvärdet 4 mm/s innehålls som begränsningsvärde vid varje enskild sprängning måste sprängningarna anpassas med stora marginaler till begränsningsvärdet, vilket innebär att fler och mindre sprängningar används för att ta ut motsvarande mängd berg. Det finns därför skäl att tillåta att det uppmätta vibrationsvärdet i enstaka fall överskrider begränsningsvärdet utan att en villkorsöverträdelse ska anses föreligga. Villkor för markvibrationer med sådan innebörd har också godtagits i tillstånd för motsvarande verksamheter (se Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, dom 2012-06-19 i mål M 3724-10).

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänernsborrg

Mål nr M 4418-12

Vidare föreskrivs i nuvarande tillstånd ett särskilt vibrationsvärde om 3 mm/s vid Våmbs kyrka. Detta värde innehålls för närvarande med mycket stor marginal och vibrationerna på platsen bedöms dessutom minska i takt med att sprängningarna sker på ett ökande avstånd. Cementa anser därför att ett särskilt villkor om markvibrationer vid Våmbs kyrka är obehövligt.

Föreslaget vibrationsvärde för industrifastigheter är sedvanligt.

Beträffande luftstöt vågor visar erfarenheter från hittills genomförd kontroll att frifälts värdet 100 Pa normalt kan innehållas. Med hänsyn till att detta är ett lågt värde och att sprängningar sker under varierande väderförhållanden, finns skäl att även här tillåta enstaka överskridanden utan att villkorsöverträdelser föreligger. Som jämförelse kan nämnas att i svensk standard SS 02 52 10 "Vibration och stöt-Sprängningsinducerade luftstöt vågor- Riktvärden för byggnader" anges 500 Pa som riktvärde för maximalt reflektionstryck (motsvarande 250 Pa som frifältsvärde) för att undvika skador på byggnader.

Villkor om sprängning och borring

Nuvarande tillståndsvillkor föreskriver att borring och sprängning endast får bedrivas vardagar 07-21 (villkor 5). Cementa anser att en sådan begränsning är fullt rimlig för sprängning men omotiverad för borring med hänsyn till borrhningens begränsade omgivningspåverkan. Nuvarande tillståndsvillkor är såvitt avser borring oskäligt betungande för verksamheten. Villkoret har gjort det svårt att planera verksamheten under vissa tider på året där s.k. klämdagar förekommer, eftersom tidsutrymmet för borrhningens arbeten inför ett sprängtillfälle blir otillräckligt. Cementa föreslår att försiktighetsåtgärder i samband med sprängning samlas i ett villkor, se villkorsförslag 8 nedan.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsborrg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborrg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Damning

Enligt nuvarande tillstånd för verksamheten överläts till tillsynsmyndigheten att meddela villkor om damningsbegränsande åtgärder. För närvarande gäller härvidlag ett tillsynsbeslut daterat 2011-03-12. Cementa föreslår att gällande tillsynsbeslut föreskrivs som ett tillståndsvillkor. Eftersom stenlagret numera är takförsett saknas det dock anledning att föreskriva särskilda villkor om hur lagret ska uppbyggas.

Säkerhet för efterbehandling

Säkerhetsbeloppet för kommande efterbehandling har beräknats till 9 000 000 kronor vilket är i enlighet med vad som följer av Miljösamverkan Sveriges rapport "Efterbehandling av täkter", 2006-11-30, se bifogad uträkning (bilaga D). Som framgår av NJA 2011 s. 296 bör tillståndet inte innehålla någon föreskrift om i vilken form säkerheten ska ställas.

Påverkan på vatten

Nuvarande tillstånd innehåller ett villkor om att dammar och diken m.m. ska utformas så att de fyller god funktion avseende kvävereduktion. Som framgår ovan bedöms emellertid kvävehalten sakna betydelse för den organiska produktionen i recipienten. Det saknas därför skäl att föreskriva motsvarande villkor i det blivande tillståndet.

Den planerade omledningen av Hållsdammsbäcken kommer att ske i huvudsaklig överensstämmelse med vad som beskrivs ovan. Cementa anser att det saknas skäl att i tillståndet reglera de närmare detaljerna för denna omledning. I sammanhanget kan nämnas att åtgärden, med hänsyn till den begränsade vattenföringen i bäcken, endast hade föranlett en anmälan om åtgärden inte hade haft ett samband med den utökade

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

täktverksamheten.⁵ För att omledningen inte ska påverka vattenförhållandena nedströms kommer vattenföringen att återföras till dess befintliga sträckning inom fastigheten. Cementa föreslår ett villkor härom, se villkorsförslag 13 nedan.

Förslag till slutliga villkor

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor, ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt uppgivit eller åtagit sig i målet.
2. Brytning får inte ske djupare än till nivån +158 m över havet.
3. Gräns för verksamhetsområde och fixpunkter ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden. Skadad gränsmarkering ska ersättas med ny.
4. Befintlig träd- och buskvegetation kring täkten ska i lämplig utsträckning lämnas orörd under brytningstiden.
5. Buller från täktverksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalenta ljudnivåer utomhus vid bostadshus än:
  - 50 dB (A) dagtid (helgfri måndag-fredag 07-18),
  - 45 dB (A) kvällstid (18-22) samt dagtid lör- sön- och helgdagar (07-18),
  - 40 dB (A) nattetid (22-07)

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

Den momentana ljudnivån nattetid (kl. 22-07) får inte överstiga 55 dB (A)

Kontroll ska ske genom årlig frifältsmätning i mätpunkter som fastställs i samråd med tillsynsmyndigheten.

6. Vid sprängning får markvibrationer inte överskrida 4 mm/s vid närmaste bostad och 6 mm/s vid industrifastigheten Våmb 30:66, i båda fall uttryckt som högsta svängningshastighet i vertikalled.

Kontroll av markvibrationer ska ske vid varje sprängtillfälle genom mätning vid minst ett närliggande bostadshus samt vid industrifastigheten Våmb 30:66. Mätning ska följa svensk standard, för närvarande SS 460 4866. Villkoret är uppfyllt om ovanstående värden var för sig innehålls vid 90 procent av sprängtillfällena.

7. Luftstötsvågor till följd av sprängning får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa mätt som frifältsvärde. Kontroll av luftstötsvåg ska ske vid minst ett närliggande bostadshus i samband med varje sprängtillfälle. Villkoret är uppfyllt om ovanstående värde innehålls vid 95 procent av sprängtillfällena.

8. Sprängning får bedrivas vardagar måndag till fredag 07-21 och ska normalt ske på fasta sprängtider. Bolaget ska vid sprängning vidta åtgärder så att stenkastning inte förekommer utanför verksamhetsområdet. Sprängning ska utföras så att luftstötsvåg, ljudknallar och vibrationer vid bebyggelse och andra platser där allmänheten befinner sig begränsas. Vid sprängning ska täktområdet vara avspärrat från allmänheten. Närboende ska förvarnas. Schema för sprängningar ska upprättas och

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

signaler för förvarning ska bestämmas efter samråd med tillsynsmyndigheten.

9. Damning från verksamheten ska begränsas i skälig utsträckning. En speciellt damningsansvarig ska utses för täktområdet. Vindstrutar ska sättas upp på lämpliga platser så att hänsyn tas till rådande vindsituation när dammande verksamhet ska genomföras. Vid väderlek då risk för frost inte stadigvarande föreligger ska all utsprängd sten vattenbegjutas för transport till kross, transporterad sten mellan kross och stenlaget vattendysas och transportleder mellan täkt och fabrik vid behov vattenbegjutas då arbete sker i stenbrottet.

10. Kemiska produkter såsom petroleumprodukter inklusive farligt avfall ska förvaras i tankar innanför invallning eller i tråg som rymmer hela oljemängden. Anläggningen ska vara så utförd att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallningar eller tråg ska vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.

11. På platser som används för oljehantering inklusive tankning samt under fordon och maskiner som parkerats eller uppställts för längre tid än två timmar ska marken skyddas eller vara beständig mot spill av petroleumprodukter.

12. Vatten ska före avledning från täktområdet genomgå slam- och oljeavskiljning i för ändamålet anpassad sedimentationsdamm.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

13. Omledningen av Hållsdammsbäcken ska utföras så att vattenföringen återförs till bäckens befintliga sträckning inom fastigheten Våmb 30:10.

14. Efterbehandling ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och följa efterbehandlingsplanen, bilaga 14, såvida inte tillsynsmyndigheten beslutar annat. Efterbehandling ska om möjligt ske efterhand som brytningsverksamheten fortskrider. Avbaningsmassor som inte avyttras ska lagras i täktområdet för att kunna återföras vid efterbehandlingen. Externa massor och avfall får inte användas till återfyllnad vid efterbehandling om inte tillsynsmyndigheten medger detta.

Samtliga efterbehandlingsåtgärder ska vara slutförda senast tre (3) år efter att verksamheten avslutats.

15. För fullgörandet av efterbehandlingen av täkten ska det finnas en ekonomisk säkerhet. Beloppet ska vid tillståndstidens början uppgå till 10 450 000 kronor och ska vart femte år, med början fem år efter att tillståndet har vunnit laga kraft, indexuppräknas efter konsumentprisindex, varvid november 2013 ska utgöra bas.

16. När täkten avslutats ska området städas och alla maskiner, upplag och anordningar för verksamheten tas bort.

Dok.Id 249357

Postadress

Box 1070
462 28 Vänerns borg

Besöksadress

Hamngatan 6

Telefon

0521-27 02 00

Telefax

0521-27 02 30

Expeditionstid

måndag – fredag
09:00-16:00

E-post: mmd.vanersborg@dom.se

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

17. Sedan täktverksamheten avslutats och området efterbehandlats enligt villkoren i denna dom ska anmälan snarast göras till tillsynsmyndigheten.

18. Ett kontrollprogram - i vilket ska beskrivas hur besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, frekvens och utvärderingsmetod, ska ske av verksamheten och miljöpåverkan från denna - ska lämnas till tillsynsmyndigheten i god tid före tillståndet tas i anspråk, dock senast sex månader efter det att denna dom fått laga kraft.

Delegation

Cementa föreslår att mark- och miljödomstolen med stöd av 22 kap. 25 § 3 st. miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att meddela kompletterande villkor om efterbehandlingsåtgärder (villkor 14).

Tillåtlighet enligt 2 kap miljöbalken

Kunskapskravet

Inom HeidelbergCement Group, i vilken Cementa ingår, finns lång erfarenhet av täktverksamhet över stora delar av landet. Mot bakgrund härav och med hänsyn till de utredningar (avseende buller, vibrationer etc.) och handlingar (miljökonsekvensbeskrivning, teknisk beskrivning etc.) som Cementa ombesörjt och inhämtat, får det anses uppenbart att kunskapskravet innehålls.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Försiktighetsprincipen och bästa möjliga teknik

Som framgår av den tekniska beskrivningen och MKB, kommer erforderliga skyddsåtgärder att vidtas för att minimera påverkan på människors hälsa och miljön. Cementa får därför anses ha visat att försiktighetsprincipen innehålls.

Den ansökta täktverksamheten omfattas inte av IED-direktivet. De föreslagna villkoren tvingar Cementa att använda bästa möjliga teknik.

Platsvalet

Täktverksamhet på platsen har bedrivits under mycket lång tid och angränsande bebyggelse har anpassats efter denna. Kalkfyndigheten är av riksintresse för utvinning av mineral enligt 3 kap. 7 § 2 st. miljöbalken. Täktverksamhetens störningsinverkan gentemot boende i täktens omgivning orsakas främst av damning, buller, vibrationer och luftstötsvågor i samband med sprängningar. Med föreslagna villkor blir dock påverkan för omkringboende inte värre än vad som normalt får anses acceptabelt. Det utökade täktområdet utgörs huvudsakligen av odlingsmark och till viss del produktionsskog. Området ligger i anslutning till Cementas fabrik. Transporter från täktverksamheten, vilka normalt anses utgöra ett stort problem vid tillståndsprövning av täktverksamheter, aktualiseras därmed inte. Verksamheten strider inte mot gällande översiktsplan

Cementas uppfattning, baserad på HeidelbergCement Groups omfattande erfarenhet av täktbrytning, är att det ur störningssynpunkt är svårt att hitta bättre platser för en kalkstenstäkt än den aktuella platsen.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Miljö kvalitetsnorm

Den ansökta verksamheten bidrar inte till att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap. 2 § första stycket i miljöbalken inte följs.

Tillåtlighet enligt 3 - 4 kap. miljöbalken

3 kap.

Det utökade täktområdet är, som nämnts tidigare, utpekat som riksintresse för utvinning av mineral enligt 3 kap. 7 § 2 st. miljöbalken. Det utökade täktområdet utgör en mycket liten del av de riksintressen för naturvård och friluftsliv som omfattar hela Billingen. Värdekärnorna för riksintresset för naturvård ligger inte till någon del inom det utökade täktområdet. Cementa gör bedömningen att den ansökta verksamheten inte utgör någon påtaglig påverkan på riksintresset. Den planerade verksamheten är därmed förenlig med andra riksintressen enligt 3-4 kap. miljöbalken.

4 kap 8 §

Eftersom den ansökta verksamheten inte fordrar tillstånd enligt 7 kap. 28a § miljöbalken, utgör rubricerade paragraf inte något hinder för meddelande av tillåtligheten.

Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken

Inom det planerade brytområdet återfinns en fägata, sex stenmurar, fyra åker-holmar, två mindre våtmarker/tillfälligt vatten samt delar av Hållsdammsbäcken. Dessa objekt omfattas av biotopskydd enligt 7 kap. 11 § miljöbalken jämte förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Vid den fortsatta täktverksamheten måste dessa skyddade biotoper tas bort, något som, enligt 7 kap. 11 § 2 st. miljöbalken, kräver dispens från biotopskyddet.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Som framgår av den efterbehandlingsplan som tagits fram inom ramen för denna ansökan, se bilaga 14, föreslås att småbiotoper såsom stenmurar, åker-holmar, stenrösen och vattenmiljöer skapas ånyo i det efterbehandlade stenbrottet. Dessa åtgärder bedöms kompensera de objekt som tas bort i samband med den utökade täkten. Som nämnts tidigare i denna ansökan kommer Hållsdammsbäcken att läggas om västerut.

Enligt Naturvårdsverkets remissförslag till handbok rörande biotopskyddsområden (2012), sammanfaller i vissa fall en enskild verksamhet med ett stort allmänt intresse och kan då prioriteras på bekostnad av enstaka biotoper.

Cementa anser att exploateringsintresset i detta enskilda fall bör betraktas som samhällsenligt varför särskilda skäl för dispens torde föreligga.

Hjälpadalsbäcken kommer att påverkas dels genom att arbeten utförs i vattendraget, dels genom att vattenföringen ökar då Hållsdammsbäckens vattenföring överförs dit.

Åtgärderna kommer visserligen att påverka den existerande naturmiljön men samtidigt bevaras Hjälpadalsbäcken som ett vattendrag med dess nuvarande sträckning. Som beskrivs ovan kommer Cementa bl. a. vidta åtgärder för att möjliggöra fiskvandring i vattendraget. Hjälpadalsbäcken kan därför förväntas utgöra en värdefull naturmiljö även i framtiden.

Sammanfattningsvis anser Cementa att verksamheten är tillåtlig i förhållande till 7 kap. miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken

Skadorna och olägenheterna av de ansökta vattenverksamheterna är högst begränsade och kan i huvudsak hänföras till ett fåtal brunnar som möjligen inte kan användas för vattenförsörjning med dess nuvarande djup. Mot detta ska vägas att vattenverksamheten

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

syftar till att trygga råvaruförsörjningen vid Västsveriges enda cementfabrik under minst 15 års produktion. Bestämmelsen i 11 kap 6 § 1 st. miljöbalken utgör därmed inte hinder mot tillstånd till vattenverksamheten.

Sammanfattning

Miljöbalken är ingen renodlad skyddslagstiftning. Istället syftar miljöbalken till att driva samhällsutvecklingen mot en hållbar utveckling. Då kalksten är ett viktigt råmaterial i cementtillverkning utgör kalkstentäkter en förutsättning för samhällsutvecklingen.

Cementa anser sammanfattningsvis att den sökta verksamheten är förenlig med miljöbalkens syfte och uppfyller de krav som kan ställas enligt miljöbalkens tillåtlighetsregler. Tillstånd till den sökta verksamheten ska därför meddelas.

Särskilt om vattenverksamheten

Rådighet

Uttagsanordningarna för grundvattenbortledningen är belägna på fastigheten Våmb 30:10. Likaså kommer omledningen av Hållsdammsbäcken endast att ske inom denna fastighet. Cementa har således nödvändig vattenrättslig rådighet.

Erbjudande om ersättning till sakägare

Cementa åtar sig att i samråd med tillsynsmyndigheten följa upp påverkan på vattennivåer i närbelägna brunnar inom de beräknade influensområdena. För det fall det visar sig att vattentillgången, till följd av Cementas grundvattenbortledning, framledes inte räcker till i brunnarna åtar sig Cementa att vidta de åtgärder som är nödvändiga för att trygga sakägarnas behov av vatten till hushållen.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Oförutsedd skada

Ansökan omfattar yrkande om bortledning av grundvatten. På grund härav anser Cementa att tiden för oförutsedd skada bör vara lång.

Verkställighetstillstånd

Redan idag bedrivs täkt av kalksten inom en del av det verksamhetsområde som tillstånd nu söks för, vilket talar för ett verkställighetstillstånd. De motstående intressena mot den ansökta verksamhetens tillåtlighet är enligt Cementas uppfattning inte av sådan dignitet att de utgör hinder mot verkställighetstillstånd.

INKOMNA YTTRANDEN

Miljöpartiet i Skövde (aktbil 7), **Miljönämnden Östra Skaraborg** (aktbil 8), **Kommunstyrelsen Skövde kommun** (aktbil 10), **Länsstyrelsen** (aktbil 11) och **SGU** (aktbil 12) inkom med yttranden avseende kompletteringsbehov av Cementas ansökan.

Cementa inkom härefter med en komplettering till ansökan (aktbil 17).

Nätverket Rädda Våmbdalen (aktbil 14) inkom med ett yttrande och anförde därvid bl.a. följande. I Cementas ansökan om utökat täktillstånd på Billingslutningen i Skövde har man valt att inte ta med Västergötlands Museums fullständiga kulturhistoriska förstudie utan endast en sammanfattning. För att helt förstå vilka stora kulturvärden som nu riskerar att för alltid försvinna måste man få en korrekt helhetsbild av de kulturvärden som finns i hela det område som Cementa nu äger. Därför bifogas Västergötlands Museums kulturhistoriska förstudie som tydligt visar vilka mycket stora kulturvärden som nu hotas. (se aktbil 15).

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

Mark- och miljödomstolen kungjorde Cementas ansökan för synpunkter den 30 april 2013 (aktbil 19). Härefter har följande yttranden inkommit.

Havs- och vattenmyndigheten har avstått från att yttra sig i ärendet (aktbil 23).

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har avstått från att yttra sig i ärendet (aktbil 24).

SGU (aktbil 46) har framfört att de inte har några synpunkter.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län (nedan länsstyrelsen) har avstyrkt Cementas ansökan om utökad täktverksamhet då det utgör för stor påverkan på riksintressena för naturvård- och friluftsliv samt på områdets kulturvärden för att kunna godtas. Däremot tillstyrks ansökan i den del som avser fortsatt verksamhet inom sedan tidigare tillståndsgivet område. Förlängd tid om 4-5 år kan medges för att Cementa ska kunna bryta färdigt inom det nu gällande brytområdet.

För det fall att domstolen beviljar tillstånd enligt ansökan kan de av Cementa föreslagna villkoren kan godtas som slutliga villkor för verksamheten, med vissa tillägg och ändringar. Ett villkor som reglerar arbetstiderna för de mest bullrande arbetsmomenten i verksamheten samt för verksamheten i sin helhet bör finnas. Med anledning av närheten till boende och verksamhetens stora omfattning är det viktigt att det finns perioder när de boende och de som använder området för rekreation kan förvänta sig tystnad.

Avseende villkor 6 och 7 är det med tanke på den stora mängd sprängningar som genomförs acceptabelt med vissa överskridanden i samband med oförutsedda händelser, dock inte så ofta som 10 % av gångerna. Sökanden har angett att ett överskridande av riktvärdet för luftstötsvåg hittills skett vid cirka 1 % av sprängtillfällena. Att värdet ska

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

innehållas vid 95 % av tillfällena bedöms vara en mer rimlig nivå. Villkoret måste även kompletteras med ett högsta värde som aldrig får överskridas, inte ens vid dessa 5 %. Förslagsvis maximalt 1,5 gånger de föreslagna begränsningsvärdena. Det bör även begränsas i tid eller mängd för hur dessa 5 % ska beräknas. T.ex. per år eller per 100 senaste sprängningar. Vad gäller stenlagret/ krossen är det oklart om denna regleras i tillståndet för tåkten eller i tillståndet för fabriken. För att undanröja denna osäkerhet, i det fall att tillstånd meddelas enligt ansökan, ska det regleras att utsläppet från krossen, i form av dammning, som riktvärde inte får överskrida 10 mg/Nm³. Det yrkas även ersättning för rättegångskostnader med 4 800 kr.

Vad gäller MKB:n bedöms den i stora delar uppfylla kraven på vad en sådan beskrivning ska innehålla enligt 6 kap. miljöbalken. En särskild arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. måste dock utföras för att det ska vara möjligt att slutgiltigt bedöma den fulla konsekvensen på kulturmiljön. Tåkten ligger inom område av riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB och i nära anslutning till Natura 2000 områdena Klasborgs och Våmb's ängar och Sydbillingens plataår. Det mineral som bryts är av riksintresse enligt 3 kap 7 § MB för cementtillverkning. Planerat brytområde ligger delvis inom område som är utpekade som ett regionallt värdefullt odlingslandskap där odlingslandskapets natur- och kulturvärden ska bevaras. Cementa har inte angett några egentliga alternativ till lokaliseringar med hänvisning till att det bedöms mycket svårt att hitta och öppna en ny kalkstenstakt inom ett rimligt avstånd från bolagets fabrik. Det är en brist att rimliga alternativa lokaliseringar inte har presenterats. Verksamhet inom aktuellt område innebär en stor fördel genom korta transportavstånd till fabriken, inom brytområdet finns dock stora motstående intressen och med tanke på dessa bedöms det inte helt osannolikt att ett område med mindre omgivningspåverkan skulle kunna finnas inom de ytor som anges ha ytligt liggande kalksten i närheten av Skövde. Det mineral som bryts är av

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

riksintresse enligt 3 kap. 7 § MB för cementtillverkning. Brytområdet ligger inom område av riksintresse för natur- och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § MB och i nära anslutning till Natura 2000-området Våmb's ängar. Det sökta området utgör visserligen en liten del av riksintressena för natur- och friluftsliv som helhet men en relativt stor andel av vad som är lättillgängligt för många människor p.g.a. närheten till Skövde tätort. Den planerade verksamheten innebär ett stort ingrepp i natur- och kulturmiljön, när naturvärden och kulturlämningar försvinner påverkas även områdets betydelse för friluftslivet negativt. Borttagandet av Brandtorpsvägen kommer att leda till att möjligheterna till rekreation begränsas på denna del av Billingeslutningen. Planerad verksamhet innebär en påtaglig skada på riksintressena för naturvård och friluftsliv. Bevarandet av dessa värden väger tyngre än värdet av utökad brytning av kalkmaterialet. Områdets naturvärden är huvudsakligen knutna till det öppna landskapet, bäcken och de biotoperna som bidrar till den biologiska mångfalden. De högsta sammanhängande naturvärdena finns i brytområdets norra delar, i form av en lövhage och en naturbetesmark, med förekomst av hotade insekter och sällsynta växter. Den planerade verksamheten innebär ett stort ingrepp i naturmiljön genom att biotopsskydd, värdefull betesmark, äldre träd och död ved, nyckelbiotoper samt stora delar av Hållsdammsbäcken tas bort. Det finns en ambitiös efterbehandlingsplan, som strävar mot att återskapa de mer udda biotoperna som förknippas med platåbergen, t.ex. alvarmark. Det är bra att efterbehandlingsplanen inriktas mot att ta vara på brottets unika miljöer som har skapats istället för att försöka återfå den ursprungliga miljön. Det är dock en stor brist att compensationerna är förskjutna i tid från det att biotopsförlusterna sker. Hållsdammsbäcken har en naturlig och opåverkad sträckning på stora delar av den sträcka som kommer att försvinna. Söder om Brandtorpsvägen har bäcken rätats och värdet där bedöms vara lägre, vissa värden har dock återskapats och det finns nu en trädbård med upp till 40 åriga klubbalar. En om-dragnings av bäcken

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

kommer att leda till att ca 1,11 cm av den försvinner. Ca 700 m av dessa utgör ett naturligt lopp och flera fina lekbottnar för öring har hittats i samband med naturinventeringen. I samband med omledningen och anläggandet av en ny bäckfåra bedöms risken finnas för att bäckens funktion kommer att försämrans, jordlagret där den nya bäckfåran planeras består av sandig morän vilket kan leda till att betydande infiltration sker och vattenflödet nedströms minskar. Detta kan få allvarliga konsekvenser på fisk och bottenfauna vid lågvattenflöden. Omledandet av bäcken får även stora konsekvenser på naturen kring den tidigare bäckfåran. Skulle mark- och miljödomstolen ge tillstånd enligt ansökan måste nog en fisktrappa trappa anläggas, men den ska då kräva så lite underhåll som möjligt. Frågan är också vem som ska sköta trapporna över tid. Verksamheten kan påverka närliggande Natura 2000-området Klasborg-Våmb (SE0540093) genom en sänkning av grundvattenytan i samband med att uppströms liggande område bryts ut. Den skyddade naturtyp som skulle kunna påverkas är naturtypen *svämlövskog* som ligger utmed Våmbsbäcken i områdets ytterkant. Avståndet mellan nuvarande brytområde och bäcken har som lägst varit ca 75 m, i nu sökt alternativ kommer avståndet som minst att vara ca 100 m. Utöver en grundvattensänkning kan Natura 2000-området även komma att påverkas av sprängningar i berget med risk för att sprickbildningar uppkommer som kan få markytan att torka ut mer. Någon skadlig påverkan från tidigare verksamhet har inte kunnat påvisas. I samband med omledandet av Hållsdammsbäcken kommer det totala flödet att minska något, detta i sig bedöms inte medföra någon negativ påverkan på svämlövskogen men risken bedöms finnas att omledningen leder till oförutsedda förluster av vatten i den nya bäckfåran, vilket skulle kunna innebära en negativ påverkan på svämlövskogen. Risken för att fortsatt och utökad verksamhet på ett betydande sätt ska påverka Natura 2000-områdets naturvärden kan därför inte uteslutas. Området utgörs av ett sammanhängande kulturlandskap av stort värde där

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr M 4418-12

fornlämningar vittnar om en kontinuerlig agrar miljö sedan forntiden, allt detta knyts samman av den gamla Skaravägen som är av mycket högt kulturhistoriskt värde. Ett borttagande av vägen och intilliggande fornlämningar kommer leda till att kulturvärdena i området försvinner och med dem möjligheten att se det värdefulla sammanhanget som de är en del av. Den kulturhistoriska förstudien som gjorts och som inlämnats i sin helhet i samband med kompletteringen ger en tydlig bild av vilka kulturvärden som finns i området väster och nordväst om befintlig bergtäkt. Den täktverksamhet som pågått i området under mycket lång tid har uttraderat stora delar av kulturlandskapet kring Våmb och Brandstorp, vilket ur ett helhetsperspektiv har lett fram till en generell utarmning av kulturmiljövärdena. Möjligheten att tillgodose ett bevarande av de kvarvarande kulturvärdena får därför stor betydelse för att över huvud taget något av områdets historiska betydelse ska finnas kvar långsiktigt. I förstudien framhålls vikten av ett bevarande av den del av gamla Skaravägen som fortfarande finns kvar. Denna bedömning delas och därför är det ur kulturmiljösynpunkt viktigt att sträckningen Keddakärret – Bäckatorp med omgivande kulturvärden i form av bebyggelse och fornlämningar förblir intakt och opåverkad av täktverksamhet. Utifrån tillgängligt material och med hänsyn till redan befintliga ingrepp i kulturlandskapet torde dock en mindre utvidgning av täktområdet kunna ske söder om gamla Skaravägen utan att kulturvärdena i området påtagligt förändras. Vad gäller konsekvenserna på kulturmiljön inom det av Cementa sökta brytområdet, bedöms inte den utförda förstudien utgöra fullständigt underlag få den inte ger tillräcklig information om eventuell förekomst av under mark dolda lämningar från förhistorisk tid och medeltid. För att det ska vara möjligt att slutligt bedöma den fulla konsekvensen på kulturmiljön görs bedömningen att det måste utföras en särskild arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § lagen (1998:950) om kulturminnen m.m., som ett komplement till den sammansättning som utförts av Västergötlands museum. Beslut om sådan utredning fattas av länsstyrelsen

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsbor	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

och Cementa borde därför snarast möjligt kontakta länsstyrelsens kulturmiljöenhet för att initiera en sådan utredning. Det är det öppna landskapet i sin helhet, med förekomst av småbiotoper och kulturlämningar som gör området attraktivt för friluftslivet. Försvinner de öppna ytorna och till dessa hörande natur- och kulturvärden minskar upplevelsen av området påtagligt. Brandtorpsvägen är en populär promenad- och cykelväg för Skövdeborna och området är en del av ett natur- och kulturlandskap som är av vikt för bl.a. friluftsliv och rekreation. Om vägen tas bort kommer möjligheten till en alternativ infart till Skövde att försvinna och åtkomsten till denna del av billingslutningen att begränsas. Diskussioner om en ny sträckning av vägen uppges pågå. I det fall det ändå blir aktuellt med ett borttagande av Brandtorpsvägen, är det önskvärt att en ny sträckning upprättas då detta skulle minska påverkan på friluftslivet. Ett borttagande av den gamla vägen med till denna hörande kulturhistoriska inslag och kulturvärden kommer dock ändå leda till att friluftsvärdena i området minskar. Billingeleden som går genom området kommer att behöva få en ny sträckning. Om detta blir aktuellt bör det ställas krav på att den nya sträckningen ska vara färdigställd innan den gamla spärras av. Utifrån den framtagna grundvattenmodellen bedöms risken att kommunens reservvattenuttag skulle påverkas som liten. Regelbundna kontroller och mätningar av nivåerna i kommunens brunnar ska göras för att säkerställa att inga förändringar sker. Kontroll bör ske mot en referenspunkt att jämföra med, det ska då vara ett borrhål utanför influensområdet men i samma formation som kommunens brunnar. Verksamheten ger upphov till störningar på omgivningen genom buller och damning samt vibrationer och luftstötvtåg i samband med sprängningar. I takt med att brytområdet utvidgas åt väster kommer det närmare bostäderna där. Bullerkällorna vid brytfronten utgörs främst av bergsborrning samt av avbaning och transporter. Utförda beräkningar av buller, vibrationer och luftstötvtåg visar att störningarna kan hållas inom en acceptabel nivå, under förutsättning att skyddsåtgärder vidtas i tillräcklig omfattning.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Avståndet 160 m mellan bostäder och brytområdet är i Länsstyrelsens mening mycket kort för en täktverksamhet av sökt omfattning. Det är viktigt att det i en eventuell tillståndsdom finns ett begränsningsvärde avseende vibrationer och luftstötsvågor som aldrig får överskridas. Det är rimligt att sätta ett sådant begränsningsvärde på 1,5 gånger grundvärdet. Bevarandevärdena i det planerade utökade brytområdet är så stora att de väger tyngre än värdet av att bryta ut det kvarvarande materialet. Det saknas även fullständigt underlag för att kunna göra en bedömning av hela skadan på områdets kulturvärden. Troligen är kulturvärdena större än vad den genomförda undersökningen hittills visat. Några rimliga lokaliseringalternativ, som skulle kunna utgöra underlag vid en bedömning om sökt huvudalternativ verkligen är det bästa alternativet, har inte heller presenterats. Tillståndet ska omfatta uttag av högst 1,5 miljoner ton kalkmaterial årligen och det bör tidsbegränsas. Brytning i det nya brytområdet innebär i stort sett direkt att Hållsdammsbäcken måste ledas om och att området för den gamla bäckfåran bryts ut. Dessa åtgärder innebär stora och oåterkalleliga ingrepp i områdets naturvärden. Detta tillstånd får därför tas i anspråk först när beslutet vunnit laga kraft. Tillstånd till täkt får lämnas endast om det ställs säkerhet för de villkor som ska gälla för tillståndet. Kostnaden för att efterbehandla området har beräknats med utgångspunkt i grundmodellen för beräkning av säkerhet. Med anledning av de stora höjdskillnader som uppkommer i täkten har en kostnad av 15 kr/ m² använts vid beräkningen av tidigare säkerhet. Då släntning med utbrutet restmaterial sker kontinuerligt bedöms denna kvadratmeterkostnad vara tillräcklig även vid beräkningen av ny säkerhet. För det tillstyrkta brytområdet har utifrån detta säkerheten beräknats till cirka 7 000 000 kronor med nuvarande prisläge. Detta ska sedan räknas upp med 2 % årligen, beroende på tillståndstiden. Det utökade området utgör cirka 23 ha, säkerheten för hela det av Cementa sökta området beräknas till 10 450 000 kronor med nuvarande prisläge, även denna summa ska räknas upp med 2 % årligen, beroende på tillståndstiden. Om

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

företaget skulle brista i den kontinuerliga efterbehandlingen kan en annan bedömning göras. Om verksamheten av någon anledning avbryts och tillståndshavaren inte kan fullfölja sina plikter bedöms denna säkerhet täcka kostnaderna att upphandla nödvändiga efterbehandlingsarbeten för att tillgodose bl.a. naturvårdsaspekter, säkerhet och landskapsbild. Täktavgiften för verksamheten ska vara 17 500 kronor per år (avgiftsklass 200 000 ton eller mer) eftersom ansökan avser ett årligt uttag av 1,5 miljoner ton. Avgiften tas ut från året efter att tillstånd erhållits och fram till det sista tillståndsgivna året. Kommunen har tillsynen över täktverksamheten i Skövde, vilket medför att statens avgift reduceras till 12 250 kr/år.

Skövde kommun – Kommunfullmäktige har anfört att kommunen inte har tagit ställning för eller emot utökad täktverksamhet. Till grund för sitt ställningstagandet har bl.a. följande anförts. Det kan konstateras att Cementas pågående verksamhet inte strider mot kommunens översiktsplan, antagna detaljplaner, områdesbestämmelser eller planprogram vad gäller området mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen anger att en utökning av täktområdet noggrant måste vägas mellan olika motstående nationella, regionala och lokala intressen. Samtidigt noteras att det är flera riksintressen inom samma område som inte är förenliga med varandra. Det är av stor vikt att mark- och miljödomstolen noggrant väger dessa mot varandra och att företräde ges det riksintresse som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Ännu fler förebyggande åtgärder gällande främst buller, vibrationer och damning men även andra typer av störningar från täkten ska vidtas, eftersom påverkan på boende - och stadsmiljö är stor. Störningar ifrån täktområdet upplevs och rapporteras kontinuerligt. De önskar vara en attraktiv kommun med hög livskvalité och en stor bergstäkt i centrala Skövde ger stor påverkan på stads- och boendemiljöer med hög befolkningstäthet vilket bör styra villkorens utformning för en eventuell fortsatt täktverksamhet. Brandstörpsvägen sträcker sig över det planerade

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

brytområdet och används av räddningstjänsten och även av boende på Billingslutningen samt av fastigheterna i Brandstorps by. Vägens status (allmän eller kommunal väg) är i skrivande stund oklar och kommer att utredas vidare för att klargöra hur processen för hur en eventuell indragning av vägen ska se ut. En konsekvensanalys kommer att tas fram oavsett när och om en indragning av Brandstorpsvägen blir aktuell. För huvuddelen av fordonen som idag använder Brandstorpsvägen blir det en mindre omväg till riksväg 49 via Hallenbergsrondellen. Omkring dussinet fastigheter får starkt försämrad utfart via riksväg 49 som är starkt trafikerad vid vissa tidpunkter. Hallenbergsrondellen är starkt trafikerad idag och behöver avlastas genom nya trafiklösningar som för närvarande diskuteras med Cementa. Räddningstjänsten upplyser om att diskussioner pågår gällande akuta uttryckningar och att dessa kan komma att lösas via tillgänglighet genom Cementas täktområde. Cementas komplettering avseende flytt av transformatorstation och ledningar vid ett utökat täkttillstånd är ofullständig. Ledning måste läggas i ny sträckning och Skövde Elnät behöver gräva högspänning från nätstation norr om Eklunds skrot i banvallen ned till Våmbs by, en sträcka på cirka 1 500 meter. Nätstationen i östra delen behöver eventuellt flyttas. Skövde Elnät har totalt två nätstationer vid gränsen som kanske behöver flyttas och ändringarna bedöms som kostsamma och arbetskrävande. Liksom tidigare förutsätts det att Cementa står för dessa kostnader. Återställningsgarantibeloppet i nuvarande tillstånd är 9 miljoner kronor och som detta föreslår Cementa vara oförändrat i sin nya ansökan, vilket verkar vara lågt räknat. Med den faktiska påverkan på vatten, mark samt natur- och kulturvärden med mera bör tillräcklig kompensation av bolaget kunna säkerställas vid olika ekonomiska scenarier. Riksväg 49 som ligger nära täktområdet är inte redovisat i kartunderlaget. Det finns anledning till oro över att Cementa inte tillräckligt har redovisat eventuell påverkan på ytvatten och grundvattentäkter på omliggande skyddsvärda objekt. Generellt gäller att kalkstensområden i regel har stor

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT

Mark- och miljödomstolen

DOM

2014-05-28

meddelad i

Vänersborg

Mål nr M 4418-12

hydraulisk heterogenitet och att det är geologiska strukturer som huvudsakligen kanaliserar grundvattenflödena. Internationellt finns stora erfarenheter från likartad terräng och som uttryckligen varnar för att betrakta dessa områden som homogena. Stora vattenflöden kan alltså kanaliseras igenom mindre kalkstensområden med ihåliga strukturer. Det är en brist att Cementa inte nämner något om kvalitén på grundvattnet i sandstenen där kommunen hämtar sitt reservvatten. Det utökade täktområdet hyser stora natur- och kulturvärden som kommer att försvinna och påverka landskapets identitet för all framtid. Cementa resonerar i kompletteringsansökan om att endast någon procent av riksintresseområdena för naturvård och friluftsliv försvinner men sådant resonemang leder till att natur-, rekreations- och kulturvärden kan tas bort med motiveringen att det genererar marginell skada trots att stora värden går förlorade. Värden som skulle bevarats eller kompenseras om det varit i andra exploateringssammanhang. De aktuella riksintresseområdena för naturvård och friluftsliv ligger dessutom mycket stadsnära och gränsar till Billingens friluftsområde, vilket borde ge dessa en hög dignitet. Man har inte på ett tillräckligt sätt visat hur den nya bäcksträckan vid bortgrävning av delar av Hållsdammsbäcken ska utformas för att kompensera den stora förlust av naturvärden som blir. Det finns ytterligare frågor kring hur den nya bäcken ska byggas upp för att passa de arter som finns i Hållsdammsbäcken idag. Vid provtagning av bottenfaunan konstateras idag ett mycket högt diversitetsindex, värdefulla lekbottnar och även bäcköring finns dokumenterad. Liten vattensalamander finns rapporterad i angränsande gölar och bäckslingor i södra delen. Skog kommer att avverkas för att skapa eventuellt ny bäckfåra inom ett område med kalkbarrskog som hyser höga naturvärden bland annat i form av många sällsynta svamparter, orkidéer och den sällsynta skogsklockan. Hjälpadalsbäcken har höga naturvärden som hotas av den vidgning av bäcken som ska vidtas för att kompensera Hållsdammsbäcken. I kompletteringsdokumentet menar Cementa att man "inte identifierat några - i regionalt perspektiv - särskilt höga

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

naturvärden inom verksamhetsområdet". I deras egen naturvärdes bedömning (av Enetjärn Natur AB) har man konstaterat att området innehåller naturvårdsobjekt med både klass I och II där klass I är värdekärnor med högsta naturvärde. Dessa högt klassade området kommer alltså till stor del helt försvinna En stor förlust av mycket höga naturvärden som inte går att återskapa. Klass 1 området är mycket artrikt med rödlistade arter och arter som kräver lång kontinuitet. I område F i naturvärdesbedömningen finner man spår som troligen kommer från mindre hackspett. Även i område D finner man spår av hackspett. Mindre hackspett är strikt skyddad genom artskyddsförordningen och här krävs en inventering för att se vilka konsekvenser det nya verksamhetsområdet skulle få för denna rödlistade art. jordbrukslandskap. Inom verksamhetsområdet finns flera biotopskyddade miljöer såsom Hållsdammsbäcken, stenrösen, stenmurar, en fägata, åkerholmar och flera småvatten som helt kommer att försvinna. Cementa menar att den utökade täkten inte medför "någon betydande påverkan på skyddade arter på populations nivå". De menar dock att man inte kan göra den bedömningen utan att genom specifika inventeringar studera de skyddade arternas populationer inom verksamhetsområdet. Man har därmed inte kunnat visa att fortlevnad av de skyddade arternas populationer är säkerställd. Delar av Billingeleden går igenom den planerade utökningen av täktområdet och är idag omgivet av ett rikt och varierat odlingslandskap med höga natur- och kulturvärden. En omdragning av Billingeleden krävs och förutsätter att Cementa står för dessa kostnader vid ett eventuellt utökat täktillstånd. Om man delar av den populära Billingeleden försvinner stora friluftsvärden. Ytterligare konsekvens av den planerade täktområdet är att även flera andra viktiga och populära rekreativmiljöer försvinner med de vägar och stigar i området som brukas som promenad- och cykelvägar. Den kulturhistoriska förstudien från 2012 innebar en okulär besiktning samt övergripande kartanalyser. Det behövs en fördjupad kulturhistorisk analys. Efter analys och utvärdering ska studien belysa

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

behovet av vetenskapliga och dokumenterade åtgärder till bevarande och vårdande perspektiv. Denna studie ska analysera konsekvenserna av vilka värden som försvinner och detta även i relation till Skövde och Skaraborg. Detta för att förstå hur man ska gå vidare samt vilket ansvar man tar för framtiden. Aktuellt området utgörs av ett sammanhängande kulturlandskap med stora värden. Förlämningar i form av stensättningar och fossila åkrar med mera vittnar om att området har utgjort en kontinuerlig agrar miljö sedan forntid med den viktiga färdväg som knutit samman områdena öster och väster om Billingen. Gamla Skaravägen har en förhistorisk förankring och är en av få bevarade huvudvägar kring platåbergen även om en del delsträckor redan är omgjorda och påverkade av exploatering. Vägen har också ett mycket högt kulturhistoriskt värde med ett tydligt sammanhang med motsvarande lämningar i Varnhem. Den planerade utökade täkten i området har stora konsekvenser för ovanstående kulturlandskapsvärden, kulturhistoriska bebyggelsevärden och fornlämningar då de riskerar att försvinna. Sannolikt förekommer även ett stort antal oupptäckta fornlämningar som kommer att försvinna, till exempel boplatslämningar och gravar. Det är en brist att värdefulla naturmiljöer som försvinner ska kompenseras i ett långt senare tidsperspektiv och att både djur- och växtarter kommer därför att påverkas negativt under lång tid. Efterbehandlingen och framskapandet av nya biotoper kommer att ta decennier. Att återskapa ädellövskog liknande den på Billingen och kulturpräglad betesmark med höga biologiska värden är inte rimligt ens inom ett generationsperspektiv. Dessa naturtyper kräver mycket lång kontinuitet för att få höga värden. Uppfattningen att det framtida kalkstensbrottet skulle tillföra området en större biologisk mångfald i framtiden än vad området hyser i dag delas inte. Det blir ett konstgjort landskap som kommer att hysa vissa naturvärden som kommer att utvecklas långsamt över tid. Dessutom kommer naturvärden och livsmiljöer som går förlorade med en eventuell utökad täktverksamhet inte ersättas fullt ut. Man borde i

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

efterbehandlingen planera för fler insatser som skapar värden inom kortare tidsrymd. Det förutsätts vidare att inga främmande massor kommer att tillföras området utifrån utan att material från verksamhetsområdet kommer att användas som uppbyggnads- och fyllnadsmaterial. Framtagen MKB redovisar inte hur den sökta verksamheten förhåller sig till det nationella miljömålet nr 15 - god bebyggd miljö. Vidare saknas uppgift hur den sökta verksamheten förhåller sig till det nationella miljömålet nr 13 - ett rikt odlingslandskap.

Miljönämnden Östra Skaraborg har anfört att de inte har något att erinra mot att tillstånd lämnas för den sökta verksamheten. Tillåtligheten enligt 2 kap. miljöbalken får anses vara tillräckligt utredd vid tidigare tillståndsprövningar av verksamheten, varav den senaste genomfördes under 2006. Däremot har de synpunkter på de förslag till villkor som bolaget har lämnat i sin tillståndsansökan. Härvid yrkas följande ändringar avseende villkorsskrivningen:

1. Damning från stenlagret ska begränsas så att utgående luft innehåller högst 10 mg stoft per normalkubikmeter.
2. Verksamheten ska i övrigt bedrivas så att risken för störande damning minimeras. I de fall damning av betydelse ändå uppstår ska åtgärder som minimerar störningarna vidtas inom 24 timmar. Ifall vidtagna åtgärderna inte har fått avsedd effekt inom 24 timmar ska verksamheten som medför damningen tillfälligt stoppas tills risken för störande damning är undanröjd.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

En speciell damningsansvarig ska utses för täktområdet. Vindstrutar ska sättas upp på lämpliga platser så att hänsyn tas till rådande vindsituation när dammande verksamhet ska genomföras. Vid väderlek då risk för frost inte stadigvarande föreligger ska all utsprängd sten vattenbegjutas före transport till kross, transporterad sten mellan kross och stenlager vattendysas och transportleder mellan täkt och fabrik vattenbegjutas, då arbete sker i stenbrottet.

3. Sprängning i samband med täktverksamheten får inte bedrivas närmare än 200 meter från bostadshus eller verksamhetsområden, räknat från deras fastighetsgränser. Avståndet mellan brytfronten och bebyggelsen i Våmbs by ska uppgå till minst 400 meter.

Motivet till de yrkade villkoren är att många närboende upplever sig störda av Cementas pågående verksamhet, trots att gällande tillstånd i sitt nuvarande utseende följs av bolaget. Miljönämnden anser därför att de villkorsförslag bolaget har lämnat bör skärpas i vissa avseenden. Vad gäller tillståndets omfattning är det inte helt klart i nuvarande tillstånd för Cementas täkt respektive fabrik, vilka anläggningsdelar tillstånden omfattar. Bolagets nuvarande tillståndsansökan för täkten beskriver verksamheten vid stenlagret som är beläget inne på "fabriksområdet" på östra sidan om gamla Skarajämnvägen. Verksamheten vid stenlagret är inte tillräckligt reglerad, varken i nuvarande täkt- eller fabriktillstånd. Därmed finns det skäl till att verksamheten vid stenlagret regleras inom täktens tillstånd, eftersom verksamheten är beskriven i bolagets ansökan och är knuten till själva täktverksamheten. De huvudsakliga lokala miljöeffekterna som verksamheten medför är damning, buller och vibrationer från sprängning. Under sista halvåret 2012 samt till viss del även under första halvåret 2013

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

har damning från stenlagret förorsakat en ökad mängd klagomål från närboende runt anläggningen. Vid minst ett tillfälle har stendamm från Cementa trängt in i bostadslägenheter med nedsmutsning inomhus som följd. Stenlagret består idag av väggar ända ner till marken men har öppningar i respektive gavel. Den södra gaveln är helt öppen. Flera av anläggningsdelarna på Cementa som medför damning har i gällande tillstånd satts riktvärden på 10 mg stoft per kubikmeter, på utgående luftströmmar. Riktvärdet innehålls med hjälp av stoftfilter på dessa anläggningsdelar. Stenlagret har i dagsläget inget krav på stoftrening, men miljönämnden anser det som skäligt att sätta samma riktvärde på denna anläggningsdel liksom på övriga anläggningsdelar där risk för damning har varit så stor så att begränsningar har bedömts som nödvändiga. Som tidigare påpekats bedöms, att om bolagets föreslagna villkor avseende damning (villkorsförslag 9) fastställs av mark- och miljödomstolen, kommer det inte finnas någon möjlighet att tillämpa 29 kap. miljöbalken. Det beror på att det enligt yrkandet inte kan anses föreligga något villkorsbrott, hur mycket bolagets verksamhet än dammar, eftersom det i princip är omöjligt att bevisa vad som är "skäligt" enligt villkorsförslaget. Om bolagets yrkade villkorsförslag godkänns av mark- och miljödomstolen kommer det att innebära att de närboende till Cementa även fortsättningsvis får acceptera att kalkstensdamm tränger in i lägenheter och att de kan få sina bilar och hus nedsmutsade m.m. Tillsynsmyndigheten kommer inte kunna att agera, hur mycket verksamheten på Cementa än dammar. Om bolaget har bedrivit otillåten miljöverksamhet enligt 29 kap. miljöbalken har prövats av miljöåklagare vid två tillfällen, under den tid som nuvarande tillstånd gäller. Vid båda tillfällena har miljöåklagaren valt att inte starta någon förundersökning eftersom bolaget inte har ansetts bryta mot villkoret. Bolaget bör därför få villkor för störande damning så att det går att göra en objektiv bedömning av förekommande damning och så att 29 kap. § 4 pkt 2 miljöbalken kan tillämpas. När det gäller buller från verksamheten finns inget att

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

erinra mot bolagets yrkanden. Enligt bolaget kommer avståndet till närmaste bostadshus vara ca 160 meter och avståndet till närmaste verksamhet kommer att vara ca 100 meter, om hela området bryts ut enligt ansökan. I Boverkets allmänna råd "Bättre plats för arbete" (1995:5) rekommenderas skyddsavstånd på 500 meter för täktverksamhet. Enligt tillståndsbeslutet från 2007 får sprängning i samband med täktverksamheten inte bedrivas närmare permanent bostadshus än 200 meter. Avståndet mellan brytfronten och bebyggelsen i Våmbs by ska uppgå till minst 400 meter, vilket får anses vara en lämplig kompromiss mellan bolagets villkorsyrkande och rekommendationerna i "Bättre plats för arbete". Dessutom har skyddsavstånd om 200 meter använts i verksamheten under de senaste 20 åren.

Miljöpartiet de gröna i Skövde har yrkat att Cementas verksamhet i Skövde ska upphöra när nuvarande brytningstillstånd går ut år 2017. Ansökan ska alltså avslås. Huvudskälet är att Cementas anläggning i Skövde ligger på fel plats. Mellan centrum och fabriksanläggning är det bara 1 kilometer, och den huvudsakliga vindriktningen är mot Skövde centrum. Miljöpåverkan på Skövde och Skövdes invånare är för stor och står inte i proportion till den samhällsnytta i form av jobb som Cementa utgör. Cementas produktion i Skövde behövs inte med avseende på begreppet "riksintresse" eftersom Cementa i Sverige exporterar ca dubbelt så mycket cement som produceras i Skövde. Ett företag med så stor mark- och miljöpåverkan måste också jobba i samklang med samhället. De har följt Cementas verksamhet under lång tid och noterat att Cementa i Skövde istället har ansträngt sig för att slippa sitt samhällsansvar och samhällets krav. Exempel på detta är att man överklagat ställda krav, inte i tid uppfyllt ställda krav utan sökt om förlängd tid, inte velat tillämpa bästa möjliga tillgängliga tekniska lösningar osv. Motivet har varje gång varit att det är för dyrt. Cementa har under alla år inte visat någon god vilja i något avseende. Senaste exemplet är att

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

miljömyndighet 2007-08 beslutade att Cementa senast sista december 2012 skulle bygga in sitt kalkmellanlager för att minska damningen till omgivningen. En ganska enkel åtgärd. Åtgärden var klar i sista veckan december 2012, en åtgärd som Cementa kunnat genomföra 10-20 år tidigare. Cementa i Skövde aldrig legat före myndighetskraven, inte gjort vad man skulle kunna göra för att minska samhälls- och miljöpåverkan, inte velat ställa ekonomisk garanti för återställningen osv. Enda motivet för Cementa att bedriver verksamhet i Skövde verkar vara att tjäna kortsiktiga pengar. Cementa har inte försökt snygga till sitt fabriksområde med t.ex. plank etc. Numera levereras inte heller överskottsenergin på ca 1,6 MW till kommunens fjärrvärmesystem. Fjärrvärmeledning och värmeväxlare finns redan framdraget för Cementa levererade tidigare, för 10-talet år sedan, sin överskottsvärme som nu går ut genom skorstenen. Cementa ger inget tillbaka till samhället, t.o.m. vinsten förs utomlands för att undgå beskattning. Det av Cementa föreslagna återställningsgarantibeloppet, oförändrade 9 miljoner kronor, är skrattretande lågt och visar återigen att Cementa försöker krypa ifrån sitt ansvar. Nuvarande belopp fastställdes 2006 och föreliggande ansökan ska börja gälla år 2017 och gälla ett 10-tal år framåt. Återställningsgarantibeloppet borde vara 100 miljoner kronor för det speglar mera verklig återställningskostnad i det fall Cementa stänger ner verksamheten och inte återställer brottet enligt återställningsplan. Cementa ska alltså inte få förlängt brytningstillstånd oavsett villkoren.

Vänsterpartiet i Skövde har yrkat att Cementas ansökan ska avslås. Till grund härför har anförts bl.a. följande. Kommunfullmäktige i Skövde har nyligen tagit beslut om Vision Skövde 2025. Där kan man läsa: "Vi ska värna om den vackra naturen i hela Skövde-regionen. Närheten till naturen berikar och ska erbjuda möjlighet till rekreation och ett hälsosamt liv. Miljömedvetenheten ska öka och vi ska verka för att såväl individer som organisationer lever resurssnålt och ansvarsfullt, med kommande

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

generationer i åtanke." Bara detta utdrag ur Skövde kommuns vision vore skäl för att Cementa bör avsluta sin brytning av kalksten i tälkten i Våmb och Billingslutningen när nuvarande tåkt- och brytningstillstånd går ut 2017. Till detta kommer riksintresse för naturvård, friluftsliv och mycket stora kulturvärden helt nära Skövde stad och stora risker med grundvattnet i området. Frågan är om det finns något fall i Sverige där riksintresse för exploatering av mineraler står mot så många andra starka intressen som i Skövde när det gäller Cementas planer på fortsatt brytning. En fortsatt brytning främjar inte en långsiktig hushållning marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Härvid vill de även betona vad som står att läsa i 1 kap. 1 § och 3 kap. 6 § miljöbalken. Dessa bestämmelser måste beaktas när man tar ställning till fortsatt brytning. De mycket stora miljö-, natur- och kulturvärden som finns i den unika miljön på Billingslutningen finns dokumenterade i de förstudier som Enetjärn Natur AB och Västergötlands museum gjort på Cementas uppdrag. När Cementa bryter efter kalksten i Billingen så bryts 90 % annat material, det mesta över kalkstenslagret, för att få ut 10 % kalksten. När brytningen planeras väster och norr ut så blir brottkanten högre och högre. Detta borde motivera att Cementa åläggs att utreda möjligheten att utvinna kalksten till sin cementproduktion genom gruvbrytning istället för dagbrott. Det planerade brytningsområdets karaktär och storlek, nära Våmb, Skyttesledet, Skövde stad och Billings friluftsområde med Hållsdammsravinen och Hållsdammsbäcken gör att en fortsatt brytning för med sig att stora oersättliga natur- och kulturvärden bryts bort. Kalkstenstälkten och brytområdet är redan för stort och en fortsatt brytning efter 2017 borde därför vara oförenligt med andra riksintressen som vatten-, kultur- och naturintressen. I Skövde kommuns tjänsteutlåtande så framgår tydligt att Cementa inte tagit sitt ansvar och fullgjort sitt undersökningsansvar inför sin ansökan. Framtagen MKB redovisar inte hur den sökta verksamheten förhåller sig till flera av de nationella miljömålen. Efterbehandlingsplanen är inte trovärdig varken i den planerade formen

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

eller när det gäller planerade ekonomiska avsättningar. I översiktsplanen anges att en utökning av täktområdet noggrant måste vägas mellan olika motstående nationella, regionala och lokala intressen. Samtidigt noterar kommunen att det är flera riksintressen inom samma områden som inte är förenliga med varandra. Att ansökan inte står i konflikt med detaljplanen och andra antagna planer beror på att Cementa är markägare. Därför bör miljöbalken som lag ge företräde och ge stöd för att marken i ansökan inte får brytas och att kommunen kan få tillgång till det för planläggning av området för allmänna intressen. Vattenfrågorna är olösta, både när det gäller riskerna för grundvattnet i området, kommunens vattentäkt och de bäckar som finns i området. Tillgängligheten till området stoppas helt då Cementa planerar att bryta bort Brandstorpsvägen. De natur- och friluftslivsvärden som finns i området nonchaleras flagrant av Cementa i sin ansökan vilket Skövde kommuns tjänsteutlåtande påvisar. Naturobjekt har dokumenterat med både klass 1 och klass 2 inom området. Kulturvärden i området är stora och så stora att kommunen anser att en fördjupad förhistorisk analys behöver göras. Cementtillverkningen och fabriken i Skövde har i övrigt en stor negativ miljöpåverkan på Skövdes miljö och invånare och då särskilt de närboende. Här behövs stora insatser för att begränsa buller, vibrationer, damning och övriga störningar för boende och stadsmiljö. Med hänvisning till Skövde kommuns tjänsteutlåtande är slutsatsen att en fortsatt och utökad brytning efter år 2017 ger en oproportionerligt stor skada i relation till samhällsnyttan i form av fortsatt tillgång till kalksten för Cementas produktion och att jobben säkras hos bolaget i Skövde. Härutöver hänvisas till Naturskyddsföreningens yttrande och de övriga som delar deras uppfattning att 2017 är den rimliga bortre gränsen för Cementas brytning av kalksten i den aktuella täkten.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Folkpartiet i Skövde har yrkat att mark- och miljödomstolen ska avslå den aktuella ansökan. Till grund för sin inställning hänvisas till de synpunkter som inkommit från Skövde kommun avseende en negativ påverkan på vatten, mark, samt natur- och kulturvärden. Vidare hänvisas till hur bergtäkten i centrala Skövde ger stor påverkan på stads- och boendemiljöer och att flera riksintressen inom samma område inte är förenliga med varandra. De hänvisar även till bestämmelserna i 1 kap. 1 §, 3 kap. 6 och 10 §§ miljöbalken. Härutöver tilläggs bl.a. följande. Cirka 300-400 meter från det tänkta brottets kant ligger det stora friluftsområdet på Billingen. Detta håller på att utvecklas till att bli ett av de största friluftsområdena i Västsverige. I ansökningshandlingarna tar inte Cementa upp alla de konsekvenser som följer av ett utökat täkttillstånd. Exempelvis bör det belysas att utsläpp av koldioxid kommer att öka och frågan är hur dessa ska hanteras. Heidelberg Cement äger tre stycken fartyg. Dessa transporterar cement från Slite till Norrland. Genom sjötransporterna skulle Västsverige, som har tillgängliga depåhamnar, också kunna få cement från Slite. En annan positiv följd är att transporterna på land blir kortare om man använder nämnda depåhamnar. Därmed är det inte nödvändigt att Cementa i Skövde producerar cement. Miljöbalkens bestämmelser, såsom 1 kap. 1 § och 2 kap. 6 §, uppfylls inte av Cementa. Det bör även påpekas att den kulturhistoriska studie som Västergötlands museum gjort, på uppdrag av Cementa, inte lämnades in av Cementa tillsammans med ansökan och den omnämndes inte heller i samrådet. Den i målet aktuella Brandstorpsvägen är av stort kommunikationshistoriskt intresse och den borde verkligen få finnas kvar. Cementa har förringat kulturvärdena i landskapet och det har sagts att man lika gärna kan åka till Varnhem istället. Fastigheten utpekas som pågående markanvändning i ÖP:n enligt Skövde kommun. Yttrandet från Skövde kommun måste noggrant beaktas av mark- och miljödomstolen. Vad gäller sprängningar borde noll procent av dessa få överskrida det värde som bestäms av

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

domstolen. Men framförallt borde man kunna hitta bättre platser för brytning av kalksten.

Moderaterna i Skövde har tillstyrkt Cementas ansökan. Till grund härför har bl.a. följande anförts. Cementa är en värdefull arbetsgivare för Skövde kommun. De är måna om att deras industrier och verksamheter får möjlighet att utvecklas på bästa sätt. Samtidigt medför den ansökta verksamheten påverkan på andra värden och verksamheter. Därför önskar de att dessa sakförhållanden och samband nogsamt undersöks och värderas, så att villkoren för tillståndet begränsar negativ påverkan och ökar positiv påverkan på Skövde regionen som helhet. I ansökan föreslås att en omledning av Hållsdammsbäcken som huvudalternativ ska ske till en punkt där Hjälpadalsbäcken skär fastighetsgränsen. Som andrahandsalternativ diskuteras och avfärdas en sträckning i sin helhet utanför fastighetsgränsen norrut, uppströms. Huvudalternativets sträckning skär höjdkurvorna vinkelrätt alldeles innan de når Hjälpadalsbäcken och därför föreslås att det ska byggas en fisktrappa här. De vill se att ytterligare en alternativ sträckning utreds och att fler förslag på åtgärder förs fram. Alternativt kan de närmare villkoren för dragningen överlåtas på tillsynsmyndigheten att fastställa. Det sägs att Hjälpadalsbäcken behöver grävas ut för att klara hela flödet från Hållsdammsbäcken. De vill att det analyseras om denna kapacitetsbrist i hela eller delar av sträckan hellre bör användas för att skapa ett översilningsområde och på så vis skapa naturvärden, fördröjning och sedimentfälla. Så långt som möjligt bör det undvikas att gräva ut Hjälpadalsbäcken då det för bort naturvärden, ökar risk för erosion och leder till högre toppflöden. Hållsdammsbäcken ansluter till Våmsbäcken och där den passerar riksintresset för kommunikation – riksväg 49 – är trumman underdimensionerad. De i ansökan föreslagna åtgärderna innebär dels att ytor hårdgörs, dels att man bryter sig i en riktning som möter grundvattnets huvudsakliga

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

strömningsriktning. Därtill leder omledningen av Hållsdammsbäcken på tvärs över bergssluttningen till att det långsamt rörliga markvattnet från hela sluttningen skärs av och leds ut. Dessutom har denna del av Skaraborg fått påtagligt ökade nederbördsmängder de senaste 15 åren enligt SMHI. Samtliga dessa faktorer samverkar till att Våmbsbäcken nedströms brytområdet över tid kommer att få påtagligt förhöjda intermittenta vattenflöden. Bland annat bör reglering av utdumpningen från brytområdet övervägas i flödesutjämnande syfte. Det bör inhämtas ytterligare ett yttrande, förutom det från den anlitade konsulten, avseende de hydrologiska risker som är förknippade med brytningen. Brandstorpsvägens funktion är ur kommunalt perspektiv mycket angelägen att bevara för de närboende, tillgängligheten till området, den turisttrafik som finns runt berget, för avlastning av köer vid väg 49:s infart och som enda tillgängliga kringledning av biltrafik och utryckningsfordon genom den kanaliserande terräng Våmbsdalen utgör när det sker stopp på väg 49. De vill se förslag på en ny vägdragning. Dock kan en tillfällig omläggning av vägen inom brytområdet bereda företaget mer tid för att slutföra ny vägdragning. Faktorer som att brytningsområdet ligger högt, vid kanaliserande terräng och väl dränerat på en södersluttning gör det sannolikt att området kan innehålla arkeologiska värden. Det hålls för troligt att avbaning, anläggning av upplag, vägar och dylika arbeten bör föregås av en arkeologisk undersökning och dokumentation av fynd. På motsvarande sätt som det finns risk för skada på grundvattnet finns risk för skada på hus genom vibrationer. Det föreslås att de hus som är närmast brytområdet inventeras med avseende på sprickbildningar och radonhalt för att i efterhand kunna fastställa när egendomsskada till följd av vibrationer har uppstått. Cementas förslag till efterbehandlingsplan syftar till att återskapa naturvärden. Efter det att Cementa avslutat sin verksamhet så är inte den sannolika användningen för området att det i sin helhet kommer att bli ett naturområde. Efterbehandlingsplanen bör inte endast syfta till att skapa naturvärden utan även

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

innefatta lämpliga områden att bebygga. Omedelbart söder om riksintresset för kalkbrytning finns ett riksintresse för transporter och det är riksväg 49. Trafikverket har nu studerat en ny dragning av nämnda väg. Det är viktigt att dessa två riksintressen samordnas. Trafikverket har här möjligheten att använda tiden för att få byggt vägbankarna av sådana sekundära massor som tas ut vid den närbelägna kalkbrytningen. Denna möjlighet upphör om Cementas verksamhet upphör. Det finns flera överlappande och motstridiga riksintressen i området. I själva området och i dess omedelbara närhet innefattas riksintressen för kommunikation (riksväg 49), riksintresse för friluftsliv, riksintresse för naturvård och riksintresse för kalkbrytning. Riksintressen för friluftsliv och naturvård utgör motstridiga intressen till kalkbrytning. Skövde är en växande centralort i en arbetsmarknadsregion och området med riksintresse för kalkbrytning är i sin helhet beläget inom den radie från stadens centrum där en kraftig expansion sker av verksamhetsområden och bostäder. Exploateringsintresset utgör ytterligare ett motstridigt regionalt och kommunalt intresse till friluftsliv och naturvård. För att ge kommunen, Cementa och de närboende klarhet är det av vikt att länsstyrelsen, efter det att en avvägning av dessa intressen har gjorts av domstolen, inleder en process att avgränsa/ ompröva riksintresseområden även inom de resterande områden där överlappning sker, så att det framgent är tydligt vilket riksintresse som gäller.

Douglas Hjalmarsson har inkommit med ett yttrande och därvid anfört bl.a. följande. Politikerna i Miljösamverkan Östra Skaraborg (MÖS) har inget att erinra mot att Cementa beviljas tillstånd att utöka sin brytning upp på Billingslutningen i Våmbdalen utan tidsbegränsning. MÖS motiverar detta med att allt redan är utrett vid tidigare tillståndsprövningar. Deras remissyttrande handlar till största delen om damm och damm är ett av många problem med Cementas verksamhet. Men det är inte detta som MÖS ska yttra sig om nu. I

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Cementas ansökan står det tydligt att ansökan inte gäller, inte får gälla, prövning av verksamheten i fabriken. Dammet härrör från verksamheten i fabriken. Det är sannerligen inte bara damm och buller som har lokala miljöeffekter som MÖS påstår. Frågan är om MÖS tycker att Cementas verksamhet uppfyller stadgandet i miljöbalkens portalparagraf. Det aktuella området är förklarat som riksintresse för naturvård och friluftsliv. Området har också mycket stora kulturvärden som framgår av Västergötlands museums kulturhistoriska förstudie. Det är ett grönområde med mycket stora miljövärden och som ligger mycket nära Skövdes centrum. MÖS ja till Cementas ansökan bygger tydligen på en märklig uppfattning, som han inte delar, att en utökad brytning i ett unikt naturlandskap stort som trettiofotbollplaner inte skulle innebära några miljöeffekter för de som bor i Skövde med omnejd.

Sven Sundberg har inkommit med ett yttrande och därvid angett att Cementa måste ta ansvaret för vattenförsörjningen till samtliga fastigheter som kan bli påverkade i det nya brytningsområdet då de flesta har borrade brunnar för sin vattenförsörjning.

Ebbe Sahlström har yrkat att Cementas ansökan ska avslås. Till grund härför har han anfört bl.a. följande. I den sakägarförteckning som upprättats av Cementa har hans fastighet 30:149 inte tagits med trots att hans grannar finns antecknade. Hans fastighet kommer att ligga cirka 300-400 meter från det nya brytområdet och borde således finnas med i förteckningen. Redan idag påverkas de av Cementas verksamhet, exempelvis då sprängning pågår. Ibland känns det som en mindre jordbävning när huset skakar vid en sprängning. Han hänvisar till en bestämmelse i miljöbalken (1 kap. 1 § miljöbalken, domstolens anmärkning). Detta lagrum ger klart besked att en fortsättning av Cementas miljöförstörelse är en utopi. Cementa bedriver idag en miljöfarlig verksamhet med

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

utsläpp av koldioxid och andra farliga ämnen. Cementa ligger i en stadsmiljö och således påverkas hälsan för hela befolkningen. Det är helt absurt att ett företag som Cementa får fortsätta bedriva sin miljöfarliga verksamhet. Dels förpestas luften, dels förstörs Skövdes vackra naturområden med både vatten- och grönområden (bl.a. biotopskyddade element), dels sänks grundvattennivån med fara att deras brunnar sinar, dels försvinner delar av strömområdena, dels förstörs den urgamla vägen till Skövde över Karstorp, dels skakar deras hus skakar vid Cementas sprängningar så att sprickor bildas i väggarna, dels påverkas Skövdes utveckling åt väster, dels sker en väsentlig förfulning av hela området väster om Skövde.

Erik Lindgren har inkommit med ett yttrande och därvid anfört bl.a. följande. Hans fastighet uppfördes 1948 och är byggd i lättbetong. Fastigheten var avsedd för fyra hushåll men består numera av ett hushåll p.g.a. att den 60 meter djupborrade dricksvattenbrunnen som betjänar fastigheten inte klarar erforderlig vattenmängd till mer än ett hushåll. Han befarar att föreslagen sänkning av grundvattennivån till lägst + 155 m ö h ytterligare kommer att påverka hans vattentäkt negativt med minskat vattenflöde. Fastigheten har fått sprickor i väggar som resultat av Cementas tidigare sprängningar. Vid utökat brytområde kommer dagbrottet närmare hans fastighet 30:185, med ökad risk för ytterligare sprickbildningar vid Cementas sprängningsarbete.

Magnus Green och Catrine Green, Bernh Ohlsson och Jolanta Ohlsson, Benny Harrysson och Marianne Hultman Harrysson, Gunnel Andin och Göran Andin, Anders Gustavsson och Izabella Svensson samt Ingi Jonasson och Carina

Törnblom har yrkat att Cementas ansökan ska avslås. Till grund härför har de anfört bl.a. följande. Cementa genomförde ett samråd för berörda intressenter 2012-05-08. Vid samrådet lämnades inget skriftligt material ut till de närboende, trots att det

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

efterfrågades, och det var över huvud taget mycket svårt att få information kring exakt vilka åtgärder som planeras m.m. Enligt miljöbalken är en väl genomförd samrådsprocess en viktig del i MKB:n och därmed anser de att samrådet borde göras om, MKB:n förtydligas och en rad punkter utredas ytterligare. De är exempelvis mycket oroliga över hur de kommer att påverkas av framtida buller och vibrationer till följd av den utökade verksamheten. Härvid är det viktigt att det tas hänsyn till de senaste årens forskning som visar att även relativt låga ljudnivåer är skadligt under lång tid. Som närboende anser de att det är lämpligt att en oberoende part/ konsult utför mätningarna, då buller- och vibrationsfrågan är omdiskuterad. Cementa måste också klargöra hur omgivningen påverkas av damm från den planerade verksamheten. I miljötillståndet bör det upprättas tydliga villkor avseende bullernivåer, inkluderande lågfrekvent buller och stomljud samt gränser för godtagbara vibrationsnivåer i området. Då vibrationer är kopplade till markens beskaffenhet är det viktigt att sådana villkor föregås av en geoteknisk undersökning i området. Det finns flera enskilda vattentäkter i området som kan beröras av den planerade verksamheten. Risken för att grundvattennivån sänks har tidigare ansetts vara hög, och därmed riskerar närboende att stå utan vattenförsörjning om detta inträffar. Idag finns det en väg mellan Södra Bergvägen och Skaravägen där trafikrörelserna uppgår till cirka 400 per dag enligt kommunens mätningar. Denna väg kan Cementa inte ta bort utan kommunens godkännande. För att möjliggöra för Cementa att utöka brottet i det område vägen idag är belägen, föreslår de att en ny väg görs på Cementas mark, men i ytterkanterna av brottet istället för dagens sträckning. Det är inte lämpligt att ta bort vägen helt då alternativet är att trafiken omleds till väg 49. Frågan är också hur Cementa hanterar det faktum att den planerade verksamheten avsevärt kommer att sänka värdet på de närboendes fastigheter och att den levande bygd som nu uppkommit i området hotas. Man har tidigare uppgivit att det skulle anläggas en sjö efter att tänkten avslutats. Denna möjlighet är dock inte längre realistisk p.g.a. att

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

berggrunden är för porös och full med sprickor. Cementa har inte redogjort för vilka återställandeplaner som framtagits istället för sjön, och särskilt inte i samband med den nu planerade verksamheten. I närområdet och inom det område som man planerar att exploatera finns både kulturhistoriska lämningar och skyddsobjekt samt riksintressen för naturvård och Natura 2000-områden. Då dessa är viktiga att skydda och dessutom viktiga för friluftslivet i området, vill de som närboende veta hur dessa intressen påverkas av t.ex. buller, vibrationer, trafiken, luftutsläpp, ändring av vattenföringen i området inklusive sänkning av grundvattennivån m.m. och hur Cementa avser att skydda dessa intressen.

Jan-Olof Wilson har yrkat tillstånd inte ska medges för fortsatt och utökad verksamhet vid Cementa efter att det nu gällande tillståndet går ut 2017. Till grund härför har han anfört bl.a. följande. Ett nytt tillstånd skulle innebära en mycket stor olägenhet för hans del med högt störande buller, vibrationer, damm, luftstötter och kraftiga sprängsalvor i nära anslutning till hans fastighet. Cementa anger att hans fastighet är belägen 160 meter från brytgräns, vilket är väldigt nära. Hans grävda brunn torde verkligen ligga i farozonen och tömmas på vatten och det har aldrig tidigare inträffat. Boendemiljön blir förstörd då närområdet blir en stor krater och ängar, bäckar, kullar och vegetation för alltid schaktas bort. Brandstorpsvägen stängs av och grävs bort vilket medför olägenhet då den är den naturliga färdvägen in till centrala delarna av Skövde. Hans fastighet hamnar vid en återvändsväg med alla dess nackdelar. Bostaden är tillbyggd, renoverad och moderniserad till stor kostnad och omfattande eget arbete. Den används som permanentbostad sedan fem år tillbaka. Fastighetens ekonomiska värde reduceras kraftigt och dess marknadsvärde torde bli väldigt lågt, vilket han inte kan godkänna.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Inger Isaksson har inkommit med ett yttrande och därvid anfört bl.a. följande. Under våren 2012 genomförde Cementa ett "samråd" med intresserad allmänhet. Samrådet var endast en information i bilder innehållande mycket teknisk fakta som redovisades av representanter för Cementa. Det sades ingenting om vilka åtgärder som planerades för att skydda människor, fastigheter, miljö m.m. Man var nästan lika oförstående efter informationen som innan. Det är cirka 35 fastigheter inom 1 000 meter från brottet och därmed överskrider antalet berörda boende antalet anställda vid Cementa. I Våmbs by finns ett företag med flertalet anställda, ca 20 - 30 st, och dessa kommer att ha sin arbetsplats 70 meter från brottet. Frågan är därvid vilken boende- och arbetsmiljö detta kommer att medföra. I Cementas ansökan framgår att man vill att sprängning ska få bedrivas vardagar måndag till fredag 07-21 och att det normalt ska ske på fasta sprängtider. Idag förekommer sprängning på torsdagar klockan 14 med tre salvor. Det förekommer även sprängningar i samma omfattning på tisdagar. Att man ständigt mäter vibrationsnivåerna och får fram siffror på ett papper motsvarar inte det som känns när man är inomhus. Varje sprängning känns som om en jordbävning, ett mulrande och en rullande våg känns i hela huset och exempelvis fönsterrutor spricker. Detta är en del av vad som har hänt hittills och vad som händer med hennes fastighet. som kommer att ligga 350 meter från brottet, kan man bara gissa. Både djur och människor blir skrämde av vibrationerna, knallarna och dammolnen som kommer farande. Tvätten blir brunaktig och måste tvättas om. Detta kan inte kallas för en god boendemiljö. Cementas utökade brytningsvolym och avstängning av Brandstorpsvägen kommer med alla säkerhet att väsentligt minska möjligheten till försäljning av fastigheterna i området. Stängning av Brandstorpsvägen kommer att innebära att skolbarnen får en avsevärt längre väg till skolan. Flera gånger har det under vintertid hänt att riksväg 49 blir tilltäppt av långtra-dare som på grund av halkan fastnat i Våmbsbacken och orsakat trafikstockning. Bilisterna tar då Brandstorpsvägen. I en kulturhistorisk förstudie som Västergötlands

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

museum har gjort på uppdrag av Cementa framgår att området som ingår i det nya brytningsområdet har mycket stora kulturvärden. Området är väl läsbart med bibehållna väglämningar i form av vägsträckningar, hålvägar och fägator. Troligen finns även ett stort antal oupptäckta fornlämningar, exempelvis boplatslämningar och gravar, som kommer att försvinna för alltid. I området finns utefter nuvarande Billingeleden en äng som består av det största området med blåsippor, gullvivor, vitsippor och hassel. Blir kalkstenstakten verklighet kommer ängen att skövlas och försvinna för evigt. I den tilltänkta bäckfåran kommer också en mycket ovanlig kalkbarrskog att försvinna.

Skövde Naturskyddsförening har yrkat att Cementas ansökan ska avslås. Till grund härför har bl.a. följande anförts. Det av bolaget genomförda samrådet uppfyller över huvud taget inte kraven i MB. Vissa utredningar var inte ens framme i samrådet utan de har presenterats först senare, bl.a. den kulturutredning som finns återfinns i aktbil 37. De naturinventeringar som genomförts kan inte jämföras med de kunskaper som inhämtats genom att bo på platsen eller genom att vandra där på somrarna, och man har inte heller pratat med lokala kännare. Det bör påpekas att det egentligen inte finns någon Hjälpadalsbäck då det inte rinner något vatten här i, och det går knappt att se bäckfåran. Vad gäller det södra brottet så har det inte efterbehandlats eftersom det har ålagts att skötas av Skövde kommun som dessvärre inte har råd att göra något. Södra brottet har därför inte längre några naturkvaliteter som är värda att presenteras.

Cementa har inte beaktat de dränerande effekter av brytningen som uppkommer i det övre partiet på Hållsdammsbäcken. Det område som idag är biotopskyddat. Upp till Hållsdammen är det knappt 500 meter från kanten på det utökade området. Enligt ansökan vill man sänka grundvattennivån från dagens tillstånd på 158 m ö h till kommande 155 m ö h. En liten sänkning i meter räknat men en mycket stor påverkan om man räknar med de stora områden som kan komma att påverkas med

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

sänkningstratten som bildas. I samrådet skriver man att det faktiskt kan bli så som de befarar: "Även om området för brytning inte direkt berör något Natura 2000-område, kommer verksamheten att omfatta omledning av en bäck strax uppströms ett Natura 2000-område. Risken för påverkan av detta område till följd av vattenverksamheten bedöms vara liten men kommer att utredas och beskrivas i kommande miljökonsekvensbeskrivning." Det är oförståeligt hur man redan nu, utan att någon utredning är gjord, kan slå fast att effekten blir liten. Detta torde vara ett sätt att försöka förringa de dränerande effekter som kan uppkomma. Härtill har länsstyrelsen redan gett tillstånd till utökat vattenuttag från Hållsdammen för konstsnöproduktion. Därmed finns två stora vattenprojekt som var för sig kanske inte ger stora effekter men som tillsammans kan bli förödande för Hållsdammsbäckens övre sträckning. Vid Hållsdammsbäcken (i norra delen av eventuella brytningsområdet) finns en mycket sällsynt kalkgranskog. Det är den enda kalkgranskogen på östra Billingen och en av få på hela Billingen. Den skogen kommer att delvis avverkas vid omläggningen av Hållsdammsbäcken och skogens hydrologiska förhållande kommer att då att ändras dramatiskt. På sikt kan den också komma att försvinna vid framtida kalkbrytning i området. I kalkbarrskogen finns en mängd rödlistade svamparter. Området söder om denna kalkbarrskog är inte inventerad och kan också innehålla en del sällsynta svamparter. Det finns även flera rödlistade djurarter och växtarter som inte uppmärksammats i inventeringarna, t.ex. den mycket starkt hotade flodkräftan samt vissa rödlistade fågelarter såsom bivråk, gulärta och nötkråka. I områdets norra del, nära såväl tänkt brytfront som ny bäckdragning, har också de rödlistade växterna skogsfru och skogsklocka blivit funna. Totalt känner man till 13 rödlistade arter i området. Andra arter som förekommer i området är t ex bäcknejonöga, liten vattensalamander och strömstare. Trots att Cementa vill göra stort arbete med att omleda bäcken så förstörs en naturlig bäckfåra och den omledda bäcken blir mer eller mindre ett dike för

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

vattentransport. De naturliga bäckarna som formats sen istiden med ridåer kring vattnet hyser stor skönhet, rikedom och skyddsvärda arter. Svårigheten att förutspå vattnets väg kan ses tydligt i det södra brottet där Cementa skulle leda in vatten i brottet för att skapa sjöar etc. Av detta blev inget då brottet visade sig vara för genomsläppligt för att vattnet skulle hållas inom området. Omledningen av Hållsdammsbäcken kommer möta stora svårigheter då bäcken måste dras över/igenom berg och morän. Idag finns ingen naturlig koppling mellan dessa vattendrag. Hjälpadalsbäcken som man vill leda vattnet till är idag ingen egentlig bäck. Trots att det inte är ett "riktigt vattendrag" så har Hjälpadalsbäcken naturvärden som hotas av den vidgning av bäcken som ska vidtas för att kompensera Hållsdammsbäcken. Det storskaliga ingreppet i naturen kommer allvarligt att påverka landskapsbilden och ge effekter på spridningen av arter. I området finns också vandringsleden Billingeleden som leder runt både Nord- och Sydbillingen, samt fler leder för mountainbike och löpning. Dessa kommer också påverkas allvarligt och de ser med oro på hur det rörliga friluftslivet kan komma att skadas av det stora ingreppet. Idag satsar Skövde kommun på att marknadsföra Billingen som en resurs för natur och friluftsliv. Dessa intentioner krockar med önskan att exploatera för mer cement. Idag är berget klassat både som ett riksintresse för natur och friluftsliv samt riksintresse för mineral. De anser att en långsiktig hållning i dessa frågor vore att välja riksintresse för natur och friluftsliv. Det är en resurs som varsamt kan utnyttjas av flera generationer utan att dess värden går om intet. För en långsiktig hållbar utveckling är en satsning på turism och närnatur den bästa för Skövde kommun och Sverige som helhet. Det är märkligt och nonchalant att t.ex. Enetjärns natur i naturvärdesinventeringen inte har tagit kontakt med lokala företrädare för olika naturskyddsföreningar, fågelklubbar, kommunekolog, hembygdsföreningar m.fl. På det viset har man missat mycket av fågellivet och andra intressanta fynd. I samrådsunderlaget ingår inga direkta undersökningar på friluftslivet. När det gäller vattenpåverkan så är det också alltför

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

många gissningar och antaganden i ansökan. Idag äger Heidelberg Group/Cementa mer mark än det föreslagna brytområdet. Deras intressen går ännu mer mot nordöst och upp mot Hållsdammen. Cementa borde krävas på svar hur det skall bli med detta område innan man tar ställning till denna ansökan. En ansökan om ökad/ fortsatt brytning måste innehålla en MKB av de effekter detta har på luftkvalitén i Skövde kommun. Det borde ställas stora krav på att Cementa efterbehandlar området och avsätter mycket stora resurser till att få nuvarande brott acceptabelt. Att resterna av kalkstensbrottet skulle tillföra området en större biologisk mångfald i framtiden än vad området hyser i dag tror de inte alls på. Det blir ett konstgjort landskap som kommer att hysa vissa naturvärden men naturvärden och livsmiljöer som går förlorade med en eventuell utökad täktverksamhet kan aldrig inte ersättas fullt ut. Man borde i efterbehandlingen planera för fler insatser som skapar värden inom kortare tidsrymd.

Nätverket Rädda Våmbdalen har yrkat att Cementas ansökan ska avslås och att täkttillstånd således inte bör beviljas efter det att nuvarande tidsbegränsade tillstånd går ut år 2017. Verkställighet bör ej tillåtas förrän dom vunnit laga kraft. Till grund härför har bl.a. följande anförts. Ett huvudsyfte med miljöbalken är långsiktig och hållbar utveckling. I ett avseende uppfyller Cementas täktverksamhet i Skövde detta huvudsyfte mycket väl, nämligen att de irreversibla skador som verksamheten orsakat och orsakar kommer att bestå under oöverskådlig tid, vilket sannolikt inte kan ha varit lagstiftarens avsikt. Norr om Cementas nuvarande täkt och fabrik fanns tidigare en bäck. Bäckens rann upp i närheten av kommunens reservvattentäkt vid Bergssäter och rann parallellt med den gamla Kungsvägen (även kallad Brandstorpsvägen). Bäckens vattenföring utnyttjades bl.a. vid några av de handelsträdgårdar som fanns längs Kungsvägen samt som kraftkälla till de hantverksmässiga småindustrier som fanns nedströms vid "Vadden". När den storskaliga kalkstensbrytningen för cementtillverkning ökade

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

volymmässigt sänktes grundvattennivån och vattenföringen i bäcken minskade till att idag vara en sporadisk rännil. Tidigare bröt Cementa kalksten i det s.k. Södra Brottet. Vintertid kan man se hur vatten tränger fram på olika nivåer i de blottade kalkstensväggarna vilka ibland täcks av mer än halvmeter tjocka isridåer. Omedelbart väster om brottet vidtar natura 2000- reservatet Våmb's ängar med Nåpabäcken, som avvattnar våtmarker på diabasplatån. Nåpabäckens vattenföring är idag god fram till dess att den når kalkstensnivån men avtar därefter snabbt och bäcken är i sitt nedre lopp en rännil som ofta är helt torrlagd. I naturreservatet rinner Nåpabäcken igenom en snabbt igenväxande våtmark som före Södra brottets tillkomst utgjorde en naturlig damm där betande boskap kunde dricka. Den av kalkstensbrytningen orsakade förändringen av vattenföringen i denna del av reservatet torde vara en orsak till de iakttagbara och fortlöpande biotopförändringarna. Som jämförelse kan nämnas att några hundra meter sydväst om Nåpabäcken rinner den snarlika men av kalkstensbrytning opåverkade Risängsbäcken som har god vattenföring året runt. År 2003 sinade den grävda brunnen på fastigheten Våmb 30:173. Fastigheten är belägen i omedelbar närhet till bäcksammanflödet mellan Hållsdammsbäcken och Våmb'sbäcken i svämlövskogen i Natura 2000-områdets nordvästra del samt några hundra meter från Cementas nuvarande kalkbrots västra brytfront. De dåvarande ägarna hade under flera år besvärats av kraftiga vibrationer från Cementas sprängningar. Bl.a. förekom sättningar och minst en kakelugn sprack och blev oanvändbar. Cementa köpte fastigheten 2003 och äger den ännu. De dittillsvarande ägarna avflyttade. Innan brunnen sinade varierade dess vattenstånd i takt med vattenståndet i de båda bäckarna i svämlövskogen. Med mycket stor sannolikhet ingår den sinade brunnen i samma vattensystem som de båda bäckarna vars sammanflöde konstituerar svämlövskogen i Natura 2000-området. Kalkstensbrytningen orsakar alltså stora och negativa konsekvenser för vattenhushållningen. Konsekvenserna är svåröversägbare och kan uppstå såväl

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

momentant som under lång tid (decennier och sekel) och är irreversibla. Ökande mängder grundvatten avtappas och förvandlas till ytvatten. Ytvatten som dräneras bort leder till biotopförändringar m.m. Mycket talar för att kalkstensbrytningen redan påverkat Natura 2000-området negativt genom att orsaka förändring i Nåpabäckens vattenföring samt att menlig påverkan kan ha påbörjats i svämlövskogens vattenföring. En mycket långsam negativ miljöpåverkan uppstår när kalkstenen tas bort och alunskiffern blir tillgänglig för den sura nederbörden som då kan lösa ut såväl giftiga tungmetaller, t. ex. kadmium, som radiaktiva ämnen, t.ex. uran som vid sönderfall bildar radon. Dessa giftiga ämnen kan sedan föras ut och okontrollerat anrikas i Vänerns vattensystem. Stor risk föreligger att en utökad kalkstensbrytning orsakar en acceleration av de negativa konsekvenserna. De av länsstyrelsen och Skövde kommun framförda farhågorna vad avser en långsiktig och uthållig hushållning med vattenresurserna i området synes vara mycket berättigade. Miljöbalken stadgar bl.a. att företräde skall ges åt de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Cementas tolkning av begreppet långsiktig hushållning tycks vara att så lönsamt och så snabbt som möjligt (under c:a 15 år) exploatera den återstående kalkstenen i Våmbdalen och därefter till kommande generationer överlämna ett stadsnära, stort, kargt och ödsligt impedimentområde, vars förvaltning orsakar samhället stora kostnader. 1980 lyckades Cementa utverka tvångsinlösen av en av Våmb's största gårdar, Skattegården. Det blev inledningen till en omfattande markanskaffning, som har stora likheter med "baggböleri" och "landgrabbing". Med expropriationsbeslutet som påtryckningsmedel kunde Cementa lätt övertala andra markägare att sälja sina fastigheter, ofta till underpriser. En "dominoeffekt" uppstod och snart var Cementa ägare till stora arealer i Våmbdalen. Under de år Cementa varit markägare har den estetiskt tilltalande mångtusenåriga kulturbygden systematisk och succesivt förvandlats till det

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänersborg

Mål nr M 4418-12

trivialiserade landskap vi nu ser. Cementas egen konsult använder uttrycket "mångårig vanhävd". Det förefaller uppenbart att Cementa medvetet använt sig av denna vanhävd för att förringa områdets kvalitéer och ställa berörda myndigheter och allmänhet inför fullbordat faktum, alltså en form av den brända jordens taktik. Cementas agerande som markägare synes illa uppfylla såväl anda som bokstav i Miljöbalken. När det gäller hushållning med mark står olika intressen mot varandra. I föreliggande fall står ett enda riksintresse i konflikt med ett flertal andra intressen varav några också är riksintressen. Vilket värde som ett "riksintresse" skall tillmätas är relativt och varierar med tiden och samhällsutvecklingen m.m. Miljödomstolen anför 2006 i sin dom följande: ".. den tekniska utvecklingen och ökade kunskaper leder till att samhällets miljökrav skärps" samt: " Enligt Miljödomstolen är det inte uteslutet att den intresseavvägning som nu gjorts i en framtid kan komma att utfalla på ett annat sätt." Denna framtid är nu. Cementa ägnar stor kraft i sin argumentering för att fragmentisera, bagatellisera och nedvärdera värdet av alla motstående riksintressen, övriga intressen och sakförhållanden. Samma taktik används för att förringa skadeverkningarna av den egna verksamheten. Därför bör också det riksintresse som Cementa åberopar utsättas för granskning och utvärdering. Även om kalkstenen i Våmb är utpekad som riksintresse för cementtillverkning finns det anledning att starkt ifrågasätta dess dignitet i förhållande till de motstående intressenas samlade dignitet. Gullhögens bruk, som var en föregångare till Cementa, hade status som krigsviktigt företag för att tillgodose försvarets behov av cement i orostider. Detta gjorde att cementtillverkningen fick fortsätta trots den från miljösynpunkt m.m. synnerligen olämpliga lokaliseringen. Riksintresset grundar sig således på att det i Skövde råkar ligga en från miljö- och andra synpunkter ytterst olämpligt lokaliserad cementfabrik. Cement behövs inte längre för försvarsändamål och en avspärningssituation är mycket osannolik. Sverige är sedan 20 år medlem i EU med tillgång till hela dess marknad med hundratals fabriker som

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

tillverkar den tämligen triviala produkten cement. Ändå får ett förlegat planeekonomiskt och protektionistisk synsätt motverka en långsiktig och hållbar utveckling till förmån för en förödande kortsiktig exploatering med detta svärmotiverade s.k. riksintresse som grund. Det bisarra är att tillämpningen av detta planeekonomiska synsätt också bidragit till att en multinationell koncern i praktiken har monopolställning på den svenska cement- och betongmarknaden, något som bl. a. Konkurrensverket uppmärksammat. Även inom EU föreligger kritiska synpunkter vad avser denna tillämpning av begreppet "riksintresse". Kalkstenen i Våmb benämns ännu formellt som ett riksintresse men är i praktiken endast ett kortsiktigt särintresse för Cementa. Det är absurt att påstå att regionen är beroende av en enda cementfabrik. Inhemsk cementtillverkning är inte gränssättande för att tillgodose nutida eller framtida behov, snarast råder överproduktion i landet. Försörjningen med cement är främst en fråga om effektiv logistik och bättre konkurrens. En stor del av Cementas svenska produktion säljs på den internationella marknaden, ofta till vad som av konkurrenterna betecknas som dumpade priser. Trots det lär Cementa leverera stora vinster till de utländska ägarna. En av orsakerna är att Cementa åtnjuter och åtnjuter en privilegierad ställning i Sverige på grund av ett generöst regelverk och ett tillmötesgående agerande av svenska politiker och myndigheter. Exempel i Skövde: En onyanserad och rigid tolkning av begreppet "riksintresse", expropriationen av Skattegården och dess följder, förmånliga markbyten med kommunen m.m. vilket bidragit till att Cementa till mycket låga kostnader fått tillgång till kalksten värd många miljarder. Trots kostnader för långa miljöbelastande transporter av fossila bränslen har man ändå kunnat uppvisa hög lönsamhet. Företagsekonomiska hänsyn är inte relevanta i miljöprövningen, men även om så skulle vara torde de företagsekonomiska konsekvenserna vid ett avslag bli tämligen begränsade eftersom huvuddelen av Cementas investeringar i Skövde torde vara avskrivna. Det finns uppenbarligen fog för påståendet att det svenska samhället har subventionerat och

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänernsbor

Mål nr M 4418-12

subventionerar cementindustrin men får en mycket blygsam återbäring. Dessutom kommer samhället att belastas med stora kostnader för drift och underhåll av de efterbehandlade områdena när Cementa upphört med verksamheten. De efterbehandlade områdena omöjliggör under lång tid och i praktiken en långsiktig och hållbar samhällsutveckling i det aktuella området. Några relevanta försörjningsskäl föreligger inte längre och motiverar således inte att kvarvarande delar av kalkstensfyndigheten i Våmb exploateras. Därmed har riksintresset för mineralutvinning minskat i dignitet i förhållande till de många och viktiga motstående intressena. Det innebär att vad som stadgas i 1 kap § 1 samt i 3 kap. 6 § och 10 § miljöbalken synes äga företräde mot det som stadgas 3 kap § 7 miljöbalken. Dessa slutsatser stöds även av vad Miljödomstolen anför i sin dom 2006. Några av medlemmarna i föreningen har tillbringat mer än 70 år i Våmbdalen och känner bygden mycket väl. Deras kunskaper och erfarenheter överensstämmer inte med Cementas påståenden om Hållsdammsbäcken, Våmbsbäcken, Hjälpadalsbäcken och svämlövslogen i Natura 2000-området. Svämlövslogen konstitueras av sammanflödet mellan Våmbsbäcken och Hållsdammsbäcken som där bildar ett delta. Svämlövslogen översvämmas några gånger varje år. Översvämningarnas längd i tiden varierar mellan några dagar och några veckor. Den viktigaste brukar inträffa vid vårfloden i samband med snösmältningen och har följande typiska förlopp. Inledningsvis är det Hållsdammsbäcken som bidrar med det mesta av vattnet eftersom den avvattnar söderslutningarna där snösmältningen går snabbast. Den har dessutom den högsta fallhöjden av de två vattendragen och därmed den högsta strömhastigheten. Våmbsbäcken avvattnar huvudsakligen nordslutningarna med deras långsammare snösmältning. Den har ett flackare och därmed långsammare lopp fram till sammanflödet där den utvidgar och vidmakthåller den av Hållsdammsbäcken orsakade översvämningen. Efter hand avtar Hållsdammsbäckens vattenföring och Våmbsbäcken börjar sakta tömma överskottsvattnet ur svämskogen. Översvämningar vid andra tider

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänernsbor	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

har i princip samma förlopp. De är övertygade att Våmsbäcken inte ensam förmår att vidmakthålla den unika svämlövskogen i Natura 2000-området. För att göra det krävs att Hållsdammsbäcken momentant bidrar med sitt vatten. Hur kan det annars komma sig att svämlövskogen bildats just i sammanflödet mellan de två vattendragen? Med stor sannolikhet kommer svämlövskogen att långsamt försvinna om Hållsdammsbäckens vattenföring förändras. Cementa försöker bagatellisera Hållsdammsbäckens betydelse under det att vi anser att den är ett utmärkt exempel på naturens komplicerade orsakssammanhang där enskildheter kan ha en helt avgörande betydelse.

Hållsdammsbäcken är av avgörande betydelse för svämlövskogens fortbestånd i Natura 2000-området och därför inte får påverkas. Detta stöds av Högsta Domstolens beslut från den 18 juni 2013 i mål nr T3158-12 och då särskilt vad som sägs om hänsynen till Natura 2000-områden. Våmsbäcken utgör en del av miljön kring Våms 1100-talskyrka. Om dess biflöde Hållsdammsbäckens vattenföring minskar eller försvinner kommer det att innebära en ytterligare förflackning av det gamla kulturlandskapet. Våmsbäcken löper dessutom risk att på längre sikt gå samma öde tillmötes som Bergsäters- och Nåpabäckarna, vilket givetvis kommer att påverka Natura 2000-området. 2012 fanns det flodkräfta vid sammanflödet mellan Våmsbäcken och Hållsdammsbäcken. Hållsdammsbäcken är alltså av avgörande betydelse för svämlövskogens fortbestånd i Natura 2000 området. Även små störningar i dess vattenföring kan medföra negativa konsekvenser för svämlövskogen och därmed Natura 2000-området. Cementa avser att omleda bäcken i en ny c:a 2 km lång konstgjord fåra via något som Cementa felaktigt benämner Hjälpadalsbäcken. Den egentliga Hjälpadalsbäcken avvattnar Hjälpadalen norr om Cementas ägor. Dess vatten försvinner diffust ned i marken c:a 50 meter söder om korsningen med kraftledningen. Söder därom finns små våtmarkssänkor där det ansamlas varierande mängder ytvatten från de omgivande kullarna. Även detta vatten försvinner diffust ned i marken. Nära

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

Brandstorpsvägen och den gamla banvallen finns några små diken som samlar upp den omkringliggande jordbruksmarkens ytvatten. Något synligt sammanhängande vattendrag finns inte mellan Hjälpadalen och Brandstorpsvägen och fanns inte vid fältmätningarna 1877-1882 eller därefter. Hjälpadalsbäcken och vattnet i svackan söder därom försvinner alltså ned i marken och sannolikt vidare ned i berggrunden. Om Hållsdammsbäcken leds till denna svacka är risken uppenbar att även dess vatten kommer att göra det. Väster om Hållsdammsbäcken finns en höjdsträckning som är c:a 300 meter bred och vars övre del är minst c:a 15 meter högre än bäcken. Höjdsträckningen innehåller olika typer av morän med flera stråk av blockmorän, vilken släpper igenom vatten lättare än den omgivande finkornigare och sammanpackade moränen. På höjdsträckningens sydvästra del har vid några tillfällen iakttagits blommande exemplar av den fridlysta och sällsynta orkidén Skogsfrun samt den sällsynta skogsklockan. Den av Cementa planerade omledningen kräver alltså inledningsvis en ny bäckfåra med minst 15 meters djup och minst 300 meters längd samt minst c:a 30 meters dagöppning för att uppnå ett minimum av självfall till svackan söder om Hjälpadalen. Dessa stora ingrepp i landskapet kan genom förändrad vattenföring medföra biotopförändringar i den skyddade terrängen norr om Cementas område. Vattenföringen i den omledda Hållsdammsbäcken kommer sannolikt att påverkas genom dränering av varierande grad i den heterogent sammansatta moränåsen, dränering i likhet med Hjälpadalsbäcken och våtmarkerna i svackan söder därom, dränering till det nya brottet i likhet med Bergssäters- och Nåpabäckarna. Lägre strömhastighet orsakad av lägre relativ fallhöjd i den dubbelt så långa bäckfåran. Den lägre strömhastigheten medför ökad mikrodränering, avdunstning och sedimentation. En omledning av Hållsdammsbäcken enligt Cementas förslag har ytterst liten sannolikhet att lyckas. Tvärtom är det stor risk är att de nedre två tredjedelarna av bäcken försvinner och att Natura 2000-området m.m. därmed kommer att påverkas negativt.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

Hållsdammsbäckens övre lopp går i en sprickzon i diabasen. Kraftiga, under lång tid ofta återkommande stötvågor från sprängningar i kalkstenen kan på lång sikt innebära sättningar i sprickzonen, vilka kan leda till dränering av Hållsdammen. Vad gäller omledningen av Hållsdammsbäcken har Cementa presenterat ett ofullständigt och delvis felaktigt beslutsunderlag och Cementa har inte kunnat visa att de begärda åtgärderna inte kommer att medföra några negativa konsekvenser för Natura 2000-området. Trots alla osäkerheter motsätter sig Cementa att omledningen detaljregleras i beslutet. Cementa begär alltså att mark- och miljödomstolen samt andra ansvariga myndigheter skall ge Cementa fria händer att genomföra detta genomgripande och med stora osäkerheter behäftade projekt i direkt anslutning till såväl motstående riksintressen som andra intressen och ett unikt och känsligt Natura 2000-område. De landskaps- och efterbehandlingsplaner som Cementa hittills presenterat har visat sig vara mycket utopiska och orealistiska. En allmänt rådande uppfattning är att de är falska förespeglningar och försök att slå blå dunster i ögonen på allmänhet, politiker och myndigheter. Många människor har emellertid trott på dem och inrättat sina liv därefter, men blivit grymt besvikna när planerna visat sig vara tomma ord. Trots att Cementa har haft lång tid på sig att förverkliga dem är det i det närmaste omöjligt att i verkligheten finna något som ens liknar dessa planer. I den nu presenterade planen staplas värdeladdade honnörsord såsom "biologisk mångfald", "långsiktigt", "hållbart" etc. Man gör gällande att det efterbehandlade området kommer att innehålla partier som är betydligt mer värdefulla och attraktiva än det ursprungliga landskapet. Cementa anser sig tydligen kunna överträffa vad naturen skapat sedan istidens slut för 10 000 år sedan och vad mänsklig kultur med långsiktig och hållbar hushållning skapat under mer än 5 000 år. Förutsättningarna för att genomföra ens begränsade delar av planen synes vara mycket begränsade. Sten- och moränmassorna är mycket näringsfattiga och kommer att ytterligare urlakas eller podsoliseras. Myllan eller matjorden består till huvuddelen av

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

organiskt material som kommer att oxideras, urlakas och försvinna. Säkerhetsbeloppets nivå står på intet sätt i paritet till de reella kostnader som ett genomförande av efterbehandlingsplanen innebär. Därför är det stor risk att Cementa erlägger säkerhetsbeloppet och låter samhället stå för de reella kostnaderna. Med stor sannolikhet kommer det efterbehandlade landskapet att under decennier ja t.o.m. under sekler i huvudsak utgöras av impediment som inte ens tillgodoser de av Cementa konstruerade ändamålen än mindre några reella behov. I stället kommer en medelstor svensk stad och dess omland att berövas en stor del av sin potential för en långsiktig och hållbar utveckling. Detta kan inte ha varit lagstiftarnas avsikt när miljöbalken tillkom. Likaväl som Cementa bagatelliserar de värden som hotas av Cementas verksamhet, likaväl bagatelliserar man de skadeverkningar som Cementa orsakar. Många människor minns ännu hur brunnarna i Våmbs by succesivt dränerades när brytfronten rörde sig västerut och sänkte grundvattnet. Såväl yngre som äldre fastigheter har genom åren fått skador som inte kan ges någon annan rimlig förklaring än att de orsakats av vibrationer från sprängningar i tälten, även om det givetvis är svårt för den enskilde att bevisa det. Cementa tillbakavisar denna förklaring och hävdar som regel att man inte överskridit de tillåtna värdena. Emellertid tycks det befintliga regelverket inte ta hänsyn till verkan av många decenniers sprängningar i nära anslutning till en tätort, även om detta är den sannolika orsaken till skadorna. Damning och buller från såväl tälten som från fabriken är ofta återkommande störningar i boendemiljön. Det finns ingen anledning att under ytterligare några decennier tillåta att Cementa förstör tusentals människors boendemiljö och livskvalitet. Genom att fragmentisera, trivialisera, bagatellisera och nedvärdera de natur- och kulturvärden samt de estetiska värden som finns i Våmbsdalen och samtidigt anlägga ett s.k. regionalt perspektiv anser Cementa uppenbarligen att Skövdes innevånare skall resa till någon annan plats i regionen för att där uppleva och där ta del av dessa värden, så att Cementa ostört ska kunna skövla dessa värden i Skövde? Det

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

stadsnära rörliga friluftslivet i Skövde får allt mindre utrymme eftersom den växande staden tar allt större grönområden i anspråk för byggnader m.m. Detta beroende bl.a. på att Cementa blockerar utveckling av kommunen i västlig riktning. Omfattande skogsavverkningar kanaliseras det rörliga friluftslivet till några få områden. Våmsdalen ökar därmed i betydelse för att säkerställa tillgången på stadsnära och lämplig mark för det dagliga rörliga friluftslivet, vilket utgör en viktig grund för en god folkhälsa och en god livskvalitet. Utöver den primära negativa miljöpåverkan som tåkten innebär, finns det anledning att även uppmärksamma ett antal av vad som kan rubriceras som sekundära miljöförstörande och miljöstörande konsekvenser. Visserligen är inte cementfabriken utsatt för miljöprövning i detta mål men dess verksamhet är sammanlänkad med och beroende av tåkten, liksom tåkten är beroende av fabriken. Det är därför logiskt att granska vilka miljökonsekvenser det innebär. Fossil kalksten och fossila bränslen kommer under fortsatt brytning och cementproduktion att tillföra atmosfären, vattnet och marken stora mängder av växthusgaser, tungmetaller och andra skadliga ämnen. Som exempel kan nämnas att under fortsatt brytning kommer atmosfären tillföras ett nettotillskott av många miljoner ton fossil koldioxid. I närområdet kommer de boende att utsättas för fortsatta miljöstöringar i form av vibrationer, buller, damning m.m. Om täktstillstånd inte beviljas kommer närmiljön för tusentals människor att snabbt förbättras. Som bonuseffekt innebär det ett stort steg mot att uppfylla nationella och internationella miljömål i flera avseenden. FN:s klimatpanel har sedan länge manat till kraftfulla minskningar av utsläppen. Riksrevisionen har anmärkt på att de svenska åtgärderna är otillräckliga och långsamma. Stundom anförs motargumentet: " Om vi inte släpper ut här så släpper man ut på någon annan plats istället". Detta är inte alls givet eftersom det råder överkapacitet vad gäller cementtillverkning. I alla händelser upphör de långväga, tunga och miljöbelastande transporter av fossila bränslen. En striktare tillämpning av miljökraven kan dessutom

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänersborg

Mål nr M 4418-12

stimulera till en accelererande, miljöanpassad, metod- och produktutveckling inom byggnadsindustrin.

Våmbs byförening har yrkat att Cementas ansökan ska avslås och att täktillstånd inte bör beviljas efter det att nuvarande tidsbegränsade tillstånd går ut år 2017. Till grund härför har bl.a. följande anförts. Cementas ansökan strider mot vad som stadgas i 1 kap 1 §, 3 kap 6 och 10 §§ miljöbalken, vilka de anser äga företräde mot det som stadgas i 3 kap 7 § miljöbalken. De är starkt kritiska till att Cementas verksamhet i Skövde får fortgå under förevändning att det är ett riksintresse. Riksintresset från 1994 har blivit ett särintresse för Heidelberg Cement Group och frågan om riksintresset för kalkstensbrytning i Skövde måste omprövas enligt andra och modernare kriterier. Detta riksintresse, som Cementa m.fl. tolkar det, är dessutom oförenligt med miljöbalkens andemening. Enligt bestämmelsen i 3 kap. 10 § miljöbalken är det uppenbart att om två olika och oförenliga så kallade riksintressen finns ska det ges företräde som främjar miljön långsiktigt. Cementas verksamhet har redan åsamkat stora skador på miljön och förstört den vackra landskapsbilden på Billingen. Denna förstörelse drabbar såväl dagens som kommande generationer i all framtid. Riksintresset enligt 3 kap. 6 § miljöbalken har därmed företräde. De ställer sig också frågande till vilka risker sprängningarna i det nya området innebär för Våmbs kyrka. Kyrkan som tillhör Skara stift, är uppförd i kalksten på Billingens sluttning under första hälften av 1100-talet och tillhör därmed en av de äldst bevarade kyrkorna i Sverige. Kyrkans interiör är mycket välbevarad och intressanta inventarier hittas. Kyrkan är en skatt och en påminnelse om inte bara Skövdes utan hela Sveriges historia och födelse. Det är ett stort ansvar att förvalta, bevara och säkerställa kyrkans fortlevnad även för kommande generationer. Frågan är vem som ansvarar för och garanterar kyrkans säkerhet när markvibrationerna ökar och sprids till nya sprängzoner. Eventuella skador på kyrkan vore förödande och

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

antagligen oersättliga. De önskar också bevara Brandstorpsvägen då det är den enda alternativa infarten till Skövde från Skara. Det är en attraktiv väg för många pendlare och motionärer och fyller också en viktig funktion som reservförbindelse mellan Skövde och väg 49. Cementa vill fortsätta sin verksamhet och utöka bergtäkten i området Våmb 30:10. Området som Cementa vill ta i bruk för utökad bergtäkt har fina naturvärden, en väl bevarad naturbetesmark med en artrik hävdflora och ett rikt insektsliv. Dessa miljöer är på väg att försvinna. Området som riskerar att skövlas gränsar till ett naturreservat och det tilltänkta området för utökad bergtäkt innehåller bland annat småbiotoper i jordbruksmark som omfattas av ett generellt biotopskydd. Dessa småbiotoper är viktiga livsmiljöer för många arter som inte klarar sig så bra i dagens storskaliga jordbrukslandskap. Biotopskyddet innebär att man inte utan dispens från länsstyrelsen får vidta åtgärder som kan skada naturmiljön. Inom inventeringsområdet vid Våmb finns en rad sådana småmiljöer som omfattas av det generella biotopskyddet. Det finns många områden inom cementproduktionen som påverkar miljön. Förutom utsläpp av damm och koldioxid handlar det även om kväve- och svavelutsläpp samt användning av fossila bränslen. Dessutom lämnar själva brytningen av kalksten tydliga spår i naturen. Som alternativa bränslen inom verksamheten används bland annat uttjänta däck, spillolja, lösningsmedel merparten av det kött- och benmjöl som inte längre får användas i djurfoder och en del av den plast som inte går att materialåtervinna. Invånare runt Cementas anläggning har vid upprepade tillfällen haft problem med missfärgad damning på fastigheter och lös egendom. De känner av kraftiga stötvågor från sprängningar och påverkas av buller från täkt och fabrik. Det har förekommit spruckna husgrunder, murstockar och andra fastighetsskador. De påverkas dagligen av verksamheten och har vid många tillfällen påtalat dessa problem. Det är dock av lättförklarliga skäl svårt att bevisa att dessa skador och störningar orsakas av Cementa. De önskar en MKB och en

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

efterbehandlingsplan som är realistisk och där Cementa får ta ansvar för konsekvenserna. Det borde göras en uppföljning och analys av Cementas hittillsvarande verksamhet av någon oberoende part som kan ligga till grund för myndigheters och domstolars bedömningar och beslut. De ser gärna att mark- och miljödomstolen stödjer Skövde kommun i de miljö kvalitetsmål som de satt upp i sin miljöpolicy: främja människors hälsa, värna den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena, bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga, trygga en god hushållning med naturresurserna. I övrigt instämmer de också i den skrivelse som insänts till domstolen från Nätverket Rädda Våmbdalen.

Cementa har härefter fått tillfälle till bemötande av inkomna yttranden. **Länsstyrelsen** menar att lokaliseringstuderingen är bristfällig. Därför har det ingetts en kompletterande redovisning av alternativa lokaliseringar. Generellt finns i områden runt Billingen och övriga västgötaberg, med yttlig kalksten, motstående intressen i form av höga naturvärden eller värden för friluftsliv och kulturmiljö. Två tänkbara alternativa lokaliseringar i regionen, vilka båda är utpekade som riksintresse för mineralutvinning, redovisas utförligare i kompletteringen. Även här finns motstående intressen i form av höga naturvärden och friluftsliv. En kvantitativ jämförelse mellan ingreppen i de motstående intressena vid de redovisade alternativen respektive huvudalternativet är omöjlig att göra utan att även väga in subjektiva värderingar. Sålunda är det i och för sig möjligt att jämföra exempelvis hur många naturvärdesobjekt som bortfaller, däremot inte att jämföra konsekvensen för upplevelsen av naturvärdena eftersom denna är subjektiv. Vad som är fullt möjligt att kvantitativt jämföra är istället det transportbehov som respektive lokaliseringalternativ skulle innebära för att försörja cementfabriken med kalksten. En alternativ lokalisering skulle innebära en väsentligt ökad drivmedelsförbrukning jämfört med den ansökta verksamheten och därtill kommer de

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

olägenheter i form av buller m.m. som typiskt sett uppkommer vid omfattande transport på allmän väg, något som helt undviks med den sökta lokaliseringen. Det är således uppenbart att den valda lokaliseringen innebär minsta intrång och olägenhet. Som länsstyrelsen påpekar är det en utgångspunkt för bedömningen att området utgör riksintresse dels för mineralutvinning, dels för dess naturvärden och friluftsliv. Vad gäller kulturmiljön kan området visserligen tillskrivas vissa värden, däremot är det deras bestämda uppfattning att området inte kan anses riksintressant i det avseendet.

Länsstyrelsen har trots detta sammanvägt områdets betydelse för såväl naturvärden och friluftslivet som för kulturmiljövärden. I den historiska landskapsanalys som de låtit ta fram beskrivs bebyggelseutvecklingen i området kring den ansökta verksamheten. Av analysen framgår att området vad gäller såväl fornlämningar som bebyggelseutveckling på många sätt är typiskt för landskapet i anslutning till Billingen. Det framgår vidare att bebyggelsen sedan 1800-talet har varit föremål för ständiga och omfattande förändringar. Inom undersökningsområdet finns det i princip ingen bebyggelse som är äldre än slutet av 1800-talet. Sammantaget är det av utredningen uppenbart att de kulturvärden som finns i området inte kan tillmätas betydelse av riksintresse. Sett ur ett regionalt perspektiv är kulturmiljön i det berörda området heller inte unik. Det har även tagits fram en fristående landskapsanalys. Utifrån denna analys kan slutsatserna dras att kulturmiljön inte är ensam i sitt slag och att inte heller landskapsbilden uppvisar unika kvaliteter även om platsen bitvis är mycket vacker. Vidare kan konstateras att den typ av kulturmiljöer det här är fråga om i takt med tidens gång försvinner som en följd av att småjordbrukets era i Sverige är förbi. Miljöerna kommer således så småningom inte att finnas kvar, oavsett om den ansökta verksamheten kommer till stånd eller ej. Detta är en naturlig del av landskapets förändring. Slutligen kan noteras att området inte är utpekad som kulturområde i översiktsplanen, utan noterat såsom område för pågående markanvändning. Eftersom det område som avses ianspråkats inte är riksintressant i

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

kulturmiljöhänseende är det, vid tillämpning av 3 kap. 6 § miljöbalken, endast relevant att bedöma om ianspråktagandet av området för täktverksamhet påtagligt skadar den riksintressanta naturmiljön och sammanhängande värden för friluftslivet. Visserligen finns det höga naturvärden inom det planerade täktområdet men det ska samtidigt beaktas att dessa inte alls är unika och att bortfallet av området bland annat därför inte riskerar att skada riksintresseområdets värdekärnor. Under alla omständigheter är riksintresset för mineralutvinning det ändamål som på bästa sätt främjar en långsiktig hushållning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Tillgången till kalksten är nödvändig för den långsiktiga resursförsörjningen. Eftersom länsstyrelsen anför att compensationerna av de förlorade naturvärdena är förskjutna i tid från det att biotopförlusterna sker, ska det särskilt påpekas att efterbehandling av delar av det nuvarande täktområdet redan pågår och att efterbehandlingen även i fortsättningen kommer att vara en kontinuerlig process. Allteftersom nya områden avtäcks kommer materialet att användas för att skapa så bra biotoper för biologisk mångfald som möjligt på de redan färdigbrutna ytorna. Det efterbehandlade området kommer visserligen inte att vara identiskt med det obrutna området men ambitionen är att skapa en god natur med hög biologisk mångfald och med fokus på öppet odlingslandskap. Nyckelbiotoperna kommer inte att påverkas då de ligger uppströms de delar av Hållsdammsbäcken och Hjälpasdalsbäcken som berörs av den ansökta verksamheten. Ambitionen är vidare att de efterbehandlade områdena ska kunna användas för tätortsnära friluftsliv. Vid sidan av biologisk mångfald har fokus i efterbehandlingsplanen varit att skapa natur som är trivsamt för människan att vistas i. Länsstyrelsens påstående om att bäckens funktion skulle försämrats vid en omledning till följd av betydande infiltration saknar grund. Hållsdammsbäckens och Hjälpasdalsbäckens delsträckor inom deras fastighet ligger redan idag inom markområden som domineras av sandig morän, se jordartskarta i bilaga 5 till ansökan. Enligt uppgift från SGU är moränen sandig i de övre delarna men lerig och mycket hårt

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

packad längre ner i avlagringen. Bäckens nya sträckning kommer även den att passera genom mark som domineras av samma typ av morän. Det finns sålunda inget som talar för att den nya bäckfåran skulle bli mer genomsläpplig än den befintliga och därmed leda till vattenförluster. Skulle en kartering visa att moränen är mer genomsläpplig i den nya bäckfåran lägger man en kärna av tät morän i kombination med att man lägger en semität geotextil ovanför moränen. På geotextilen lägger man sedan det material som vattnet ska möta i bäcken och då efterlikna den naturliga fåran. På så sätt kan man säkerställa att det inte blir några större flödesförändringar i Våmbsbäcken än vad om är nu. Den nya bäckfåran planeras, såsom det beskrivits i MKB:n och kompletteringen, att utformas så att den efterliknar den nuvarande fåran genom att grovt material (sten och block) läggs i fårans botten och detta i syfte att möjliggöra en motsvarande livsmiljö för akvatiska arter i bäcken och växter invid bäcken. Naturen runt den del av bäcken som får en reducerad vattenföring (granskog i den övre delen och lövskog i den mellersta delen) kommer inte att försvinna på grund av omledningen. Däremot kommer den del av bäcken som ligger inom det framtida brytområdet att försvinna. I den del av den tidigare bäckfåran som inte ligger inom det framtida brytområdet bedöms flödet i framtiden uppgå till endast någon sekundliter i medeltal. Detta flöde kommer att rinna ner i tälten. Den minskade vattenföringen kommer att ge en direkt påverkan i själva bäckfåran, något som avses kompenseras genom att den nya bäckfåran får en likvärdig utformning. Någon betydande påverkan på naturen i allmänhet runt den torrlagda sträckan kommer inte att uppkomma. Beträffande eventuell påverkan på Natura 2000-området Klasborg-Våmb vidhålls det att verksamheten inte kan komma att påverka miljön i detta område på ett betydande sätt. Med anledning av vad länsstyrelsen framfört lämnas dock följande förtydliganden. Som nämns ovan domineras markområdet av sandig morän såväl vid befintlig som planerad sträckning av Hållsdammsbäcken. Det finns därmed inget som talar för att den nya bäckfåran skulle bli mer genomsläpplig än

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

den befintliga. I princip kommer alltså samma mängd vatten att tillföras Våmsbäcken och svärmlövskogen som idag. Hållsdammsbäckens flödesbidrag till Våmsbäcken uppgår till cirka 10 - 15 %. Bäckens tillflöde till Våmsbäcken är inte på något sätt avgörande för svärmlövskogens funktion och existens. Helt avgörande för att skogen översvämmas är istället nederbörds mängderna. Hållsdammsbäckens bidrag till vattenförekomsten i svärmlövskogen är alltså helt underordnad de naturliga nederbördsvariationerna, vilka därmed har en väsentligt större påverkan på Natura 2000-området än vad Hållsdammsbäcken har. Beträffande kulturvärdenas betydelse kan det ytterligare nämnas att den s.k. gamla Skaravägen i hög grad är bevarad och att det endast är en liten del av vägen som påverkas av den ansökta verksamheten. Vad beträffar området kring Keddakärret visar den historiska landskapsanalysen att ständiga förändringar skett i området och knappast någon byggnad ligger på sin ursprungliga plats. Byggnaderna tycks dessutom i ringa grad ha flyttats; istället har de rivits och nya uppförts. Det bör vidare uppmärksammas att det i den historiska landskapsanalys som nu inges framkommer att av de sju objekt inom området som finns upptagna i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister det endast är två stycken som har ansetts utgöra fornlämningar enligt fornminneslagen, övriga är s.k. övriga kulturhistoriska lämningar eller bevakningsobjekt. Särskilt ska noteras objektet Raä Våmb 12:1-2, som är centralt i den bevarandediskussion som förs i den kulturhistoriska förstudie som Västergötlands museum utfört för deras räkning och som ingivits i målet av Douglas Hjalmarsson, se aktbil. 15. Detta objekt är enligt Riksantikvarieämbetets register sannolikt naturlämningar utan antikvariskt värde. Detsamma gäller objektet Raä Våmb 8:1. Enligt deras uppfattning får kulturvärdena i området som berörs av den ansökta verksamheten anses begränsade, inte minst ur ett regionalt perspektiv. Det är väl införstått att en arkeologisk utredning enligt kulturminneslagen kan behöva vidtas innan brytningen får påbörjas. En sådan utredning utgör dock inte hinder för att verksamheten

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

ska kunna anses tillåtlig enligt miljöbalken. Av den ingivna landskapsanalysen framgår att tillgången till rekreationsområden är mycket god kring tätorten Skövde. Staden gränsar till det stora riksintresseområdet för friluftsliv - Billingen. Det är en marginell del, som dessutom ligger utanför de egentliga käraområdena för riksintresset, som blir föremål för förändring. Billingeleden kommer, precis som länsstyrelsen efterfrågar i sitt yttrande, att ledas om och fortsätta att vara tillgänglig, liksom utsiktsplatsen som ger utblick över dagbrottet och det omgivande landskapet. Brandstorpsvägen kommer visserligen att försvinna och någon ny bilväg av motsvarande storlek finns inte i planerna, däremot kommer det även i framtiden att vara möjligt att ta sig runt området till fots eller på cykel. Den nya vägen kommer inte att snöröjas eller rensas från uppväxande buskar och sly. De kulturlandskap som representeras utmed Brandstorpsvägen fortsätter västerut i områden som inte alls påverkas av den ansökta verksamheten och kan således fortsatt upplevas där. Som framgått ovan sker en fortgående förändring av landskapet som innebär att dessa miljöer försvinner med tiden, något som sker oberoende av huruvida den ansökta verksamheten kommer till stånd eller ej. Sammantaget kan de rekreationsvärden som finns i landskapet och som onekligen har ett värde på en mycket lokal nivå inte på något sätt anses unika. Möjligheterna till tätortsnära friluftsliv är fortsatt mycket goda och det ianspråktagna området kan dessutom i viss mån kompenseras av de nya miljöer som uppstår vid efterbehandling. De utförda modellberäkningarna har visat att påverkan på grundvattennivåerna i sandstensakvifären blir försumbar. De eventuella variationer i grundvattennivå som kan tänkas ske i denna akvifär beror på helt andra faktorer än vattenbortledningen från tälkten. De har också uppfattat att kommunen själv genomför mätningar av grundvattennivåer i kommunens brunnar och därför betvivlas att kommunen är intresserad av att låta dem utgöra egna mätningar direkt i uttagsbrunnarna. När det gäller referenspunkt kan de förvisso åta sig att uppföra ett

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

borrhål inom egen fastighet ned till sandstensakvifären, men kommunen är mycket skeptisk till nya borrhningar ned till denna akvifär då det ökar potentialen för föroreningsspredning. Det är inte frågan om kontroll av grundvattennivåer behöver regleras särskilt i tillståndet. Frågan kommer däremot att omfattas av egenkontrollen och därmed ingå som en del i kontrollprogrammet. Det noteras att länsstyrelsen anser att utförda beräkningar visar att störningarna från verksamheten kan hållas inom acceptabel nivå, samtidigt som länsstyrelsen anför att avståndet 160 meter till bostäder är mycket kort för en täktverksamhet av sökt omfattning. Därför bör det påpekas att den omgivningspåverkan som beskrivs i MKB:n är gjord med utgångspunkten att verksamheten faktiskt kommer att bedrivas med som minst 160 meters skyddsavstånd. Härvid kan noteras att avgörande för om en verksamhet kan tillåtas vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken är vilka faktiska störningar som den ger upphov till i förhållande till störningskänsliga platser i omgivningen såsom bostäder. Antalet meter har alltså ingen självständig betydelse.

Cementa motsätter sig en tidsbegränsning av tillståndet av de skäl som angetts i tillståndsansökan.

När det gäller villkor som reglerar arbetstiderna för verksamheten hänvisas till det föreslagna bullervillkoret, villkorsförslag 5, där det anges vilka bullernivåer som får förekomma under dygnets olika timmar. Det saknas därför anledning att föreskriva ett särskilt villkor om när bullrande arbetsmoment får förekomma. De står de fast vid att villkor 6 (markvibrationer) är uppfyllt om föreslagna värden innehålls vid 90 % av sprängtillfällena. Däremot går de med på ett högsta begränsningsvärde för de fall när markvibrationerna överstiger 4 mm/s, och härvid medges länsstyrelsens förslag om 1,5 gånger grundvärdet.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Cementa medger länsstyrelsens yrkande om ersättning för rättegångskostnader med 4 800 kr.

Avseende inkomna synpunkter från **Miljönämnden i Östra Skaraborg** har bl.a. följande anförts. Det noteras att miljönämnden inte har någon erinran mot att tillstånd till den ansökta verksamheten lämnas. Vad gäller det ifrågasatta stenlagret, och vilket tillstånd som omfattar detta, finns lagret omnämnt i den tekniska beskrivningen i det förra tillståndet gällande fabriken (se mål nr M 3064-03). De ser stenlagret som en självklar del av fabriksstillståndet, och det finns alltså även reglerat i detta. Vad härefter gäller frågan om villkor avseende utsläpp av stoft från stenlagret är det deras uppfattning är att det har utförts kompletterande åtgärder sedan den 19 mars 2013, då det ena fotot togs. Det har bl.a. utförts tätningsåtgärder genom att det har satts upp väggar och dammnät. Sedan år 2013 har det inkommit fem klagomål på dammning till Cementa. Dessa har redovisats i miljörapporten där det framkommer att det kan bero på gatsopning.

Avseende **Skövde kommuns** synpunkter avseende riksintressen natur och friluftsliv, säkerhetsbelopp och vattenverksamhet hänvisas till bemötandet av länsstyrelsens yttrande. Beträffande damning hänvisas till bemötandet av miljönämndens yttrande. Framöver avser de att samråda med kommunen om flytt av nätstationer, elledningar och transformatorstationer. De kommer att svara för kostnader som detta föranleder gentemot kommunen. Någon påverkan på sandstensakvifären, där kommunens reservvatten hämtas, kommer inte att uppkomma till följd av täktverksamheten. De har också presenterat resultatet av den grundvattenmodellering som genomförts för kommunens VA-avdelning. Sandstensakvifären håller i dagsläget god kvalitet och uppfyller enligt kommunens VA-avdelning kraven på tjänligt vatten. En möjlig utformning av den nya bäckfåran har beskrivits i MKB:n. Närmare detaljer i utformningen av bäcken bör

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

inte regleras i tillståndet. Däremot avser de, som tidigare nämnts, samråda med kommunen och lokala fiskevårdsföreningar inför projekteringen av den nya bäckfåran. Det bör dock påpekas att Hållsdammsbäcken i sig är tämligen ointressant ur fiskesynpunkt på grund av dess ringa storlek (medelvattenföring vid platsen för omledning cirka 19 L/s). Däremot förekommer fiske i Våmsbäcken och i Hållsdammen. De åtgärder som Cementa ska vidta i enlighet med efterbehandlingsplanen kommer att vidtas skyndsamt efter täktverksamhetens avveckling. Att det kommer att ta tid att återskapa vissa naturvärden som försvinner är dock en nödvändig konsekvens av täktverksamheten. En långsiktig efterbehandling är på många sätt ett mer ambitiöst förhållningssätt än att försöka åstadkomma en omedelbar kompensation. Det efterbehandlade området kan visserligen i någon bemärkelse betraktas som ett "konstgjort" landskap, samtidigt ska det beaktas att flertalet av de naturvärden som faller bort vid täktetableringen knappast utgör delar av ett naturlandskap utan snarare är ett resultat av hur människan har format landskapet. Kommunen påtalar att MKB:n saknar en redogörelse för hur verksamheten förhåller sig till de nationella miljömålen "god bebyggd miljö" och "ett rikt odlingslandskap". De nationella miljömålen utgör målsättningar för den svenska miljöpolitiken. Däremot utgör de inte krav som en enskild verksamhetsutövare har att leva upp till, till skillnad från exempelvis de allmänna hänsynsreglerna.

Avseende inkomna synpunkter från **Naturskyddsföreningen Skövde** har bl.a. följande anförts. Beträffande riksintresse natur och friluftsliv samt kulturvärden hänvisas till bemötandet av länsstyrelsens yttrande. Den ansökta grundvattenbortledningen innebär ingen förändring av pumpnivån i tåkten. Pumpning sker redan i dagsläget från en nivå på cirka +155 meter d.v.s. från en

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

nivå cirka 3 meter under täktbotten i en lågpunkt. De så kallade dränerande effekterna beskrivs genom beräknade influensområden som redovisas i MKB samt i bilaga 6 därtill. Av beskrivningen framgår att det beräknade influensområdet i kalkstenen är förhållandevis stort, men det som kan påverka ytvattenförhållandena är avsänkning av grundvattenytan i jord. I nuläget rinner Hållsdammsbäcken endast cirka 30 meter från nuvarande brytfront och trots denna närhet kan inga dränerande effekter ses. Helt avgörande för vattenföringen i det övre partiet på Hållsdammsbäcken är avbördningen från Hållsdammen. Den kalkgranskog som naturskyddsföreningen nämner behandlas i MKB:n. Påverkan i detta område begränsas till arbetsområdet för den nya bäckfåran.

Naturskyddsföreningen har anfört att naturvärdesinventeringen är bristfällig. När aktuell inventeringen gjordes fanns det ingen nationell standard utan Enetjärn Natur har tagit fram en egen metodik. Härvid kartläggs inte enskilda artförekomster. Den utförda inventeringsinsatsen vid Våmb är mer omfattande än vanligt och det har gjorts flera besök för att belysa olika årstider. Nu pågår ett arbete med att ta fram en nationell standard och den som inventering gjorts vid Våmb uppfyller väl de krav som kommer att finnas med i denna standard. Det är inte praktiskt möjligt att ta kontakt med lokala företrädare och detta föreskrivs inte heller i den framtida nationella standarden.

Avseende synpunkterna från **Våmbs byförening** har bl.a. följande anförts. Vad gäller riksintressen, friluftsliv och Brandstorpsvägens betydelse hänvisas till bemötandet av länsstyrelsens yttrande. Damning från verksamheten har tidigare berörts. Frågor som enbart rör cementfabriken, såsom utsläpp till luft, omfattas inte av prövningen och bemöts därför inte. Frågor om omgivningsstörningar i form av buller, vibrationer och luftstöt vågor behandlas även nedan. Beträffande verksamhetens påverkan på landskapet hänvisas även till de presenterade landskapsanalyserna.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

Vad gäller synpunkterna från **Nätverket Rädda Våmbdalen** hänvisas till bemötandet av länsstyrelsens yttrande beträffande frågor om riksintresse för naturvård och friluftsliv, kulturvärden, Brandstorpsvägen, vattenfrågor samt säkerhetsbelopp. Beträffande vattenfrågor och efterbehandlingsplanen hänvisas även till bemötandet av kommunens yttrande. Beträffande sakägarförteckningen och frågor om hållbar utveckling m.m. hänvisas till vad som framkommer nedan. Nätverket anför att det finns risk för att omledningen av Hållsdammsbäcken inte kommer att ge önskat resultat med avseende på livsmiljöerna för de arter som idag lever där och anser det inte vara tillräckligt tydligt beskrivet hur omledningen ska gå till. Restaurering och nyskapande av naturområden är idag vanligt förekommande och det finns gott om erfarenheter från liknande projekt. Det finns gott om exempel på lyckade åtgärder med rinnande vatten i Norden och på andra platser i världen. Åtgärderna måste givetvis anpassas till de platsspecifika förutsättningarna och erforderliga undersökningar av bäcken krävs därför för att avgöra hur livsmiljöerna bäst kan återskapas på en annan plats. Sådana undersökningar kommer att ske i samband med detaljprojekteringen av omläggningen varvid det kommer att finnas bättre förutsättningar att ta ställning till vilken metod som bäst främjar ändamålet. Exakt hur omläggningen ska ske bör därför inte regleras i tillståndet.

Skövde är en tätort med god tillgång på tätortsnära natur som dagligen nyttjas för rekreation, friluftsliv, motion, hundpromenader osv. Den ansökta verksamheten medför endast att en mindre del av dessa områden tas i anspråk. Det kommer alltså att finnas gott om tätortsnära naturområden kvar och goda förutsättningar finns att hitta nya sträckningar för cykel- och vandringsstråk såsom Billingeleden. Avsikten är också att området återigen ska kunna användas för dessa ändamål när brytningen har upphört, därför har efterbehandlingen också fokuserat på att naturen ska vara trivsamt för

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT **DOM**
 Mark- och miljödomstolen 2014-05-28
 meddelad i
 Vänersborg

Mål nr M 4418-12

människan att vistas i. Även om de genomförda inventeringarna inte har gett kunskap om exakta antal arter och individer av olika arter så har miljöerna studerats tillräckligt ingående för att en bedömning av dess betydelse som livsmiljöer har kunnat göras. Slutsatsen är att området inte på något sätt är unikt i ett regionalt perspektiv. Med Skövde kommun eller Västgötabergens som referens så är bedömningen att inga arter kommer drabbas av betydande påverkan på populationsnivå. För att de arter som är knutna till odlingslandskapet och naturbetesmarker ska kunna överleva inom området på längre sikt skulle det dessutom krävas en aktiv skötsel av det nuvarande landskapet, något som inte sker idag. Detsamma gäller de arter som är beroende av skogen eftersom det idag bedrivs skogsbruk i området. Vad gäller synpunkterna på efterbehandlingen måste det klargöras att syftet med säkerhetsbeloppet inte är att finansiera efterbehandlingen. Säkerhetsbeloppet är istället till för att täcka upp vid den situation att skulle Cementa försvinna och gå i konkurs och det allmänna skulle tvingas ta över ansvaret. Svaret på frågan vem som ansvarar för framtida skötsel av efterbehandlad mark är i första hand markägaren. Något evigt underhållsansvar finns dock inte i gällande lagstiftning. Vad gäller tolkning av bestämmelsen i 3 kap.10 § MB åberopas mål nr M 10316-09, mål nr M 847-11 m.fl., och mål nr M 5077-11, då alla dessa handlar om motstående riksintressen. I samtliga mål vann riksintresset för mineralutvinning företräde, då denna skulle gå helt förlorad om naturvården fick företräde. I detta fall är det mycket små delar av riksintresseområdena för natur och friluftsliv som kommer tas i anspråk om tillstånd medges, medan möjligheten till kalkbrytning skulle gå helt förlorad om mineralutvinningen skulle få stå tillbaka, vilket är helt i strid med praxis. En beskrivning av det så kallade nollalternativet, dvs. att den ansökta verksamheten inte kommer till stånd, finns i MKB:n. Däremot saknas skäl att beskriva vilka konsekvenserna blir av att produktionen vid cementfabriken upphör eftersom denna redan är tillståndsgiven. De är skyldiga att tillämpa bästa möjliga teknik i verksamheten. Kravet gäller dock endast i den utsträckning det inte är orimligt att leva

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänersborg

Mål nr M 4418-12

upp till det. De krav på användande av bästa möjliga teknik, som rimligen kan ställas på verksamheten, uppfylls. Utgångspunkten är att några villkorsöverträdelser över huvud taget inte ska få förekomma. Om en villkorsöverträdelse mot förmodan ändå skulle inträffa har tillsynsmyndigheten befogenheter att vidta erforderliga åtgärder. Det finns därför ingen anledning att föreskriva att Cementa ska informera allmänheten härom.

Vad gäller de synpunkter som inkommit från **enskilda personer och från politiska partier** i Skövde kommun har bl.a. följande anförts. Dessa synpunkter är till större delen bemötta ovan. I det följande bemöts sakfrågevis ett antal ytterligare synpunkter som framkommit i dessa yttranden. Deras uppfattning är att upprättad MKB är tillräckligt utförlig. Vidare har erforderligt samråd genomförts, se bl.a. MKB:n. Sakägarförteckningen, bilaga C till tillståndsansökan, är upprättad enligt vad som föreskrivs i 22 kap. 1 § 2 st. 1 p. MB för en ansökan om tillstånd till vattenverksamhet. Sakägarförteckningen avser således enbart s.k. vattenrättsliga sakägare och tar endast upp de som berörs av vattenverksamheten såtillvida att en brunn på berörd fastighet kan komma att påverkas av den ansökta grundvattenbortledningen. De har åtagit sig att säkerställa att vattenförsörjningen kommer att tryggas för samtliga fastighetsägare som berörs av grundvattenbortledningen. Det förhållandet att endast vattenrättsliga sakägare är upptagna på sakägarförteckningen utesluter inte att andra som berörs av målet kan anses vara sakägare i andra avseenden än vattenrättsligt. Vid tillståndsprövningen ska bedömas huruvida den ansökta verksamhetens störningspåverkan på omgivningen är acceptabel. Frågan om den miljöfarliga verksamhetens påverkan på omkringliggande fastigheters marknadsvärde är däremot inte direkt relevant vid prövningen. Eventuella förhöjda halter av luftföroreningar vid fabriken samt luftföroreningar till följd av transporter av cement från fabriken har prövats och bedömts acceptabla i samband med tillståndsprövningen av cementfabriken. De villkor som anges i fabriksstillståndet kommer även fortsättningsvis att innehållas. Täktområdet är en av endast tre platser i

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

Sverige där kalksten för cementtillverkning utvinns. Om täktverksamheten upphör måste en ny täkt öppnas och kalkstensråvaran transporteras med lastbil till fabriken. Alternativt, om även cementtillverkningen i Skövde upphör, så skulle det inte finnas någon cementproduktion kvar i Västsverige. För att tillgodose det behov som föreligger i regionen skulle cement i så fall behöva transporteras mycket långa avstånd. Cement är ett viktigt byggmaterial, vilket innebär att det finns en ständig efterfrågan på kalksten. Således är kalksten en nödvändig råvara för att driva samhällsutvecklingen framåt och det finns inga rimliga alternativa lösningar som på ett bättre sätt främjar en hållbar utveckling. Den sökta verksamheten är därför förenlig med miljöbalkens syfte att driva samhällsutvecklingen mot en hållbar utveckling. De har tidigare bedrivit sin verksamhet i enlighet med gällande tillstånd. Det finns ingen anledning att befara att det aktuella tillståndet till utökad verksamhet inte kommer att efterlevas. Syftet med föreliggande tillståndsansökan är i första hand att trygga det regionala försörjningsbehovet av cement. Att verksamheten också ger upphov till arbetstillfällen i kommunen är givetvis också en positiv konsekvens. Därför är det inte relevant att endast väga verksamhetens påverkan på boendemiljön mot de arbetstillfällen som verksamheten innebär för kommunen. Begränsningsvärden för buller är tydligt uttryckta i deras förslag till villkor för verksamheten. En grundlig bullerutredning har företagits av extern expertis, enligt vilken den planerade täktverksamheten kommer att kunna utföras utan att överskrida bullervillkoren. De skyddsåtgärder som kan komma att vidtas i bullerhänseende för att innehålla begränsningsvärdena för buller framgår av MKB:n. Även när det gäller markvibrationer och luftstötstågor vid sprängning har en noggrann utredning företagits i form av en riskanalys enligt svensk standard samt en vibrationsutredning, se MKB:n. Förslag till villkor för markvibrationer och luftstötstågor finns i tillståndsansökan. För att fastställa rimliga villkor för verksamheten har varje berörd fastighet undersökts och det har utretts vilken påverkan fastigheten tål med avseende på markvibrationer och luftstötstågor. Föreslagna villkor är sedan satta väsentligt lägre för samtliga fastigheter,

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-05-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 4418-12

varför det inte föreligger risk för skada på omgivande byggnader. Den sammantagna bedömningen är att omgivningspåverkan till följd av vibrationerna inte kommer att bli alltför stor, samt att vibrationsvillkoren kommer att kunna innehållas under förutsättning av aktiva handlingar t.ex. genom reducerad samverkande laddning. När det gäller luftstötstågor kommer föreslagna tillståndsvillkor att innehållas med god marginal. Kontroll av markvibrationer och luftstötstågor kommer vidare att företas vid varje sprängtilfälle.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se				

DOMSKÄL

Tillåtlighetsfrågan

I målet inställer sig två separata tillåtlighetsfrågor, var för sig av avgörande betydelse för målets utgång, nämligen dels frågan om den ansökta verksamheten, vad avser hydrologiska förhållanden, innefattar sådana ingrepp i Natura 2000-området Klasborg-Våmb, beläget med början omedelbart (ca 100 m) sydväst om täktområdet, att fråga om tillämpning av 7 kap 28 a § miljöbalken (nedan MB) uppkommer, dels frågan om vilket eller vilka av de i målet förekommande riksintressena som skall ges företräde vid en tillämpning av 3 kap 10 § MB.

Natura 2000

Mark- och miljödomstolen prövar först frågeställningen kring 7 kap 28 a § MB; en fråga som hänger samman med att, för det fall att tillstånd krävs enligt 7 kap 28 a § MB, den ansökta verksamheten enligt 4 kap 8 § MB inte får komma till stånd om inte tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB kan lämnas. Motsvarande erinran finns även i 11 kap 9 § 3 st MB.

Natura 2000-området Klasborg-Våmb (SEO540093), nedan Natura 2000-området, utgör i den delen som ligger närmast täktområdet av sk svämlövskog (naturtyp 91EO) och har av regeringen inrättats med stöd av 7 kap 28 § MB som i sin tur tillkommit mot bakgrund av direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (det sk habitatdirektivet). Nämnade svämlövskog är den naturtyp i Natura 2000-området som särskilt uppmärksammats i målet liksom i det mål som ledde fram till den nu gällande tillståndsdomen (se nedan). Enligt den av Länsstyrelsen för västra Götalands län upprättade och allmänt tillgängliga bevarandeplanen för detta Natura 2000-område framgår bl a följande.

Svämlövskogen är en av flera naturtyper i hela området och är enligt beskrivningen i bevarandeplanen känslig för påverkan på de hydrologiska förhållandena. Åtgärder

Dok.Id 267518

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 08:00-16:00

som medför hydrologiska förändringar, inom eller i anslutning till området, kan alltså påverka naturtypen svämlövskog negativt och det anges vidare i planen att naturtypen ligger vid vattendrag på jordar som är väl dränerade vid lågvatten och där skogen svämvas över vid högvatten. Dessa sakuppgifter har även framkommit under huvudförhandlingen.

Frågan om hydrologisk påverkan på Natura 2000-området behandlades, som nämnts, även i den nu gällande tillståndsdomen men då i huvudsak från ett grundvattenperspektivet (se Miljödomstolens dom 2007-02-21 i mål M 625-06; se särskilt sid 14, 21, 25, 27 och 38). Miljödomstolen fann emellertid i den domen, som endast avsåg prövning enligt 9 kap MB, att risken - för att täktverksamheten skulle reducera de mark- och grundvattenflöden som förser området med vatten och som utgör en förutsättning för bevarande av området och dess naturvärden - var liten till obefintlig varför någon tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a § MB då inte ansågs erforderlig.

Sedan år 2007 har beviskraven, för när åtgärder, såsom det stadgas i 7 kap 28 a § MB ”på ett betydande sätt kan påverka miljön” i ett Natura 2000-område, både preciserats och skärpts.

EU-domstolen har nämligen i mål C-258/11, Sweetman, den 11 april 2013 uttalat att domstol vid prövningen enligt art 6.3 i direktivet (vilken artikel motsvarar 7 kap 28 b § MB som reglerar förutsättningarna för tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB) skall ta hänsyn till de kumulativa effekter som olika planer och projekt kan få för målsättningen att bevara Natura 2000-området och domstolen skall försäkra sig om att det inte uppstår någon långvarig skadlig inverkan på området. Vidare skall enligt EU-domstolen alla aspekter av planerna och projekten identifieras med hjälp av bästa möjliga vetenskapliga information och kunnande och en prövning svarar inte mot kraven i habitatdirektivet om den innehåller brister eller saknar fullständiga, exakta och slutliga bedömningar och slutsatser; det skall alltså vara möjligt att

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

skingra varje rimligt vetenskapligt tvivel i fråga om de planerade arbetenas påverkan på området.

Utifrån dessa av EU-domstolen stipulerade rättsgrundsatser har Högsta domstolen (HD) i NJA 2013 s 613 uttalat att bestämmelserna skall tillämpas om risk för negativ påverkan inte kan uteslutas och HD har formulerat beviskravet för meddelande av tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB (ett tillstånd vars förutsättningar alltså regleras i 7 kap 28 b § MB) så att det inte får föreligga några rimliga tvivel om att verksamheten inte kan ha en skadlig inverkan på området; ”Det ska alltså stå klart att verksamheten inte är skadlig”.

Cementa har i målet hävdad att någon prövning enligt 7 kap 28 a § MB inte erfordras eftersom de åtgärder ansökan omfattar inte har sådan betydande påverkan på Natura 2000-området som avses i 7 kap 28 a § MB. Cementa har vidare uppgivit att, för det fall att mark- och miljödomstolen ändå skulle finna att en sådan prövning krävs, så finns förutsättningar för mark- och miljödomstolen att göra en sådan prövning i målet.

Påverkan, på de utpekade bevarandeintressena inom Natura 2000-området Klasborg-Våmb, som kan förutses till följd av verksamheten är dels påverkan på grundvattenförhållandena, dels omledning och andra ingrepp i bäckar inom det ansökta nya brytningsområdet resulterande i förändring i vattenföring i Våmbsbäcken.

Bortledning av grundvatten inom täktområdet medför en påverkan på omgivningen. I ansökan redovisas ett antal påverkansscenarier baserat på en geohydrologisk modell över området. Enligt domstolens uppfattning förefaller modellen tagit sikte på områdets storskaliga egenskaper och är allt för generaliserad. Väsentligt för påverkan av Natura 2000-området är de ytliga jordlagrens egenskaper och utbredning. Redovisning av dessa förhållanden är så bristfällig att påverkan på

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Natura 2000-området inte med någon exakthet kan beskrivas. Uppgiften om påverkan på Natura 2000-området förekommer i ansökan. Det förhållandet att befintlig verksamhet har pågått under lång tid utan att grundvattenförhållandena i Natura 2000-området inte har följts upp och kontrollerats genom observationsrör får anses anmärkningsvärt. Vilken påverkan aktuell grundvattensänkning har på Natura 2000-området har inte närmare redovisats. Sökanden har istället angett att grundvattenförhållandena i Natura 2000-området i huvudsak styrs av infiltration från Sydbillingens sluttning. Detta utan att redovisa några som helst vetenskapliga belägg härför. Det framstår som uppenbart för mark- och miljödomstolen att sökanden inte kunnat belägga att det inte sker någon påverkan av betydelse på Natura 2000-området till följd av verksamhetens aktuella eller framtida grundvattensänkning.

Den ansökta åtgärd som medför förändringar i vattenföringen i området och som tilldragit sig störst uppmärksamhet i målet är yrkandet enligt ansökan om att få tillstånd att stoppa det nuvarande flödet i Hålldammsbäcken vid en position norr om det yrkade utvidgade nya täktområdet nära fastighetsgränsen i norr för Våmb 30:10 och att få omleda Hålldammsbäcken genom grävning av ny bäckfåra för Hålldammsbäcken från nämnda position åt sydväst för anslutning till Hjälpadalsbäcken i väster strax utanför det i det väderstrecket yrkade utvidgade nya täktområdet, se kartbild bilaga 1 med mera detaljerad sträckning enligt bilaga 2. Det har vid synen i målet konstaterats att Hjälpadalsbäckens vattenflöde liksom dess bäckfåra söderut upphör i vart fall ca 250 m efter den punkt på bilaga 1 som Cementa angivit som anslutningspunkt för Hålldammsbäcken i dess yrkade omledning till Hjälpadalsbäcken. Denna bäck har alltså därifrån inget vattenflöde i dagen som kan bidra till vattenförsörjningen av Natura 2000-området. Det har däremot inte visuellt kunnat iakttagas och är därför inte utrett vid synen om Hjälpadalsbäckens flöde i dagen upphör på grund av att vattnet går ner på djupet på grund av sprickbildningar i marken eller försvinner på annat sätt. Däremot är det genom iakttagelser vid synen klarlagt att Hålldammsbäcken, i dess nuvarande

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

naturliga bäckfåra, har ett relativt kraftigt vattenflöde ut i Våmsbäcken strax söder om täktområdet där Natura 2000-området börjar (se bilaga 1). Det står klart att dessa båda bäckars flöden på nämnda plats (i förening med frånvaron av alltför stor påverkan genom den grundvattensänkning som sker till följd av täktverksamheten) är en bevarandeförutsättning för i vart fall Natura 2000-områdets svämlövskog. Med hänsyn till Hålldammsbäckens nuvarande andel av det totala vattenflödet till Natura 2000-området framstår det även som klarlagt genom iakttagelserna vid synen att ett bortfall av detta vattenflöde till Natura 2000-området med stor sannolikhet skulle skada Natura 2000-området. Det nu anförda är utredning som till stor del grundar sig på iakttagelser vid synen.

All utredning i målet saknas däremot om de närmare geografiska och hydrologiska förhållandena utefter de yrkade omledningssträckorna (till omledning måste nämligen även räknas Hjälpadalsbäcken i dess tänkta förlopp en bit nedan den begärda anslutningen för Hålldammsbäcken eftersom här överhuvudtaget inte finns vare sig någon vattenföring från bäcken eller något på marken som kan betraktas som bäckfåra). Vid synen stod det även klart att Cementa under utredningen inför ansökans ingivande inte ens varit på plats i skogen och granskat förhållandena där man menar att Hålldammsbäcken skall anslutas till Hjälpadalsbäcken. Cementa har istället bestämt hävdad att det för tillstånd är tillräckligt med ”principlösningar” och att den närmare projekteringen får lösas under själva arbetena, t ex genom att tät morän eller fiberduk läggs i den nya bäckfåran om vattnet skulle visa sig rinna ner i marken. Det framstår som klart för mark- och miljödomstolen att så omfattande ingrepp i naturliga vattenföringar inte kan anförtros verksamhetsutövaren utanför prövningen enligt 11 kap MB.

Ovan anförda omständigheter medför att det föreligger sådana oklarheter beträffande vad som händer med vattentillgången för i vart fall svämlövskogen i Natura 2000-området vid en omläggning och utgrävning av Hålldammsbäcken respektive Hjälpadalsbäcken enligt Cementas ansökan, att dessa omständigheter –

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

i förening med den grundvattensänkning som verksamheten ostridigt medför för Natura 2000-området (influensområdet för grundvattenpåverkan kan nämligen mycket väl, som framgår av SGU:s yttrande refererat på sid 12 i den nuvarande tillståndsdomen, sträcka sig en god sträcka in under Natura 2000-området) - medför att den *kumulativa effekten* av denna dubbla möjliga skadepåverkan på Natura 2000-området måste prövas enligt 7 kap 28 a-b §§ MB. Frågan är då först om det nu föreligger några formella hinder för en sådan prövning.

Cementa har inte yrkat tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a § MB. Det ligger emellertid i sakens natur att mark- och miljödomstolen, när verksamhetsutövaren inte anser att tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a § MB behövs, ex officio får uppta frågan till prövning; annars skulle ju dessa från EU-rätten införda och för riket förpliktande bestämmelser inte få någon verkan.

Vidare skall den, mot bakgrund av förarbetesuttalandena enligt hänvisningen nedan, något märkliga övergångsbestämmelsen under 7 kap 28 a § MB, nämligen, ” 2. För verksamheter som påbörjats före d. 1 juli 2001 krävs inte tillstånd enligt 7 kap 28 a §.”, beröras något oakttat Cementa inte åberopat bestämmelsen. Tåktverksamhet på platsen har visserligen bedrivits långt före år 2001 men tåktverksamheten på platsen har inte tidigare prövats enligt habitatdirektivets krav och verksamheten i dess nu sökta utvidgade omfattning, med långtgående ingrepp i naturen även utanför det yrkade utvidgade täktområdet, är definitivt sådan att den måste prövas enligt nämnda lagrum för att habitatdirektivets krav skall uppfyllas. Av förarbetena framgår nämligen att övergångsbestämmelsen infördes för att redan utförda arbeten i EU-fördragets anda inte skulle försvåras genom krav på ny tillståndsprövning men att bestämmelsen inte avser att hindra sådan prövning av verksamheter som inte harmoniserats med direktivets krav. Lydelsen i nämnda övergångsbestämmelse utgör därför inte hinder för prövning gentemot 7 kap 28 a § MB av Cementas nu ansökta, utifrån såväl 9 kap som 11 kap MB , utvidgade och inte tidigare fördagsprövade tåktverksamhet (se prop 2000/01:111 sid 49-50).

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Tillståndsprövning enligt 7 kap 28 a-b §§ MB skall alltså ske i målet och, som framgår av ovannämnda 4 kap 8 § MB, utfalla positivt för Cementa för att tillstånd till den ansökta täktverksamheten skall kunna lämnas.

Cementa har emellertid, som framgått ovan, inte presterat någon utredning som gör det möjligt att företa skadeprövning enligt 7 kap 28 a-b §§ MB. Cementa har under huvudförhandlingen klargjort att bolaget anser att underlag för sådan prövning finns i målet. Dessförinnan under målets handläggning har Cementa bemötts av ett flertal invändningar i just denna fråga från sakägare (främst länsstyrelsen, Nätverket Rädda Våmbdalen och Skövde Naturskydsförening, jfr aktbil 35-36, 41 och 48). Eftersom Cementa därigenom i god tid före huvudförhandlingen på ett påtagligt sätt uppmärksammats på frågan har det inte ålegat mark- och miljödomstolen att härutöver inför huvudförhandlingen utvidga sin officialprövning i ett mål av förevarande slag genom att kompletteringsförelägga Cementa genom att detaljbeskriva ett utredningskrav i frågan. I stället har mark- och miljödomstolen under handläggningen före huvudförhandlingen funnit att denna initialt potentiella avvisningsfråga skall tillhöra sakprövningen i målet. Mark- och miljödomstolen har därför på dessa bevekelsegrunder satt ut målet till huvudförhandling varigenom Cementa haft ytterligare möjlighet att berika processmaterialet och läka bristen. Som ovan nämnts har huvudförhandlingen istället medfört att det står fullständigt klart att nämnda skadeprövning måste ske och att utredning som gör det möjligt att pröva ovannämnda, även efter huvudförhandlingen, helt saknas i frågan om möjliga skadeeffekter (beskrivna i sista stycket på näst föregående sida) på Natura 2000-området Klasborg-Våmb.

Utredningsbristen, vilken ytterst faller tillbaka som en brist i MKB:n i detta avseende, medför alltså att ansökan skall avslås redan på den grunden att utredning som gör det möjligt att företa nyssnämnda skadeprövning enligt 7 kap 28 a-b §§ inte förebringats i målet.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00

Riksintresse-avvägningen

Det utvidgade täktområde som ansökan avser utgör riksintresse för såväl naturvård och friluftsliv enligt 3 kap 6 § MB som för fyndighet enligt 3 kap 7 § MB avseende kalksten, se bilaga 1. Vid sådana förhållanden skall enligt 3 kap 10 § MB den användning av området ges företräde som på lämpligaste sätt tryggar en god hushållning av marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt i ett långsiktigt perspektiv. Härutöver får, enligt 3 kap 10 § 2 st MB, ett företrädesbeslut enligt 3 kap 10 § 1 st MB inte strida mot bestämmelserna i 4 kap MB. Detta innebär att utgången i den ovan behandlade Natura 2000-frågan får betydelse även vid avvägningen mellan riksintressena enligt 3 kap 10 § MB.

Mark- och miljödomstolen behöver visserligen inte sakpröva även riksintressefrågan eftersom avgörandet ovan av Natura 2000-frågan (oaktat nyssnämnda samband enligt 3 kap 10 § 2 st MB) varit tillräcklig för att domstolen skall kunna skilja målet från sig. Emellertid utgör riksintessefrågan en sakfråga av väsentligt större tyngd i målet än Natura 2000-frågan eftersom riksintessefrågan inte rimligen kan läkas genom ny utredning; för avvägningen mellan riksintressena finns nämligen tillräckligt material genom befintlig utredning i målet och denna utredning behöver endast kompletteras genom mark- och miljödomstolens värdering, enligt lagstiftarens intentioner, av förhärskande synsätt utifrån idag rådande samhällsförhållanden i övrigt och resultatet av avvägningen blir den som rättstillämpningen bestämmer. Härtill kommer att parterna i målet lagt minst lika stor vikt vid denna fråga som vid Natura 2000-frågan.

På grund härav väljer mark- och miljödomstolen att pröva även denna fråga. Vid sakprövningen har mark- och miljödomstolen att utgå från att respektive beslut om riksintresse var riktigt när beslutet ifråga fattades av Naturvårdsverket (NV) respektive Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Det finns inga planhinder enligt 2 kap 6 § 3 st MB för den sökta utvidgade täktverksamheten och en nyligen, den 19 juli 2012 antagen översiktsplan (ÖP 2025) anger endast ”pågående markanvändning”, dvs täktområdet utpekas som ett befintligt verksamhetsområde. Det går inte att få någon ytterligare ledning i intressekonflikten utifrån någon Skövde kommuns avsiktsförklaring vad avser kommunalt önskat företräde för viss markanvändning beträffande den del av Nordbillingen som det yrkade utvidgade täktområdet enligt ansökan avser. Enskilda politiska partier i Skövde har i målet visserligen deklarerat en klar ståndpunkt för eller emot Cementas ansökan men Kommunfullmäktige i Skövde kommun har tydligt markerat att fullmäktige inte tar ställning i frågan om vilket riksintresse som skall ges företräde. Fullmäktige har vid huvudförhandlingen i målet istället via stadsjuristen uttalat förhoppningen att mark- och miljödomstolen efter bästa förmåga avgör konflikten med tillämpning av 3 kap 10 § MB.

Eftersom fabriks- och täktområdet i princip ligger i Skövde stad – verksamhetsområdet omsluts av bostadsbebyggelse i tre väderstreck och avståndet till Skövde torg är ca en kilometer – kan vid prövningen inte heller bortses från lokaliseringsfrågan i hela dess vidd (2 kap 6 § 1 st MB) eftersom synen på val av plats även den kan förändras över tiden oaktat täktverksamhet bedrivits på platsen under mycket lång tid (sedan år 1924 enligt Cementa).

Vad först angår riksintresset för fyndighet enligt 3 kap 7 § MB har beslutet härom fattats av Sveriges geologiska undersökning (SGU) den 14 mars 1994 då SGU förklarade kalkstensfyndigheten Våmb i Skövde kommun för riksintresse för exploatering enligt 2 kap 7 § 2 st dåvarande naturresurslagen. Detaljerna i SGU:s beslut framgår av en till beslutet fogad förteckning där kalkstensfyndighetens användning anges till ”Råvara för cementindustrins försörjning” och där urvalskriterierna för fyndighetens lämplighet som riksintresse anges till ”har från försörjningsberedskapssynpunkt stor betydelse för landet” och ”har betydelse för

landets försörjning i ett avspärrningsläge”. Härefter har SGU den 28 januari 2003 med stöd av 3 kap 7 § 2 st MB gränssatt fyndigheten med koordinater. Dessa gränser överensstämmer i huvudsak med inringningen (med lila färg) härom på bilaga 1.

Av förarbetena till 3 kap 7 § MB framgår att syftet med bestämmelsen är att ge möjlighet till framtida utvinning av sådana ämnen och material som bedöms som särskilt viktiga från samhällsekonomiska utgångspunkter och att riksintresse enligt lagrummet avser att ge skydd till främst fyndigheter av sådana ämnen och material som är eller bedöms kunna bli av stor betydelse för landets försörjningsberedskap. SGU har, till skillnad från vad som var fallet under handläggningen av den nuvarande tillståndsdomen från år 2007, inte yttrat sig i sak i målet trots att SGU av mark- och miljödomstolen valts ut som remissinstans såväl i förfrågningsförfarandet före kungörelse som i själva kungörelseförfarandet; det finns alltså inte någon SGU:s avgiven ståndpunkt i målet, vare sig i grundvattenfrågan enligt ovan eller i frågan hur SGU idag ser på detta riksintresse. Det återstår alltså för mark- och miljödomstolen att värdera den tyngd riksintresset kan anses ha under nu rådande förhållanden.

Efter det att SGU år 1994 fattat sitt beslut om att klassa täkten som riksintresse för fyndighet enligt 3 kap 7 § MB har två omständigheter inträffat som måste anses utöva någon påverkan vad gäller bedömningen av hur syftet ”av stor betydelse för landets försörjningsberedskap” för riksintresset skall bedömas idag.

Den ena omständigheten är att Sverige den 1 januari 1995 blivit medlem i EU och den andra omständigheten är att Cementa kommit att ingå i den tyska koncernen Heidelberger Zement AG (inom Cementa benämnd Heidelberg Group) som, förutom den nu ifrågavarande fabriken och täkten i Skövde, äger anläggningarna i Degerhamn och Slite.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Sistnämnda sakuppgift är av intresse för värdering av riksintressets ändamål "landets försörjningsberedskap" eftersom ostridigt en tredjedel av koncernens samlade cementproduktion i Sverige går på export, en stor del till USA.

Medlemskapet i EU är intressant av följande skäl. Oavsett om tidigare, under nationalstaten Kungariket Sveriges tid, rådande synsätt på "samhällsekonomiska utgångspunkter" och "landets försörjningsberedskap" även idag skall tillämpas från en nationalistisk utgångspunkt eller om nyssnämnda ändamål med riksintresset skall appliceras på Sverige som en del i EU, sådan unionen ser ut idag, kvarstår det faktum att begreppet riksintresse enligt 3 kap 7 § MB, sett till ändamålet härför i den mening som uttalas i förarbetena, inte har samma valör idag som år 1994 då beslutet härom fattades. Riksintresset enligt 3 kap 7 § MB måste därför anses ha försvagats i en jämförelse mot de motstående riksintressena enligt 3 kap 6 § MB vilka inte endast alljämt har en rent nationell betydelse utan dessutom en rent nationell betydelse enbart lokalt på den nu aktuella platsen.

Vad härefter gäller närmare om riksintressena för naturvården och friluftslivet enligt 3 kap 6 § MB framgår även utsträckningen av dessa riksintressen i lokalt vid täktområdet av bilaga 1 och i sin helhet på Nord- respektive Sydbillingen av bilaga 3. Av bilaga 1 framgår att såväl del av det gamla täktområdet som hela det yrkade nya utvidgade täktområdet omfattas av riksintresset för naturvården medan det i princip är först genom det yrkade nya utvidgade täktområdet som det skyddade området, riksintresset för friluftslivet, kränks. Att märka är därvid att den sk Billingeleden är felaktigt inritad på bilaga 1; leden löper istället, sett från det den södra delen av det yrkade nya utvidgade täktområdet, rakt norrut genom detta område.

Ofta är bevarandevärdena, av naturliga skäl, något gemensamma för naturvården, kulturmiljövården och friluftslivet. Dyliga mark- och vattenområden skall enligt 3 kap 6 § 1 st MB "så långt möjligt" skyddas mot åtgärder som kan "påtagligt skada"

nämnda värden och är områdena av riksintresse skall de enligt 2 st samma lagrum skyddas mot sådana skadeåtgärder.

I uttrycket "så långt möjligt" ligger att den avvägning som ska göras skall omfatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av de skydd paragrafen ger. I första hand är avsikten att i de enskilda fallen ge utrymme för samhällsekonomiska hänsynstaganden, t ex med hänsyn till regionalpolitiska eller sysselsättningspolitiska intressen. Även konsekvenserna för berörda enskilda intressen skall vägas in. Enbart ekonomiska hänsynstaganden skall dock inte få äventyra skyddsintresset enligt paragrafen, om inte en samlad bedömning enligt 3 kap 1 § visar att detta främjar en från allmän synpunkt god hushållning. Med uttrycket "påtagligt skada" avses att en bagatellartad påverkan kan uteslutas. Endast sådana åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan eller tillfälligt ha en mycket stor negativ inverkan åsyftas. (De nu relaterade bedömningsgrunderna och förarbetena varifrån de är hämtade återfinnes i kommentaren till MB, under 3 kap 2 §).

Till bedömningsgrunderna för värderingen av bevarandevärdet för riksintresset friluftslivet skall, förutom vad som framgår ovan av enskilda sakägares och organisationers sakframställningar, läggas vad mark- och miljödomstolen iakttagit vid synen i målet. Härtill kommer iakttagelser av faktiska förhållanden, allmänt kända i Skövde och lätt iakttagbara för alla som närvarit vid huvudförhandlingen i målet som ägt rum på Billingehus, beläget uppe på Nordbillingen ca en kilometer norr om täktområdet. Vid Billingehus bedrivs nämligen en omfattande sport-, rekreations- och friluftsverksamhet och från en där belägen spårcentral utgår ett stort antal motions- och vandringsspår över Billingen, innefattande även det yrkade nya utvidgade täktområdet eftersom den sk Billingeleden löper där och därutöver stigar inom det område norr om nyssnämnda täktområde där omledningarna mm av bäckar (se ovan) yrkas.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Vad gäller riksintresset för naturvården anges i en allmänt tillgänglig värdebeskrivning för detta riksintresse (beslutad av Länsstyrelsen i Västra Götalands län den 7 februari 2000 och uppdaterad av samma länsstyrelse den 16 januari 2008) bl a följande såvitt avser ”NRO 14075 Nordbillingen”. Här finns ett välbevarat kulturlandskap med åkrar, betesmarker, gamla vägar, stenmurar, odlingsrösen och ädellövskogspartier. I östsluttningen finns ett mosaikartat landskap med vidsträckta ädellövskogar, lundar, mindre kärrartade partier mm. Området är ett välbesökt utflyktsmål. Området anges påverkas negativt av en rad uppräknade omständigheter, däribland täkt och schaktning samt olämpligt lokaliserad bebyggelse och anläggningar av olika slag.

Rent faktiskt skulle ett bifall till ansökan innebära att ett ca 23 ha stort område, omfattat av nämnda riksintressen enligt 3 kap 6 § MB, finge tas i anspråk. Förutom själva ianspråktagandet för täktverksamhet av området med dess fauna går även vissa andra inom området befintliga värden förlorade. Hållsdammsbäcken försvinner i sitt naturliga nuvarande lopp. Billingeleden löper idag rakt genom det yrkade nya utvidgade täktområdet och måste därför flyttas, oklart hur och vart, om tillstånd meddelas. Till friluft- och kulturvärdena måste även läggas den gamla vägen mellan Skövde och Skara, Brandstorpsvägen, som kommer att upphöra som färdväg från västra Skövde ut på Rv 49 om tillstånd meddelas eftersom Brandstorpsvägen nu går genom det område som omfattas av det yrkade nya utvidgade täktområdet. Brandstorpsvägen kommer inte att få någon ny sträckning genom Cementas försorg utan lösningen härav kommer, vid bifall till ansökan, att med viss ekonomisk kompensation överlämnas till Skövde kommun. Även utanför själva det yrkade nya utvidgade täktområdet kommer, vid bifall till ansökan, omfattande ingrepp i naturen att ske; Hållsdammsbäcken försvinner även utanför det yrkade nya täktområdet under en sträcka av sitt nuvarande lopp och ny mark måste tas i anspråk för anslutning till Hjälpadalsbäcken. För den sistnämnda bäcken kommer därvid, återigen vid bifall till ansökan, omfattande

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

utgrävningsarbeten att behövas för skapande av bäckfåra, som inte finns idag, ända ner till Våmbsbäcken.

Av det sagda följer att riksintressena för naturvården och friluftslivet har ett förhållandevis hög värde på platsen vartill kommer att dessa riksintressen med tiden måste anses ha ökat i betydelse från såväl allmän som enskild synpunkt allteftersom bostadsbebyggelsen runt Skövde stads centrala delar vuxit även västerut på slutningen till Billingeplatån. Det behövs ingen utredning som visar att behovet (i den mening som avses i 3 kap 6 § 1 st andra meningen MB) av grönområde i närheten av tätorten gör sig särskilt starkt gällande på denna del av Billingeplatån och därmed i den omedelbara närheten till täktområdet. I motsvarande mån måste ingreppen, översiktligt belysta i föregående stycke, i riksintressena för naturvården och friluftslivet anses utgöra påtaglig skada till men för nämnda bevarandevärden.

Värdet av riksintressena för naturvården och friluftslivet på platsen förstärks, i avvägningen mot riksintresset för fyndighet, dels av det förhållandet att riksintresset för fyndighet, enligt vad ovan anförts, får anses ha sjunkit sedan år 1994 då detta riksintresse beslutades, dels av utgången ovan i Natura 2000-frågan som enligt 3 kap 10 § 2 st MB har betydelse även vid avvägningen mellan riksintressena, dels av det faktum att tillstånd för ny täkt på denna plats (i princip belägen inom Skövde stad) idag aldrig skulle ha lämnats av hänsyn till lokaliseringsprincipen.

Det förhållandet att det nu av Cementa yrkade utvidgade området för täktbrytning rent ytmässigt inte tar i anspråk någon större del av den totala geografiska yta som avsatts för riksintressena naturvård och friluftslivet (jfr bilaga 3) föranleder ingen annan bedömning; skadan på dessa riksintressen vore ändå alltför stor vid ett bifall till ansökan.

Sammanfattningsvis skall alltså, vid intrasseavvägningen enligt 3 kap 10 § MB, riksintressena för naturvården och friluftslivet på platsen tillmätas företräde framför

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

riksintresset för kalkstensfyndighet. Cementas ansökan skall alltså avslås även på denna grund.

Rättegångskostnader

Cementa ska betala den av Länsstyrelsen yrkade rättegångskostnaden om 4800 kr.

Övrigt

Det bör anmärkas att utgången i målet medför att täktverksamheten på platsen för Cementas del, om denna dom vinner laga kraft, kommer att regleras av Miljödomstolens dom den 21 februari 2007 i mål M 625-06.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)

Överklagande ska ha inkommit till mark- och miljödomstolen senast den 18 juni 2014 men vara ställt till Mark- och miljööverdomstolen. Prövningstillstånd krävs.

Ulf Klerfalk
rådman

Roger Ödmark
tekniskt råd

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ulf Klerfalk, ordförande, och tekniska rådet Roger Ödmark samt de särskilda ledamöterna Lars Heineson och Thorsten Blomquist.

Skiljaktig mening: se bilaga 4

Bilaga 4

Tekniska rådet Roger Ödmark är av skiljaktig mening i frågan om avvägning mellan riksintressen enligt 3 kap 10 § MB och anför därvid följande.

I fråga om tillåtligheten vad gäller påverkan på Natura 2000-området Klasborg-Våmb gör jag samma bedömning som rättens majoritet. Ansökan ska alltså, som framgår ovan, avslås redan på grund av brister i utredning av påverkan på Natura 2000-området.

När det gäller avvägning mellan aktuella riksintressen vill jag däremot – istället för vad majoriteten anför efter sjunde stycket ovan under rubriken "Riksintresse-avvägningen" - anför följande.

Riksintressena pekas ut och beslutas av de av staten utsedda myndigheterna. I det här fallet Länsstyrelsen och Statens geologiska undersökning, SGU. Riksintresset för mineralfyndigheten har beslutats av SGU 1994 och detaljbegränsats 2003. Riksintresset för naturvård beslutades 2000 och uppdaterades 2008. Eftersom det är de utpekade centrala förvaltningsmyndigheterna som har att fortlöpande utvärdera riksintressena – och när så är påkallat ändra dessa - är det inte domstolens vare sig uppgift eller kompetensområde att värdera om styrkan i riksintresset har minskat eller ökat. Domstolens uppgift är inom ramen för 3 kap 10 § MB väga de olika riksintressena mot varandra på sätt att den användning av området ges företräde som på lämpligaste sätt tryggar en god hushållning av marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt i ett långsiktigt perspektiv.

Av Länsstyrelsen värdebeskrivning av riksintresset Nordbillingen framgår att områdets huvuddrag och värdeomdöme är helt koncentrerade från Blängsmossen och norrut. Länsstyrelsen anger bl.a. angående områdets huvuddrag och värdeomdöme:

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

” Nordbillingen omfattar området från vägen Skara-Skövde i söder till Timmersdala i norr. Södra delen av platåberget Billingen, Sydbillingen, beskrivs som särskilt objekt. På norra Nordbillingen finns kring Berg ett öppet, omväxlande odlingslandskap på kalkstensplatån. Här finns ett välbevarat kulturlandskap med åkrar, betesmarker, gamla vägar, stenmurar och odlingsrösen samt ädellövskogspartier.

Floran är mycket rik på Nordbillings nordvästsluttning och norra platå. Flera rikkärr förekommer. Vid Högsböla finns en träd- och buskbärande äng med stort antal hamlade träd. Mycket artrika naturbetesmarker finns här och på åtskilliga ställen. Bland vegetationstyperna kan nämnas kalkfuktäng, örtrik friskäng och örtrika torräng med t ex fältgentiana och backmåra. Guckusko finns på flera ställen i ängar och i övergivna ängar.

Billingens västsluttning är till stor del klädd med delvis gammal ädellövskog. Vid Melldala finns även barrskog på kalk med enastående artrik kryptogamflora. Mycket välutvecklade kalktuffbildningar finns även vid Melldala. Dessa har bildat flera ryggar, sänkor och små terrasser (travertinliknande bildningar). Kalktuffbildningen är aktiv. Sluttningen är delvis brant med utpräglade rasbranter. Se vidare område NR 26, Valle.

Vid nordsluttningen finns Timmersdalavallen, vars bildningshistoria är mycket omdiskuterad. Den sätts i samband med tappningen för Baltiska issjön.

I öst sluttningen finns ett mosaikartat landskap med vidsträckt ädellövskog, lundar, mindre kärrartade partier och i södra delen markerade rasbranter. Floran är mycket rik. Nordbillingen har stora naturvärden genom en mosaik av naturtyper. Området är ett välbesökt utflyktsmål.

Riksintressanta våtmarker är Melldalakärret, Sjömossen, Blängsmossen och Skåningstorpskärret. Melldalakärret är ett soligent kärr med höga botaniska och geovetenskapliga värden. Sjömossens naturvärden är knutna till mångformigheten och den rika floran i rikkärren. Blängsmossen är en mångformig platåmosse med mesotrofa kärr i laggarna med intressant vegetation samt med höga ornitologiska värden. Det soligena källkärret Skåningstorpskärret har en värdefull flora och hydrologi.”

Platåberg med diabastäckta kambrosiluravlagringar. Vid Berg finns en kalkstensplatå med ett välbevarat odlingslandskap. Vid Nordbillings nordspets och vid Timmersdala finns tappningen av Baltiska issjön med omdiskuterade bildningar som vallar och "omvända" klevar. På diabasplatån finns bl a Blängsmossen med ett stort myrkomplex med bl a välutvecklade laggar och några mindre orörda barrskogar samt andra våtmarker t ex Sjömossen. I diabasbranterna och strax nedan finns stora ädellövskogar med lång skoglig kontinuitet och enastående rik kryptogamflora. I Melldalaområdet i kalkstensbranten finns stora kalktuffbildningar med extremrikkärr och enastående rika ädellövskogar och granskogar på kalk. Ett flertal extremrikkärr finns i Berg, i Säter och vid Skåningstorp. Representativ äng och naturbetesmark finns vid Högsböla äng.

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

Naturvärdena är främst knutna till den enastående rika floran med många sällsynta och hotade arter. Även fågellivet är rikt. ”

Det kan konstateras att Länsstyrelsen över huvud taget inte pekar ut aktuellt brytningsområde och området däromkring som en del av riksintressets värdekärna. Detta ges också uttryck i Kommunens översiktsplan där planerat täktområde anges som pågående markanvändning.

En avvägning mellan riksintressena enligt 3 kap 10§ MB, där SGU har beskrivit riksintresset brytning av mineral inom ett väl definierat område och där riksintressena natur/friluftsliv påverkas marginellt och inte berör riksintresset Nordbillingens värdekärna anser jag att en fortsatt brytning av kalksten kan ges företräde framför riksintressena för naturvård och friluftsliv.

Överröstad i denna fråga är jag i övriga frågor ense med majoriteten.

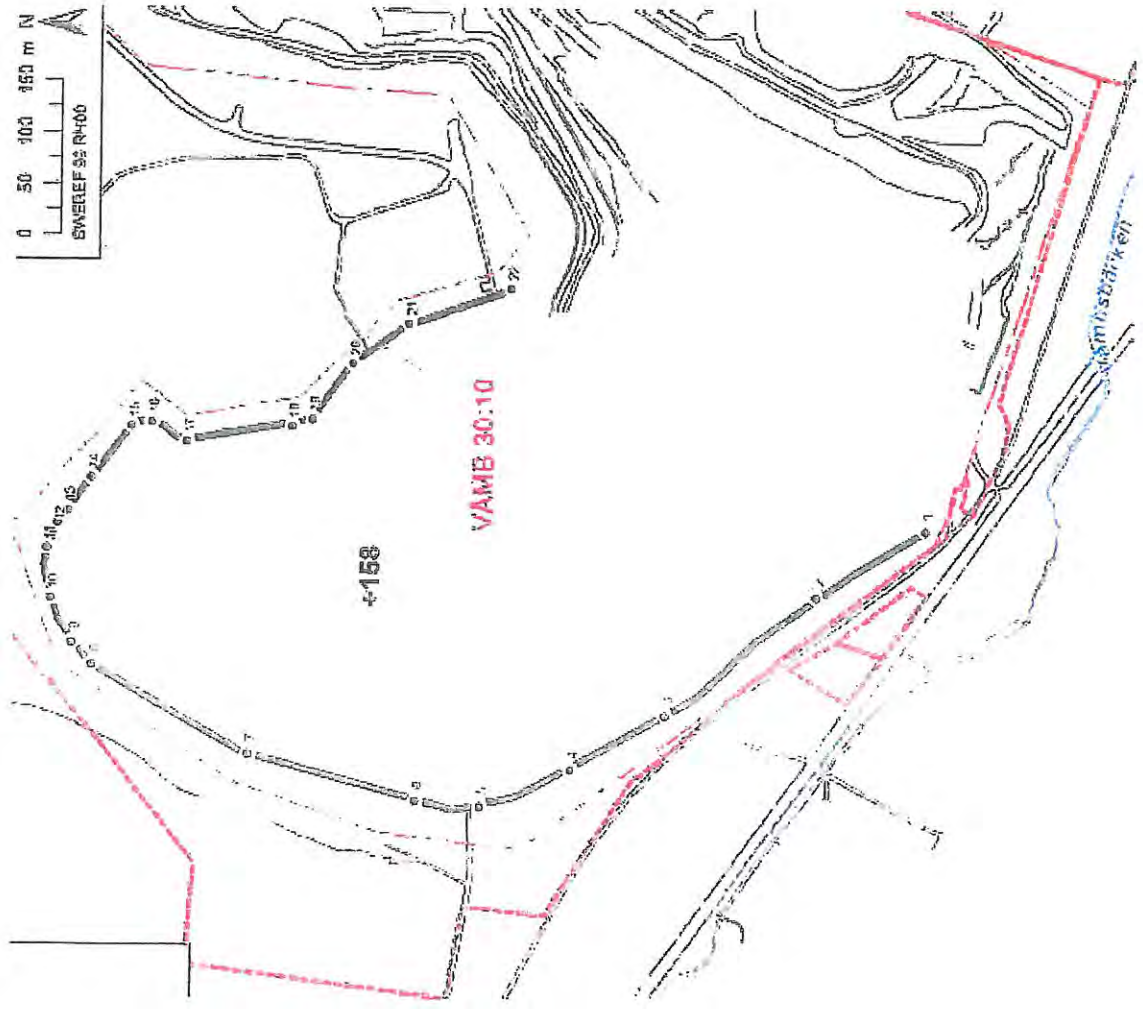

Dok.Id 249357

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänersborg	Hamngatan 6	0521-27 02 00	0521-27 02 30	måndag – fredag 09:00-16:00
		E-post: mmd.vanersborg@dom.se		

KOORDINÄTER

Nummer	Öst	Norr
1	428844.15	6472282.53
2	429679.77	6472390.82
3	429764.03	6472539.91
4	429711.55	6472633.45
5	429675.58	6472721.09
6	429680.94	6472784.87
7	429726.12	6472950.57
8	429612.55	6473105.81
9	429833.85	6473125.80
10	429876.59	6473146.24
11	429925.15	6473150.19
12	429949.76	6473140.49
13	429961.27	6473130.52
14	429893.50	6473108.13
15	430044.06	6473067.66
16	430047.90	6473047.15
17	430026.77	6473012.04
18	430043.92	6472909.60
19	430051.12	6472889.48
20	430104.77	6472849.68
21	430143.66	6472793.77
22	430178.43	6472693.79

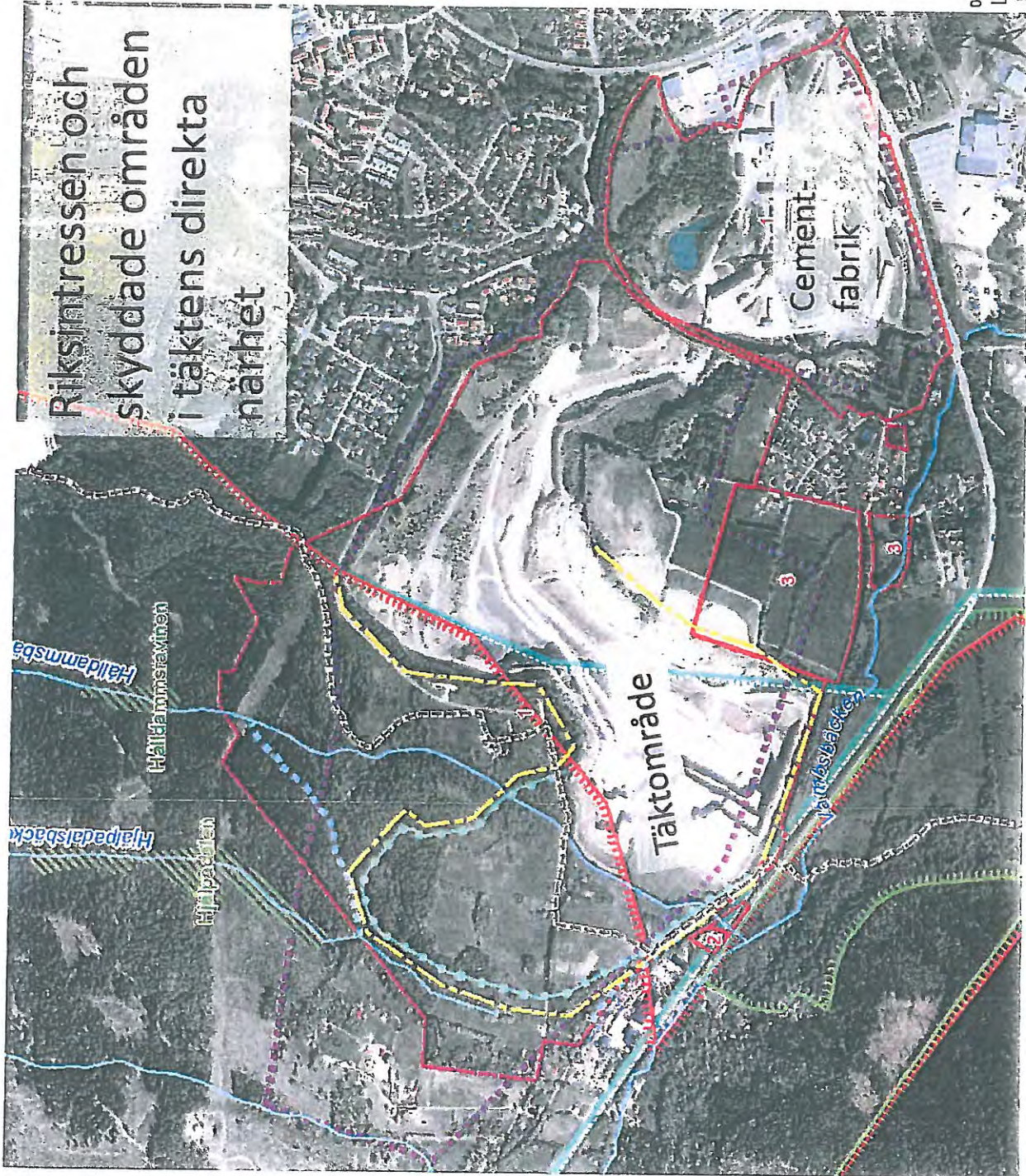

— Brytområde vid sökt verksamhet

- - - Verksamhetsområde

- - - Fastighetsgränser

Riksintrassen och skyddade områden i täktens direkta närhet

- Verksamhetsområde
- Brytfront vid sökt verksamhet
- Omläning av vattendrag
- Vattendrag
- Billingsleden
- Fastighetsgränser
- Nyckelbiotop
- Riksintrasse för värdefulla mineral (kaolsten)
- Natura 2000 områden
- Riksintrasse för friluftsliv
- Riksintrassen för naturvård

Fastighetsbeteckningar:

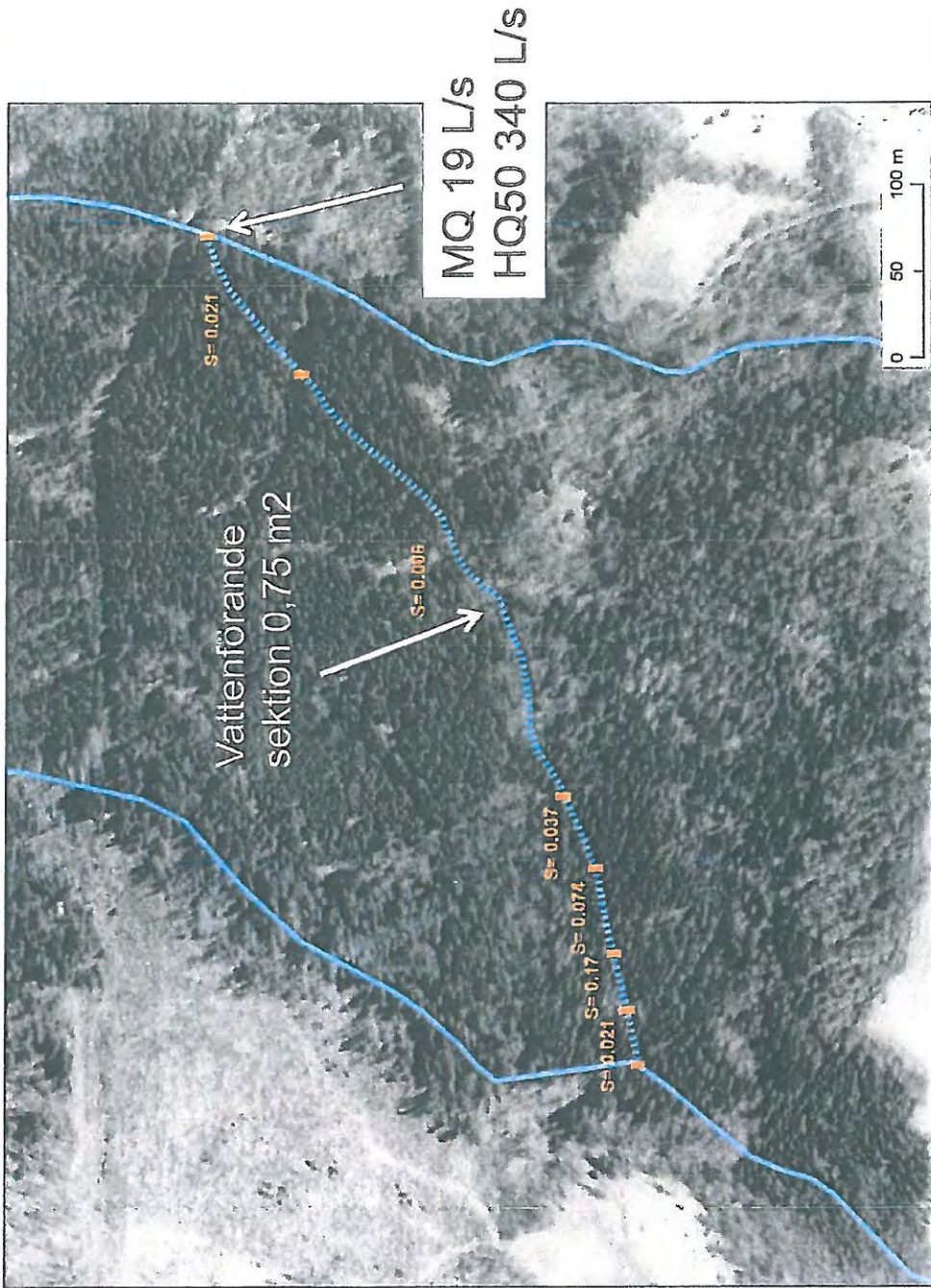
1. Våmb 30:10
2. Våmb 30:173
3. Våmb 30:99

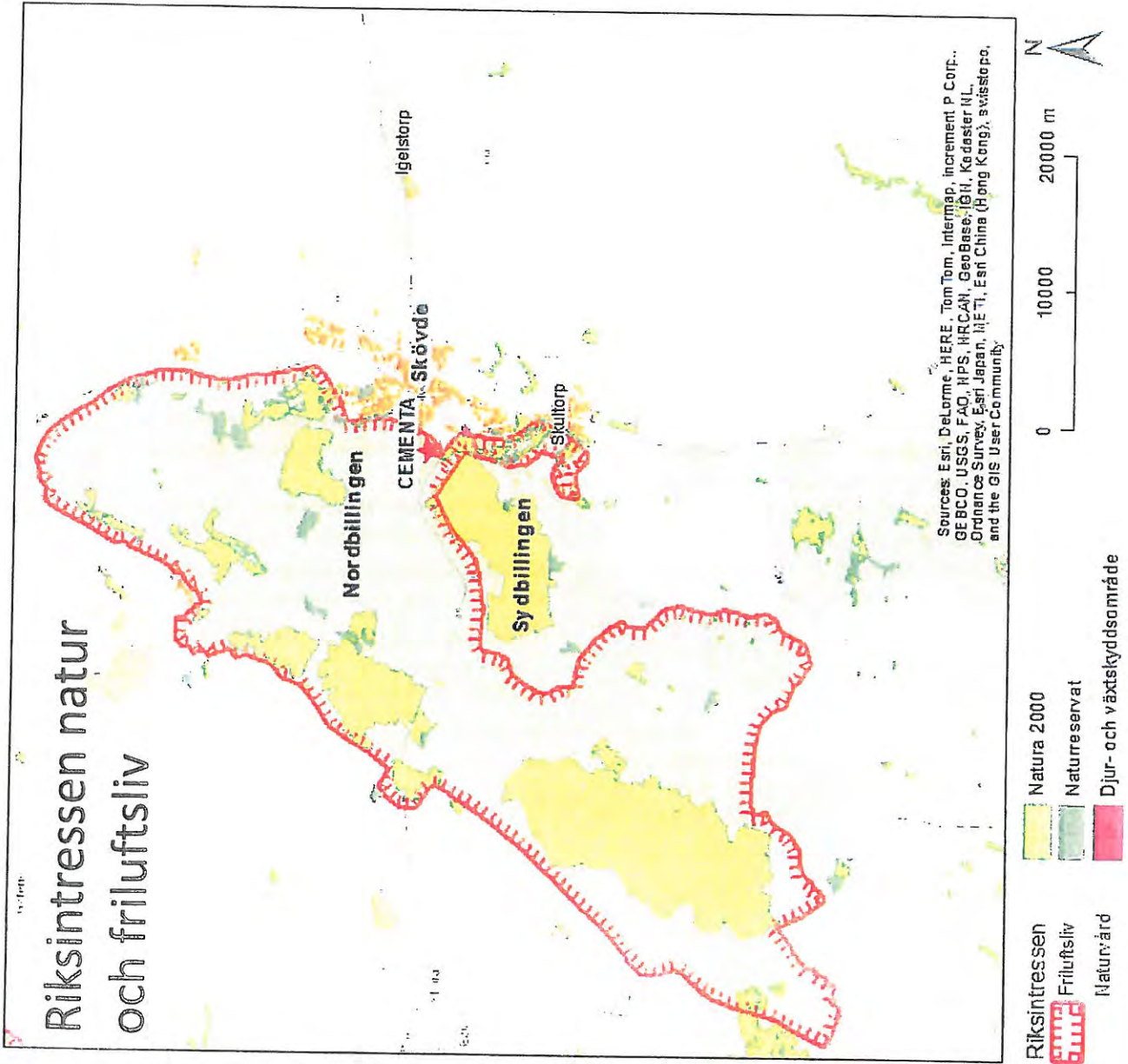
0 250 500 m

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Omledning av Hållsdammsbäcken

Anvisning för överklagande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens slutliga beslut eller dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen, Svea hovrätt. Överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen inom fyra veckor från avgörandets datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i avgörandet.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta domstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Högsta domstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står Mark- och miljööverdomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta dom-

stolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. det avgörande som överklagas med angivande av Mark- och miljööverdomstolens avdelning samt datum för avgörandet och målnummer,
2. i vilken del överklagandet överklagas och den ändring i avgörandet som yrkas,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende Mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Ytterligare upplysningar lämnas av Mark- och miljööverdomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av avgörandet

Förenklad delgivning kan komma att användas i överinstans.

Ytterligare information finns att läsa på www.domstol.se

KS § 178/15 Motion om ändring av högsta tillåtna hastighet på Högskolevägen

KS2014.0473

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2015-09-23	163/15
2 Kommunstyrelsen	2015-10-12	178/15

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige att beslutar att bifalla motionen.

Yrkanden

Johan Ask (S) yrkar att motionen ska anses besvarad.

Leif Walterum (C) och Josef Fransson (SD) yrkar bifall till kommunstyrelsen arbetsutskotts förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordförande ställer de båda yrkandena mot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar enligt kommunstyrelsen arbetsutskotts förslag till beslut.

Bakgrund

Göran Segerstedt (SD) har lämnat in en motion om ändring av högsta tillåtna hastighet på Högskolevägen. Nuvarande tillåtna hastighet är 50. Studenterna använder vägen som gågata för att ta sig mellan husen, både vid isig som bar gata. Högskolevägen leder till tre av högskolans större besöks- och personalparkeringar och dessutom till en annan stor parkering som här till olika företag. Vägen används till personbilstrafik och leveranser. Högskolan ledning och skyddsombud är överens om att det behövs något mer än den upphöjda del som finn där idag, gärna någon skyltmarkering. Maning till studenterna gö rs men till biltrafikanterna behövs det hjälp från gatans ägare, kommunen.

I motionen föreslås att:

Hastigheten begränsas till 30

Motionen har skickats på remiss till byggnadsnämnden och sektor samhällsbyggnad.

Sektor samhällsbyggnad har föreslagit avslag på motionen då en sänkning av hastighetsgränsen på Högskolevägen inte antas sänka de redan låga hastigheterna på Högskolevägen.

Den faktiska hastigheten är helt avgörande för trafiksäkerheten och det är den fysiska utformningen som har avgjort mest betydelse för den hastighet fordonen håller. När man svänger i korsningen Mariestadsvägen/Högskolevägen hålls hastigheten nere av svängen samt passagen av cykelbanan. Sedan finns efter bara 50 meter en förhöjd korsning som effektivt håller nere hastigheterna. Det finns inget som talar för att hastigheterna skulle bli lägre bara för att man ändrar hastighetsgränsen till 30 i den här miljön som redan har låga hastigheter. Om man ändrar skyltarna utan effekt på hastigheten finns risk för sämre trafiksäkerhet eftersom de som vistas i området känner sig tryggare och därmed tar större risker än de annars hade gjort (riskkompensation). Däremot har det redan monterats blå

30-skyltar för rekommenderad lägre hastighet med anledning av den förhöjda korsningen. Dessa skulle ha funnits där sedan tidigare men saknades. Sektor samhällsbyggnad arbetar vidare med förslag till andra lösningar som kan göra att Högskolevägen blir säkrare.

Handlingar

Yttrande sektor samhällsbyggnad 2015-04-15

Yttrande byggnadsnämnden 2015-08-27, § 94

Motion 2014-11-17

Delges

Sektor samhällsbyggnad

Byggnadsnämnden

BN § 94

ADM.2015.24

Motion ändring av högsta tillåtna hastighet på Högskolevägen

Beslut

Byggnadsnämnden föreslår kommunstyrelsen besluta om avslag på motionen då en sänkning av hastighetsgränsen på Högskolevägen inte antas sänka de redan låga hastigheterna på Högskolevägen.

Bakgrund

Sverigedemokraterna har genom Göran Segerstedt lämnat in en motion som föreslår att hastighetsgränsen på Högskolevägen ändras från 50 till 30 kilometer i timmen för att minska risker för olyckor på sträckan. Anledningen är de många studenterna som använder vägen för att ta sig mellan de olika byggnaderna och till resecentrum. Segerstedt menar att det inte räcker med åtgärden med den förhöjda korsningen för att hålla nere hastigheterna. Utöver det önskas hastighetsdämpning i form av skylt.

Den faktiska hastigheten är helt avgörande för trafiksäkerheten. Och det är den fysiska utformningen som har avgjort mest betydelse för den hastighet fordonen håller. När man svänger i korsningen Mariestadsvägen/Högskolevägen hålls hastigheten nere av svängen samt passagen av cykelbanan. Sedan finns efter bara 50 meter en förhöjd korsning som effektivt håller nere hastigheterna. Det finns inget som talar för att hastigheterna skulle bli lägre bara för att man ändrar hastighetsgränsen till 30 i den här miljön som redan har låga hastigheter. Om man ändrar skyltarna utan effekt på hastigheten finns risk för sämre trafiksäkerhet eftersom de som vistas i området känner sig tryggare och därmed tar större risker än de annars hade gjort (riskkompensation). Däremot har vi redan monterat blå 30-skyltar för rekommenderad lägre hastighet med anledning av den förhöjda korsningen. Dessa skulle ha funnits där sedan tidigare men saknades.

Sedan 2001 har det skett fyra sjukhusrapporterade trafikolyckor på Högskolevägen (inga polisrapporterade). En halkolycka på trottoar, en krock mellan två cyklar och två cyklar som cyklat omkull på elkablar. Incidenter som ej rapporteras sker på alla platser men underrapporteringen är sannolikt likartad runtom i Skövde.

Sektor samhällsbyggnad arbetar dock vidare med förslag till andra lösningar som kan göra att Högskolevägen blir säkrare

Handlingar

Tjänsteskrivelse
Remiss/motion

Expediering
KS

Sektor samhällsbyggnad

Enhet/Handläggare
Jan Bremer

YTTRANDE

Datum

Ert datum

Beteckning
ADM.2015.24
Er beteckning

KOS

kommunstyrelsen@skovde.se

Motion ändring av högsta tillåtna hastighet på Högskolevägen

Sektor samhällsbyggnads förslag till beslut

Sektor samhällsbyggnad föreslår avslag på motionen då en sänkning av hastighetsgränsen på Högskolevägen inte antas sänka de redan låga hastigheterna på Högskolevägen.

Bakgrund

Sverigedemokraterna har genom Göran Segerstedt lämnat in en motion som föreslår att hastighetsgränsen på Högskolevägen ändras från 50 till 30 kilometer i timmen för att minska risker för olyckor på sträckan. Anledningen är de många studenterna som använder vägen för att ta sig mellan de olika byggnaderna och till resecentrum. Segerstedt menar att det inte räcker med åtgärden med den förhöjda korsningen för att hålla nere hastigheterna. Utöver det önskas hastighetsdämpning i form av skylt.

Den faktiska hastigheten är helt avgörande för trafiksäkerheten. Och det är den fysiska utformningen som har avgjort mest betydelse för den hastighet fordonen håller. När man svänger i korsningen Mariestadsvägen/Högskolevägen hålls hastigheten nere av svängen samt passagen av cykelbanan. Sedan finns efter bara 50 meter en förhöjd korsning som effektivt håller nere hastigheterna. Det finns inget som talar för att hastigheterna skulle bli lägre bara för att man ändrar hastighetsgränsen till 30 i den här miljön som redan har låga hastigheter. Om man ändrar skyltarna utan effekt på hastigheten finns risk för sämre trafiksäkerhet eftersom de som vistas i området känner sig tryggare och därmed tar större risker än de annars hade gjort (riskkompensation). Däremot har vi redan monterat blå 30-skyltar för rekommenderad lägre hastighet med anledning av den förhöjda korsningen. Dessa skulle ha funnits där sedan tidigare men saknades.

Sedan 2001 har det skett fyra sjukhusrapporterade trafikolyckor på Högskolevägen (inga polisrapporterade). En halkolycka på trottoar, en krock mellan två cyklar och två cyklar som cyklat omkull på elkablar. Incidenter som ej rapporteras sker på alla platser men underrapporteringen är sannolikt likartad runt om i Skövde.

Sektor samhällsbyggnad arbetar dock vidare med förslag till andra lösningar som kan göra att Högskolevägen blir säkrare.

Handlingar som ingår i beslutet

Motion från Sverigedemokraterna, Göran Segerstedt

Sektor samhällsbyggnad

Eva Darolf Linnros
Samhällsbyggnadschef

Jan Bremer
Enhetschef

Sverigedemokraterna
Trygghet & Tryk

Motion till kommunfullmäktige

Ändring av högsta tillåtna hastighet på Högskolevägen, nuvarande tillåtna hastighet är 50

Det finns en stor risk att olyckor kommer att ske på Högskolevägen som kommunen ansvarar och rårom.

Högskolan har idag ca 10.000 studenter och ca 2.500 av dem befinner sig ofta på Högskolan här i Skövde och som då under dagen begagnar sig av Högskolevägen som "gå-gata" för att ta sig mellan husen, både vid isig som bar gata. För att inte tala om när studenterna har bråttom till Resecentrum.

En påkörningsolycka är känd, den gången blev det ingen personskada, endast skada på cykeln.

Eftersom Högskolevägen leder till tre av Högskolans större besöks- och personal-parkeringar och dessutom till en annan stor parkering som hör till de olika företagen med adressen Högskolevägen 6A och 6B, (som är huset närmast järnvägen och Hjovägen).

Förutom all personbilstrafik måste Högskolevägen användas till att försörja Högskolan och företagen med diverse större nödvändiga leveranser som då kanske sker med bil som kör till någon av ändarna av Högskolevägen för avlastning eller pålastning.

Högskolans ledning och skyddsombud har diskuterat faran och är överens om att det behövs något mer, än den upphöjda del som finns där i dag. Gärna någon form av hastighetsdämpning i form av skyltmarkering.

Maning till försiktighet hos studenter görs men till biltrafikanterna behövs det hjälp från gatans ägare, kommunen.

Förslag till beslut:

Att hastighets begränsa till 30

Skövde 2014-11-17

Göran Segerstedt, (SD)

Bilaga: Flygfoto Högskolevägen.

Bilaga: Flygfoto Högscolevägen

Kommunfullmäktige

Redovisning av motioner under beredning

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att lägga redovisningen till handlingarna.

Bakgrund

Kommunstyrelsen ska årligen redovisa motioner under beredning vid kommunfullmäktiges ordinarie april- och oktobersammanträden.

Handlingar

Redovisning av motioner under beredning, per 2015-10-15

Delges

Sektor styrning och verksamhetsstöd
Anette Nilsson

Redovisning av motioner under beredning

Enligt kommunallagen bör en motion beredas så att kommunfullmäktige kan fatta beslut med anledning av motionen vid sammanträde inom ett år från det datum motionen väckts.

Om beredningen inte avslutas inom denna tid skall det som framkommit vid beredningen anmälas till kommunfullmäktige inom angiven tid. Fullmäktige får vid behandling av en sådan anmälan avskriva motionen från vidare handläggning.

I arbetsordningen för Skövde kommunfullmäktige anges att kommunstyrelsen årligen ska redovisa motioner under beredning vid kommunfullmäktiges ordinarie april- och oktobersammanträden, d.v.s. även de motioner vars beredning pågått i mindre än ett år.

Datum Dnr	Motionär	Motion	Status
131028 2013.0455	Jasmin Vizlin (MP) Roger Almgren (MP)	Mer solkraft i Skövde	KSAU 151014.
131111 2013.0462	Jasmin Vizlin (MP)	Gratis buss i Skövde	Anmält till KSAU i september.
140331 2014.0161	Jasmin Vizlin (MP)	100 % ekologisk mat i Skövde kommun 2025	Remitterad. Yttrande begärt in senast 150301.
141027 2014.0448	Monica Green (S) Lars Johansson (S) Anita Andersson (S) Robert Ciabatti (S)	Badvärdar vid friluftsbaden i Skövde	Remitterad. Yttrande begärt in senast 150318.
141124 2014.0460	Petter Fahlström (FP)	Inrätta "Trygghetsknappen" i Skövde kommun	KSAU 151014.
141124 2014.0473	Göran Segerstedt (SD)	Ändring av högsta tillåtna hastighet på Högskölevägen	KF 151026.
141124 2014.0474	Tobias Andersson (SD)	Ny migrationspolitik för Skövde	Yttrande begärt in senast 150421.
141124 2014.0476	Jasmin Vizlin (MP)	En vegetarisk dag per vecka i Skövde	Yttrande begärt in senast 150421.
141124 2014.0477	Helena Dahlström (S) Anita Löfgren (S)	Inrättande av ett utvecklingsbidrag för ett grönare Skövde	Yttrande begärt in senast 150421.
150126 2015.0027	Tobias Andersson (SD)	Kommunalt stöd till vuxna på stan i Skövde	Yttrande begärt in senast 150502.
150223 2015.0048	Douglas Hjalmarsson (FP)	Fri WiFi	Yttrande begärt in senast 150605.
150223 2015.0085	Peter Sögaard (MP) Janette Leionen (MP)	Utökad användande av ApoDos för läkemedelshandling inom vården	KF 151026.

150330 2015.0171	Robert Ciabatti (S) Anita Andersson (S)	Flytta statyn La Mano (Handen) från Tingshusparken till Boulognerskogen eller i andra hand Helensparken	TU ska skrivas och anmälas upp till KS.
150928 2015.0403	Elisabeth Gustavsson (MP)	Restaurera badplatsen vid Karstorpssjön.	Yttrande begär in senast 160106.
150928 2015.0404	Elisabeth Gustavsson (MP)	Ta fram en klimat- och sårbarhetsanalys samt en klimatanpassningsplan.	Yttrande begär in senast 160106.
150928 2015.0406	Elisabeth Gustavsson (MP)	Om miljö kvalitetsmålen.	Yttrande begär in senast 160106.
150928 2015.0405	Elisabeth Gustavsson (MP)	Införande av ett klimatkompenseringsystem.	Yttrande begär in senast 160106.
150928 2015.0401	Jasmin Vizlin (MP), Janette Leinonen (MP), Amanda Nordell (MP) Elisabeth Gustavsson (MP)	Skövde kommun utreder möjligheterna att bli en fristadskommun för förföljda författare.	Yttrande begär in senast 160107.
150928 2015.0413	Anita Löfgren (S) Linus Sjöholm (S)	Skövde kommun bör göra en HBT-certifiering av kommunens verksamheter. KS2015.0413	Yttrande begär in senast 160107.
150928 2015.0415	Göran Segerstedt (SD)	Göra Karstorpssjön badvänligare genom en större sandstrand.	Yttrande begär in senast 160106.

Kommunfullmäktige

Redovisning av medborgarförslag under beredning

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att lägga redovisningen till handlingarna.

Bakgrund

Bakgrund

Kommunstyrelsen ska årligen redovisa medborgarförslag under beredning vid kommunfullmäktiges ordinarie april- och oktobersammanträden.

Handlingar

Redovisning av medborgarförslag under beredning, per 2015-10-15

Delges

Sektor styrning och verksamhetsstöd
Anette Nilsson

Redovisning av medborgarförslag under beredning

I arbetsordningen för Skövde kommunfullmäktige anges att kommunstyrelsen årligen ska redovisa medborgarförslag under beredning vid kommunfullmäktiges ordinarie april- och oktobersammanträden.

Datum Dnr	Förslagsställare	Medborgarförslag	Status
131202 2013.0381	Andreas Agerborn	Förbättra standarden vid Sjötorpssjöns badplats	Beslut i KSAU 140813 om att bjuda in berörda parter för samtal med KSAU. Har träffats under hösten 2014.
150330 2015.0131	Benny Sikter	Skattebetalarna ska stå för kostnaderna för mottagningar som arrangeras i Stadshuset när våra kommunpolitiker fyller jämna år	Remitterad. Yttrande ska in senast 150918.
150330 2015.0150	Lars Andersson	Gång- och cykelvägar i tätort, (fasta symboler i vit färg på vägars ytskikt)	Remitterad. Yttrande ska in senast 150918.
150330 2015.0157	Mats Lyckeheim	Åtgärder vid området Kanikerukan i Skultorp	Beslut i KF 150427 om att överlämna till KS för avgörande. TU ska skrivas och anmälas upp till KS.
150427 2015.0204	Kalle Årén	Märka upp gång/cykelbanor med vita streck och figurer	TU ska skrivas och anmälas upp till KS.
150615 2015.0255	Claes-Göran Uvesten Rolf Becker	Parkeringsproblem i centrala Skövde.	Beslut i KF 150615 om att överlämna till KS för avgörande. Remitterad. Yttrande ska in senast 151116.
150615 2015.0288	Christer Persson	Cykelväg från Karstorpsvägen, över Rånna, till Sätervägen.	Beslut i KF 150615 om att överlämna till KS för avgörande. Yttrande ska in senast 151116.
150615 2015.0293	Emad Hanna Johan Israil	Uppföra ett minnesmärke om Seyfo (folkmord 1914-1925)	Remitterad. Yttrande ska in senast 151116.
150928 2015.0329	Tuva Rutberg	En miljödag i Skövde kommun där så många som möjligt cyklar istället för åka bil eller buss.	Remitterad. Yttrande ska in senast 160106.
150928 2015.0329	Stefan Larsson	Sätta upp en digital skylt vid Boulognersjön som ska visa datum, tid, luft- samt vattentemperatur.	Remitterad. Yttrande ska in senast 160106.

Delårsbokslut 2015

1 januari 2015 – 31 augusti 2015

Delårsbokslut för tiden 2015-01-01 – 2015-08-31**Sammanfattning:**

Enligt sammanställningen fram till den 31 augusti 2015 framkommer följande resultat:

	Nettokostnad och finansnetto i tkr per område	Utfall jan-aug 2015	Budget jan-aug 2015	Avvikelse jan-aug 2015	Prognos helår 2015	Budget helår 2015
1001	Politisk organisation	-197	-167	-30	-250	-250
1010	Gemensamt	-869	-903	34	-1 200	-1 354
2000	Informationsmaterial	-10	-27	17	-30	-40
2020	Kompetensutveckling	-46	-120	74	-140	-180
6000	Vägen till arbete	-831	-1 347	516	-1 700	-2 020
7003	Möjligheternas kurs	-450	-600	150	-900	-900
7004	En väg in via AME	-1 271	-1 905	634	-2 500	-2 858
7005	Faljobb	-298	-400	102	-600	-600
7006	Se möjligheten	0	-133	133	-200	-200
9004	Samverkansteam Skaraborgs sjukhus	-200	-267	67	-400	-400
9009	Vi vill vara med	-37	0	-37	-37	0
9011	Sociala företag - utvecklingscheckar	15	-53	68	-35	-80
9012	Samverkansresurs Våld i nära relationer Fk och Skövde kommun	-370	-600	230	-850	-900
9013	Kringkostnad ESF	-38	-27	-11	-41	-41
9014	Kompetens 7/20	0	-192	192	-200	-288
9016	Samverkan Tidaholm	-299	-400	101	-600	-600
	Totalt	-4 901	-7 141	2 240	-9 683	-10 711

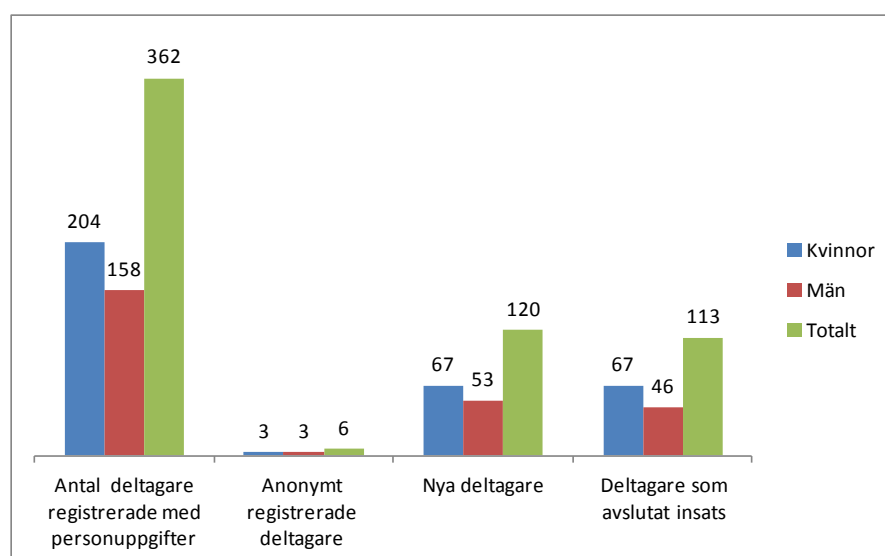

I redovisningssystemet SUS kan följande redovisas:

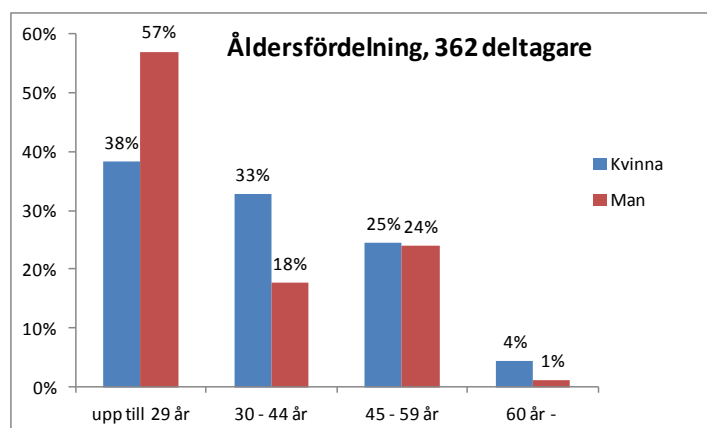
Totalt har förbundet under verksamhetsåret haft 362 deltagare i aktiviteter, 56 % kvinnor och 44 % män. Av dessa är 120 nya deltagare under året. 113 individer har avslutats varav 20 till arbete med eller utan ekonomiskt stöd, 5 till studier, 35 till fortsatt rehabilitering och 32 står till arbetsmarknadens förfogande. Underlaget är hämtat från vårt redovisningssystem SUS och visar alltså att både självförsörjningen och anställningsbarheten har ökat i enlighet med de uppsatta målen i verksamhetsplanen.

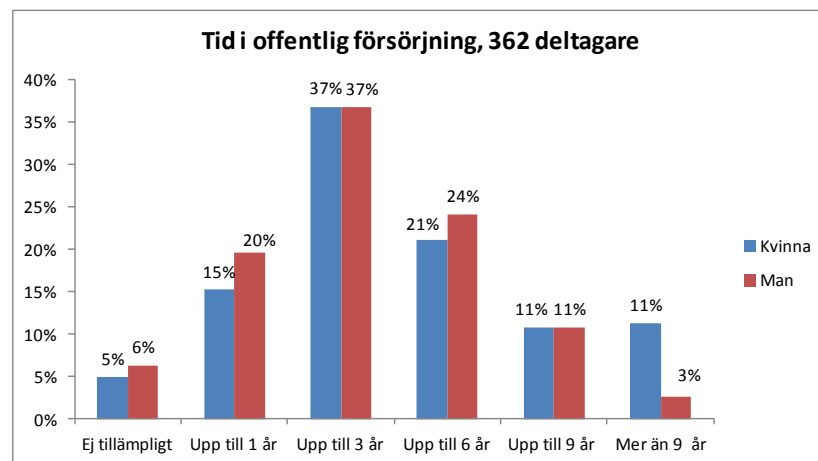
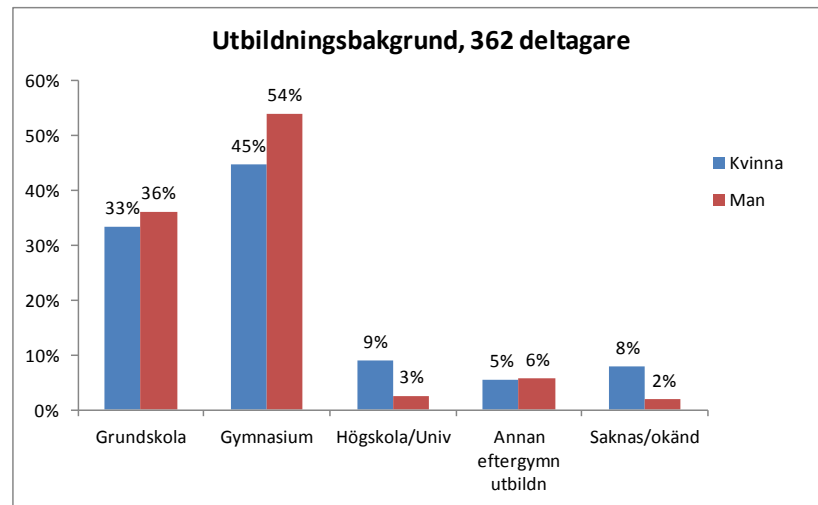
Deltagarflöden

Totalt antal deltagare januari- augusti 2015

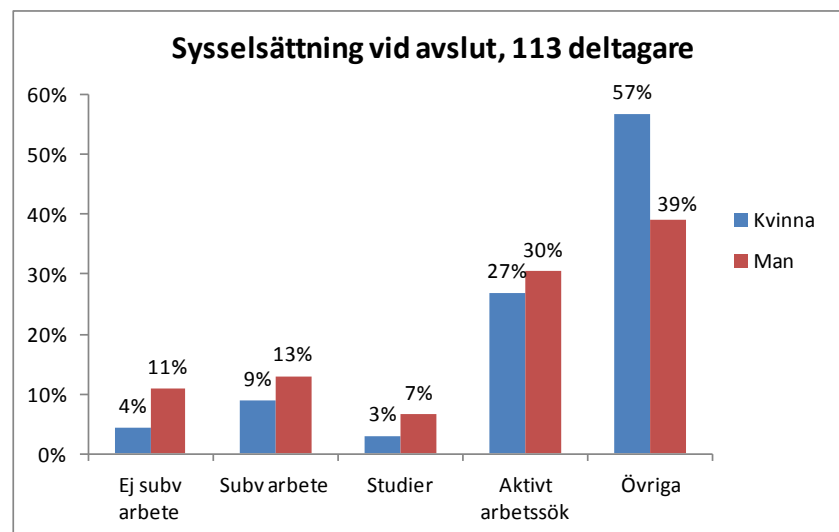

Mer om deltagarna – ålder, utbildningsbakgrund och tid i offentlig försörjning

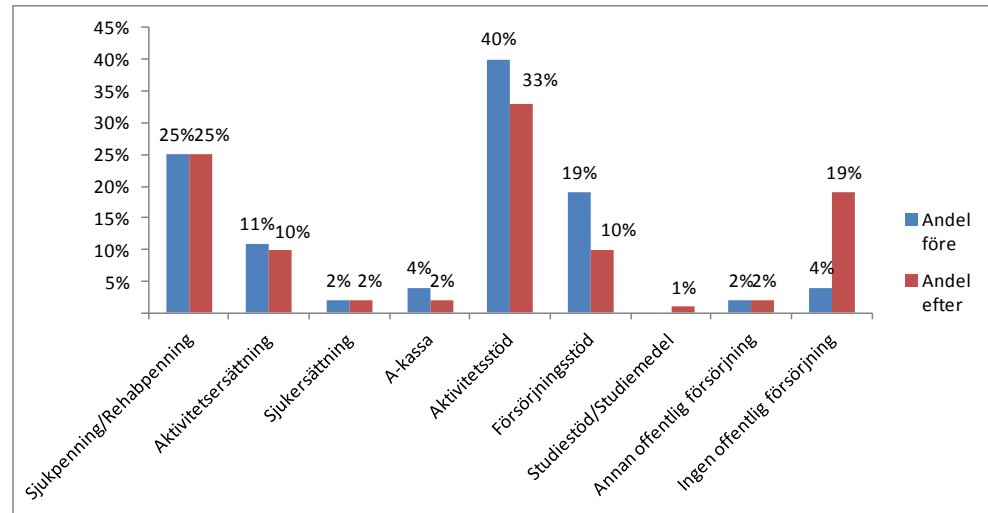
Sysselsättning vid avslut

Försörjning före resp efter insats

Försörjningsförändring, 113 deltagare som avslutat

Erfarenheter och slutsatser av verksamheten första halvåret 2015

Pågående uppdrag:

Målgruppen som förbundet generellt arbetar med befinner sig i ett utanförskap som är långvarigt. Ofta föreligger en sammansatt problematik vilket gör att behovet av att utveckla metoder och arbetssätt för att möta målgruppen är stort.

Samverkan mellan parterna ökar, men den måste ständigt återerövas. Varje ingående myndighet och ägare till förbundet har ett eget ansvar att prioritera samverkan med individen i centrum.

Vägen till arbete

Nyckelord i det som görs är att de handläggare som arbetar i uppdraget arbetar med färre ärenden. Det innebär att handläggarna kan ge tiden för att få ungdomen att uppleva och känna ett lugn i att tiden står till ungdomens förfogande. Det innebär också att handläggaren kan skapa en kontinuitet och trygghet gentemot individen så att en relation kan skapas. Till det kommer att handläggaren håller i kontakten med arbetsgivaren under längre tid än i vanliga placeringar på arbetsmarknaden.

En väg in – via AME

Samverkan mellan parterna är ett av nyckelorden. Samverkan har ökat både mellan kommunerna och med externa parter. Långsiktighet är det andra nyckelordet samt, för det tredje, den lokala närhet som varje enskild AME/AMA erbjuder. Under 2014 testades möjligheten att lokalt ha en arbetsförmedlare på plats. Från de lokala enheterna beskriver man hur det hjälpte deltagarna till snabb handläggning, men förbundet kunde inte bekosta den insatsen under 2015. Arbetsförmedlingen svarade med att på egen bekostnad bemanna insatsen på AMA i Skövde vilket är en framgångsfaktor för uppdraget. I HjoTiBorg arbetar man med alla deltagare som är inskrivna på AME, Gnistan i Tidaholm och AMA i Skövde arbetar efter ett remissförfarande. En kösituation i Skövde har under våren varit uppe till diskussion och metodjusteringar har gjorts för att korta väntetiderna. Gnistan är satt under ett utvecklingsarbete som skall medföra att arbetssättet förändras och förtydligas hösten 2015.

Fal-jobb

Uppdraget har skapat en rörelse hos de individer som efter lång tid i försörjningssystemet gått vidare till arbete. Totalt har 4 individer gått till egen försörjning vilket i likhet med andra uppdrag och den målgrupp vi arbetar med är ett mycket bra resultat.

Arbetsmetoden att jobba nära individen har visat sig skapa en bärande relation med den enskilde klienten och har kommit att innefatta mer än en ordinarie handläggarrull. Fokus har flyttats från rätten till bistånd till processen

med egenförsörjning. Tesen om att ge tid och kontinuitet i arbetet med en enskild individ visar sig återigen att det ger resultat.

Möjligheternas kurs

Kravlösheten återkommer som en av de viktigaste byggstenarna i uppdraget. Genom att ta bort krav och prestationer i aktiviteten har alla deltagare möjligheten att utvecklas efter sin egen förmåga och har lättare att förhålla sig till kraven i en fortsatt rehabilitering.

Kompetensutvecklingsinsatser

Den myndighetsgemensamma kompetensutvecklingen inom samverkan och psykisk ohälsa fortsätter genom KUR Skaraborg. 2015 års fokus ligger på våld i nära relationer där vi i Skaraborg når drygt 250 medarbetare från samtliga kommuner.

Till det kommer ett internt arbete i varje förbund där vi tillsammans med konsulten Mia Hultman processar värdegrundsfrågor för parterna inom samordningsförbunden. Viktiga insatser för att utveckla samverkan och en viktig insats för vårt förbund i och med samgåendet. Se vidare www.kurskaraborg.se Värdegrundsfrågorna blir under hösten 2015 gemensam för alla förbund i Skaraborg där Mia Hultman är engagerad som moderator med ett mål att samtliga förbund arbetar med samma grundvärderingar och samma visioner.

ESF förstudie – ”Vi vill vara med”

Samordningsförbunden i Östra Skaraborg har bedrivit en gemensam ESF finansierad förstudie. Målgruppen var unga (15-24 år) som varken arbetar eller studerar. Förstudien syftade till att kartlägga situationen i Östra Skaraborg och att hitta en fungerande arbetsmodell där ingen ungdom riskerar att hamna i ett utanförskap. Idén har varit att bygga vidare på det arbete som redan görs idag och använda befintliga resurser för att på ett effektivt sätt fånga upp, förbereda och lotsa ungdomar vidare. Slutsatser från förstudien:

- Neutrala och gemensamma mötesplatser i varje kommun. Hänsyn ska tas till lokala förutsättningar samt bygga vidare på det som finns och fungerar.
- Individen i fokus, möt individen där den befinner sig just nu.
- En samordnad roll som kompletterar övriga aktörers ansvarsområden. Lotsen/mentorn/guide kompletterar övriga aktörers ansvar och jobbar med individen i fokus.

Processen har gått vidare och förbundet kommer att tillsammans med parterna vara aktiva i en gemensam ansökan till ESF i den utlysning som sker den 15 juni 2015. Målet är att till den 19 oktober 2015 ha en ansökan klar och som handlar om lokala mötesplatser i varje kommun riktat mot målgruppen unga som varken arbetar eller studerar, alternativt har en funkt-

ionsnedsättning, 15 – 24 år. Förbundet har tillsatt medel för att kunna anlita en huvudsekreterare till denna gemensamma ansökan.

Sociala företag

I samverkan med Coompanion erbjuder Samordningsförbundet utvecklingscheckar till sociala företag i våra 6 kommuner. Förbundet har stöttat med utvecklingscheck till ett företag i Karlsborgs kommun.

Samverkansresurs för våld i nära relation

Handläggare för våld i nära relation på socialtjänsten har under första halvåret 2015 haft ett högre inflöde av ärenden avseende behov av insatser av hjälp och stöd. Likaså har handläggare på Försäkringskassan uppmärksammat fler kunder som har blivit utsatta för våld i nära relation och där frågan om våldsutsatthet alltmer har ställts.

Det här är en effekt av det interna och externa arbete som hittills har gjorts i det pågående uppdraget.

Samverkansåtgärder på Skaraborgs sjukhus

Den elektronisk kommunikation mellan SKAS och Försäkringskassan har under våren utvecklats genom gemensamma informationsinsatser. Patienten, kunden gynnas av en snabba och smidig kommunikation. Det etablerade samarbetet mellan rehabkoordinatör i vården och handläggaren på plats har utvecklats ytterligare under året. Processer som är igång syftar till att ytterligare förbättra specifika sjukskrivningsprocesser, att utbilda även icke sjukskrivande personal om sjukförsäkringen, att upprätta kontaktpersoner på Försäkringskassan för att underlätta kommunikationen mellan vården, patienten och Försäkringskassan. Sammanfattningsvis möjliggör insatsen ett fortsatt arbete med att förbättra kvaliteten vad gäller arbetet med sjukskrivningar, för samtliga parter.

Samverkansåtgärder i Tidaholm

Målet med projektet är att Tidaholm skall minska antalet dagar i nya sjukpenningtalet och närma sig snittet i Skaraborg för att sedan fortsätta med ytterligare förbättringar. Det andra målet är att hitta ett arbetssätt som är socioekonomiskt lönsamt.

Projektet går ut på att man har nära samarbete med en kommunlots, vårdcentralen Närhälsan Tidaholm, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Kommunlotsen har kommit igång med sin kartläggning av individer för att se vilka hinder och resurser som de möter i kontakt med kommunen. En rehabkoordinatör finns på Vårdcentralen och arbetar aktivt med sjukskrivningsärenden, vilket innebär tidiga kontakter med arbetsgivare och Försäkringskassan.

Försäkringskassan gör SASSAM kartläggningar och identifierar problem som kan ge en sjukskrivning. Arbetsgivare har engagerats för att se vad som behöver göras för att minska antalet sjukskrivningar i Tidholm.

Planerade insatser:

Se möjligheten – Tidaholm

Ungdomar med ofullständiga betyg från grundskola och gymnasiet har svårt att få fäste på arbetsmarknaden. Många är hemmasittare och syftet med insatsen är att rusta dessa ungdomar genom vägledning/coachning mot studier och/eller matchning mot praktik.

Målet med insatsen är att 60 % av ungdomarna som deltar själv skall känna att de gjort en stegförflyttning mot målet i positiv riktning samt att 60 % efter avslut skall gå till studier/arbete/påbörjad arbetslivsinriktad rehabilitering.

Insatsen startar i augusti 2015.

7/20

Samordningsförbundet satsar metodutvecklingsmedel till en handläggartutbildning för medarbetare inom AME/AMA i Östra Skaraborg. Grunden för insatsen är medarbetare i ”En väg in – via AME” samt ”Vägen till arbete”. Medarbetarna i dessa båda uppdrag genomgår en utbildning i 7/20 som är en utarbetad metod med syfte att stärka individers och gruppers självbild, så att de med framgång kan utveckla goda relationer till sig själva och hantera situationer på ett givande sätt. Syftet är också att synliggöra resurser som finns i och kring människor och öka deras beredskap att använda dem för att närma sig/nå arbete och egen försörjning. Med insatsen får vi ett gemensamt arbetssätt och insatsen skall även ses som en förberedelse till ett eventuellt ESF uppdrag för Samordningsförbunden i Östra och Norra Skaraborg. Insatsen startar i oktober 2015.

Uppföljning av mål

Det statliga uppföljningssystemet SUS används.

Styrelse

Samordningsförbundets styrelse har under 2015 hållit 6 protokollförda sammanträden.

Ordförande Catrin Hulmarker, vice ordförande Magnus Oscarsson och ledamoten Roland Wanner har utgjort Samordningsförbundets presidium. Presidiet har hållit tre sammanträden varav 2 är protokollförda.

En gemensam utbildningsdag för den nya styrelsen genomfördes den 18 mars 2015 på Karstorps kursgård i Skövde. Ola Andersson från Sof Hisingen svarade för utbildningsinsatsen under förmiddagen där grunderna för de möjligheter förbundet kan stå för diskuterades.

Vid årets FINSAM konferens i Linköping deltog förutom förbundschefen, en styrelseledamot.

Beredningsgrupp

Representanter från de samverkande myndigheterna i Östra Skaraborg har utgjort beredningsgrupp till styrelsen. Ingående ledamöter är socialcheferna

liksom IFO-cheferna från respektive kommun, en representant från psykiatrin, från primärvården samt sektionschef från Fk och Af. Beredningsgruppen har träffats 3 gånger och minnesanteckningar har förts vid dessa tillfällen.

Från och med hösten 2015 kommer beredningsgruppen utgöra en central styrgrupp för de personliga ombuden i Östra Skaraborg.

Administration

Förbundschefen Karin Viklund avslutade sitt uppdrag som förbundchef den 30 april 2015 och tidigare förbundschefen Tomas Rosenlundh anställdes som tillförordnad förbundschef fram till dess att en ny förbundschef är utsedd och inskolad i uppdraget. Vid styrelsesammanträde den 25 juni 2015 beslöts att som ny förbundschef utse Malin Nymann som kommer från ett uppdrag inom Västra Götalandsregionen och processledare för sjukskrivningsmiljarden. Malin tillträder sitt uppdrag per den 1 september 2015.

Den 1 januari 2015 flyttade Samordningsförbundet in i nya lokaler på Stationsgatan 14 i Skövde. Förbundet har investerat i nya ändamålsenliga möbler och övrig utrustning.

Förbundet har från årsskiftet en egen hemsida www.ostraskaraborg.se

Standardiserade blanketter för del- och helårsrapporter, ansökan om medel har tagits fram och ligger på hemsidan. Hemsidan används dessutom som bas för styrelsens och beredningsgruppens arbete.

Ekonomiskt utfall

Sammanfattning ekonomi för Samordningsförbundet Östra Skaraborg 2015-08-31

Belopp i tkr	A. Utfall jan-aug 2015	B. Budget jan-aug 2015	C. Avvikelse jan-aug 2015	D. Pro- gnos helår (aktuell)	F. Budget helår 2015
1. Nettokostnad och finansnetto	-4 585	-7 141	2 556	-9 683	-10 711
2. Bidrag	6 000	6 667	-667	10 000	10 000
3. Resultat	1 415	-474	1 889	317	-711
4. Utgående EK	3 802			1 993	1 676

Bidrag

Huvudmännen bidrar ekonomiskt till samordningsförbundets verksamhet enligt följande:

Bidrag 2015 SOF Östra Skaraborg

Bidrag i kr	
Försäkringskassa	2 250 000
Arbetsförmedlingen	2 250 000
Kommun	2 250 000
Hälso- och sjukvårdsnämnd	2 250 000
Sjukvårdsmiljarden	1 000 000
Totalt	10 000 000

RESULTATRÄKNING, JAN-AUG 2015
Samordningsförbundet Östra Skaraborg

	Budget Helår 2015	Budget jan-aug 2015	Utfall jan-aug 2015	
<i>Intäkter</i>				
Övriga intäkter	0,00	0,00	0,00	
Summa Verksamhetens intäkter	0,00	0,00	0,00	
<i>Kostnader</i>				
Arvoden	-170 000,00	-113 333,33	-138 330,92	
Reseersättning	-40 000,00	-26 666,67	-17 242,06	
Sociala avgifter	-80 000,00	-53 333,33	-41 403,00	
Övriga Personalkostnader	-825 000,00	-550 000,00	-523 558,96	
Verksamhetsanknutna kostnader	-8 887 000,00	-5 924 666,67	-3 791 864,31	Not 1
Lokalkostnader	-80 000,00	-53 333,33	-40 574,24	
Övriga kostnader	-629 000,00	-419 333,33	-346 927,32	Not 2
Summa Verksamhetens kostnader	-10 711 000,00	-7 140 666,67	-4 899 900,81	
RES1 Verksamhetens nettokostnad	-10 711 000,00	-7 140 666,67	-4 899 900,81	
Erhållna bidrag från huvudmännen	10 000 000,00	6 666 666,67	6 000 000,00	
Övriga finansiella intäkter	0,00	0,00	316 391,10	
Övriga finansiella kostnader	0,00	0,00	-1 470,00	
Summa Finansiella intäkter/kostnader	10 000 000,00	6 666 666,67	6 314 921,10	
RES2 Resultat före extraordinära poster o spec beslut	-711 000,00	-474 000,00	1 415 020,29	
Extraordinära intäkter	0,00	0,00	0,00	
Extraordinära kostnader	0,00	0,00	0,00	
RES3 PERIODENS RESULTAT	-711 000,00	-474 000,00	1 415 020,29	
NOTER				
<i>Not 1 Verksamhetsanknutna kostnader</i>			<i>jan-aug 2015</i>	
5540 Övriga verksamhetsanknutna kostnader			-38 000,00	
5541 Verksamhetsanknutna personalkostnader: Sek			-3 704 413,00	
5544 Verksamhetsanknutna utbildnings- kurs och konferenskostnader: Sek			-49 451,31	
Summa:			-3 791 864,31	
<i>Not 2 Övriga kostnader</i>			<i>jan-aug 2015</i>	
5899 Övriga lämnade bidrag			-1 500,00	
6412 Möbler			-6 200,00	
6451 Kontorsmaterial			-1 917,44	
6471 Trycksaker			-7 550,00	
7212 Tele, mobil			-191,03	
7551 Konsultarvoden spec utredn: Sek			-60 933,36	
7599 Övriga tjänster: Sek			-54 200,00	
7619 Övriga kostnader: Sek			-85 116,49	
7691 Personalrekrytering			-129 319,00	
Summa:			-346 927,32	

2015-08-31

Dnr 2015-000 15

BALANSRÄKNING, JAN-AUG 2015
Samordningsförbundet Östra Skaraborg

	Ingående balans 15-01-01	Förändring	Utgående balans 15-08-31	
TILLGÅNGAR				
<i>Anläggningstillgångar</i>	0,00	0,00	0,00	
Summa anläggningstillgångar	0,00	0,00	0,00	
<i>Omsättningstillgångar</i>				
Kortfristiga fordringar	563 417,00	-127 042,00	436 375,00	Not 1
Likvida medel	985 005,47	3 832 760,52	4 817 765,99	
<i>Kortfristiga placeringar</i>				
Kortfristiga placeringar	2 900 000,00	-2 900 000,00	0,00	
Summa omsättningstillgångar	4 448 422,47	805 718,52	5 254 140,99	
SUMMA TILLGÅNGAR	4 448 422,47	805 718,52	5 254 140,99	
EGET KAPITAL, AVS. och SKULDER				
<i>Eget kapital</i>				
Eget kapital	1 871 522,47	515 194,56	2 386 717,03	
Periodens resultat	0,00	1 415 020,29	1 415 020,29	
Summa Eget kapital	1 871 522,47	1 930 214,85	3 801 737,32	
<i>Skulder</i>				
Kortfristiga skulder	2 576 900,00	-1 124 496,33	1 452 403,67	Not 2
Summa skulder	2 576 900,00	-1 124 496,33	1 452 403,67	
SUMMA EGET KAPITEL, AVS. och SKULDER	4 448 422,47	805 718,52	5 254 140,99	
NOTER				
<i>Not 1: Kortfristiga fordringar</i>		<i>UB aug 2015</i>		
1669 Andra kortfristiga fordringar		687,00		
1677 Ludvikamoms		14 655,00		
1687 Redovisningskonto, Ludvikamoms		46 033,00		
1712 Upplupna intäkter		375 000,00		
Summa:		436 375,00		
<i>Not 2: Kortfristiga skulder</i>				
2411 Leverantörsskulder		330 141,67		
2711 Innehållen personalskatt		-1 337,00		
2931 Upplupna sociala avgifter		-1 401,00		
2992 Förutbetalda intäkter		1 125 000,00		
Summa:		1 452 403,67		

2015-08-31

Dnr 2015-000 15

FINANSIERINGSANALYS 2015-08-31**Samordningsförbundet Östra Skaraborg***Löpande verksamhet*

Eget kapital tillskott efter hopslagning förbund	515 194,56
Periodens resultat	1 415 020,29

Kassaflöde från löpande verksamhet**1 930 214,85***Förändring av rörelsekapital*

Kortfristiga fordringar	127 042,00
Kortfristiga skulder	-1 124 496,33
Kortfristiga placeringar	2 900 000,00

Förändring av rörelsekapital**1 902 545,67****FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL****3 832 760,52***Kontroll (Se balansrapporten):**UB Likvida medel:* 4 817 765,99*IB Likvida medel:* 985 005,47**Summa:** 3 832 760,52

För Samordningsförbundet Östra Skaraborg
Skövde dag som ovan

Catrin Hulmarker, Hjo kommun
Ordförande

Magnus Oscarsson, Arbetsförmedlingen
Vice Ordförande

Delårsrapport 2015

Avfallshantering Östra Skaraborg

Sammanfattning

Större händelser

Avfallshantering Östra Skaraborg är ett kommunalförbund som ansvarar för den kommunala renhållningsskyldigheten i medlemskommunerna Falköping, Hjo, Karlsborg, Skövde, Skara, Tibro och Töreboda. Ansvaret omfattar avfall som enligt miljöbalken utgörs av hushållsavfall samt avfall hos annan verksamhet, som är jämförligt med hushållsavfall.

Den 1 mars startade nya avtal för sophämtning på entreprenad. Suez Environnement (tidigare Sita Sverige AB) ansvarar för det västra entreprenadområdet som består av medlemskommunerna Falköping och Skara. Som helt ny partner ansvarar Infinitum Recycling med huvudkontor i Borås för det östra entreprenadområdet, som består av medlemskommunerna Hjo, Karlsborg, Tibro och Töreboda. Starten har gått bra för båda entreprenörerna och få kundrelaterade störningar har inträffat.

Sedan i maj är det möjligt att utbilda sig i Hjo och få ett sk grönt kort. Det innebär att kunden får tillträde till återvinningscentralen även då den är stängd. Hittills har ungefär 600 personer i Hjo genomfört utbildningen och fått sitt gröna kort. Det är fler kunder som efterfrågar grönt kort och ytterligare utbildningstillfällen är planerade i augusti.

Representanter för Avfallsnämnden i Mariestad och Gullspång och AÖS har gemensamt undersökt förutsättningarna för kommunernas medlemskap i AÖS. Definitiva beslut om medlemskap fattas av fullmäktigeförsamlingarna under hösten.

Resultat

Resultatet för delåret är negativt och uppgår till -1,9 mnkr vilket är mindre än det budgeterade resultatet för perioden på -4,2 mnkr.

Det är framför allt kostnader för personal och för sophämtning som understiger budget. Rekrytering av personal har avbrutits med hänsyn till Mariestads och Gullspångs förmodade medlemskap i AÖS. Färre kärll än beräknat, påshållare och påsar till matavfallsinsamling har köpts in under första halvåret.

Investeringar

I mars köptes en kärlvändare in för 45 tkr som används vid plockanalyser av bland annat matavfall.

Under våren har upphandling av en ny sopbil genomförts med leverans under september månad. Priset för sopbilen uppgår till ca 2,2 mnkr.

Prognos

Prognosen visar på ett underskott för helåret 2015 på ca -3 mnkr. Ökade intäkter under andra halvåret i kombination med fortsatt positiv kostnadsutveckling gör att vi inte kommer att nå det budgeterade underskottet på -8,4 mnkr.

Organisation och politik

Kommunalförbundet

Avfallshantering Östra Skaraborg (AÖS) bildades år 2000 och består av sju medlemskommuner Falköping, Hjo, Karlsborg, Skara, Skövde, Tibro och Töreboda. I området bor ungefär 140 000 invånare. Skara är vår senaste medlem sedan årsskiftet 2014.

Kartbild över AÖS medlemskommuner

Uppdrag

AÖS ansvarar för den kommunala renhållningsskyldigheten i medlemskommunerna. Ansvaret omfattar avfall som enligt miljöbalken utgörs av hushållsavfall samt avfall hos annan verksamhet, som är jämförligt med hushållsavfall.

Politisk ledning

Kommunalförbundet leds av en direktion och varje medlemskommun representeras av två ledamöter och två ersättare. Skövde kommun innehar ordförandeposten och posten som vice ordförande alternerar årligen mellan övriga medlemskommuner. Direktionen har en ny sammansättning sedan årsskiftet. Ny ordförande är Martin Odenö (M) och vice ordförande är Peter Lindroth (S) från Karlsborg. Direktionen har fyra till fem möten per år och platsen för mötena växlar mellan medlemskommunerna.

Revisorer

Medlemskommunerna utser växelvis två revisorer och för mandatperioden 2015-2018 har Lars Elinersson (M), Falköping och Anders Benjaminsson (C), Töreboda utsetts till revisorer.

Verksamhetsområden

I den kommunala renhållningsskyldigheten ingår insamling av hushållsavfall från hushåll och företag, latrintömning, tömning av enskilda avlopp och insamling av hushållens farliga avfall samt grovavfall.

I Skövde kommun utförs insamlingen med egen personal och egna sopbilar. I övriga kommuner anlitas olika entreprenörer som utför insamlingen åt AÖS. Tömning av enskilda avlopp utförs enbart med hjälp av entreprenörer.

För insamling av hushållens farliga avfall och grovavfall finns 15 återvinningscentraler varav 3 drivs med hjälp av entreprenörer och 7 av ideella föreningar. AÖS har också en mindre mottagning av verksamhetsavfall vid Risängens avfallsanläggning i Skövde.

AÖS är också genom avtal med Karlsborg, Skövde och Töreboda behjälplig i frågor som rör sluttäckning av deponier.

Från

Effektiv sophämtning

Till

Miljödriven och effektiv avfallshantering

Vår färdriktning syftar till att skapa långsiktiga samhällsekonomiska och miljörelaterade vinster, vilket kommer att påverka kunder, medarbetare och ekonomi.

Avfallstrappan

AÖS arbete kan illustreras med en "avfallstrappa" där målet är att komma så högt upp i trappan som möjligt. AÖS färdriktning är ett utmärkt stöd i det arbetet.

Vision

AÖS vision beskriver vad förbundet eftersträvar att uppnå i framtiden. Det är en utmanande vision och vi arbetar mycket med våra kunder för att få rätt sortering, både i sopkärlen och på återvinningscentralen.

Vision

Vi är en av de ledande i Sverige inom kommunal avfallshantering och alla våra invånare sorterar rätt!

Verksamhetsidé

Verksamhetsidén är en övergripande beskrivning av den verksamhet som AÖS bedriver, vilka vi är till för och vad som kännetecknar inriktningen på vårt arbete.

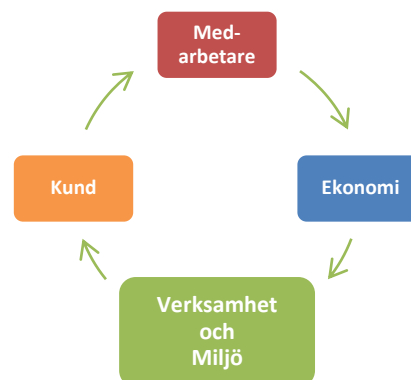
Verksamhetsidé

Vi säkerställer medlemskommunernas insamling och omhändertagande av hushållsavfall till vår gemensamma nytta.

Vi bedriver verksamheten med god service på ett miljörätt och effektivt sätt.

Verksamhet och miljö

Verksamhets- och miljöperspektivet innebär att vi bedriver en miljöriktig och effektiv verksamhet. Vi strävar efter att ligga i framkant inom teknisk utveckling för att optimera och effektivisera verksamheten i så stor utsträckning som möjligt.

Mål och måluppfyllelse 2015

Nyckelfråga

Ansluta fler fastighetsägare till insamling av matavfall med syfte att nå den nationella målsättningen senast år 2018.

Mål 2015

Ansluta villahushåll på landsbygd i Falköping, Hjo, Karlsborg, Tibro och Töreboda till insamling av matavfall (2015).

Fortsätta insamlingen av matavfall från flerbostadshus i Skövde där renhetsgraden ska vara minst 98 % (viktprocent) och mängden minst 5 % (volymprocent) av den totala mängden hushållsavfall från det enskilda flerbostadshuset (2015).

Måluppfyllelse

Målet är delvis uppfyllt. Matavfallsinsamling är införd på landsbygden i Hjo, Karlsborg, Tibro och Töreboda. Hösten 2015 införs det i Falköping.

Under våren har fler flerbostadshus startat matavfallsinsamling. Målet för renhetsgrad och mängd har uppnåtts för enskilda flerbostadshus.

Nyckelfråga

Lokalt omhändertagande av avfall i så stor utsträckning som möjligt.

Mål 2015

Inget mål satt för år 2015. Långsiktigt mål att 5 % av slammet från enskilda avloppsanläggningar hanteras lokalt (2016).

Måluppfyllelse

AÖS deltar i flera projekt med syfte att hantera slam lokalt.

Nyckelfråga

Bedriva en effektiv och miljöriktig verksamhet.

Mål 2015

50 % av den totala fordonsflottan för sophämtning är biogasdriven senast 2016.

Optigon (verksamhetsstöd för effektiv insamling av hushållsavfall) används i fler medlemskommuner (2015).

Måluppfyllelse

Målet är uppfyllt.

Målet är uppfyllt. Optigon används i Falköping och Skara kommuner.

Händelser under första halvåret

Nya entreprenader för sophämtning

Den 1 mars startade de nya avtalen för sophämtning på entreprenad. Suez Environnement (tidigare Sita Sverige AB) ansvarar för det västra entreprenadområdet som består av medlemskommunerna Falköping och Skara. Suez var sedan tidigare avtalspartner för sophämtningen i Skara och tog i samband med entreprenadstarten över stafettpipen för Falköping från XR Miljöhantering AB.

Som helt ny partner ansvarar Infinitum Recycling med huvudkontor i Borås för det östra entreprenadområdet, som består av medlemskommunerna Hjo, Karlsborg, Tibro och Töreboda. Liksom sin föregångare Reno Norden AB har Infinitum Recycling sitt platskontor i Tibro. De nya entreprenaderna innebär att merparten av sophämtningen numera utförs med biogasdrivna fordon.

Ett stort antal planerings- och uppföljningsmöten har ägt rum med de tidigare och de nya entreprenörerna, vilket bedöms ha inverkat positivt på övergången med jämförelsevis få kundrelaterade störningar som följd.

Matavfall på landsbygd

För Infinitums del innebär starten av entreprenaden även start av nya matavfallsområden på landsbygden i samtliga entreprenadområdets kommuner. 3 785 kunder fick erbjudande om matavfallsinsamling och 74 % tackade ja till det bruna kärlet.

Till hösten 2015 kommer ca 2 900 boende på landsbygden i Falköping samt ca 1 000 boende på

landsbygden i Skövde få erbjudande om insamling av matavfall. Starten är beräknad till oktober respektive november månad i de båda kommunerna.

Matavfall i flerbostadshus

Under våren 2014 startade sorteringen av matavfall vid de första flerbostadshusen inom AÖS och ytterligare flerbostadshus har därefter tillkommit. Erfarenheterna och de många uppföljningarna har till del bekräftat farhågorna för kundgruppens mindre utsortering och bristande kvalitet.

God kvalitet på matavfall är viktigt eftersom restprodukten ska återföras som växtnäring till kretsloppet. Kvalitetsbrister i form av felsorteringar kommer därför att förörens och ackumuleras i kretsloppet på ett negativt sätt. Flerbostadshusens deltagande och utsorteringsgrad är också avgörande för möjligheten att nå målsättningen om utsortering av minst 50 procent av matavfallet senast år 2018.

Erfarenheterna från flerbostadshusen ger vid handen att fastighetsägarna behöver ökad kunskap om vad som krävs för att nå rätt sorteringskvalité. Regler som innehåller förutsättningar och krav för sortering av matavfall vid flerbostadshus har därför utarbetats och fastställts. Reglerna syftar till att skapa större förutsättningar en godkänd sortering. Därmed inte sagt att rätt förutsättningar omedelbart leder till godkänd sorteringskvalité – därtill krävs också ett stort engagemang från fastighetsägaren. Erfarenheten visar att fastighetsägaren måste arbeta med sorteringsfrågan kontinuerligt för att uppnå och upprätthålla en godkänd kvalitet. I reglerna beskrivs arbetssättet för införande och fortlöpande arbete med sortering och insamling av matavfall från flerbostadshus samt de förutsättningar och krav som gäller för fastighetsägaren i samband med detta. I sammanhanget kan vi konstatera att flera fastighetsägare uppger att de upplever reglerna som långtgående. I syfte att också stimulera till en högre anslutnings- och utsorteringsgrad har medlemskommunerna att fatta beslut om AÖS förslag till renhållningstaxa för 2016, vilket bland annat innehåller förslag om att öka den miljöstyrande avgiften för flerbostadshusen till samma nivå som för villahushållen.

Metodutvecklingen för flerbostadshusen och arbetet med ytterligare eventuella medlemskommuner till AÖS har inneburit relativt få nyttillkomna sorterande flerbostadshus under delåret.

Halvvägs till målet

Det nationella målet för insamling av matavfall innebär att senast 2018 ska minst 50 % av allt matavfall som uppstår samlas in och behandlas biologiskt.

Vid halvårsskiftet 2015 uppgår andelen insamlat matavfall till 25,9 %. Det innebär att vi kommit halvvägs till målet.

Beräkningen av andelen insamlat matavfall har tidigare byggts på uppgifter från vår branschorganisation Avfall Sverige och uppgått till 99 kg matavfall per person och år. I slutet av 2014 kom Naturvårdsverket med reviderade uppgifter om hur mycket matavfall varje person ger upphov till, 81 kg per år. Från och med 2015 kommer vi i beräkningen att utgå från Naturvårdsverkets uppgifter vilket innebär en högre andel insamlat material.

Nationellt mål 2018:

Samla in 50 % av matavfallet

juni 2015

25,9 %

Bild: Angiven måluppfyllelse för AÖS (25,9 %) utgår från att varje person ger upphov till 81 kg matavfall per år och beräknas efter faktiskt insamlad mängd.

Biogasdrift

AÖS har som mål att 50 % av den totala fordonsflottan för sophämtning ska vara biogasdriven senast år 2016.

I och med de nya entreprenaderna har antalet sopbilar som drivs med biogas ökat från tre till

tolv vilket innebär att 67 % av den totala fordonsflottan är biogasdriven. Målet som ska vara uppfyllt till år 2016 uppfylls redan nu.

Mariestad och Gullspång

Representanter för Avfallsnämnden i Mariestad och Gullspång och AÖS har gemensamt undersökt förutsättningarna för kommunernas medlemskap i AÖS. Definitiva beslut om medlemskap fattas av fullmäktigeförsamlingarna under september och oktober månad.

Genom att skapa en större organisation kan stor driftsfördelar utnyttjas, investeringar samordnas och kritisk kompetens utvecklas. Samverkan ger också möjlighet att förbättra kunskapsspridning, utveckla kvalitén hos tjänsterna, öka tillgängligheten för medborgarna samt mer generellt skapa en utvecklingskraft för att möta framtidens utmaningar.

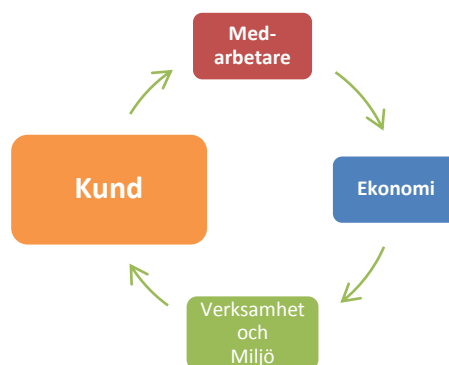
Visste du att...

... 197 av Sveriges 290 kommuner samlar in matavfall från hushåll, storkök eller livsmedelsbutiker.

Källa: Avfall Sverige

Kund

Kundperspektivet innebär att verksamheten kännetecknas av god service, hög tillgänglighet, enkelhet och flexibilitet.

Mål och måluppfyllelse 2015

Nyckelfråga

God service med hög tillgänglighet och tydliga öppettider på ÅVC.

Mål 2015

Grönt kort införs på minst två ÅVC (2015).

Måluppfyllelse

Målet är inte uppfyllt.

Nyckelfråga

Aktuell och lättillgänglig information om AÖS miljödrivna avfallshantering och kundens bidrag till denna ("alla måste förstå – alla måste vara med")

Mål 2015

Inget mål satt för år 2015. Långsiktigt mål att nöjd kund-index ska vara minst 85 % (2017).

Måluppfyllelse

Händelser under första halvåret

Second-hand insamling i Karlsborg

I maj startade insamlingen av hela och funktionsdugliga saker till återvinningscentralen i Karlsborg. Insamlingen görs i samarbete med Pingstkyrkan och Lions.

Vem vill bli Miljönär?

AÖS områdets första utmärkelse Miljönär-vänlig har delats ut till Röda Korsets butik för second-hand i Skövde. Det är branschorganisationen Avfall Sverige som tagit fram märket för att inspirera till hållbar konsumtion. Bli rik på att laga, låna och återanvända.

Även Myrorna i Skövde har tilldelats Miljönär-märkningen.

Röda korsets Kerstin Köhler och Mats Hallsund tillsammans med AÖS ordförande Martin Odenö (mitten).

Grönt kort i Hjo

Nu har AÖS andra återvinningscentral anpassats till konceptet Grönt kort. Först ut var Timmersdala ÅVC i Skövde kommun och nu har även Hjo ÅVC fått samma förutsättningar.

Sedan i maj är det möjligt att utbilda sig i Hjo och få ett sk grönt kort. Det innebär att kunden får tillträde till återvinningscentralen även då den är stängd. Hittills har ungefär 600 personer i Hjo genomfört utbildningen och fått sitt gröna kort. Det är många kunder som frågar om grönt kort och fler utbildningstillfällen är planerade under hösten.

”Det fungerar förvånansvärt bra”, säger Kenny Cedin som arbetar på återvinningscentralen. Det är få felsorteringar och det är ordning och reda på morgonen när personalen kommer till arbetet. ”Hjo-borna är bra på att sortera”, fortsätter Kenny. Kunderna upplever att de kan sortera i lugn och ro när det inte står bilar i kö som väntar.

Mer Grönt kort

Arbetet med att utrusta fler återvinningscentraler med grönt kort fortsätter. Miljömyndighetens krav på villkorsändringar för Hjo ÅVC har dock fördröjt arbetet, vilket innebär att målet om att införa grönt kort på två återvinningscentraler under året inte kommer att nås.

Processen för att ändra tillståndsvillkoren vid Karlsborgs ÅVC har inletts med målsättning att skapa förutsättningar för grönt kort. En för grönt kort nödvändig ombyggnad av Stöpens ÅVC är också under projektering.

Visste du att...

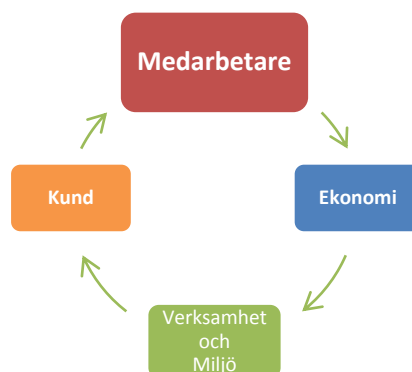
... danska Institut for Lykkeforskning slår fast i en rapport att de som källsorterar sitt avfall är lyckligare än de som inte gör det. Det finns ett klart samband mellan en hållbar livsstil och att uppleva en hög livskvalitet och lycka.

Rapporten visar också att bättre avfallshantering som ger bättre närmiljö också kan öka livskvaliteten och ge lyckokänslor.

Källa: Avfall och Miljö #2/2015

Medarbetare

Medarbetarperspektivet innebär att AÖS ska vara en attraktiv arbetsgivare med god arbetsmiljö där medarbetarna utvecklas i sina roller och ger god service till våra kunder.

Mål och måluppfyllelse

Nyckelfråga

Vara en attraktiv arbetsgivare.

Mål 2015

Inget mål satt för år 2015. Långsiktigt mål att nöjd medarbetarindex ska vara minst 85 % (2017).

Måluppfyllelse

Händelser under första halvåret

Retorikutbildning

Under våren har samtliga anställda deltagit i en utbildning i retorik. Syftet har varit att stärka och utveckla medarbetarna i konsten att informera. För medarbetarna på ÅVC var fokus på att kunna utbilda kunder i Grönt kort och för sopförare och kontorspersonal var det främst informationsmöten om matavfall.

Föreläsning om kränkningar

I mars genomfördes en föreläsning om kränkningar och mobbing i samarbete med företagshälsovården. Syftet med föreläsningen vara att synliggöra och medvetandegöra beteenden och jargong som kan leda till kränkningar. Föreläsningen var givande och avslutades med tvärgruppsdiskussioner.

Hälsoprofil

För tre år sedan genomfördes en hälsoprofil för samtliga medarbetare inom AÖS. Under våren har samma undersökning genomförts. Det som bland annat har kontrollerats är längd, vikt, blodvärden, kondition och psykisk hälsa genom en enkät. Resultatet av hälsokontrollen kommer att presenteras under hösten.

Tips för mindre sopor...

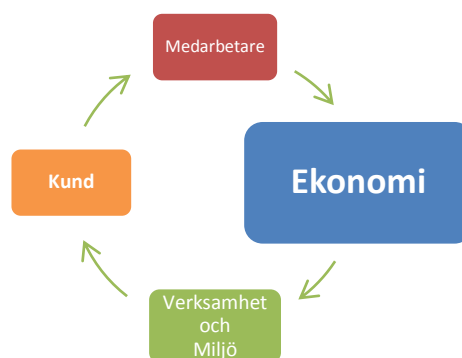
... använd plastkassen flera gånger eller ta med en egen tygpåse till affären.

Källa: sopor.nu

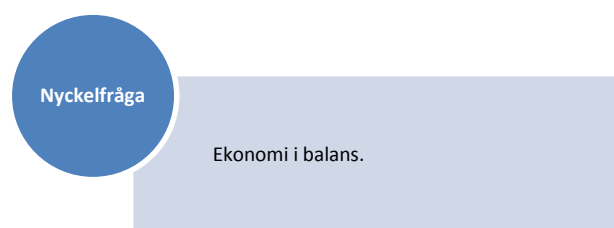

Ekonomi

Ekonomiperspektivet innebär att vi arbetar så kostnadseffektivt som möjligt och strävar efter att ha låga avgifter för vår verksamhet.

Mål och måluppfyllelse

Mål 2015

Soliditeten understiger inte 35 % (2015).

Måluppfyllelse

Målet är uppfyllt. Soliditeten vid halvåret är 80,7 %.

Resultat

Resultatet för första halvåret 2015 är negativt med -1,9 mnkr. Resultatet är mindre än det budgeterade resultatet för perioden på -4,2 mnkr.

Intäkter

Intäkterna för första halvåret följer i princip budget och uppgår till 38,7 mnkr. Intäkterna från sophämtningen kommer att öka något under andra halvåret då exempelvis fakturering av sommarabonnemang görs i efterskott.

På återvinningscentralerna ligger intäkterna något över budget. En av orsakerna är att betydligt fler företag har tecknat ett så kallat årskort för att lämna avfall på ÅVC.

Kostnader

Kostnaderna under första halvåret uppgår till 40,7 mnkr vilket är lägre än budgeterat med 2 mnkr. Kostnader för personal är lägre än budget och det beror på att den tänkta rekryteringen av transportledare till Skövde inte genomförts samt föräldraledigheter inte ersatts med vikarier.

Kostnader för sophämtning i egen regi är lägre än

budgeterat vilket bland annat beror på lägre kostnader för drivmedel samt att de hyrda sopbilarna lämnats tillbaka tidigare än beräknat.

Färre kärl och påsar till matavfallsinsamling har köpts in än beräknat eftersom kärl och påsar från tidigare uppstartsområden har funnits kvar. Ett större inköp till höstens matavfallsområden kommer att dock att göras.

Starten av de nya entreprenaderna för sophämtning gick mycket bra och budgeterade extratömningar har inte behövts genomföras.

Investeringar

I mars köptes en kärlvändare in för 45 tkr som används vid plockanalyser av bland annat matavfall.

Under våren har upphandling av en ny sopbil genomförts med levereras under september månad. Priset för sopbilen uppgår till ca 2,2 mnkr.

Prognos 2015

Prognosen visar på ett underskott för helåret 2015 på ca - 3 mnkr. Ökade intäkter under andra halvåret i kombination med fortsatt positiv kostnadsutveckling gör att vi inte kommer att nå det budgeterade underskottet på -8,4 mnkr.

Resultaträkning

	Not	2015-06-30	Budget 2015	Prognos 2015	2014-06-30
Intäkter					
Grund- och hämningsavgifter	1	33 739,8	66 485,0		32 332,8
Övriga intäkter	2	4 978,4	10 570,0		5 609,0
Summa intäkter		38 772,2	77 055,0	80 000,0	37 941,8
Kostnader					
Övriga externa kostnader	3	-30 785,9	-64 745,0		-33 573,2
Personalkostnader	4	-8 966,8	-18 670,0		-8 652,1
Avskrivningar	5	-977,3	-2 150,0		-785,3
Summa kostnader		-40 730,0	-85 565,0	-83 000,0	-43 010,6
Summa verksamhetens nettokostnader		-1 957,8	-8 510,0	-3 000,0	-5 068,8
Finansnetto					
Ränteintäkter		40,2	150,0		212,0
Räntekostnader		-1,4	0,0		-1,0
DELÅRETS RESULTAT	6	-1 919,0	-8 360,0	-3 000,0	-4 857,8

Balansräkning

	Not	2015-06-30	2014-12-31	2014-06-30
TILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar				
Fastigheter	7	268,0	275,6	283,0
Maskiner	8	1 390,8	1 602,1	1 852,1
Inventarier	9	604,5	610,0	150,6
Bilar och andra transportmedel	10	3 852,1	4 560,4	2 998,8
Summa anläggningstillgångar		6 115,4	7 048,1	5 284,5
Omsättningstillgångar				
Kundfordringar		8 979,4	21 954,5	12 208,9
Övriga fordringar		5,2	22,9	8,2
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		5 112,4	1 159,5	1 728,7
Kassa och bank		45 602,4	42 934,2	52 755,1
Summa omsättningstillgångar		59 699,4	66 071,1	66 700,9
SUMMA TILLGÅNGAR		65 814,8	73 119,2	71 985,4
SKULDER OCH EGET KAPITAL				
Eget kapital				
Eget kapital		54 938,1	60 852,8	60 852,8
Årets resultat		-1 919,0	-5 914,7	-4 857,8
Summa eget kapital		53 019,1	54 938,1	55 995,0
Kortfristiga skulder				
Leverantörsskulder		5 214,3	11 384,6	8 080,6
Övriga skulder	11	946,4	2 289,0	1 267,5
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	12	6 634,9	4 507,4	6 642,7
Summa kortfristiga skulder		12 795,8	18 181,2	15 990,4
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL		65 814,8	73 119,2	71 985,4

Kassaflödesanalys

	2015-06-30	2014-12-31	2014-06-30
Den löpande verksamheten			
Årets/delårets resultat	-1 919,0	-5 914,7	-4 857,8
Justering för av- och nedskrivningar	977,3	1 728,8	785,3
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster		-60,0	
Kapitaltillskott från Skara kommun, ny medlemskommun		8 149,7	8 149,7
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	- 941,7	3 903,8	4 077,2
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	9 039,9	-7 606,8	1 584,3
Ökning/minskning kortfristiga skulder	-5 385,2	4 879,8	2 689,1
Medel från den löpande verksamheten	2 712,9	1 176,8	8 350,6
Investeringsverksamheten			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-44,8	-2 707,0	0,0
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		60	
Medel från investeringsverksamheten	-44,8	-2 647,0	0,0
Finansieringsverksamheten		0,0	0,0
Amortering av skuld		0	
Medel från finansieringsverksamheten	0	0	
ÅRETS KASSAFLÖDE	2 668,1	- 1 470,2	8 350,6
Likvida medel vid årets början	42 934,2	44 404,6	44 404,6
Likvida medel vid delårets slut	45 602,3	42 934,2	52 755,1

Noter och tilläggsupplysningar

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med kommunal redovisningslag och med beaktande av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och god redovisningssed. Periodisering har skett efter bokföringsmässiga grunder.

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst 3 år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Gränsen för mindre värde har satts till ett halvt prisbasbelopp.

Avskrivning

Avskrivning av materiella anläggningstillgångar görs för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde.

Avskrivningstider

En samlad bedömning av nyttjandeperioden för respektive tillgång görs. Vår bedömning är att komponentavskrivning inte är aktuellt för de tillgångar som ingår AÖS verksamhet.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Byggnader/fastigheter	15-25 år
Maskiner och bilar	5-10 år
Övriga inventarier	5-10 år

Noter (tkr)

Not 1 Grund- och hämningsavgifter	2015-06-30	2014-06-30
Falköpings kommun	6 587,0	6 533,6
Hjo kommun	2 227,7	2 218,7
Karlsborgs kommun	2 017,6	2 003,6
Skara kommun	5 385,4	4 886,2
Skövde kommun	12 332,0	11 557,4
Tibro kommun	2 513,9	2 358,5
Töreboda kommun	2 730,2	2 774,8
Summa	33 793,8	32 332,8

Not 2 Övriga intäkter	2015-06-30	2014-06-30
Försäljning av material och mottagningsavgifter ÅVC	3 585,4	3 498,2
Bidrag ¹	332,5	439,6
Övriga ersättningar ²	3,2	1 177,2
Försäljning av verksamhet (sluttäckning) mm	1 057,3	494,0
Summa	4 978,4	5 609,0

¹ Bidrag består av AMS-bidrag från Arbetsförmedlingen samt för år 2014 bidrag från Vinnova (240 tkr) för utveckling av Grönt kort.

² I övriga ersättningar 2014 ingår ersättning för den sopbil som förstördes i december 2013 samt ersättning för tre containrar som stals i februari 2014.

Not 3 Övriga externa kostnader	2015-06-30	2014-06-30
Inköp av inventarier och material ¹	1 357,7	3 661,8
Entreprenader	22 858,9	22 032,5
Konsulttjänster	581,7	667,4
Lokal- och markhyror	727,4	724,6
Hyror/leasing av anläggningstillgångar ²	269,6	587,2
Bränsle, energi och vatten	923,3	939,2
Transporter	697,3	767,1
Övriga verksamhetskostnader	3 370,0	4 193,4
Summa	30 785,9	33 573,3

¹ 2014 gjordes stort inköp av ca 4 000 kärl till matavfallsinsamling i Skara.

² Under 2014 hyrdes två sopbilar i väntan på upphandling av nya bilar. Båda bilarna har lämnats tillbaka i december 2014 respektive februari 2015.

Not 4 Personalkostnader**2015-06-30**   **2014-06-30**

	2015-06-30	2014-06-30
Arvoden	42,6	30,5
Löner	6 286,1	6 323,1
Kostnadsersättningar	40,5	7,9
Sociala avgifter	1 948,6	1 797,5
Pensionskostnader	384,4	328,5
Personalsociala kostnader	264,6	164,6
Summa	8 966,8	8 652,1

Not 5 Avskrivningar**2015-06-30**   **2014-06-30**

	2015-06-30	2014-06-30
Fastigheter	7,4	7,4
Maskiner	211,3	246,0
Inventarier	50,3	41,2
Bilar och andra transportmedel ¹	708,3	490,7
Summa	977,3	785,2

¹ Ny sopbil köptes in under hösten 2014 vilket återspeglas i avskrivningarna för 2015.

Not 6 Delårets resultat**2015-06-30**   **2014-06-30**

	2015-06-30	2014-06-30
Delårets resultat enligt resultaträkningen	-1 919,0	-4 857,8
Avgår realisationsvinster		
Realisationsvinster enligt undantagsmöjlighet		
Synnerliga skäl enligt KL 8:5		
lanspråktagande av sparande		
Justerat resultat	-1 919,0	-4 857,8

Not 7 Fastigheter**2015-06-30**   **2014-06-30**

	2015-06-30	2014-06-30
Ingående anskaffningsvärden	298,3	298,3
Årets investering	0,0	0,0
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående anskaffningsvärden	298,3	298,3
Ingående ackumulerade avskrivningar	-22,9	-7,9
Årets avskrivningar	-7,4	-7,4
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående ackumulerade avskrivningar	-30,3	-15,3
Summa utgående restvärde enligt plan	268,0	283,0

Not 8 Maskiner**2015-06-30**   **2014-06-30**

Ingående anskaffningsvärden	6 275	6 275,0
Årets investering	0,0	0,0
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående anskaffningsvärden	6 275,0	6 275,0
Ingående ackumulerade avskrivningar	-4 672,9	-4 176,9
Årets avskrivningar	-211,3	-246,0
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående ackumulerade avskrivningar	-4 884,2	-4 422,9
Summa utgående restvärde enligt plan	1 390,8	1 852,1

Not 9 Inventarier**2015-06-30**   **2014-06-30**

Ingående anskaffningsvärden	2 004,2	1 492,1
Årets investering	44,8	0,0
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående anskaffningsvärden	2 049,0	1 492,1
Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 394,2	-1 300,3
Årets avskrivningar	-50,3	-41,2
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående ackumulerade avskrivningar	-1 444,5	-1 341,5
Summa utgående restvärde enligt plan	604,5	150,6

Not 10 Bilar och andra transportmedel**2015-06-30**   **2014-06-30**

Ingående anskaffningsvärden	13 748,3	12 024,8
Årets investering	0,0	0,0
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering	0,0	0,0
Summa utgående anskaffningsvärden	13 748,3	12 024,8
Ingående ackumulerade avskrivningar	-9 187,9	-8 535,4
Årets avskrivningar	-708,3	-490,6
Årets försäljning	0,0	0,0
Utrangering		
Summa utgående ackumulerade avskrivningar	-9 896,2	-9 026,0
Summa utgående restvärde enligt plan	3 852,1	2 998,8

Not 11 Övriga skulder**2015-06-30**   **2014-06-30**

	2015-06-30	2014-06-30
Kortfristig skuld	0,0	22,6
Momsskuld	349,9	683,2
Sociala avgifter löner december	323,0	296,7
Personalens källskatt december	272,9	253,8
Övriga skulder	0,6	11,2
Summa	946,4	1 267,5

Not 12 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter**2015-06-30**   **2014-06-30**

	2015-06-30	2014-06-30
Förutbetald intäkt	120,6	0,0
Upplupna löner	317,1	103,6
Upplupna semesterlöner	1 753,7	1 925,8
Revision	47,0	47,0
Pensionsskuld avgiftsbestämd ålderspension	278,1	252,2
Löneskatt avgiftsbestämd ålderspension och övrig löneskatt	374,4	320,3
Övriga upplupna kostnader	3 744,0	3 993,8
Summa	6 634,9	6 642,7

Avfallshantering Östra Skaraborg
www.aos.skovde.se

**Kommunalförbundet
Skaraborgsvatten**

Org.nr. 222000-0281

Delårsrapport 2015-06-30

Delårsrapport 2015-06-30

Innehållsförteckning	2
Historik	3
Organisation	3
Direktionens ledamöter samt revisorer	4
Personalförteckning	4
Förvaltningsberättelse	5-8
Resultaträkning	9
Balansräkning	10
Kassaflödesanalys	11
Noter och tilläggsupplysningar	12
Redovisningsprinciper	13

HISTORIK

Skaraborgsvatten tidigare Skaraborgs vattenverksförbund bildades 1955 av Skövde, Skara och Falköpings kommuner med uppgift att lösa medlemskommunernas vattenförsörjning.

Den nu gällande förbundsordningen som reglerar verksamheten antogs av medlemskommunerna under 1998.

Sedan förbundets anläggningar togs i drift 1959 fram till och med 2015-06-30, har förbundet levererat 426,7 miljoner m³ dricksvatten av hög kvalitet och med mycket hög tillgänglighet.

Organisation

Skövde, Skara och Falköpings kommuner är sammanslutna till ett kommunalförbund med direktion för obestämd tid enligt bestämmelserna i kommunallagen, med ändamål att förse medlemmarna med dricksvatten.

Direktionens ledamöter tillsätts av medlemskommunerna enligt följande: Skövde tillsätter tre ordinarie ledamöter och tre ersättare och Skara och Falköping tillsätter två ordinarie ledamöter och två ersättare vardera.

Personalen utgörs av en direktör/förvaltningschef samt 5 tekniker.

Vid större driftstörningar kan personalen utökas med personal från medlemskommunerna enligt avtal.

LEDAMÖTER I DIREKTIONEN SAMT REVISORER.

Ledamöter:

Ersättare:

Torbjörn Bergman, ordf.	Skövde	Nicklas Johansson	Skövde
Gunvor Kvick v ordf	”	Bengt-Owe Ottosson	”
Ann Lindgren	”	Per Johansson	”
Ed Kahrs	Falköping	Erik Norèn	Falköping
Roger Lundberg	”	Vanja Wallemyr	”
Rolf Källman	Skara	Rolf Kvarndal	Skara
Håkan Ehn	”	Ann-Christine Hellman	”

Direktionen har under året haft två sammanträden.

Revisorer

Ordinarie:

Birgitta Johansson
Barbro Berg
Lars Elindersson

Skövde
Skara
Falköping

Ersättare:

Ingrid Bäfman
Freddie Wendin
Kerstin Allestam

Skövde
Skara
Falköping

PERSONALFÖRTECKNING

Carl Doverholm	Dir/Förvaltningschef
Ive Palmborg	Processdatateknik
Stellan Andersson	Elteknik
Sören Pettersson	Maskinteknik / ledningsnät
Marcus Svensson	Bygg/fastighet/fordons teknik
Anders Johansson	Processteknik, miljöfrågor mm

SJUKFRÅNVARO

Sjukfrånvaron under året har varit 0 % av ordinarie arbetstid.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Verksamhetsmål

Skaraborgsvatten skall till medlemskommunernas förbindelsepunkter utan avbrott leverera vatten av god kvalitet. Verksamhetsmålet är uppfyllt.

Leveranser

Förbundet har under första halvåret utan avbrott producerat ca 4,11 miljoner m³ vatten av god kvalitet.

Till enskilda abonnenter samt Tidaholms och Hjo kommuner har levererats ca 117 000 m³.

Den interna vattenförbrukningen till filterspolning mm har varit ca 66 000 m³.

Vattenpriset har under året varit 3,6 kr/m³ till medlemskommunerna och 5 kr/m³ till enskilda abonnenter för renvatten respektive 2,5 kr/m³ för råvatten.

Medelproduktionen har under första halvåret varit 22 724 m³/d och den största dygnsförbrukningen 26 535 m³, vilken inträffade den 9 Juni. Den uppskattade fördelningen av kommunernas förbrukning har varit Skövde 51 %, Skara 24 % och Falköping 25 %.

Vattenkemi

För kloraminbildning och desinfektion av vattnet, har förbrukats ca 0,4 ton ammoniak och ca 25 ton natriumhypokloritlösning. För alkalinitetshöjning och pH-justering har förbrukats ca 41 ton koldioxid och ca 54 ton kalk.

Kemikaliekostnaden har uppgått till 237 tkr.

För desinfektion används UV ljus som medfört en servicekostnad på ca 50 tkr detta halvår.

Vattenanalyser med avseende på pH-värde och kloröverskott för kontroll och processtyrning, har utförts dagligen av driftsledaren. Mikrobiologiska och kemiska vattenprov enligt Livsmedelsverkets föreskrifter SLV FS 2001:30 och fastställt kontrollprogram har skickats till Eurofins AB för analys. Utöver dessa har prov tagits avseende ev, cryptosporidiumförekomst.

Under första halvåret har 65 ordinarie vattenprover analyserats, ur mikrobiologisk och kemisk synpunkt. Samtliga av dessa vattenprover var med marginal godkända. Utöver dessa har 9 st extra prov tagits.

Ekonomisk redogörelse

Ekonomiska mål

Direktionen har under 2013 beslutat att justera de ekonomiska målen till:

- Att succesivt höja avgifterna till en nivå där årliga investeringar betalas med egna medel.
- Att lånefinansiera investeringarna med maximalt 50 % under en övergångstid till och med år 2018.

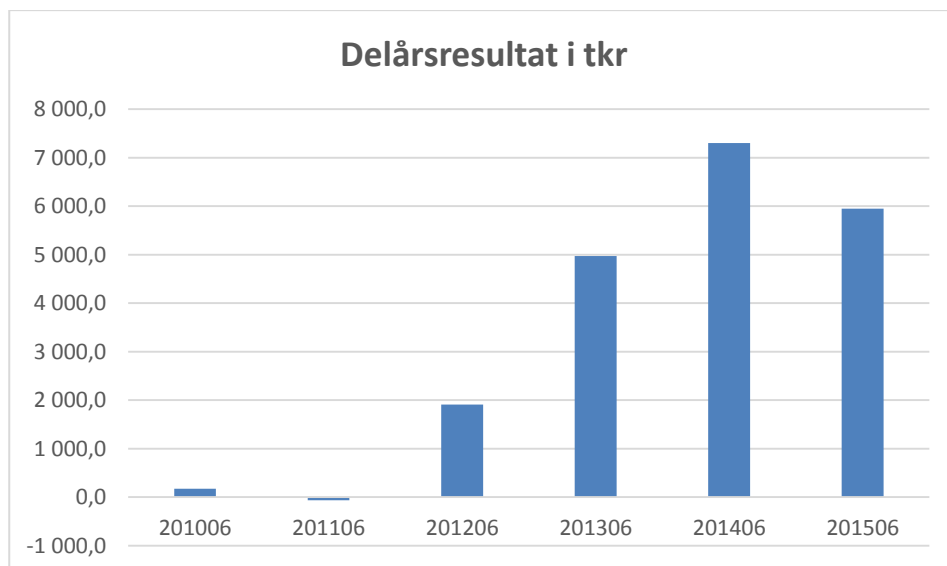
Måluppfyllnad

Målen ovan är uppfyllda då vi inte har tagit några nya lån under första halvåret för att kunna genomföra investeringarna. Något lånebehov kommer heller inte finnas under andra halvåret för att kunna genomföra investeringarna.

Delårets resultat

Delårets resultat är 5 949 tkr med en helårsprognos på 12 125 tkr. Det budgeterade resultatet på helår är 10 721 tkr.

Anledningen till att resultatet är positivt beror på att vattenpriset har höjts med 0,1kr/m³, övriga kostnader har sjunkit p.g.a att vi inte har haft några större reparationskostnader på ex pumpar, samt lägre elkostnader p.g.a lägre elförbrukning.

Delårets investeringar

Investeringarna för första halvåret 2015 uppgår till 5 479 tkr. De största investeringarna är gjorda på ledningsnät med 3 300 tkr, Garage Borgunda 1 100 tkr, pump och motorbyte med 495tkr och Processdatasystem med 439 tkr.

Vattenpriset

Det pris som medlemskommunerna betalar är relativt lågt, 3,6 kr/m³ dricksvatten fritt levererat till respektive kommuns reservoar. Priset är jämförbart med andra dricksvattenproducenter i landet som har liknande organisationsform.

Förändring av soliditeten

Soliditeten visar hur stor andel av de totala tillgångarna som ägarna har finansierat. Soliditeten har ökat under delåret från 70 % som det var per 141231 till 73,4% per 150630.

Intäkter

Verksamhetens intäkter har minskat med 399 tkr jämfört med föregående delår, vilket beror på att vattenförbrukningen har sjunkit under 2015. Intäkterna är något lägre än budget p.g.a. ovanstående.

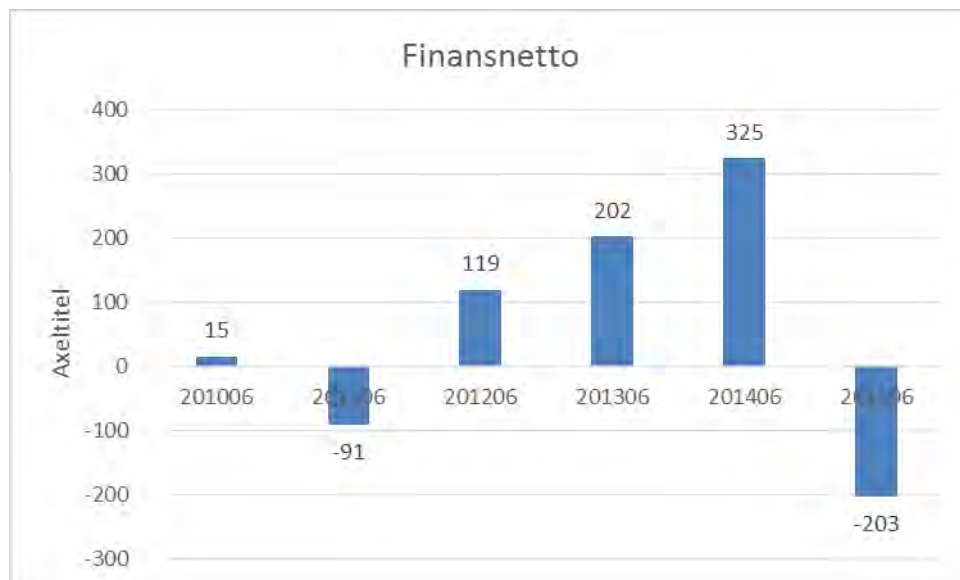
Kostnader

Verksamhetens kostnader har ökat med 427tkr jämfört med föregående delår. Anledningen till att kostnaderna har ökat beror framförallt på ökade avskrivningskostnader p.g.a. nyinvesteringar samt högre personalomkostnader i samband med pensionsavgång.

Finansnetto

De finansiella intäkterna under delåret uppgår till 12 tkr. De finansiella kostnaderna uppgår till 215 tkr. Detta ger ett finansnetto på -203tkr. Detta är en försämring mot fg år då vi hade en ökning på våra värdepapper som såldes under 2014. Mot budget så har finansnettot ökat med 45tkr, vilket beror på den låga räntan.

Likvida medel

Skaraborgsvatten har ett eget bankkonto, ett underkonto till ett koncernkonto som Skövde kommun har i Nordea. Saldot per 150630 var 14 946 tkr. Detta är en ökning i förhållande till föregående delårs behållning med 100 tkr, vilket kommer från det positiva resultatet.

Materiella anläggningstillgångar

Kvarvarande bokfört värde på ledningsnät, vattenreservoarer, vattenverk och pumpstationer uppgår till 66 168 tkr därtill kommer ett kvarvarande bokfört värde på maskiner, inventarier och transportmedel på 10 443 tkr.

Kortfristiga placeringar

Finns ej längre då de såldes i slutet av 2014.

SKARABORGSVATTEN

Resultaträkning (tkr)	2015-06-30	Prognos 2015	Budget 2015	2014-06-30
Verksamhetens intäkter				
Vattenförsäljning	1 15 417	30 833	32 100	15 794
Övriga intäkter	1	2	0	23
Summa intäkter	15 418	30 836	32 100	15 817
Verksamhetens kostnader				
Löner och arvoden	2 -1 601	-3 203	-2 788	-1 828
Personalomkostnader	3 -902	-1 805	-1 319	-634
Elektrisk energi	-2 727	-5 454	-6 000	-2 853
Övriga kostnader	-1 969	-3 937	-6 000	-2 070
Avskrivningar	-2 067	-3 907	-4 776	-1 455
Summa kostnader	-9 266	-18 305	-20 883	-8 839
Verksamhetens resultat	6 152	12 531	11 217	6 978
Finansiella intäkter och kostnader				
Ränteintäkter	12	24	30	58
Räntekostnader	-215	-430	-526	-249
Värdereglering, pensionsplacering	0	0	0	516
Resultat	5 949	12 125	10 721	7 304

SKARABORGSVATTEN

Balansräkning (tkr)

TILLGÅNGAR		2015-06-30	2014-06-30	2014-12-31
Anläggningstillgångar				
Fastigheter och anläggningar		66 168	50 766	62 903
Inventarier, maskiner och transportmedel		10 443	7 564	10 313
Finansiella anläggningstillgångar	4	15	15	15
Summa anläggningstillgångar		76 626	58 345	73 231
Omsättningstillgångar				
Kundfordringar		3 179	6 940	5 071
Övriga kortfristiga fordringar		0	1	4
Interimsfordringar		2 711	104	182
Kortfristiga placeringar	4	0	7 471	0
Likvida medel		14 946	14 844	15 239
Summa omsättningstillgångar		20 836	29 423	20 496
SUMMA TILLGÅNGAR		97 462	87 768	93 727
SKULDER OCH EGET KAPITAL				
Eget kapital				
Balanserat resultat	5	65 610	52 208	52 208
Årets/Delårets resultat		5 949	7 304	13 402
Summa eget kapital		71 559	59 512	65 610
Långfristiga skulder				
Lån i bank och kreditinstitut		23 000	23 000	23 000
Summa långfristiga skulder		23 000	23 000	23 000
Kortfristiga skulder				
Leverantörsskulder		632	1 751	2 450
Övriga kortfristiga skulder		704	1 435	215
Interimsskulder		1 567	2 007	2 452
Summa kortfristiga skulder		2 903	5 256	5 117
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL		97 462	87 768	93 727

SKARABORGSVATTEN

Kassaflödesanalys (tkr)	2015-06-30	2014-06-30
Den löpande verksamheten		
Årets/Delårets resultat	5 949	7 304
Justering för av- och nedskrivningar	2 067	1 455
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster	0	-516
<u>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</u>	<u>8 016</u>	<u>8 242</u>
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	-637	-587
Ökning/minskning kortfristiga skulder	-2 214	965
Medel från den löpande verksamheten	5 165	8 620
Investeringsverksamheten		
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-5 479	-2 633
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	21	
Förvärv av immateriella anläggningstillgångar		
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar		
Förvärv av finansiella anläggningstillgångar		
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		
Medel från investeringsverksamheten	-5 458	-2 633
Finansieringsverksamheten		
Nyupptagna lån		
Amortering av skuld		
Ökning av långfristiga fordringar		
Minskning av långfristiga fordringar		
Medel från finansieringsverksamheten	0	0
ÅRETS KASSAFLÖDE	-293	5 987
Likvida medel vid årets början	15 239	8 857
Likvida medel vid delåret/årets slut	14 946	14 844

SKARABORGSVATTEN

Noter (tkr)	2015-06-30	2014-06-30
Not 1 Vattenförsäljning		
Skövde	7 654	7 888
Skara	3 178	3 595
Falköping	3 970	3 722
Övriga	615	589
Summa	15 417	15 794
Not 2 Löner och arvoden		
Arvoden	0	-15
Månadslön	-1 237	-1 311
Timplöner	-25	-75
Övertid, ob, jour och beredskap	-334	-378
Reseersättningar mm	-6	-49
Summa	-1 601	-1 828
Not 3 Personalomkostnader		
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	-473	-442
Pensionskostnader	-377	-84
Arbetsmarknadsförsäkring enl. avtal	0	0
Grupplivsförsäkring	-6	-5
Övriga personalomkostnader	-46	-102
Summa	-902	-634
Not 4 Placerade pensionsmedel och andelar		
Mixfond anskaffningsvärde		4 479
Globalfond anskaffningsvärde		3 461
Tidigare års värdejustering Mixfond		-175
Tidigare års värdejustering Globalfond		-810
Årets värdejustering Mixfond		217
Årets värdejustering Globalfond		300
Marknadsvärde Mixfond		4 521
Marknadsvärde Globalfond		2 950
Andelar i Borgunda belysningsföretag	15	15
Summa bokfört värde	15	7 486
Not 5 Eget kapital		
Balanserat resultat	65 610	52 208
Delårets Resultat	5 949	7 304
Summa	71 559	59 512

SKARABORGSVATTEN

Redovisningsprinciper

Delårsrapporten är upprättad i enlighet med lagen om kommunal redovisning och rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning.

Fordringar har upptagits till de belopp varmed de beräknas inflyta. Tillgångar och skulder har upptagits till anskaffningsvärde där inget annat anges.

Periodiseringar av inkomster och utgifter har skett enligt god redovisningssed.

Kortfristiga placeringar

Värdering av kortfristiga placeringar har gjorts till det lägsta av verkligt värde (marknadsvärdet) och anskaffningsvärdet.

Materiella anläggningstillgångar

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst 3 år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde.

Gränsen för mindre värde har satts till ett halvt prisbasbelopp och gäller som gemensam gräns för materiella tillgångar.

Avskrivning

Avskrivning av materiella anläggningstillgångar görs för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet.

Delårsbokslut 2015

***Räddningstjänsten
Östra Skaraborg
2015-06-30***

Innehåll

Verksamhetsberättelse för första halvåret 2015	4
Allmänt	4
Personal.....	5
Skadeförebyggande verksamhet	6
Skadeavhjälpande verksamhet.....	6
Drift- och underhållsverksamhet	7
Samverkan, säkerhet och beredskap	7
<i>Ekonomiskt resultat</i>	7
Politisk ledning	9
Direktionen	9
Personal.....	10
Sammanfattning.....	10
Måluppfyllnad.....	10
Verksamhetsmål	10
Prestationsmål.....	10
Skadeförebyggandeavdelningen	13
Resultat	13
Måluppfyllelse	15
Säkerhetsmål	15
Prestationsmål.....	15
Personal.....	18
Övrig verksamhet.....	18
Skadeavhjälpande avdelningen.....	19
Måluppfyllnad.....	19
Insatsstatistik.....	20
Ämnesområdesvisa aktiviteter	20
Utbildning och kompetensutveckling	23
Axplock från första halvårets insatser	25
Drift och underhåll.....	29
Mål och måluppfyllnad.....	29
Fastigheter.....	29
Radiolänk.....	31
Fordon.....	31
Samverkan, säkerhet och beredskap	32
Mål och måluppfyllnad.....	32

Risk- och sårbarhetsanalyser	32
POSOM.....	33
Kommunal beredskapsplanering	33
Regional beredskapsplanering	33
Samverkan i övrigt.....	33
Sjöräddning.....	33
Ekonomi.....	34
Ekonomisk redovisning	39
Direktionens godkännande	45

Verksamhetsberättelse för första halvåret 2015

Allmänt

Organisationen fullföljer påbörjad och beslutad verksamhet enligt plan. Under våren har samtliga heltidsanställda befäl (styrkeledare, insatsledare, inre befäl samt, Räddningschefer i beredskap) genomfört ledarskapsutbildning i syfte att ytterligare förstå och kunna agera som chefer i den dagliga verksamheten. Beslutad utbildning i trafiksäkerhet inklusive halkkörning tunga fordon är genomförd med halva personalstyrkan. Resterande del av personalen genomför utbildningen under 2016. Den planerade utvecklingen av räddningstjänstens ledningsförmåga har nu nått så långt att ledningscentralen är teknikutdaterad och godkänd av Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap (MSB). Utbildning på ny teknik och modifierade ledningsmetoder har genomförts och pågår. Utvecklingen avseende den nya ledningsförmågan kommer i ett första skede att utvecklas och prövas i samband med genomförandet av den omfattande övningen SAMÖ 16 i november 2016. Den nya ledningscentralen är operativ sedan i maj 2015.

Omsättning av personal fortgår enligt den plan som utarbetats. Två administratörer har anställts mot bakgrund av en medarbetares pensionering och att en annan valt att flytta till annan ort. En serviceman har anställts och fyller nu den sedan i december befintliga vakansen. Semestervikarier (åtta st) är rekryterade och anställda under sommaren för att lösa semesterperioden för skiftgående personal. Den tidigare begränsningen i att lösa personalfrågor har sedan 1 mars fått sin lösning då en ny personaladministratör anställdes mot bakgrund av den situation som organisationen haft sedan administrativ chefen blev långtidssjukskriven. Tendensen är att det ökade uttaget av föräldradigheter håller i sig och ett trendbrott kan ses i att ta ut föräldradigheter. Detta påverkar över tid pågående schemaläggning och kan leda till ökade kostnader då det saknas personal i ordinarie skift. Vidare så har räddningstjänsten idag att hantera gravida brandmän vilket innebär att den gravida ej kan tjänstgöra i operativ verksamhet. För detta måste ett vikariat lösas ut vilket förbundet i budgetsammanhang ej är vant att hantera. Denna situation är en naturlig del av samhällsutvecklingen och som för organisationen borde vara en naturlig del att hantera. Våra tidigare planeringsunderlag tar ej höjd för dessa ”nya” konsekvenser för verksamheten och personalen. Förbundet måste anpassa sig till detta som vilken annan verksamhet som helst.

Organisationsutvecklingen fortgår på många plan. De nyanställda administratörerna kommer få justerade arbetsuppgifter i syfte att avlasta annan nyckelpersonal med arbetsuppgifter och rutiner. Den operativa avdelningen planerar och förbereder en övergång till ett beredskapssystem för insatsledarna (som idag har två system). Organisationsförändringen träder i kraft 1 januari i syfte att ta tillvara organisationens kompetens på ett bättre och effektivare sätt.

Utvecklingen inom fyrklöversamarbetet (Västra Götalands räddningstjänster) fortgår och kommer formaliseras vid årets räddningschefskonferens i november 2015. Arbetet har över tid förankrats hos direktionen och den politiska nivån kommer bjudas in till ett samlat informationsmöte i september 2015. Syftet med fyrklöversamarbetet är att tillvarata våra gemensamma kompetenser för att tillsammans utveckla ökad effekt.

Förbundet väntar på att få skriva på det nya IVP(A) avtal (i väntan på ambulans) som skall tydliggöra och formellt fastställa räddningstjänstens arbetsuppgifter inom ramen för insatser för konstaterat eller befarat hjärtstopp. I och med detta avtal kommer förbundet få viss kostnadstäckning för dessa larm och arbetsuppgifter.

Budgetarbetet för 2016 och inriktning för 2017-2019 är klart och redovisat för direktionen vid maj månads direktionsmöte.

Förbundets ”nya” direktion för den innevarande mandatperioden har genomfört två halvdagsutbildningar i syfte att inhämta kunskap om organisationen. Förbundsdirektören jämte direktionens ordförande och förste vice ordförande har genomfört utbildning anordnad av SKL i syfte att informera och skapa förutsättningar för att på ett bättre sätt förstå och leda räddningstjänsten som organisation. Detta var det första tillfället som landets räddningstjänstförbund och nämnder samlades för en gemensam utbildning i början på mandatperioden. Utbildningen kan sammanfattas som bra och lärorik.

Under våren har organisationen tillsammans med Räddningstjänsten i Lidköping genomfört preparandutbildning för blivande deltidsbrandmän. Det är nu andra gången i rad som denna utbildning genomförs samordnat inom Skaraborg och resultatet är mycket bra. Räddningstjänsten kommer fortsatt arbeta för att utveckla denna typ av samordning.

Organisationen genomför nu ett omfattande arbete med att övergå till ett nytt verksamhetsledningsstödsystem. Tidigare ALARMOS överges nu till förmån för DAEDALOS. Övergången kräver mycket arbete men bedöms på sikt skapa en bättre och med användarvänlig arbetsmiljö för hela organisationen att arbeta i.

Vid årsskiftet lades den egna växeln ner och övergång skedde till Skövde kommuns drift och växel avseende telefoni. Övergången har fungerat bra och endast ett mindre antal felfunktioner har uppstått och avhjälpats.

Förbundets verksamhet pågår och löses enligt verksamhetsplan 2015. Från och med 2017 bedöms begränsningar i att lösa uppgiften uppstå om nuvarande ekonomiska ramar fortsatt kommer att gälla. Orsaken till de kostnadsökningar som finns fram till 2019 beror i huvudsak på att pensionskostnaderna och avskrivningskostnaderna ökar kraftigt. Vad avser pensionskostnader så har förbundet ingen möjlighet att påverka denna kostnad och vad avser avskrivningskostnaderna så är kommande budgetar beräknade på det behov organisationen har för att lösa tilldelade uppgifter.

Förbundsdirektören ser fram emot ett tätare arbete med medlemskommunerna i syfte att kunna följa den pågående samhällsutvecklingen och därtill kunna anpassa räddningstjänstens verksamhet så att lagstiftning följs och uppgifter löses för framtida behov enligt de krav som åligger räddningstjänsten.

Personal

Under första halvåret 2015 har organisationen anställt en ny medarbetare som HR/Personalhandläggare med anledning av en långtidssjukskrivning. Den tidigare höga arbetsbelastningen på chefer i organisationen bedöms nu avseende personalfrågor nå en normal belastningsnivå. Två medarbetare har introducerats vid våra två administrativa tjänster med anledning av pensionsavgång och flytt till annan ort. Till driftavdelningen har en drifttekniker rekryterats till den vakans som funnits sedan i december. Omsättning av personal genomförs enligt de bedömningar som tidigare gjorts då organisationen befinner sig i en generationsväxling. Organisationens behov av kompetensutveckling följs och planeras med årsvis framförhållning i samverkan med MSB.

Vårens preparandutbildning om två veckor har resulterat i fyra nya deltidsbrandmän och tre nya räddningsvärnsmän (varav en kvinna). Preparandutbildningen har genomförts tillsammans med Räddningstjänsten Västra Skaraborg med ett mycket bra utbildningsresultat.

Årets löneöversyn är genomförd. Dock har löneöversyn ej genomförts för deltidsbrandmännen då centralt avtal för närvarande saknas.

Avseende arbetsmiljön så har projektet med kontaminerad utrustning, som rör åtgärder för att minska exponeringen av hälsoskadliga ämnen från kläder och annan utrustning satts i drift. Ny rökskyddsverkstad har byggts vid stationen i Mariestad. Ytterligare åtgärder är planerade i detta projekt i syfte att utveckla arbetsmiljön avseende kontaminerad utrustning.

Fortsatt arbete kommer ske till att konkretisera hur vi kan arbeta för en ökad mångfald. Vi kommer även att följa upp arbetet med vår FYS-policy i de fall läkarundersökningar eller prov av fysisk arbetsförmåga visar på nedsatt förmåga hos medarbetare. Vi ser också ett behov av, med anledning av långtidssjukskrivningarna, att få ett bättre grepp om medarbetarnas bisysslor, eftersom en bisyssla som får för stort utrymme kan påverka medarbetarnas hälsa och möjlighet att utföra sitt arbete hos räddningstjänsten.

Skadeförebyggande verksamhet

Årets första halvår har avklarats med godtagbart resultat vad gäller myndighetsutövning, antalet tillsyner, tillstånd och andra ärenden har varit på en normal nivå. Antalet insatser med information och rådgivning till allmänheten har dock sjunkit jämfört med motsvarande period föregående år.

Tävlingen Camp Blåljus har genomförts i Skara, återigen med ett lyckat resultat. Deltagare och arrangörer var mycket nöjda med evenemanget. Vid denna upplaga av tävlingen kom en klass från räddningstjänstens medlemskommuner på tredje plats.

Förebyggandeavdelningen har, genom SMO-styrkan, deltagit i en utbildningsträff för de som arbetar med extern utbildning och information till allmänheten inom räddningstjänsterna i gamla Skaraborg.

Samarbetet med Radio Skaraborg har fortsatt som planerat. Samarbetet innebär att räddningstjänsten medverkar i Radio Skaraborg sista måndagen varje månad under vår och höst med uppehåll över sommaren.

Skadeavhjälpande verksamhet

Det totala antalet insatser som registrerats skiljer mot senaste åren. Över 100 larm mer än förväntat har registrerats under årets första halvår. Speciellt markant är skillnaden i antalet trafikolyckor. Då ingen omedelbar anledning till detta kan skönjas delges förbundets olycksutredare uppgiften att hitta samband. Även andelen brand i byggnad har ökat jämfört senaste åren och blir också föremål för vidare granskning. Resultat av dessa arbeten skall redovisas i Årsredovisning 2016.

Fyra människor har tyvärr avlidit till följd av händelser inom RÖS geografiska verksamhetsområde. Olyckor som leder till dödsfall analyseras alltid för att skapa förståelse för olycksförlopp och insatsens genomförande.

Under perioden har förbundets nya uppgraderade Räddningscentral tagits i drift. Ännu återstår många justeringar.

Med vår nya planeringsfunktion, vilken ständigt jobbar med långsiktig planering, märks tydligt att vi får möjligheten att genomföra mycket verksamhet. Inte minst vad gäller kompetensutveckling.

Drift- och underhållsverksamhet

Fönster och balkongdörrar har bytts vid brandstationen i Gullspång. Upphandling av nytt kök till brandstationen i Skövde har avslutats. Projektering av ombyggnad av gamla entrén i Skövde i syfte att tillskapa kontorsutrymme har slutförts. Båda projekten genomförs i egen regi.

Räddningscentralen i Skövde har genomgått uppfräschning och ny teknisk utrustning har installerats. På brandstationen i Mariestad har taksargen bytts och ny ytterbelysning installerats. Ett antal lokaler har renoverats invändigt i samband med anpassningsåtgärder avseende ny teknik för samband och ledning.

Byte av radiolänkhopp mellan Töreboda och Rynningsmysten har utförts.

Nytt servicefordon till driftavdelningen. Upphandling av ny tankbil till Skövde har slutförts. Planerad leverans i slutet av året. Den tidigare restvärdesbilen i Skövde byggts om till kem/tungräddningsresurs med ny placering vid brandstationen i Mariestad.

Samverkan, säkerhet och beredskap

Räddningstjänsten deltar i det pågående revideringsarbetet avseende medlemskommunernas risk- och sårbarhetsanalyser. Arbetet med utformning av riskanalys för förbundet enligt Lag om skydd mot olyckor har påbörjats.

Vårens möte med Krishanteringsrådet Östra Skaraborg har genomförts. Vårens möte fokuserade mot bildande av händelsegrupper vid större och komplexa händelser. Arbetet utmynnade i en särskild rapport. Förbundet deltar aktivt i länsstyrelsen arbetsgrupper för krishantering och ingår i det regionala krishanteringsrådet som representant för räddningstjänsterna i Skaraborg.

Den nautiska kompetensen har höjts hos delar av personalen vid räddningsstyrkan i Karlsborg där ett antal medarbetare genomgått VHF-utbildning.

Ekonomiskt resultat

Resultatet för första halvåret visar på ett negativt resultat om -15 627 kr. Budgeten är i huvudsak i balans.

Intäktssidan ligger lägre än budget under första halvåret. Detta beror framförallt på lägre intäkter avseende automatiska brandlarm samt efterfrågan av räddningstjänsthjälp.

Avseende kostnader så påverkas resultatet negativt av ökade pensionskostnader, ökat behov av skyddskläder samt ökade reparationskostnader för fordon.

Avseende kostnader som påverkar resultatet positivt så är posten kommunikation lägre än budget, likaså är avskrivningskostnaderna lägre än budget. Värdepappersförsäljning gav en vinst på 164 tkr vid omflyttning av värdepapper enligt beslutad finanspolicy. Vidare så har räntekostnader för pensionerna minskat till följd av KPA beräkningar.

Förbundsdirektörens bedömning

Förbundsdirektören bedömer att prognosen för 2015 kommer att bli ett nollresultat genom att vissa justeringar sker inom nuvarande budget under hösten. Åtgärder som kan komma att genomföras är att minska kostnaderna för utbildning och förebyggande verksamhet. Konsekvenserna för detta bedöms ej på ett avgörande sätt påverka årets verksamhetsresultat då anledningen till detta är att tidigare planerad verksamhet har blivit billigare (ledarskapsutbildning) samt att kostnaden för körkortsutbildningen förskjuts mellan verksamhetsåren. Vad avser justeringen av förebyggande avdelningens kostnader så innebär detta att kommunernas minskade efterfrågan på brandskyddsutbildning även medför en lägre kostnad då utbildningen under 2015 genomförs med en lägre volym än planerat. Vidare kan det konstateras att det sedan 150721 finns ett nytt gällande RiB-avtal vilket innebär en ökad kostnad för andra halvåret 2015 motsvarande ca 170tkr. Denna kostnadsökning kommer i huvudsak att balanseras med en uppkommen vakans under hösten.

Det kan konstateras att den generationsväxling vi nu är inne i med pensionsavgångar och nyrekryteringar innebär en kostnadsökning avseende kompetensutbildning, skyddsutrustning mm. Denna kostnadsökning kommer påverka organisationen under de kommande åren. Vår fordonspark är till del sliten vilket innebär en ökad kostnad avseende reparationer för framtiden. Detaljerad ekonomisk redovisning återfinns i bilaga.

Skövde den 17 augusti 2015

Rickard Johansson
Förbundsdirektör

Politisk ledning

Direktionen

Direktionen består av 14 ledamöter, två per medlemskommun. Beredningsutskottet utgörs av ordförande jämte förste och andre vice ordförande.

Direktionen tillträdde den 1 januari 2015.

Ordinarie ledamöter är följande:

Göte Carling (kd), ordförande, Skövde
Mikael Faleke (m), 1:e vice ordförande, Töreboda
Jan Hassel (s), 2:e vice ordförande, Gullspång
Helena Dahlström (s), Skövde
Björn Fagerlund (m), Mariestad
Sture Pettersson (s), Mariestad
Rolf Eriksson (s), Tibro
Ada Danial(fp), Tibro
Lars-Åke Bergman (s), Töreboda
Britt-Marie Sjöberg (c), Hjo
Pierre Rydén (s), Hjo
Peter Lindroth (s), Karlsborg
Kjell Sjölund (c), Karlsborg
Björn Thodenius (m), Gullspång

Direktionen har haft fyra ordinarie sammanträden under första halvåret och därvid behandlat 79 ärenden. Beredningsutskottet har haft tre sammanträden och därvid behandlat sju ärenden gällande budget 2016 och andra ekonomifrågor.

Härutöver har genomförts två halvdagar med introduktionsutbildning av nya ledamöter samt en halvdag med framtidsdiskussion.

Personal

Sammanfattning

Måluppfyllnad

I handlingsprogrammet anges ett antal verksamhets - och prestationsmål för personaltjänsten vilka fungerar som styrdokument för planering, genomförande och analys. Varje år ska dessa utvärderas för att visa i vilken utsträckning målen uppfylls. Direktionen har fattat beslut om att följande mål skall studeras under verksamhetsåret 2015:

- *Att försörja Räddningstjänsten med personal i den omfattning och med den kompetens som krävs utifrån beslutad ambitionsnivå.*
- *Att öka mångfalden bland personalen.*
- *Att minimera sjukfrånvaro, arbetsskador och allvarliga tillbud i verksamheten. Hälsöfrämjande aktiviteter skall medverka till att sjukfrånvaron inte överstiger 3 % per år*

Verksamhetsmål

Mål:

Att försörja Räddningstjänsten med personal i den omfattning och med den kompetens som krävs utifrån beslutad ambitionsnivå.

Måluppfyllnad:

Bemanningen har inte vid något tillfälle understigit nivån för grundberedskap. Räddningstjänsten har tillgång till befälsutbildad personal utöver grundbehovet för att täcka upp vid semester och annan frånvaro. Antalet extra befäl uppgår till nio stycken på heltid och upp till tre per station på deltid.

Målet anses vara uppfyllt.

Analys:

På kort sikt uppfyller vi detta verksamhetsmål. Vi har dock idag svårt att rekrytera SMO-utbildad personal som bor i vårt närområde med följden att risken är stor att tappa denna personal om de får annat arbete närmare sin hemort. Vi måste därför öka rekryteringsinsatserna för att få fler i närområdet att söka till SMO-utbildningen.

Prestationsmål

Mål:

Att öka mångfalden bland personalen.

Måluppfyllnad:

Vid 2015 års rekryteringar har tre kvinnor rekryterats till fasta tjänster och två kvinnor till semestervikariat. Avsikten är att vikariatet skall övergå i tillsvidareanställning. Organisationen har tre kvinnor i utryckningstjänst, därtill en kvinna vid förebyggandeavdelningen och två inom administrationen samt en kvinna som HR/Personalhandläggare.

Målet anses till del vara uppfyllt då mångfalden i nuläget endast omfattar ökning av andelen kvinnor i organisationen. Rekrytering av personal med annan etnisk bakgrund har ej kunnat ske med anledning av att denna målgrupp ej finns med i rekrytering/ansökningshandlingarna.

Analys:

Då en kvinna har slutat under året, p.g.a. byte av boendeort, har mångfalden ökat marginellt trots rekryteringar av kvinnor. Vi tror att det är positivt ur rekryteringssyfte att två kvinnor idag arbetar inom SMO-styrkan och är ute och syns mycket bland allmänheten.

För att öka mångfalden vad avser annan etnisk bakgrund så måste förutsättningar skapas på det nationella planet för att möjliggöra rekrytering till idag gällande utbildningar (SMO).

Mål:

Att minimera sjukfrånvaro, arbetsskador och allvarliga tillbud i verksamheten. Hälsofrämjande aktiviteter skall medverka till att sjukfrånvaron inte överstiger 3 % per år

Måluppfyllnad:

Sjukfrånvaron ligger fortfarande på en hög nivå 3,2 %.

Målet är ej uppfyllt.

Analys:

Den för organisationen onormalt höga nivån beror på de fyra långtidssjukskrivningar som vi fortsatt har att hantera från föregående år. Tre av de långtidssjukskrivna har påbörjat arbetsträning 25 %.

Samtlig personal erbjuds möjlighet till fysisk träning eller motion på arbetstid. Omfattningen är 2-3 gånger per vecka för heltidspersonal och 1 gång per beredskapsvecka för deltidspersonal. Räddningstjänsten har avtal med träningsanläggningar i Skövde och Mariestad som nyttjas i samband med den fysiska träningen under arbetstid. Möjlighet finns även för personalen att nyttja dessa möjligheter på fritid. Samtliga stationer har också utrustats med gym dit personalen har fri tillgång.

Ett arbete med att kartlägga bisysslor kommer att genomföras under hösten 2015 i syfte att proaktivt kunna påverka en för personalen oönskad utveckling av arbetsbelastning.

Måluppfyllnad:

Antalet anmälda arbetsskador har minskat jämfört med halvårsbokslutet 2014. Fram till juni 2015 har två arbetsskador rapporterats in jämfört med tolv stycken 2014. Tretton tillbud är rapporterade vilket är en ökning jämfört med förra halvårets sex tillbudsrapporter. En riskobservation är anmäld.

Målet anses vara uppfyllt (det ökande antal tillbudsrapporter ses som en positiv utveckling att man som individ vill/vågar anmäla tillbud). Rapporteringsviljan är en förutsättning för att vi skall kunna utveckla ett bättre systematiskt arbetsmiljöarbete)

Analys:

Två anmälningar om arbetsskada har rapporterats, vilket är en minskning från föregående halvårsrapport. En av dessa inträffade under fysisk träning, en i samband med insats, halkade vid påklädning av larmställ, båda fallen renderade i stukningar.

Sex anmälningar avseende händelser i samband med framförande av fordon har inkommit. Två av dessa är påkörning av portar vid in backning, en lättare påkörning av personbil vid uttryckning, ett motorstopp i samband med uttryckningskörning med tankbil samt två relaterade till halt väglag. Inga personskador vid någon av händelserna.

De ytterligare sju anmälningarna handlar om utskjutsstege, hydraulik verktyg, navigeringsutrustning, rullband/löpband, arbete med motorsåg, varmkörning av pump samt en riskobservation. Rapporterad riskobservationen gäller eventuell långtidspåverkan vid omhändertagande av kontaminerad utrustning.

Det noteras att anmälda arbetsskador, tillbud och olyckor har utretts och i förekommande fall har åtgärder vidtagits för att förebygga liknande olyckor i framtiden.

Arbetsmiljöarbetet bedöms ha förbättrats genom införandet av en ny arbetsmiljöpolicy som antagits och implementerats i syfte att utveckla vårt systematiska arbetsmiljöarbete. Rutiner för handläggning av skador och tillbud har utarbetats och hela hanteringen sköts numera inom samverkanssystemet med ledningsgruppen som högsta instans. Resultatet av arbetsmiljöarbetet och rapportering av tillbud, olyckor och riskobservationer redovisas från halvårsskiftet vid direktionmötena som en ny rutin inom ramen för organisationens internkontroll. En effekt av de vidtagna åtgärderna är att rapportering av olyckor och tillbud nu hanteras med större precision såväl avseende rapportering som uppföljning.

Skadeförebyggandeavdelningen

Resultat

Under halvåret har 58 % av årets tillsyner enligt Lag om skydd mot olyckor (LSO) och 48 % av årets tillsyner enligt Lag om brandfarliga och explosiva varor (LBE) genomförts. Vid jämförelse med plan för 2015 samt motsvarande period för föregående två år är resultaten godtagbara. Resultaten visar att målen för helåret bör komma att uppnås, statistiskt sett. Av tillsynerna enligt LSO har räddningstjänsten identifierat brister vid 87 av 165 tillsyner, vilket motsvarar ca 53 % av tillsynerna. För LBE tillsynerna har brister identifierats vid 35 av 44 tillsyner, vilket motsvarar ca 80 % av tillsynerna.

Under halvåret har inga tillsyner av farlig verksamhet, enligt LSO, genomförts. Målsättningen är att genomföra fyra tillsyner av denna under året. Samtliga fyra tillsyner är tänkta att genomföras under hösten, vilket innebär att även detta mål bör kunna uppnås för helåret.

Planen för antalet tillstånd som utfärdas enligt LBE är 50 st. per år. Under halvåret har 25 tillstånd enligt LBE utfärdats, vilket motsvarar 50 % av planen för helåret. Resultatet är som förväntat och är inget som räddningstjänsten kan påverka då det styrs av efterfrågan från samhället. De tillstånd som har utfärdats har utfärdats på kortare tid än den maximala gräns på tre månader som finns för utfärdande.

Antalet utbildningstillfällen för medlemskommunernas personal uppgår för halvåret till 39 tillfällen jämfört med planerade 100 st., vilket motsvarar 39 % av årets resultat. Ca 664 personer har genomgått räddningstjänstens brandutbildning. Det är ett lägre resultat än förväntat. Antalet utbildningar som genomförs beror på medlemskommunernas behov av utbildning och kan endast påverkas marginellt av räddningstjänsten genom att t.ex. påpeka otillräcklig utbildning av personal som en brist vid tillsyn. Efterfrågan från medlemskommunerna tyder på att antalet utbildningar för helåret kommer understiga planen något, vilket även kommer att påverka räddningstjänstens intäkter negativt.

Under halvåret har sju ansökningar om att bedriva egensotning medgivits och fem ansökningar avslagits, på grund av brister identifierade vid tidigare brandskydds kontroll.

Information till allmänheten har minskat jämfört med motsvarande period föregående år både vad gäller antalet informationstillfällen och antalet som har nåtts av informationen. Under halvåret har 31 % av resultatet i plan för 2015 uppnåtts, vilket indikerar på att planen för helåret inte kommer att kunna uppnås. Räddningstjänsten har bedrivit information till allmänheten vid 93 tillfällen under halvåret att jämföra med 115 tillfällen motsvarande period 2014. Räddningstjänsten har nått ut med information till ca 4059 personer vid dessa tillfällen. Ca 69 % av antalet nådda personer utgör säkerställt resultat.

Räddningstjänsten har genomfört andra arbetsuppgifter i form av olika typer av ärenden vid 271 tillfällen. Antalet ärenden är också något lägre än motsvarande period föregående år. Antalet ärenden beror på efterfrågan från de som t.ex. begär yttranden och liknande och är inget som räddningstjänsten har möjlighet att påverka.

Tabell 1: Statistik förebyggande verksamhet

	2015	Plan 2015	Andel	2014	2013
Tillsyner					
Tillsyn LSO	165	282	58 %	164	149
- varav farlig verksamhet	0	4	0 %	0	3
Tillsyn LBE	44	92	48 %	51	44
Totalt antal tillsyner	209	378	55 %	215	193
Tillstånd brandf. / expl. varor					
Tillstånd brandfarlig vara	19	-	-	27	13
Tillstånd explosiv vara	6	-	-	5	3
Totalt antal tillstånd	25	50	50 %	32	16
Utbildning					
Genomförda kurser	39	100	39 %	63	42
Antal deltagare på kurser	664	-	-	1244	729
Information till allmänheten					
Antal genomförda informationer	93	-	-	115	52
Antal informerade personer	2799	-	-	4981	2073
Antal informerade personer*	1260	-	-	770	995
Totalt antal informerade personer	4059	13000	31 %	5751	3068
Medgivande för egensotning					
Beviljade	7	-	-	9	13
Avslagna	5	-	-	1	1
Ärenden					
Avsyrning – brandfarlig vara	4	-	-	6	11
Avsyrning – explosiv vara	1	-	-	3	2
Komplettering – brandfarlig vara	0	-	-	1	-
Samråd – brandfarlig vara	4	-	-	2	-
Samråd – detaljplan/översiktsplan	21	-	-	26	20
Samråd – explosiv vara	0	-	-	3	-
Samråd – församråd	5	-	-	3	18
Samråd – slutsamråd	11	-	-	10	1
Samråd – tekniskt samråd	20	-	-	31	30
Samråd – uppfölj. tekniskt samråd	4	-	-	1	1
Samråd – övrigt samråd	17	-	-	23	-
Tillstånd – brandfarlig vara	16	-	-	23	10
Tillstånd – explosiv vara	6	-	-	5	3
Yttrande – byggnadsnämnden	6	-	-	7	8
Yttrande – polismyndigheten	129	-	-	148	154
Yttrande – socialnämnden	23	-	-	31	25
Yttrande – övriga yttranden	3	-	-	3	6
Övrigt – brandfarlig vara	1	-	-	3	3
Övrigt – byggnadsnämnden	0	-	-	3	-
Totalt antal ärenden	271	-	-	332	292

*Värdet bygger på uppskattningar

Måluppfyllelse

Målen för verksamheten presenteras i form av säkerhetsmål och prestationsmål i Räddningstjänsten Östra Skaraborgs handlingsprogram för 2011 till 2014. Målen finns också dokumenterade i riktlinjerna för förebyggande verksamheten. Säkerhetsmålen är övergripande målsättningar för verksamheten. Prestationsmålen är mätbara målsättningar som syftar till att verksamheten ska uppfylla säkerhetsmålen, därför behandlas endast prestationsmålen i denna måluppfyllelse även om samtliga målsättningar redovisas.

Säkerhetsmål

Räddningstjänsten ska erbjuda olyckor genom förebyggande verksamhet utifrån den kommunspecifika riskbilden.

Skador på människors liv och hälsa, egendom och på miljön till följd av brand ska minimeras.

Skador på liv och hälsa, egendom och på miljön till följd av olyckor vid anläggning med farlig verksamhet ska minimeras.

Skador på liv och hälsa, egendom och på miljön till följd av olyckor vid anläggningar för hantering och förvaring av brandfarliga och explosiva vara ska minimeras.

invånarna inom medlemskommunerna ett likvärdigt skydd mot

Prestationsmål

Mål

Tillsyn av ägares/innehavares ansvar för brandsäkerheten enligt lagen om skydd mot olyckor ska genomföras enligt en årlig verksamhetsplan.

Resultat

Tillsynerna är planerade i "Verksamhetsplan 2015 och inriktning för 2016-2018". I vilken det framgår att avdelningens målsättning för 2014 är att genomföra 282 tillsyner enligt Lag om skydd mot olyckor (LSO), varav ca 40 st. ska genomföras på badplatser. Utöver detta planeras att genomföra 4 tillsyner av farlig verksamhet, enligt LSO 2 kap 4§, under året.

I tabell 1 framgår att det totalt under halvåret genomförts 165 av 282 tillsyner, vilket motsvarar 58 % av årets totalt antal planerade tillsyner enligt lagstiftningen. Ca 39 av de 165 tillsynerna utgörs av kommunala badplatser, vilket innebär att 126 tillsyner av annan verksamhet än badplatser genomförts under halvåret. De 126 tillsynerna motsvarar 52 % av årets 243 planerade tillsyner. Under halvåret har inga tillsyner enligt LSO 2 kap. 4§ om farlig verksamhet genomförts, dessa är dock tänkta att genomföras under andra halvåret 2014.

Analys

Verksamhetens resultat överstiger det planerade resultatet för halvåret. Tillsyner av kommunala badplatser genomförs normalt under första halvåret för att anläggningarna ska vara tillsynade och iordningsställda innan badsäsongen börjar för allmänheten, vilket bidrar till att resultatet för halvåret bör överstiga det planerade resultatet. Även när badplatserna räknas bort överstiger halvårets resultat hälften av årets mål, vilket är positivt. Målet anses vara uppfyllt.

Mål

Tillsyn av ägares/innehavares ansvar för anläggningar med hantering och förvaring av brandfarliga och explosiva varor i tillståndspliktig mängd ska genomföras enligt en årlig verksamhetsplan.

Resultat

Tillsynerna är planerade i "Verksamhetsplan 2015 och inriktning för 2016-2018". I vilken det framgår att avdelningens målsättning för 2014 är att genomföra 92 tillsyner enligt Lag om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

I tabell 1 framgår att det totalt under halvåret genomförts 44 av 92 tillsyner, vilket motsvarar 48 % av årets totala antal planerade tillsyner enligt lagstiftningen.

Analys

Resultatet för halvåret understiger det planerade resultatet något. De flesta tillsyner enligt LBE genomförs samtidigt som tillsyn enligt LSO, vilket innebär att tillsynsplaneringen påverkas av detta vad gäller hur ofta tillsyn genomförs samt när under året tillsynen genomförs. Antalet verksamheter som hanterar brandfarlig och explosiv vara förändras kontinuerligt, vilket innebär att verksamheter upphör med sin hantering men ändå finns med i räddningstjänstens planerade antal tillsyner. Antalet genomförda tillsyner för helåret kommer troligtvis vara marginellt lägre än planerade 92, oklart hur mycket lägre. Målet anses med ovanstående motivering vara uppfyllt.

Mål

Tillstånd för hantering av brandfarliga och explosiva varor ska handläggas inom angiven tid, (tre månader).

Resultat

Samtliga tillståndsansökningar har behandlats inom 3 månader från att kompletta ansökningshandlingar har inkommit till Räddningstjänsten Östra Skaraborg.

Analys

De flesta tillståndsansökningar gäller hantering av mindre mängder brandfarliga och/eller explosiva varor för verksamheter som är väl kända inom räddningstjänsten vilket innebär att hanteringen går snabbt och resulterar i en kortare handläggningstid. Även mer omfattande tillståndsansökningar har hanterats inom tidsramen. Målet anses vara uppfyllt.

Mål

Boende inom förbundets medlemskommuner ska ges ökade möjligheter att skydda sig mot brand genom att Räddningstjänstens samlade personalresurs används vid information, rådgivning och utbildning.

Resultat

Under halvåret har räddningstjänsten nått ut med information, rådgivning och utbildning till en stor andel människor. Räddningstjänsten har nått ca 4 059 personer genom olika informationsinsatser och 664 personer genom brandutbildning. Av de personer som nåtts av räddningstjänstens informationsinsatser är 3463 säkerställda och ca 1 260 uppskattade. I resultatet är inte personer som nås av räddningstjänstens information via radio, internet, sociala medier och liknande medräknade, då de är svåra att uppskatta.

Samarbetet med Radio Skaraborg har fortsatt som planerat. Samarbetet innebär att räddningstjänsten medverkar i Radio Skaraborg sista måndagen varje månad under vår och höst med uppehåll över sommaren. Räddningstjänsten Östra Skaraborg deltar i radion men förmedlar information även från övriga räddningstjänster i gamla Skaraborg. Informationen utgörs av att berätta om intressanta insatser som räddningstjänsten genomfört och koppla förebyggande information till dessa. Även säsongbaserad information tas upp.

Räddningstjänstens användning av Facebook har fortsatt under halvåret för att nå ut med information till allmänheten. I skrivande stund har räddningstjänsten 872 följare på Twitter och 1 370 personer som gillar räddningstjänstens Facebooksida. Motsvarande antal för motsvarande period föregående år var 582 följare på Twitter och 789 följare på Facebook. Detta innebär en ökning på 50 respektive 74 %. Detta innebär att minst 1 370 personer tar del av information som läggs upp på Facebooksidan. Dessa personer bor i huvudsak i räddningstjänstens medlemskommuner men ett fåtal finns även i kommuner långt från Östra Skaraborg. Flera inlägg som visar räddningstjänstens verksamhet har fått många positiva kommentarer från allmänheten, vilket är mycket bra och visar att räddningstjänsten gör bra saker som uppskattas av allmänheten.

Analys

Räddningstjänsten har målsättningen att ständigt förbättra vår effektivitet när det gäller att nå ut med framförallt information till allmänheten men även gällande utbildning och rådgivning. Målsättningen har inte uppnåtts för halvåret då antalet informationstillfällen och antalet personer som har nåtts av informationen har minskat. Antalet informationstillfällen har minskat från 115 tillfällen 2014 till 92 tillfällen 2015, vilket inte är bra. Räddningstjänsten når ut med någon form av brand relaterad information till drygt 4 700 personer under ett halvår, vilket motsvarar ca 4 % av invånarna i räddningstjänstens medlemskommuner. Anledningen till minskningen beror till stor del på minskad efterfrågan från allmänheten, få egna evenemang dit allmänheten bjuds in samt inte tillräcklig reklam om vad räddningstjänsten kan bidra med när det gäller information till allmänheten. I ovanstående resultat är inte information via radio, internet, sociala medier, osv. medräknat utan endast den information som ges direkt av räddningstjänsten på plats ute i samhället eller vid besök hos räddningstjänsten. Räknas övrig information in nås mycket fler av medlemskommunernas invånare. Målet anses vara uppfyllt, trots ovanstående analys.

Mål

Räddningstjänsten ska aktivt verka för att öka andelen boendemiljöer som har individuellt anpassat brandskydd, dock minst brandvarnare.

Resultat

Detta görs framförallt genom information till allmänheten och utbildning av medlemskommunernas personal. Räddningstjänsten har vid olika tillfällen delat ut brandvarnare till allmänheten som bekostats av försäkringsbolag. Vid brandinformation och brandutbildning är brandvarnare ett naturligt moment som tas upp tillsammans med vikten av att även ha tillgång till släckutrustning i sitt hem. Räddningstjänsten informerar medlemskommunernas företrädare, t.ex. säkerhetssamordnare och chefer på olika nivåer, om vikten av ett individuellt anpassat brandskydd, när möjlighet för detta ges.

Analys

Information om individuellt anpassat brandskydd till olika företrädare för medlemskommunerna och till allmänheten bör ha en positiv inverkan genom att öka medvetandegraden om denna typ av brandskydd och dess funktion. Målet anses vara uppfyllt.

Mål

Rengöring och brandskyddskontroll ska genomföras enligt beslutade frister.

Resultat

Rengöring (sotning) och brandskyddskontroll genomförs enligt beslutade frister. Räddningstjänsten har fortfarande begränsade möjligheter att genomföra uppföljningen då räddningstjänsten inte har tillgång till registren över rengöring och brandskyddskontroll.

Analys

Uppgiften att sköta rengöring (sotning) och brandskyddskontroll ligger hos skorstensfejarmästarna i respektive sotningsdistrikt och har under halvåret sköts utan anmärkning.

Uppföljningsproblematiken kommer att lösas när samtliga upphandlade skorstensfejarbolag börjar redovisa rengöring och brandskyddskontroll i deras nya system Ritz, i vilket även räddningstjänsten kan ta del av informationen. Det är i nuläget oklart när detta är aktuellt för respektive skorstensfejarmästarbolag. Målet anses uppfyllt.

Personal

Avdelningen består av 1 avdelningschef med brandingenjörskompetens, 1 brandingenjör, 1 utbildningsledare, 2,6 brandinspektörer/brandmästare, totalt 5,6 tjänster, vilket innebär att 0,4 tjänster för närvarande är vakanta. Utöver dessa medarbetare tillhör SMO-styrkan om 1 styrkeledare och tre brandmän avdelningen verksamhetsmässigt under hela året exklusive semesterperioden, juni-augusti.

Övrig verksamhet

Avdelningen har deltagit vid en utbildningsträff för samtliga som arbetar med utbildning och information till allmänheten inom räddningstjänsterna i Skaraborg. Träffen var mycket lyckad och bidrar till ett ökat samarbete mellan räddningstjänsterna.

Chefen för förebyggandeavdelningen har under halvåret regelbundet träffat motsvarande funktioner inom räddningstjänsterna i gamla Skaraborg och Norra Älvsborg, så kallade "förebyggandechefs träffar".

Under halvåret har fjärde upplagan av tävlingen Camp Blåljus genomförts. Tävlingen genomfördes i Skara. Inför tävlingen har räddningstjänsten varit ute i skolor i förbundet och informerat elever och lärare i årskurs åtta om tävlingen. Totalt deltog 35 klasser i tävlingen från hela Skaraborg varav tre klasser från räddningstjänsten medlemskommuner; Skövde, Hjo och Töreboda. Vinnare av Camp Blåljus 2015 blev Hökensåsskolan 8E från Tidaholm följt av Teglskolan 8D från Skara på andra plats och Guldkroksskolan 8B från Hjo på tredje plats.

Skadeavhjälpande avdelningen

Måluppfyllnad

I handlingsprogrammet anges ett antal prestationsmål för operativa avdelningen vilka fungerar som styrdokument för planering, genomförande och analys. Varje år ska dessa utvärderas för att visa i vilken mån avdelningen uppfyller förväntningarna gällande förmåga. Direktionen har fattat beslut om vilka mål som ska studeras djupare under innevarande verksamhetsår. Resultatet av denna analys redovisas nedan.

Mål

Räddningstjänsten Östra Skaraborg (RÖS) ska för skadeavhjälpande verksamhet ha förmåga att genomföra losstagning av fastklämd person ur tunga fordon.

Måluppfyllnad

RÖS har genom tillförandet av kompletterande verktyg och kompetens tillsammans med kontinuerlig övningsverksamhet vid räddningsstyrkan i Mariestad tillräcklig förmåga att hantera insatser med vägbunden tung trafik.

Målet anses uppfyllt.

Mål

Räddningstjänsten Östra Skaraborg ska för skadeavhjälpande verksamhet ha förmåga att utföra räddningsinsatser vid olyckor med spårbunden trafik

Måluppfyllnad

Efter analys har insetts att RÖS förmåga att hantera olyckor med spårbunden trafik är begränsad. Även Länsstyrelsen har vid sin tillsyn påpekat detta. En åtgärdsplan för detta har gjorts och förväntas få fullgod effekt under senare delen av 2015.

Målet anses ännu inte uppfyllt men bedöms kunna vara detta innan årets slut.

Mål

Räddningstjänsten Östra Skaraborg ska för skadeavhjälpande verksamhet ha tillgång till radiosystemet RAKEL för internt samband, ledning, samverkan och under mandatperioden för reservutalarmering.

Måluppfyllnad

RÖS har för närvarande cirka 100 rakelenheter för ledning och samverkan. Inte vid något tillfälle har det totala antalet enheter ansetts vara för lågt. Viss justering av enheternas placering samt komplettering av tillbehör har gjorts i syfte att effektivisera användandet. Inga synpunkter på teknisk tillgänglighet finns registrerad och täckningen anses vara tillfyllest.

Samtliga stationer inom RÖS har nu tillgång till Rakel för reservutalarmering. Utrustningen är testad och anses ha hög tillförlitlighet.

Målet anses uppfyllt.

Insatsstatistik

Olyckstyper	2012	2013	2014	2015
Brand i byggnad	70	63	54	74
Brand, ej i byggnad	63	63	64	76
Trafikolycka	86	78	78	127
Utsläpp, farligt ämne	8	16	22	23
Drunkning/Tillbud	2	1	0	0
Automatlarm	319	292	280	279
IVPA/SAMS	-	45	44	67
Övriga olyckstyper	88	87	106*	112*
Totalt	636	645	648	758

Tabell 1. Översikt olyckstyper första halvåret med 2012-2014 som jämförelse.

* Den högre summan kan bland annat bero på att SAMS-larm registrerats som annat samt en del från rubriken Annan vattenskada

Antalet larm totalt har ökat markant årets första halvår. Dessutom finns en viss släpning i redovisade insatser varför man kan vänta sig ytterligare en ökning. Den största skillnaden återfinns under rubriken trafikolyckor. Även rubriken brand i byggnad skiljer sig avsevärt. Det finns i nuläget ingen analys gjord över orsaker till detta. Organisationens medarbetare med ansvar för olycksundersökning får denna arbetsuppgift och senast till årsredovisningen skall en analys vara gjord och eventuell åtgärdsplan finnas. Arbetet kommer genomföras i samarbete med den förebyggande avdelningen.

Fördelning av personskador

Fördelning personskador	2012	2013	2014	2015
Lindrigt skadade	92	89	107	108
Svårt skadade	12	10	9	18
Omkomna	1	2	3	4

Tabell 2. Översikt fördelning av personskador första halvåret med 2012-2014 som jämförelse.

I ovanstående sammanställning har inte tagits med personskador och dödsfall vid SAMS-larm då dessa registreras av sjukvårdshuvudmannen. Inte heller tidigare genomförda suicid finns med.

Fyra personer omkom tragiskt under det första halvåret.

2015-01-19 En person avlider vid en brand i Månsarud, Töreboda.

2015-02-06 En person omkommer efter några dagars vård till följd av skador efter brand i byggnad, Pjungserud, Töreboda.

2015-04-22 En person kör av vägen med motorcykel och avlider sedermera till följd av sina skador. Olyckan inträffar i Ullervad, Mariestad

2015-06-13 Krock mellan personbil och lastbil leder till att en person omkommer

Ämnesområdesvisa aktiviteter

Projekt ny räddningscentral, RC

Sista veckan i maj togs nya RC i skarp drift! Projektet har i stort löpt enligt plan sedan starten i slutet av januari. Totalt har 24 medarbetare genomgått utbildning i systemen i leverantörernas regi. Därefter har viss utbildning skett i skiftgrupperna. MSB genomförde slutbesiktning i början av juni

där vissa anmärkningar återstår som åligger leverantörerna att åtgärda. MSB har uttryckt sin belåtenhet över slutresultatet. Projektet har hållit planerad budget.

En officiell invigning är planerad att genomföras i höst, troligen oktober.

En plan är nu framtagen för den fortsatta implementeringen och utvecklingen av stabs- och ledningsarbete med det nya teknikstödet. Slutmålet då organisationen kommer prövas är den nationella samverkansövningen SAMÖ 2016. Fram till dess ska reviderade instruktioner och rutiner för stab- och ledningsarbetet tas fram samt utbildningar och övningar genomföras med presumtiv stabspersonal i RÖS.

Parallellt med det interna arbetet finns RÖS representerade i Länsstyrelsens projekt "Utveckling av flexibel ledningsförmåga, informationsdelning och lägesbild" där ett flertal samverkande blåljusmyndigheter och kommuner deltar. Detta projekt startar under hösten och kommer med säkerhet att bidra till den interna utvecklingen i RÖS och samverkan med exempelvis Fyrklövern.

RAKEL

Som en del av projekt RC har samtliga RAKEL-enheter i RÖS, drygt 100 st, omprogrammerats för att kunna fjärrstyras från nya RC. I höst kommer ytterligare en omprogrammering att ske då nya rutiner för samverkan med ambulans, polis och SOS Alarm (RAPS) kommer att införas i januari 2016. Även nya nationella talgrupper kommer till som ett led av erfarenheterna från skogsbranden i Västmanland.

Försvarets Materielverk i Karlsborg har nu bestyckat sina räddningsenheter samt båt och Övervakningscentral med RAKEL.

RÖS deltar fortsatt kontinuerligt i Länsstyrelsens nätverk för användarorganisationer av RAKEL i länet.

SAMS

Perioden för SAMS-projektet i Västra Götaland gick formellt ut vid årsskiftet 2014/2015, efter tre år. Det avtal som tecknats mellan räddningstjänsterna och sjukvårdshuvudmannen löper dock fram till fyra månader efter det datum den vetenskapliga slutrapporten presenterats. Denna sammanställs nu av projektledningen i VGR.

Ett nytt IVPA-avtal håller på att tas fram i länet i samverkan mellan sjukvårdshuvudmannen och representanter för räddningstjänsterna. RÖS har för avsikt att teckna fortsatt avtal om denna verksamhet. Inget tyder på någon förändring i verksamheten utifrån det förslag till nytt avtal som finns.

Brand

Ämnesområdet har drivit analys av nytt fordon till SMO-styrkan och en ersättningsbil till tankbil till 253 2040, placering Skövde. Vi har även påbörjat utvärdering av släcksystemet Coldcut Cobra, skärsläckare, och hur detta skulle kunna nyttjas inom förbundet. Vidare har behovet av övrig utrustning till SMO-styrkans framtida bil tagits fram. Vi har även planerat för en halvdags utbildning i brandsläckning med ny teknik för samtliga heltidsbefäl i höst.

Företrädare för ämnesområdet har också deltagit vid mässan Rothe Hahn i Hannover i syfte att identifiera eventuell ny teknik och nya metoder.

Räddning

Under förra året vidtogs arbetet med insatsplanering mot järnvägsolyckor, slutarbetet av detta är upphandling och implementering av nya verktyg. Denna är nu planerad och kommer genomföras under hösten.

Standardrutinen för trafikolycka är reviderad och finns nu som remissutgåva i organisationen. Beslut fattas efter semestern om den nya. Inom arbetet för denna identifierades ett behov av kunskapsinhämtning gällande fordon med alternativa bränslen såsom batterier och gas. Kunskapen är nu inhämtad och spridd i organisationen.

Förbundets utrustning för vattenlivräddning har fått en rejäl uppgradering och i samband med detta har utbildningsmaterialet kvalitetssäkrats.

Insatsplanering/förebyggande

Insatsplanering pågår vid Nammo Vanäsverken Karlsborg, Volvo Powertrain och Volvo Cars i Skövde, Skaraborgs sjukhus Mariestad, samt Electrolux Mariestad. Den senare kan komma att avbrytas på grund av nedläggning.

Enklare insatskort är framtagna för Gasbussar samt Furhoffs i Skövde.

Farliga ämnen

Det har genomförts två möten i CBRNE-nätverket under våren/försommaren. Det planeras för en större uppvisning av "blåljusförmågor" i Göteborg.

Skaraborgs räddningstjänster har beslutat skicka fyra personer (1 vardera) för att utbildas till instruktörer i "First responder 2", de ska sedan tillsammans med polis och sjukvård utbilda tillsammans. Detta beslut togs efter att ämnesområdet deltagit vid ett arbets- och informationsmöte i Regionala rådet.

Det har köpts in en ny uppsamlingsbassäng och potentialutjämningsutrustning (jordning) till Mariestad.

Ett nytt beslutsstöd för insatser vid olyckor med farliga ämnen är implementerat i organisationen. De tidigare "Farligt gods pärmarna" finns nu bara kvar hos Inre befäl samt insatsledare i jour.

En kvalitetssäkring av utbildningsmaterial inom ämnesområdet är gjord, nästa fas att uppgradera/utveckla utbildningsmaterialet pågår. Vi har också börjat analysera det material som Räddningstjänsten Stor Göteborg beskrev för oss under det "Operativa Utvecklingsseminarium" som besöktes i våras. I korthet handlar det om att på ett tydligare sätt koppla enheternas förmåga till rådande riskbild. Detta arbete leder också till att utbildningsmaterial och måldokument kan skapas på ett mer trovärdigt sätt. Den draghjälp organisationen nu upplever sig få är en direkt följd av det goda samverkansklimat som nu råder inom Fyrklöversamarbetet.

Olycksundersökning och erfarenhetsåterföring

Första halvåret 2015 har genomförts 10 stycken fördjupade undersökningar varav nio bränder och en trafikolycka.

Under juni månad inträffade flera händelser bl.a. flera bränder i Skultorp. Undersökningar av dessa händelser pågår och är inte klara. Det rör sig om 4 st. bränder och 1 st. trafikolycka.

Tabell 3. Redovisning av genomförda fördjupade olycksundersökningar.

Olycksdatum	Händelsetyp	Objekt	Adress	Anm.
2015-01-05	Brand	Villa	Mariestad	
2015-01-19	Brand	Verkstad/Kontor	Töreboda	En omkommen
2015-01-28	Brand	Lager/Förråd	Hjo	
2015-02-06	Brand	Ladugård/Verkstad	Hova	En omkommen
2015-02-09	Brand	Lada/Förråd (intill behandlingshem)	Töreboda	
2015-02-11	Trafikolycka	Väg 200 Personbil - Lastbil	Töreboda	En omkommen
2015-05-06	Brand	Flerbostadshus	Töreboda	
2015-05-25	Brand	Villa	Sjogerstad	
2015-05-26	Brand	Villa - Gruppboende	Töreboda	
2015-05-27	Brand	Villa	Lyrestad	

Under perioden har införts ett s.k.

månadsbrev. Där redovisas i korthet månadens larm och en beskrivning av insatsen. Månadsbrevet redovisas för närvarande vid heltidsstationernas morgonsamlingar.

Ett projekt, uppföljning av automatiska brandlarm på kommunala anläggningar, fortlöper och de onödiga larmen har minskat.

En medarbetare har deltagit vid en delregional träff i Lidköping för olycksundersökare, där även polis medverkade. Man diskuterade bl.a. riktlinjer för sakkunnigutlåtande.

Utbildning och kompetensutveckling

Räddningsvärn.

Räddningstjänstens värn har under första halvåret genomfört övningar inom områdena vattenförsörjning/begränsningslinje, akutsjukvård/ambulanskörd, båt, objektsbesök samt för räddningsvärnsmännen ett tillfälle med befälsövningar.

Ö-värnen Brommö/Storön har haft en instruktörsledd säsongsuppstart med repetition på hantering av materiel samt SAMS.

Räddningsvärnets Volvo har genomfört utbildning mot farliga ämnen vid två tillfällen.

Räddningsvärnets FMV, Karlsborg och räddningsvärnets Metsä-Tissue har genomgått utbildning i motorsåg enligt konceptet "Säker skog".

Räddningsmän i beredskapsstyrka, RIB

Under halvåret har RIB-anställda genomfört de övningar som sedan tidigare varit planerade. Exempel på övningar har varit taktik/ledning, implementering av beslutsstöd "Farliga ämnen", kaderövning, fordon/materiel, objektsbesök, vattenförsörjning, insatsövningar med rökdykning.

Under fyra lördagar har all RIB-personal genomfört insatsövningar på SRTC:s övningsfält i Skövde. De har övat på trafikolycka med bil på tak, djurlivräddning, akutsjukvård samt större brand i byggnad med två insatta styrkor och insatsledare.

Hjo, Karlsborg, Mariestad samt Gullspång har övat sjöräddning med instruktörer från Mariestad.

Under våren har även fyra RIB-anställda genomfört utbildningen Räddningsinsats samt, vilket är extra glädjande, två stycken Räddningsledare A.

Karlsborg har tagit över Mariestads stegbil, under våren har det varit extra övningstid för att lära sig fordonet. De kan den nu och känner sig bekväma med den.

Skövde deltid har genomfört utbildning vid två tillfällen mot farliga ämnen.

Trafiksäkerhetsutbildning är påbörjad för RIB-personalen och kommer slutföras under 2016.

RIB-personalen följer den tänkta planen för planerat övningstidsuttag.

Heltid.

Heltidsanställd personal har under halvåret genomfört ett antal övningar inom områdena varm/kall rökdykning, kemdykning, sjöräddning/ytlivräddning, terränghjuling, farliga ämnen såväl inom teori som praktik, fordon/materielkännedom, taktik/ledning, implementering av beslutsstöd "Farliga ämnen", indikering, skogsbrand, fordon med alternativa drivmedel, med mera.

Mariestad har tagit en ny stegbil i drift och det har lagts mycket övningstid på att lära sig hantera den.

Styrkeledarna har haft fortsatt möjlighet att planera in övningar för egna gruppen under dagtidsveckorna och på så sätt kunnat genomföra mer avancerade moment utan att behöva stå i beredskap. Detta ses som mycket viktigt då lärvärdet av en sådan övning ofta vida överstiger sådana som genomförs i jour.

En medarbetare har med godkänt resultat genomgått utbildningen Räddningsledare A vid MSB skola Revinge.

Samtliga styrkeledare vid heltidsstationerna har genomgått sammanlagt fem dagars ledarskapsutbildning. Insatsledare, inre befäl samt RCB tre dagar. Utbildningen har genomförts av IRL ledarskap och med Ola Mårtensson som kursledare.

Även för heltidsanställd personal är trafiksäkerhetsutbildningen påbörjad och slutförs under 2016.

En av förbundets RCB har deltagit vid MSB:s utbildning Samverkan stora olyckor.

Det noteras under denna rubrik att den uttagna övningstiden understiger den planerade. Förbundets utbildningsledare får på grund av detta tillsammans med enhetschefen för heltidsstyrkor uppgiften att analysera anledningen till samt skapa en åtgärdsplan.

Övriga aktiviteter rörande utbildning, övning och utveckling

Tre medarbetare har deltagit vid konferensen Kem 2015.

Två nya testledare har utbildats under våren.

Fem medarbetare har varit i Hannover och deltagit vid "Interschutz", en av de största mässorna inom brand/räddning globalt.

RÖS har varit fortsatt delaktig i utvecklingsprojektet AC/DC. Det pågår ett aktivt arbete av de drivande vilka är Skaraborgs Sjukhus, Högskolan Skövde/Borås med flera.

Hel/deltidspersonal har via ambulansöverläkaren ånyo fått delegation på att sätta halskrage på traumafall. Övning och utbildning har genomförts på detta.

Fyra heltidsbefäl har deltagit som räddningsledare på slutövningarna för räddningsinsats vid SRTC.

En preparandutbildning har genomförts tillsammans med räddningstjänsten Västra Skaraborg med gott resultat.

Åtta sommarvikarier har introduktionsutbildats och ingår nu i skiftlagen vid heltidsstationerna.

En deltagare från RÖS har gått instruktörskurs i motorsåg på MSB's skola i Sandö för att kunna ta del av det nya utbildningskonceptet och på så sätt uppdatera och kvalitetssäkra den delen av utbildningsverksamheten. Planering för intern utbildning för deltid är påbörjad.

Uppbyggnaden av Aktivitetsmodulen på Daedalos börjar bli färdig, alla PM och aktuellt utbildningsmaterial är överfört från nuvarande system.

Två elever från SMO-utbildningen har gjort sin praktik hos oss, en 2-veckors och en 10-veckors. Under tre veckor i sommar genomför en brandingenjörselev sin brandmannapraktik hos räddningstjänsten.

Elva kadetter har genomfört gjort en "stressdag" hos räddningsstyrkan i Skövdes med olika moment.

Vid Försvarets UGL-utbildning (Utveckling-Grupp-Ledare) i Karlskrona deltog tre medarbetare.

Axplock från första halvårets insatser

2015-03-03 kl.10:45 Arbetsplatsolycka i Skultorp. Vid justeringsarbete på en varuhiss inträffar en svår olycka. Hissen rasar ned och armen på en person kläms av. Räddningstjänsten kommer till platsen efter ambulansen. Under insatsen utfördes visst losstagningsarbete och assistans till ambulanspersonalen, vi tog även initial hand om chockad personal.

2015-05-29 kl.16.08. Larm om brand i villa på Wagnergatan i Hjo.

Villan är sammanbyggd med en kyrkobyggnad. Villan har tegelfasad och kyrkan är utförd i trä. Styrkor från Hjo, Tibro och Skövde larmas. När Hjostyrkan kommer fram är det en fullt utbruten brand i villans kök. En fönsterruta i villan går sönder just som Hjostyrkan anländer. Branden släcks och rökevakuering startas. Hela villan blir totalskadad av brand och rök. Inledningsvis fanns det en mycket stor risk för spridning till intilliggande kyrkobyggnaden och därmed även till resterande trähusbebyggelse.

2015-06-02 kl. 15:10. Automatiskt brandlarm Hova hotell. Enligt larmplan larmas Hova räddningsstyrka tillsammans med insatsledare från Mariestad. Redan efter cirka fyra minuter har inringare meddelat SOS att det är utbruten brand i hotellet. Inre befäl fattar då snabbt beslut om att även larma styrkan från Mariestad. Även RCB beger sig mot platsen då man kan ana ett stort samverkansbehov. Vid framkomst har tre källarfönster gått sönder och kraftig rök väller ut. Styrkan från Hova påbörjar rökdykning med inriktning livräddning, sikten är obefintlig pga. tjock svart rök. När R40 kommer till platsen så påbörjas rökdykning från ett annat trapphus för att möta första styrkan. Efter genomförd släckning ventileras fastigheten och det kan konstateras att ingen kommit till skada. Sammanlagt identifierades tre brandhärddar.

2015-06-08 kl.03:35 Brand på förskolan Skogen, Klagstorpsvägen i Skultorp. Det finns misstanke om att denna brand är anlagd. Polisen har hittat spår av brännbar vätska. Delar av förskolan, en lågdel, får stora skador av branden. Begränsning av brandspridningen till andra delar på förskolan lyckas.

Under insatsen var flera styrkor på plats. Skövde hel och deltidstyrka. Tibrostyrkan, tankbil från Mariestad. Även räddningschef i beredskap deltog.

Under insatsen samverkade Räddningstjänsten med flera aktörer bl.a. Skövde kommun, barnomsorg, polis och ambulans.

2015-06-10 kl.02:31 Larm om brand i stationsbyggnaden Fornbyn Skultorp.

Det är ett gammalt godsmagasin som är flyttad till Fornbyn av hembygdsföreningen Skultorp. När räddningstjänsten anländer till platsen brinner det på flera platser från källare till vind. Rökdykare från två styrkor sattes omgående in och släckning utifrån. En komplicerad släckning som pågick hela natten för att rädda så mycket som möjligt av byggnaden. Huset står kvar men med stora skador. Ett arkiv från källaren kunde räddas till eftervärlden.

2015-06-13 kl. 03:54. Stort larm trafikolycka mellan personbil och lastbil. Olyckan inträffade i korsningen Fågelviksvägen och Hörnebovägen i Tibro. Personbilen har kommit i hög fart och kört ut framför lastbilen som inte hade någon möjlighet att reagera innan kollisionen. Personbilen hade väjningsplikt. Det var en person i personbilen som avled medan lastbilschauffören klarade sig från fysiska skador. Räddningstjänsten avslutades kl. 05:00 och styrkan från Tibro tillsammans med insatsledare från Skövde deltog i insatsen.

Drift och underhåll

Mål och måluppfyllnad

Prestationsmål

Genom systematiskt och regelbundet underhållsarbete säkerställa hög funktionssäkerhet hos fordon och materiel.

Måluppfyllnad

Kontroll och uppföljning av funktionssäkerheten sker i huvudsak genom regelbundna vecko-, månads- och årskontroller med funktionsprover och besiktningar, och i vissa fall särskilt riktade kontroller. Arbetet sker i huvudsak i egen regi med egen personal, men i vissa fall där krav på annan kompetens gäller anlitas auktoriserade företag enligt gällande tidsintervaller och normer.

Prestationsmål

Genom egen personals medverkan i drift och underhållsverksamheten minimera utgifter för externt upphandlade underhållstjänster.

Måluppfyllnad

Kontinuerligt underhåll av våra fastigheter genomförs i huvudsak med egen personal undantaget större projekt där tid, kompetens eller behörigheter saknas.

En kort redovisning följer av olika projekt som genomförts under våren.

Fastigheter

I Gullspång har fönster och balkongdörrar bytts ut mot nya med mer energieffektiva fönsterglas.

Planering och upphandling av ett nytt kök till Skövde har genomförts. Köket kommer att levereras och monteras under hösten. Hela renoveringen och monteringen av köket är planerad att genomföras i egen regi.

Projektering för ombyggnad av gamla huvudentrén i Skövde har slutförts. Ett kontor skall skapas av den yta som numera inte används och arbetet beräknas vara klart till årsskiftet

På Skövdestationen har den nya räddningscentralen (RC) färdigställts. Ett antal lokaler på stationen har fräschats upp och ny teknik har installerats. Projektet har även medfört att samtliga deltidstationer samt Mariestadstationen har kopplats ihop med den nya tekniken.

Bild från nya ledningsrummet

I Mariestad har ett omfattande arbete lagts ner på att rusta upp exteriören på stationen. Ny taksarg har monterats och ny ytterbelysning har satts upp. Diverse utvändiga målnings och förbättringsarbeten har också genomförts.

Invändigt har RC projektet medfört att ny teknik har installerats i såväl vagnhall som lektionssal och vaktrum. I samband med detta har även utrymmena i vissa fall fått nya ytskikt och golv.

Bild på ny taksarg

Radiolänk

Arbetet med att kontinuerligt underhålla och förnya vårt radiolänknät fortsätter enligt den plan som är fastlagd. I planen skall ett länkhopp bytas per år för att säkerställa driften även i framtiden. I år har länkhoppet mellan Töreboda och Rynningsmysten bytts ut.

Fordon

Ett nytt servicefordon har upphandlats till driftavdelningen. Valet föll på en Ford Transit efter ett omfattande utvärderingsarbete av olika bilmodeller.

Upphandling av en ny tankbil till Skövde har slutförts. Vinnare av kontraktet blev Sala Brand AB som kommer att leverera den nya tankbilen i december

Restvärdesbilen i Skövde har byggts om till kem/tungräddningsresurs med placering i Mariestad. Personalen har fräschat upp bilen med ny belysning, reflexer samt iordningsställt lastutrymmet på ett ändamålsenligt sätt för uppgiften. Restvärdesutrustningen är numera placerad på släpvagn i Skövde.

Bild kem/tungräddningsresurs

Samverkan, säkerhet och beredskap

Mål och måluppfyllnad

Under 2015 sker avstämning inom två områden; risk- och sårbarhetsanalyser och samverkan.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Mål

Räddningstjänsten ska i samverkan med medlemskommunerna och andra berörda medverka till att aktuella risk- och sårbarhetsanalyser finns upprättade.

Måluppfyllnad

Risk- och sårbarhetsanalysen reviderades inför antagandet av Handlingsprogrammet 2011. Arbetet med revidering av de gemensamma dokumenten inför ny mandatperiod är påbörjade i Skövde och Karlsborgs kommuner. Målet bedöms uppnått. Kommunerna Mariestad, Töreboda och Gullspång har valt att inte fortsätta arbetet med de gemensamma dokumenten. Beträffande risker inom räddningstjänstens område bedöms ändå målet som nått.

Vid länsstyrelsens tillsyn av räddningstjänsten ställdes krav på att delarna rörande risker enligt Lag om skydd mot olyckor skall redovisas i ett separat dokument. Arbetet med detta har påbörjats.

Samverkan

Mål

Genomföra två samverkansmöten årligen (Krishanteringsrådet) och uppföljningsmöten med avtalsparter och andra som berörs enligt LSO 1 kap 6§.

Måluppfyllnad

Det första av årets två möten har planenligt genomförts. Uppföljningsmöten med samtliga avtalsslutande räddningstjänstorganisationer genomförs under hösten 2015. Målet bedöms uppnått.

Mål

Medverka i medlemskommunernas och andra aktörers krisplanering och krisledningsövningar.

Måluppfyllnad

Under första halvåret har inga kommunala ledningsövningar genomförts som fordrat räddningstjänstens medverkan. Räddningstjänsten har varit representerat vid medlemskommunernas POSOM-möten. Räddningstjänsten har deltagit i möte med Regionala rådet och övriga länsstyrelseaktiviteter. Med hänsyn till låg efterfrågan på räddningstjänstens medverkan bedöms ändå målet vara nått.

Risk- och sårbarhetsanalyser

Under hösten 2013 genomfördes ett samverkansmöte med säkerhetssamordnarna rörande revidering av de gemensamma risk- och sårbarhetsanalyserna under 2014. Arbetet med revidering av de gemensamma dokumenten är påbörjat för kommunerna Skövde och Karlsborg. Läget beträffande

övriga medlemskommuner är oklart då dessa valt att hantera frågan om risk- och sårbarhetsanalyser enligt lag om extraordinär händelse skild från riskanalys för räddningstjänsten.

Länsstyrelsen har vid sin tillsyn av räddningstjänstförbundet framfört synpunkten att riskanalys enligt Lag om skydd mot olyckor skall presenteras i form av ett särskilt dokument där det även framgår kopplingen till den förmåga räddningstjänsten skall ha såsom den presenteras i Handlingsprogrammet. Arbetet med detta har påbörjats.

POSOM

Räddningstjänsten har deltagit i möten med POSOM ledningsgrupp i Mariestad, Töreboda och Gullspång, Skövde samt i Tibro.

Kommunal beredskapsplanering

Vårmetet med Krishanteringsrådet Östra Skaraborg har genomförts under ledning av räddningstjänstförbundet. Vårens möte ägnades huvudsakligen åt att utarbeta en grund för formering av händelsegrupper – samverkanledning vid större händelser. Arbetet utgick från fyra olika scenario. Det samlade utfallet har redovisats i en rapport som bl.a. föredragits vid regionala rådet möte. I övrigt behandlade mötet frågan om 72 timmar försörjningsberedskap, översynen av totalförsvarskonceptet samt länsstyrelsens projekt Grunder för ledning.

Regional beredskapsplanering

Räddningstjänsten är representerad i länsstyrelsens regionala råd för krishantering. Förbundet representerar i dessa sammanhang de fyra räddningstjänsterna i f.d. Skaraborgs län. Ett möte har genomförts i vilket räddningschefen deltog. Projektet om 72 timmars egna försörjningsberedskap fortgår. Redovisning avses ske vid höstens möte med krishanteringsrådet. Räddningstjänstförbundet har accepterat erbjudande om att delta i Samverkansövning 2016. Lokala övningsledare och utvärderare har tillsatts.

Samverkan i övrigt

Vid två möten med frivilligorganisationernas samarbetskommitté (FOS) har räddningstjänsten varit representerad. Räddningstjänsten har deltagit i två möten med övriga räddningschefer i Skaraborg inom ramen för samverkansprojektet Samhällsskydd Skaraborg.

Sjöräddning

Räddningstjänsten har medverkat i Sjöfartsverkets samverkansmöten för Vänerne. Förbundets interna arbetsgrupp för sjöräddningsfrågor har genomfört ett möte.

Ett antal medarbetare vid räddningsstyrkan i Karlsborg har avlagt godkänt för VHF-certifikat.

Interna sjöräddningsövningar under ledning av personal från heltidsstyrkan i Mariestad har genomförts vid styrkorna i Mariestad, Gullspång, Karlsborg och Hjo.

Ekonomi

Redovisningen är upprättad i enlighet med kommunal redovisningslag, grundläggande redovisningsprinciper och god redovisningssed. Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning har beaktats. Periodisering har skett enligt bokföringsmässiga grunder.

Ekonomiska mål

- Direktionen har beslutat att resultatbudgeten skall upprättas för att vara i balans men ej ge något överskott, d.v.s en nollbudget.
- Årets investeringar skall rymmas inom tilldelad investeringsram.

Måluppfyllnad

Målet bedöms i huvudsak uppnått per 150630 då resultatet visar – 15tkr.

Investeringar följer tilldelad investeringsram. Den största investeringen avseende Räddningscentralen har till största delen slutförts per 150630.

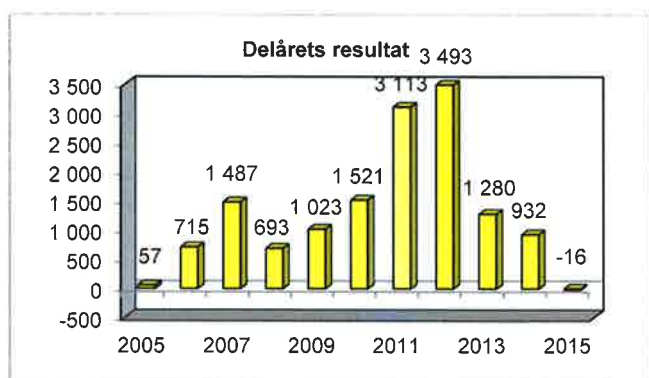
Delårets resultat

Resultatet för första halvåret visar på ett negativt resultat om -15 627 kr. Budgeten är i huvudsak i balans.

Intäktssidan ligger lägre än budget under första halvåret. Detta beror framförallt på lägre intäkter avseende automatiska brandlarm samt efterfrågan av räddningstjänsthjälp.

Avseende kostnader så påverkas resultatet negativt av ökade pensionskostnader, ökat behov av skyddskläder samt ökade reparationskostnader för fordon.

Avseende kostnader som påverkar resultatet positivt så är posten kommunikation lägre än budget, likaså är avskrivningskostnaderna lägre än budget. Värdepappersförsäljning gav en vinst på 164 tkr vid omflyttning av värdepapper enligt beslutad finanspolicy. Vidare så har räntekostnader för pensionerna minskat till följd av KPA beräkningar.

Bedömningen är att prognosen för 2015 kommer att bli ett nollresultat genom att vissa justeringar sker inom nuvarande budget under hösten. Åtgärder som kan komma att genomföras är att minska kostnaderna för utbildning och förebyggande verksamhet. Konsekvenserna för detta bedöms ej på ett avgörande sätt påverka årets verksamhetsresultat då anledningen till detta är att tidigare planerad verksamhet har blivit billigare (ledarskapsutbildning) samt att kostnaden för körkortsutbildningen förskjuts mellan verksamhetsåren. Vad avser justeringen av förebyggande avdelningens kostnader så innebär detta att kommunernas minskade efterfrågan på brandskyddsutbildning även medför en lägre kostnad då utbildningen under 2015 genomförs med en lägre volym än planerat.

Vidare kan det konstateras att det sedan 150721 finns ett nytt gällande RiB-avtal vilket innebär en ökad kostnad för andra halvåret 2015 motsvarande ca 170tkr. Denna kostnadsökning kommer i huvudsak att balanseras med en uppkommen vakans under hösten.

Sammanfattningsvis kan konstateras att delåret har förflutit utan större oväntade händelser och utan större och kostnadskrävande räddningsinsatser.

Investeringsredovisning

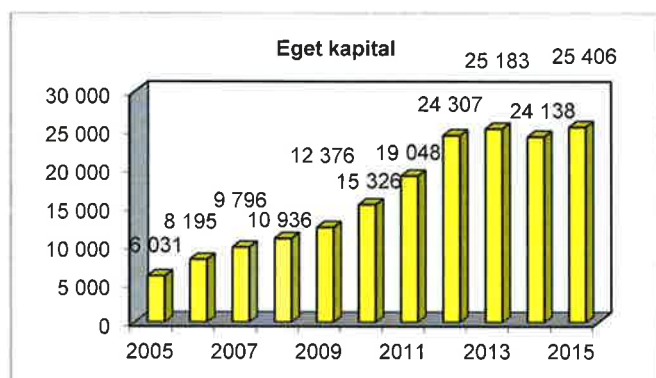
Totalt har under första halvåret gjorts investeringar för 4 935 tkr. Helårsprognosen pekar på att investeringsvolymen kommer att vara 10 943 tkr.

Investeringarna fördelas per 150630 enligt nedan

Fordon	701 tkr
Inventarier	39 tkr
RÖS-nätet	195 tkr

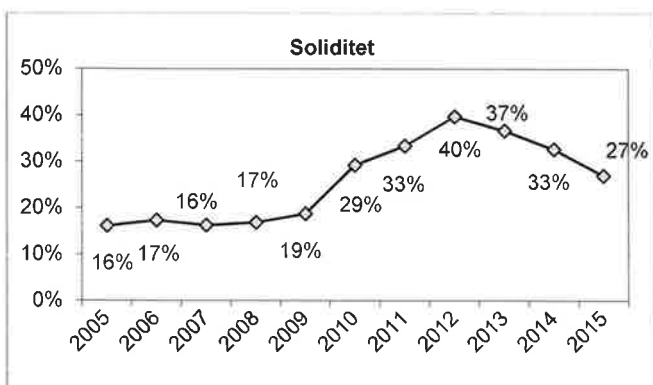
Eget kapital

Eget kapital består av rörelsekapital (omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder) och anläggningsskapital (anläggningstillgångar minus avsättningar och långfristiga skulder). Eget kapital förändras varje år med årets resultat. Under första halvåret har eget kapital minskat med delårets resultat.

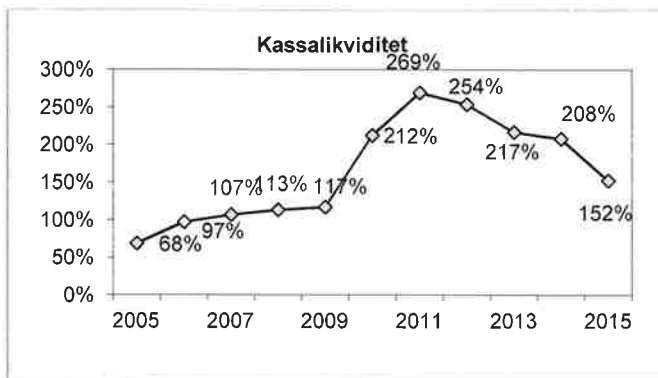
Soliditet

Soliditeten är 27 %. Soliditet består av eget kapital i förhållande till totalt kapital. Över tid speglar soliditetsförändringen resultatutvecklingen. Soliditeten visar också betalningsförmågan på lång sikt. Soliditeten påverkas, utöver resultatutvecklingen, av tillgångarnas och skuldernas storlek och sammansättning. En riktpunkt för soliditeten är att den i normalfallet bör ligga på mellan 30-40 %. RÖS har byggt upp en god soliditet under de år som kommunalförbundet funnits till. Det egna kapitalet var från start noll kronor. Verksamheten finansieras i allt väsentligt genom avgifter från medlemskommunerna. Denna finansieringsform tryggar även betalningsförmågan på lång sikt.

Likviditet

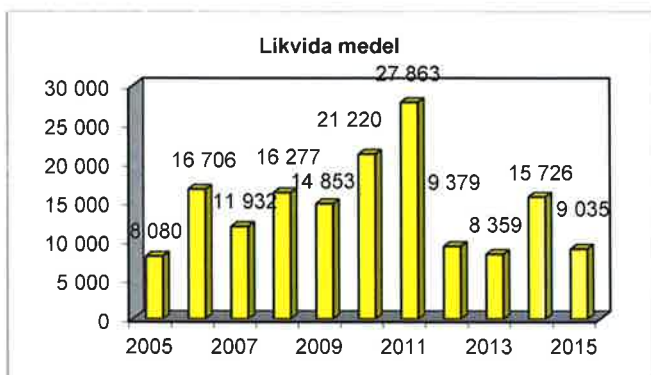
Kassalikviditeten är ett mått på betalningsförmågan på kort sikt. Måttet erhålls genom att dividera samtliga omsättningstillgångar med kortfristiga skulder. I normalfallet bör måttet ligga klart över 100 %. Större delen av intäkterna i RÖS består dock av kommunernas medlemsavgifter vilka betalas i förskott varje kvartal. Detta tryggar betalningsförmågan på kort sikt förutsatt att investeringar inte överstiger överskott och avskrivningar.

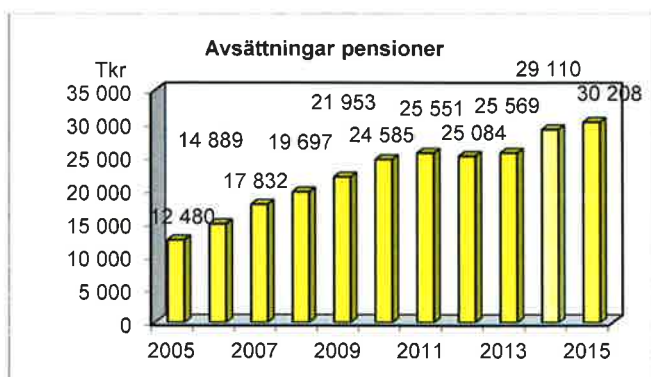
Likvida medel

Likvida medel i RÖS finns på ett eget underkonto i Skövde kommuns koncernkonto hos Nordea. RÖS kan därigenom vid behov utnyttja den checkräkningskredit Skövde kommun har.

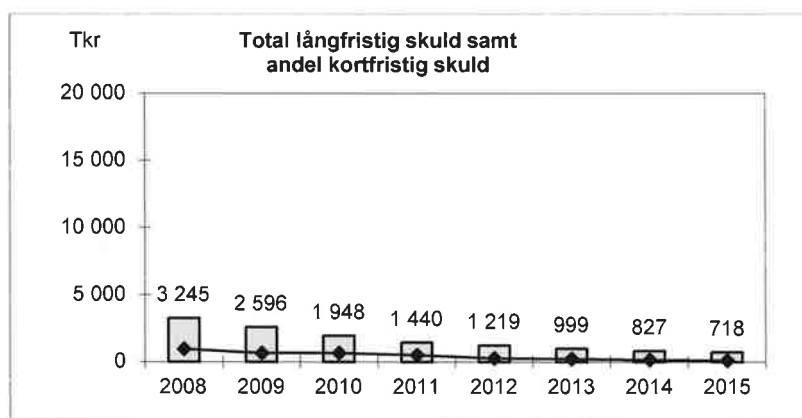
Avsättningar

Avsättningar är en klassificering som används på ett åtagande gentemot tredje man där belopp och förfallodag inte är exakta utan grundar sig på prognoser från KPA. Under 2006 träffades ett nytt pensionsavtal mellan arbetsmarknadens parter. Avtalet, som är kostnadsdämpande för kommunsektorn som helhet, kommer pga konstruktionen av den särskilda ålderspensionen som brandmän har rätt till troligen att medföra ökade kostnader för kommunalförbundet. Direktionen har beslutat att ändra antagandet om pensionsavgång för brandmän från 59 till 60 år. Detta kommer att dämpa behovet av avsättningen för att trygga pensionsåtagandet.

Långfristiga skulder

De långfristiga skulderna i RÖS består av kvarvarande värde på övertagna anläggningar och inventarier från medlemskommunerna. Amortering sker i samma takt som anläggningstillgångarna skrivs av. Amortering och ränta betalas i slutet av varje år. Räntenivån motsvaras av den räntesats Sveriges kommuner och landsting årligen rekommenderar för internränta till kommunerna. Amorteringen 2015 har i delårsredovisningen bokförts som en kortfristig skuld.

Ekonomisk redovisning

Resultaträkning

	2015-06-30	2014-06-30	2013-06-30
Intäkter	2 223 974,75	2 119 661,86	2 183 011,80
Kostnader	-42 820 897,36	-40 316 610,57	-38 483 979,58
Avskrivningar	-2 378 772,09	-2 269 506,68	-2 226 522,93
Verksamhetens resultat	-42 975 694,70	-40 466 455,39	-38 527 490,71
<hr/>			
Finansiella intäkter och kostnader			
Kommunbidrag	43 040 000,00	41 444 000,00	39 520 000,00
Ränteintäkter	54 068,01	149 454,24	189 582,79
Räntekostnader	-298 298,00	-195 088,00	-425 123,00
Värdepapper resultat	164 298,00	0,00	523 285,29
Årets resultat	-15 626,69	931 910,85	1 280 254,37
Årets resultat, avstämning mot balanskravet			
Årets resultat enligt resultaträkningen	-15 626,69	931 910,85	1 280 254,37
Justerat resultat	-15 626,69	931 910,85	1 280 254,37

Resultaträkning

	Prognos 2015	Budget 2015
Intäkter	4 602 000	5 002 000
Kostnader	-85 544 137	-85 028 000
Avskrivningar	-4 893 161	-5 275 000
Verksamhetens resultat	-85 835 298	-85 301 000
Kommunbidrag	86 079 000	86 079 000
Ränteintäkter	130 000	200 000
Räntekostnader	-538 000	-978 000
Värdepapper resultat	164 298	0
Årets resultat	0	0

Årets prognosticerade resultat per 151231 , avstämning mot balanskravet

Årets resultat enligt resultaträkningen

0,00

Justerat resultat

0,00

Balansräkning

	Not	2015-06-30	2014-06-30	2013-06-30
TILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar				
Fastigheter och anläggningar	1	16 623 183,02	13 590 785,30	14 512 055,26
Inventarier	2	22 663 916,32	18 886 509,19	17 096 131,20
Summa anläggningstillgångar		39 287 099,34	32 477 294,49	31 608 186,46
Omsättningstillgångar				
Likvida medel		9 035 201,91	15 726 214,81	8 358 824,63
Kundfordringar och övr kortfristiga fordringar	3	23 971 873,02	3 829 860,24	7 386 213,37
Kortfristiga placeringar	4	22 086 777,51	21 833 931,43	21 389 525,66
Summa omsättningstillgångar		55 093 852,44	41 390 006,48	37 134 563,66
SUMMA TILLGÅNGAR		94 380 951,78	73 867 300,97	68 742 750,12
SKULDER OCH EGET KAPITAL				
Eget kapital				
Eget kapital	5	25 421 579,11	23 206 328,26	23 902 291,20
Årets resultat		-15 626,69	931 910,85	1 280 254,37
Summa eget kapital		25 405 952,42	24 138 239,11	25 182 545,57
Avsättningar				
Avsättning för pensioner	6	30 207 611,00	29 109 933,00	25 569 448,00
Summa avsättningar		30 207 611,00	29 109 933,00	25 569 448,00
Långfristiga skulder				
Lån hos medlemskommuner	7	629 341,00	718 199,97	843 895,97
Investeringsbidrag RC i Skövde	8	1 985 945,22		
Summa långfristiga skulder		2 615 286,22	718 199,97	843 895,97
Kortfristiga skulder				
Leverantörsskulder		1 863 522,14	2 800 393,82	1 716 436,51
Övriga skulder	9	2 743 916,00	2 630 148,00	3 067 290,00
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	10	31 544 664,00	14 470 387,07	12 363 134,07
Summa kortfristiga skulder		36 152 102,14	19 900 928,89	17 146 860,58
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL		94 380 951,78	73 867 300,97	68 742 750,12
Ställda panter		0,00	0,00	0,00
Ansvarsförbindelser		0,00	0,00	0,00

Noter till balansräkningen

	2015-06-30	2014-06-30	2013-06-30
Not 1 Fastigheter och anläggningar			
Ingående balans	13 170 649,15	14 269 663,74	15 204 870,37
Årets investeringar	4 194 983,87	45 000,00	0,00
Årets avskrivningar	-742 450,00	-723 878,44	-692 815,11
Summa	16 623 183,02	13 590 785,30	14 512 055,26
Not 2 Inventarier och transportmedel			
Ingående balans	23 574 191,12	19 185 808,50	18 241 628,54
Årets investering	740 101,65	1 246 328,93	388 211,55
Årets avskrivningar	-1 650 376,45	-1 545 628,24	-1 533 708,89
Summa	22 663 916,32	18 886 509,19	17 096 131,20
Not 3 Kundfordringar och övriga kortfristiga fordringar			
Kundfordringar, interimfordringar, periodiserade kostnader	23 971 873,02	3 829 860,24	7 386 213,37
Summa	23 971 873,02	3 829 860,24	7 386 213,37
Not 4 Kortfristiga placeringar 14-06-30			
	Bokfört värde	Anskaffningsvärde	Marknadsvärde
Fonder	18 990 297,05	18 990 297,05	20 862 385,00
Övriga kortfristiga placeringar	3 096 480,46	3 096 480,46	3 050 950,00
Värdereglering kortfristiga fonder	0,00	0,00	
Summa	22 086 777,51	22 086 777,51	23 913 335,00
Not 5 Eget kapital			
Ingående eget kapital	25 421 579,11	23 206 328,26	25 457 784,20
Återbetalning för FORA 2007-2008 till kommunerna	0,00	0,00	-1 555 493,00
Summa	25 421 579,11	23 206 328,26	23 902 291,20
Not 6 Avsättning till pensioner			
Avsättning till pensioner per 31december	29 450 745,00	28 989 085,00	24 967 254,00
Förändring för bokslutsåret	756 866,00	120 848,00	602 194,00
Summa	30 207 611,00	29 109 933,00	25 569 448,00
Not 7 Lån hos medlemskommuner			
Karlsborg	0,00	0,00	0,00
Hjo	0,00	0,00	0,00
Mariestad	339 158,00	366 018,00	392 878,00
Skövde	379 042,00	441 040,97	503 039,97
Tibro	0,00	0,00	62 866,00
Töreboda	0,00	0,00	0,00
Gullspång	0,00	19 971,00	39 942,00
Amortering till medlemskommunerna	-88 859,00	-108 830,00	-154 830,00
Summa	629 341,00	718 199,97	843 895,97
Not 8 Investeringsbidrag RC i Skövde			
Skuld investeringsbidrag (varaktighet 10-20år)	2 000 000,00		
Akkumulerad upplösning investeringsbidrag	-14 054,78		
Summa	1 985 945,22		
Not 9 Övriga skulder			
Kortfristig del av skuld medlemskommuner, amortering per 31 december	88 859,00	108 830,00	154 830,00
Arbetsgivaravgifter, källskatt mm	2 655 057,00	2 521 318,00	2 912 460,00
Summa	2 743 916,00	2 630 148,00	3 067 290,00
Not 10 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter			
Semesterlöner	5 341 664,00	4 891 993,35	3 652 735,15
Övriga interimsskulder, räntor, periodiserade kostnader, pensioner ind del mm	26 203 000,00	9 578 393,72	8 710 398,92

Balansräkning

	2014-12-31
TILLGÅNGAR	
Anläggningstillgångar	
Fastigheter och anläggningar	13 170 649,00
Inventarier	23 574 191,00
Summa anläggningstillgångar	36 744 840,00
Omsättningstillgångar	
Likvida medel	15 097 614,00
Kundfordringar och övr kortfristiga fordringar	27 124 480,00
Kortfristiga placeringar	21 867 280,00
Summa omsättningstillgångar	64 089 374,00
SUMMA TILLGÅNGAR	100 834 214,00
SKULDER OCH EGET KAPITAL	
Eget kapital	
Eget kapital	23 206 328,00
Årets resultat	2 215 251,00
Summa eget kapital	25 421 579,00
Avsättningar	
Avsättning för pensioner	29 450 745,00
Summa avsättningar	29 450 745,00
Långfristiga skulder	
Lån hos medlemskommuner	629 341,00
Investeringsbidrag RC i Skövde	0,00
Summa långfristiga skulder	629 341,00
Kortfristiga skulder	
Leverantörsskulder	9 303 907,00
Övriga skulder	2 782 010,00
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	33 246 632,00
Summa kortfristiga skulder	45 332 549,00
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL	100 834 214,00

Kassaflödesrapport

	2015-01-06	2014-01-06	2013-01-06
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN			
Årets resultat	-15 626,69	931 910,85	1 280 254,37
Justering för av- och nedskrivningar	2 378 772,09	2 269 506,68	2 499 783,70
Justering för gjorda avsättningar	756 866,00	120 848,00	602 194,00
Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster (reavinst/förlust vid försäljning av värdepapper)	-0,58	0,15	-589 643,40
Återbetalning av FORA till medlemskommunerna	0,00	0,00	-1 555 493,00
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital	3 120 010,82	3 322 265,68	2 237 095,67
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	3 152 606,98	18 221 949,32	-5 328 225,21
Ökning/minskning kortfristiga skulder	-9 180 446,86	-17 669 796,79	2 816 392,74
Medel från den löpande verksamheten	-2 907 829,06	3 874 418,21	-274 736,80
INVESTERINGSVERKSAMHETEN			
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-2 935 085,52	-1 291 328,93	-388 211,55
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	0,00	0,00	23 000,00
ökning/minskning kortfristiga placeringar	-219 497,51	-171 145,00	-6 510 608,00
Medel från investeringsverksamheten	-3 154 583,03	-1 462 473,93	-6 875 819,55
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN			
Amortering av skuld	0,00	0,00	0,00
Medel från finansieringsverksamheten	0,00	0,00	0,00
ÅRETS KASSAFLÖDE	-6 062 412,09	2 411 944,28	-7 150 556,35
Likvida medel vid årets början	15 097 614,00	13 314 270,53	15 509 380,98
Likvida medel vid delårets slut	9 035 201,91	15 726 214,81	8 358 824,63

Direktionens godkännande

Direktionen för Räddningstjänsten Östra Skaraborg godkänner delårsredovisningen.

Skövde den 27 augusti 2015

Göte Carling
Ordförande

Mikael Faleke
1:e vice ordförande

Jan Hassel
2:e vice ordförande